Acum într-o nouă ecranizare, în regia lui Julian Jarrold

În distribuție: Emma Thompson, Matthew Goode, Ben Whishaw, Hayley Atwell, Michael Gambon

EVELYN WAUGH

Întoarcere la Brideshead

Maeștrii

LEDA

Roman inclus de revista *Time* în topul celor mai bune 100 de romane ale tuturor timpurilor

Romanul pe care Evelyn Waugh însuşi îl numea un *magnum opus* poartă, deloc întâmplător, subtitlul *Amintirile sacre şi profane ale căpitanului Charles Ryder.*

„Brideshead e numele unui castel englezesc, adevărat templu al artei de dragul artei, dar şi inviolabil bastion al catolicismului pe pământ anglican, peste care domneşte formidabila lady Marchmain. De ea şi de Dumnezeul ei încearcă să scape atât lordul Marchmain, care s-a refugiat în mai blânda Italie, cât şi doi dintre copiii lor, delicatul Sebastian şi rebela Julia, care se refugiază, el în beţie dionisiacă, ea în pasiune adulterină. Cartea ne arată cum acelaşi Dumnezeu îi aduce înapoi; este, fără echivoc, cartea unui credincios, deşi a unuia bântuit de nostalgia fericirii păgâne."

ANDREI GORZO

„Chiar dacă imaginea despre englezi pe care o dobândisem citind, în adolescenţă, romanele lui Waugh, s-a dovedit idealizată, plăcerea oferită de lectura lor a rămas mereu autentică."

ADA ROSETI

„*Întoarcere la Brideshead* are ceva magic, e o lume în sine, o lume pe care, după ce ai terminat de citit şi ultima pagină, nu mai vrei să o părăseşti."

SATURDAY REVIEW

LEDA
GRUPUL EDITORIAL CORINT
www.ledabooks.ro
www.edituracorint.ro

ISBN: 978-973-102-188-1

Evelyn Waugh (1903–1966), pe numele întreg Arthur Evelyn St. John Waugh, s-a născut în suburbia londoneză Hampstead, într-o familie din pătura medie înstărită. A urmat cursurile Universității Oxford, însă a fost interesat mai degrabă de viața publică decât de studiile propriu-zise, pe care nici nu le-a terminat. A lucrat ca profesor într-o școală particulară, apoi ca restaurator de mobilă și jurnalist. În 1930, s-a convertit la catolicism, drept urmare temele religioase au devenit frecvente în cărțile sale. A rămas cunoscut îndeosebi pentru romanele în care a satirizat înalta societate britanică a epocii: *Decline and Fall, Vile Bodies, The Loved One, Bomba zilei, Un pumn de țărână*, ultimele două apărute la Editura Leda. În 1930, a câștigat Hawthornden Prize pentru romanul *Edmund Campion*, iar în 1952 i s-a decernat prestigiosul James Tait Black Memorial Prize pentru *Men at Arms*, primul roman din trilogia *Sword of Honour*, având ca subiect cel de-al Doilea Război Mondial.

EVELYN WAUGH

Întoarcere la Brideshead

Amintirile sacre și profane ale căpitanului Charles Ryder

Traducere din limba engleză și note de Mihnea Gafița

LEDA
GRUPUL EDITORIAL CORINT

Redactor: Daria Bârsan
Tehnoredactare computerizată: Cristina Aprodu
Coperta: Afişul filmului *Brideshead Revisited* (Întoarcere la Brideshead)
Copyright © 2008 HanWay Films Ltd

Evelyn Waugh, *BRIDESHEAD REVISITED*
Copyright 1944, 1945 by Evelyn Waugh
Copyright renewed © 1972, 1973 by Mrs. Laura Waugh
All rights reserved. Originally published in hardcover in the United States by Little, Brown and Company

Toate drepturile asupra acestei ediţii sunt rezervate
Editurii LEDA, imprint al GRUPULUI EDITORIAL CORINT.

ISBN 978-973-102-188-1

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
WAUGH, EVELYN
Întoarcere la Brideshead / Evelyn Waugh; trad.: Mihnea Gafiţa. - Bucureşti: Leda, 2009
ISBN 978-973-102-188-1

I. Gafiţa, Mihnea (trad.)

821.111-31=135.1

Pentru Laura

Nota autorului

Eu nu sunt eu; dumneata nu eşti el sau ea;
ei nu sunt ei.

E.W.

Prolog

Când am ajuns la liniile Companiei C, aflate pe vârful dealului, m-am oprit şi am aruncat o privire înapoi către tabără, care se desfăşura la picioarele mele, cât era de mare, prin pâcla cenuşie de la prima oră a dimineţii. În ziua respectivă, plecam. Când ne aşezaserăm acolo, cu trei luni mai înainte, locurile erau încă acoperite cu zăpadă; acum se arătau primele frunze ale primăverii. Mă gândisem atunci că, indiferent peste ce scene de părăsire aveam să dăm, de nici una nu mă temeam c-ar fi putut fi mai brutală decât asta; mă gândeam acum că nu-mi oferise nici măcar o singură amintire fericită.

Aici se stinsese dragostea dintre mine şi armată.

Aici se terminau şi liniile de tramvai, aşa că băieţii care se întorceau de la Glasgow tufliţi de băutură puteau să moţăie pe scaune până-i scutura conductoarea, ca să le spună că ajunseseră la capătul călătoriei. Era ceva drum de făcut de la capătul liniei de tramvai până la porţile taberei — un sfert de milă în care puteau să-şi încheie nasturii de la bluzoane şi să-şi îndrepte bonetele pe cap înainte de a trece pe la camera de gardă; un sfert de milă în care betonul se lăsa înlocuit de iarba de pe marginea drumului. Aici era marginea exterioară a oraşului, cu un tiv de lemne plutitoare care depăşeau nivelul cel mai de sus al apei. Aici, teritoriul compact şi omogen al proprietăţilor imobiliare şi cinematografelor se sfârşea şi începea *hinterland*-ul.

Tabăra se afla pe un teren care, până foarte recent, fusese pajişte şi pământ arabil; ferma se înălţa şi acum într-un pliu al dealului şi ne folosise nouă ca să ne instalăm birourile batalionului; iedera încă mai îmbrăca o parte din fostele ziduri ale unei grădini de pomi

fructiferi; o jumătate de acru de arbori vechi şi mutilaţi, atât mai rămăsese dintr-o livadă în dosul spălătoarelor. Tot locul acesta fusese pus pe lista demolărilor încă dinainte să-l ia în primire armata. Încă un an de pace şi n-ar mai fi rămas nimic din fermă, din ziduri, din livada de meri. Apăruse deja o jumătate de milă de drum de beton printre malurile de lut dezgolite şi, de-o parte şi de alta a lui, se săpase câte o reţea de şanţuri, dovadă că municipalitatea îşi trimisese constructorii să conceapă un sistem de canalizare. Încă un an de pace şi toată zona s-ar fi contopit cu suburbia învecinată. Acum, până şi barăcile în care iernaserăm noi îşi aşteptau rândul la demolare.

Peste drum, se înălţa spitalul municipal de boli mintale, subiect de multe comentarii din vârful limbii, pe jumătate ascuns până şi iarna de copacii care cuprindeau totul sub coroanele lor, având grilaje de fontă şi porţi impunătoare, care făceau de ruşine sârma noastră atât de frustă. Stăteam şi ne uitam la nebuni, în zilele mai liniştite, cum se fâţâiau şi ţopăiau pe aleile acoperite frumos cu pietriş sau pe pajiştile cultivate cu iarbă plăcută: colaboraţionişti de-acum fericiţi, care abandonaseră o luptă inegală, cu toate îndoielile spulberate, cu toate datoriile achitate, moştenitorii de nimeni contestaţi ai unui secol al progresului, care se bucurau liniştiţi de ce li se cuvenea. Când mărşăluiam prin faţa lor, soldaţii le strigau vorbe dulci printre gratii: „Ţine-mi şi mie cald un pat, băiatu'. Hai, că uite-acuşi vin şi eu" —, dar Hooper, proaspăt numitul comandant de pluton din compania mea, s-ar fi zis că-i invidia pentru viaţa privilegiată pe care o duceau, fiindcă zicea:

— Hitler i-ar băga pe toţi în camera de gazare. N-ar fi rău să-nvăţăm şi noi câte ceva de la el.

Când ne stabiliserăm aici, în toiul iernii, aveam sub comandă, în compania mea, soldaţi puternici şi plini de speranţă. Se dusese vorba, printre ei, în timp ce ne mutam de la câmpie în zona asta, mai protejată, că ne pregăteam, în fine, să pornim către Orientul Mijlociu. Pe măsură ce zilele treceau şi noi ne făceam de treabă

dând la o parte zăpada şi nivelând un câmp de instrucţie, am văzut cum dezamăgirea lor se transforma în resemnare. Adulmecau mirosul de peşte prăjit care venea de pe la chioşcuri şi-şi ciuleau urechile s-audă sunete binecunoscute din timp de pace, cum ar fi sirena de la uzină şi muzica formaţiei de la sala de dans. În zilele de învoire, îşi făceau veacul pe la colţurile străzilor şi se fofilau la apropierea vreunui ofiţer, de teamă să nu se facă de râs în faţa noilor amante, dac-ar fi fost obligaţi să salute. În biroul de companie, aveam de rezolvat câteva treburi mărunte şi cererile înduioşătoare de permisie. Nici nu se crăpa bine de ziuă, că noi ne-o începeam cu gemetele celor pretinşi bolnavi şi cu chipurile sumbre şi privirile fixe ale celor veniţi cu plângeri.

Iar eu, care, după toate regulile, ar fi trebuit să pun la suflet problemele fiecăruia dintre ei, cum aş fi putut să-i ajut, când abia mă puteam ajuta şi pe mine însumi?! Colonelul sub comanda căruia porniserăm la drum fusese promovat şi plecase dintre noi şi locul lui fusese luat de un altul, mai tânăr şi mai puţin simpatic, transferat aici de la un alt regiment. Puţini mai rămăseseră acum, la popotă, din grupul de voluntari care făcuserăm instrucţie împreună la izbucnirea războiului; într-un fel sau altul, aproape toţi plecaseră — unii fuseseră lăsaţi la vatră invalizi, unii promovaţi în alte batalioane, unii proţăpiţi în funcţii de stat-major, câţiva se oferiseră voluntari pentru serviciile speciale, unul fusese împuşcat din greşeală pe câmpul de trageri, unul fusese trimis la curtea marţială — şi locurile lor fuseseră luate de recruţi. De la o vreme, radioul cânta fără încetare în anticameră şi înainte de cină se bea o grămadă de bere; nu mai era ca înainte.

Aici, la vârsta de treizeci şi nouă de ani, am început să fiu bătrân. Seara, mă simţeam anchilozat şi epuizat şi nu aveam nici un chef să ies din tabără; am căpătat sentimente de proprietate asupra anumitor scaune şi gazete; m-am învăţat să beau în mod regulat câte trei pahare de gin înaintea fiecărei cine — nici mai multe, nici mai puţine — şi să mă culc imediat după ştirile de la ora nouă. Nu exista

să nu fiu treaz şi ciufut cu cel puţin o oră înainte să se dea deşteptarea.

Aici s-a stins cea din urmă iubire a mea. N-a fost nimic ieşit din comun în felul în care s-a stins. Într-o zi, nu cu mult înaintea acestei ultime zile petrecute în tabără, cum stăteam întins pe pat, în baraca Nissen[1] — nu se dăduse încă deşteptarea —, şi mă holbam la întunericul desăvârşit, şi-i auzeam pe ceilalţi patru ocupanţi ai barăcii cum respirau profund sau bombăneau în somn, şi răsuceam pe toate părţile, în minte, ce aveam de făcut în ziua aceea — oare trecusem pe listă cele două nume de caporali pentru cursul de mânuire a armamentului? oare iarăşi aveau să fie de la mine cei mai mulţi întârziaţi peste ora de revenire din învoire, în lotul aşteptat să revină în ziua respectivă? oare puteam să mă bazez pe Hooper să scoată grupa de cadeţi la orientare pe hartă? — cum stăteam şi meditam aşa, la ora aceea cufundată în beznă, am constatat cu groază că înăuntrul meu ceva murise în linişte, ca după o lungă suferinţă, şi m-am simţit la fel cum trebuie să se simtă un soţ care, aflat în al patrulea an de mariaj, îşi dă seama dintr-odată că nu mai are nici o chemare, nici o tandreţe, nici o stimă pentru nevasta pe care mai demult a iubit-o, nici o plăcere în compania ei, nici o dorinţă de îndeplinit, nici o curiozitate legată de orice ar putea face, sau spune, sau crede ea; şi nici o speranţă că lucrurile s-ar putea îndrepta, nici o mustrare de conştiinţă pentru toată nenorocirea. Avusesem parte şi eu, din plin, de toată paleta nenorocită a deziluziei conjugale; trecuserăm prin ea împreună, armata şi cu mine, de pe vremea când ne făceam o curte încăpăţânată şi pân-acum, când nu mai rămăsese nimic între noi, afară de lanţurile reci ale datoriei, legislaţiei şi tradiţiei. Jucasem şi eu fiecare scenă a tragediei domestice, realizasem că frecuşurile timpurii deveneau din ce în ce mai frecvente, lacrimile mai puţin impresionante, împăcările mai puţin dulci,

[1] Adăpost prefabricat din tablă galvanizată, în formă de semicilindru, utilizat pentru prima oară de armata britanică în Primul Război Mondial şi denumit astfel după inginerul militar canadian P.N. Nissen (1871–1930).

până când mi-au creat o dispoziție de sastiseală și răceală critică, plus convingerea din ce în ce mai fermă că nu eu eram de vină, ci partenera mea. Am perceput notele false din glasul ei și am învățat să le ascult precaut; am descifrat căutătura seacă și ranchiunoasă, de neputință de a pricepe, din ochii ei și am văzut-o cum își ținea colțurile gurii, încordate a egoism. M-am învățat cu ea, așa cum trebuie să te-nveți cu o femeie cu care faci casă zi de zi, timp de trei ani și jumătate; i-am învățat obiceiurile de boarfă, șarmul repetitiv și mecanic, cât era de geloasă și de plină de sine și șmecheria aia pe care o făcea cu degetele, nervoasă, când mințea. De-acum era despuiată de orice fermecătură și o vedeam așa cum era: o străină dezagreabilă, de care mă legasem de-a binelea într-un moment de nebunie.

Așa că, în dimineața aceea în care ne-am pus în mișcare, îmi era absolut indiferentă destinația spre care ne îndreptam. Aveam o slujbă de care mă achitam, dar nu-i puteam oferi nimic altceva decât resemnare. Ordinele primite sunau astfel: să ne îmbarcăm în tren la ora 9 și 15, de pe o linie de garaj din apropiere, luând în traiste partea rămasă neconsumată din rația de zi — altceva nici n-aveam nevoie să știu. Locțiitorul de la companie plecase deja, cu o mică grupă de recunoaștere. Magazia companiei fusese împachetată în ajun. Hooper primise sarcină să inspecteze rândurile. Compania se aliniase la ora 7.30, cu toate ranițele stivuite în fața barăcilor. Mai fuseseră multe asemenea mutări din acea dimineață de bună dispoziție năucă din 1940, când ne crezuserăm cu toții, fără nici un temei, sortiți să apărăm Calais-ul. De-atunci, de câte trei sau patru ori pe an ne schimbaserăm amplasamentul; de astă dată, noul nostru comandant făcuse o paradă neobișnuită de „măsuri de securitate" și ne mai pusese și la corvoada de a îndepărta orice elemente de recunoaștere de pe uniforme și de pe mijloacele de transport. Era o „pregătire utilă în condiții de serviciu activ" — așa ne spusese. „Și dacă văd vreo femeie dintr-astea care-și fac veacul prin jurul taberei că ne-așteaptă și în partea cealaltă, o să știu c-a avut loc o scurgere de informații."

Fumul de la bucătăriile de campanie s-a risipit odată cu ceaţa şi tabăra s-a înfăţişat privirii ca un labirint haotic de scurtături, suprapuse peste planul de urbanizare rămas neterminat, de parcă ar fi fost dezgropate mult mai târziu de o echipă de arheologi:

„Săpăturile conduse de Pollock furnizează o legătură valoroasă între comunităţile de cetăţeni-sclavi din secolul douăzeci şi anarhia tribală care le-a urmat. Ceea ce vedeţi aici este o populaţie cu o cultură avansată, capabilă să realizeze un sistem de canalizare complicat şi să construiască şosele durabile, peste care s-a suprapus o alta, de cea mai joasă speţă. Calitatea nou-veniţilor poate fi apreciată după faptul că femeile lor erau lipsite de orice podoabă personală şi că morţii lor erau evacuaţi către locuri de înmormântare aflate la mare depărtare de aşezare — fără îndoială, semn al existenţei unor tabuuri primitive..."

Iată, mă gândeam, ce şi cum ar fi putut scrie savanţii viitorului. După care, întorcându-mă să plec, am dat cu ochii de sergentul-major al companiei.

— S-a întors domnul Hooper?

— Nu l-am văzut deloc în dimineaţa asta, dom' căpitan.

Ne-am întors la biroul de companie dezafectat, unde am găsit o fereastră spartă recent, după ce fusese completat registrul de stricăciuni al cazărmii.

— Vântul din timpul nopţii, dom' căpitan.

(Orice se spărgea putea fi justificat în felul acesta sau, dacă nu, vinovate erau „Demonstraţiile geniştilor, dom' căpitan".)

A apărut şi Hooper, un tinerel palid, cu părul pieptănat pe spate fără cărare, în prelungirea frunţii, şi cu un accent lălăit de Midlands, care venise la noi în companie de două luni.

Soldaţilor nu le plăcea Hooper, pentru că ştia prea puţin ce-avea de făcut şi pentru că uneori li se adresa fiecăruia dintre ei în parte cu apelativul „băi, Georgică" după ce se ordona pe loc repaus, dar

eu aveam pentru el nişte sentimente care mai că s-ar fi putut numi afecţiune, şi asta, în mare măsură, datorită unui incident petrecut în prima seară în care venise şi el la popotă.

La vremea respectivă, noul colonel se afla printre noi de nici o săptămână şi nu apucaserăm să-l cântărim prea bine. Băuse mai multe rânduri de gin în holul popotei şi era deja destul de binedispus când i-au căzut ochii pentru prima oară pe Hooper.

— Ofiţerul acela tânăr e de la dumneata, Ryder, nu-i aşa? mi-a spus. Ar fi cazul să se tundă.

— Aşa este, domnule colonel, i-am răspuns eu. Chiar era cazul. O să am grijă să se tundă, am adăugat.

Colonelul a mai băut nişte gin şi a început să se uite fix la Hooper, gândind cu voce tare:

— Dumnezeule, ce ofiţeri ne mai trimit şi-ăştia de la o vreme!

S-ar fi zis că-n seara cu pricina era obsedat de Hooper. După cină, a zis, la un moment dat, cu voce foarte tare:

— La fostul meu regiment, dacă vreun tânăr ofiţer se prezenta în halul ăsta, ceilalţi subordonaţi puneau mâna şi-l tundeau ei, de nu se vedea!

Nimeni nu s-a arătat entuziasmat de jocul ăsta, iar lipsa oricărei reacţii din partea noastră a avut darul să-l irite pe colonel, care a zis:

— Dumneata — şi s-a întors către un băiat de treabă din Compania A —, du-te şi-adu o foarfecă şi tunde-l pe acest domn ofiţer, dacă el nu e-n stare.

— Este un ordin, domnule colonel?

— Este dorinţa comandantului dumitale şi, deci, nu poate fi altceva decât un ordin.

— Am înţeles, domnule colonel.

Aşa că, într-o atmosferă de stingherealã dătătoare de frisoane, Hooper s-a aşezat pe un scaun şi a stat să i se clămpăne din foarfecă pe la ceafă de câteva ori. La începutul operaţiunii, eu am părăsit anticamera şi mai târziu mi-am cerut scuze de la Hooper pentru primirea ce i se făcuse.

— Nu se întâmplă aşa ceva în mod curent în regimentul ăsta, i-am spus.

— A, nu-i nici o problemă, a zis el. Nu-mi strică puţină joacă.

Hooper nu-şi făcea nici un fel de iluzii legate de armată — sau, mai curând, nu-şi făcea iluzii care să se distingă de pâcla generală, atotcuprinzătoare, prin care privea universul. Venise către ea fără tragere de inimă şi numai obligat, după ce, cu slabele lui puteri, făcuse toate eforturile ca să şi-o amâne. O accepta spunând: „E ca pojarul." Hooper nu era nicidecum un romantic. Copil fiind, nu se visase călărind calul lui Rupert[1], nici stând la vreun foc de tabără pe malurile Xanthului, la Troia; la vârsta la care ochii mei nu mai vărsau nici o lacrimă pentru nimic altceva, în afară de poezie — interludiul acela de stoicism şi piele iritată, pe care-l bagă şcolile noastre cu forţa între şuvoaiele de lacrimi ale copilului, oricând gata să se reverse, şi postura de bărbat —, Hooper plânsese de multe ori, dar niciodată pentru discursul lui Henric din ziua de Sfântul Crispin[2] şi nici pentru epitaful de la Termopile[3]. Istoria care-i fusese predată lui pomenise doar de câteva bătălii, în schimb îi oferise o sumedenie de amănunte despre legislaţia umanitară şi despre evoluţiile industriale recente. Gallipoli, Balaclava, Québec, Lepanto, Bannockburn, Roncevales, Maraton — toate acestea, plus Bătălia pentru Apus, în care căzuse regele Arthur, plus o sută de alte asemenea denumiri ale căror ecouri de goarnă chiar şi acum, în ciuda stării mele de spirit deprimate şi confuze şi a anilor care trecuseră de-atunci, îmi răsunau

---

[1] Aluzie la prinţul Rupert (1619–1682), conte palatin al Rinului, duce de Bavaria şi duce de Cumberland, nepotul regelui Carol I al Angliei, care a fost comandantul cavaleriei regale în timpul Războiului Civil englez, împotriva lui Cromwell.

[2] Aluzie la discursul redat de Shakespeare în piesa *Henric al V-lea*, pe care l-ar fi ţinut regele Angliei înaintea bătăliei de la Azincourt (1415), pentru a-şi îmbărbăta trupele demoralizate de superioritatea francezilor.

[3] Epitaful celor trei sute de spartani căzuţi în lupta de la Termopile sună astfel: „Mergi şi spune-le spartanilor, trecătorule, că noi ne-am dat viaţa pentru Sparta."

în urechi la fel de irezistibil, cu toată limpezimea şi forţa cu care le reţineam în copilărie, dar lui Hooper nu-i evocau nimic.

Rareori se plângea. Cu toate că el însuşi era un om căruia nu te puteai aventura să-i încredinţezi nici cea mai simplă sarcină, avea un respect nemăsurat faţă de eficienţă şi comenta uneori, bazându-se pe modesta lui experienţă în comerţ, când vedea cum stăteau lucrurile în armată în privinţa plăţilor, a aprovizionării şi a utilizării timpilor de lucru: „Cu aşa ceva, nu te-ai putea descurca-n afaceri."

El dormea dus, în timp ce eu stăteam treaz şi mă frământam.

În acele săptămâni cât am stat împreună, Hooper a devenit pentru mine un simbol al Angliei tinere, aşa încât, ori de câte ori citeam despre vreo declaraţie publică, prin care se afirma ce anume pretindea Tineretul de la Viitor şi ce-i datora omenirea Tineretului, eu încercam să verific afirmaţiile de acest fel înlocuind cuvântul cu numele lui Hooper, ca să văd: mai rămâneau plauzibile? De pildă, în ora cea sumbră dinaintea deşteptării, cântăream uneori în minte: „Marşurile lui Hooper", „Hoteluri pentru Hooper", „Cooperarea Internaţională în numele lui Hooper" sau „Religia lui Hooper". El era testul meu acid pentru toate aceste aliaje.

În măsura în care se schimbase cât de cât, era şi mai puţin milităros acum decât atunci când sosise de la unitatea lui de instrucţie pentru ofiţeri-cadeţi. În dimineaţa de care vorbesc, încărcat cu echipamentul complet, parcă nici nu mai arăta a om. Poziţia de drepţi a luat-o cu un fel de pas de dans hârşâit, apoi şi-a acoperit fruntea cu mâna vârâtă într-o mănuşă de lână.

— Vreau să stau de vorbă cu domnul Hooper, sergent-major... A, pe unde naiba umbli?! Te-am trimis să inspectezi rândurile.

— Da' ce, am întârziat?! Îm' pare rău. Am fost ocupat să-mi adun toate efectele.

— Tocmai de-aia şi ai ordonanţă.

— Da, mă rog, presupun c-aşa e, la drept vorbind. Numai că ştiţi cum este. Are şi el treburile lui de făcut. Şi, dacă te pui rău cu băieţii ăştia, ţi-o scot ei pe nas pe alte căi.

— Bine, du-te acum şi fă inspecţia rândurilor.

— Hai, să trăiţi!

— Şi, pentru numele lui Dumnezeu, nu mai spune „hai, să trăiţi"!

— Scuzaţi. Să ştiţi că încerc să ţin minte. Mi-a scăpat, atâta tot.

După ce a plecat Hooper, a intrat înapoi sergentul-major şi mi-a spus:

— Vine comandantul pe cărare, dom' căpitan.

I-am ieşit în întâmpinare. Avea stropi de umezeală pe ţepii ca de mistreţ ai mustăcioarei roşcate.

— Ei, toate-n regulă şi-aici?!

— Da, cred că da, domnule colonel.

— Cum *crezi* că da?! Ar fi cazul să ştii sigur — şi privirile i-au căzut pe fereastra spartă. Aţi trecut-o şi pe-aia în registrul de stricăciuni al cazărmii?

— Încă nu, domnule colonel.

— *Încă nu?!* Mă-ntreb când aţi fi trecut-o, dacă nu veneam eu s-o văd.

Nu se simţea în largul lui de faţă cu mine şi mare parte din nervozitatea cu care se purta era din cauza timidităţii, ceea ce nu înseamnă că-l priveam cu mai multă îngăduinţă.

Mi-a cerut să-l urmez în spatele barăcilor, pe unde trecea un gard de sârmă, care despărţea zona mea de cea a unui pluton de cărăuşi, a sărit gardul dintr-o singură mişcare şi s-a îndreptat către un şanţ şi un mal de pământ peste care crescuse iarba şi care formaseră, la un moment dat, limita naturală a fermei unităţii. Ajuns acolo, s-a apucat de scormonit cu bastonul ca un porc ieşit la scurmat şi îndată a scos un strigăt de triumf. Dăduse peste una dintre acele grămezi de gunoaie, atât de dragi simţului de ordine al soldatului: o mătură fără coadă, un capac de godin, o găleată cu fundul perforat de rugină, un ciorap, o pâine se iţeau de sub tufele de ştevie şi urzici, amestecate printre pachetele de ţigări şi cutiile de conserve golite.

— Ia uite-aici, a zis comandantul. Minunată impresie o să-şi facă regimentul care preia tabăra de la noi.

— Asta nu-i bine, am zis eu.

— Este o ruşine. Ai grijă să fie pus totul pe foc înainte să părăsiţi tabăra.

— Am înţeles, domnule colonel. Sergent-major, trimite pe cineva la plutonul de cărăuşi, să-i spună căpitanului Brown că domnul comandant vrea să fie curăţat şanţul ăsta.

Spunând acestea, mă întrebam dacă superiorul meu, colonelul, îşi dădea seama că reacţia mea era, de fapt, un refuz. Şi-a dat seama, pentru c-a rămas o clipă nemişcat şi nehotărât, scormonind prin noroiul din şanţ, după care s-a răsucit pe călcâie şi-a plecat.

— Nu e bine să faceţi aşa ceva, dom' căpitan, mi-a spus sergentul-major, care mă îndrumase şi mă sprijinise încă de când venisem în companie.

— Dar nu e gunoiul nostru.

— N-o fi gunoiul nostru, dom' căpitan, dar ştiţi cum stă treaba: dacă te pui rău cu ofiţerii superiori, ţi-o scot ei pe nas pe alte căi.

Când am trecut prin faţa ospiciului, câţiva pacienţi mai bătrâiori ne-au trimis de după gratii care nişte bleotocăreli fără noimă, care nişte grimase. Soldaţii le-au strigat:

— Nu fi trist, băiatu', că ne mai vedem noi!

— Hai, că nu mai e mult şi venim înapoi!

— Să fiţi fericiţi până ne revedem!

Eu mărşăluiam, avându-l alături pe Hooper, în capul plutonului fruntaş.

— Auziţi, aveţi vreo idee încotro ne-ndreptăm?

— Nici cea mai vagă.

— Ce credeţi, o fi de-adevăratelea?

— Nu.

— Doar o frecangeală?

— Da.

— Toată lumea zice c-a venit şi vremea noastră. Nu ştiu ce să mai cred, zău aşa. Mi se par nu ştiu cum, caraghioase, toate exerciţiile-astea şi toată instrucţia, dacă nu trecem niciodată la fapte.

— Eu nu mi-aş face griji. O s-avem parte cu toţii din plin, mai devreme sau mai târziu.

— A, nu, că nu vreau cine ştie ce, să ştiţi. Numai atât, cât să pot zice şi eu c-am fost acolo.

Pe linia de garaj ne aştepta un tren cu vagoanele străvechi. Mai-mare peste el era un ofiţer de la Transporturi Feroviare. Câţiva nefericiţi puşi la cazne încărcau ultimele raniţe din camioane în vagoanele de bagaje. După o jumătate de oră eram gata de plecare şi după o oră am plecat.

Cei trei comandanţi de plutoane ai mei şi cu mine aveam un vagon întreg numai al nostru. Colegii mei de drum au mâncat sendvişuri şi ciocolată, au fumat şi au dormit. Nici unul dintre ei nu avea vreo carte. În primele trei sau patru ore, şi-au notat numele localităţilor, scoţându-şi capetele pe ferestrele vagonului când trenul se oprea între staţii, ceea ce se întâmpla destul de des. Pe urmă, şi-au pierdut interesul. La prânz şi apoi din nou la căderea întunericului, ni s-a pus nişte cacao călduţă, cu un polonic, dintr-o marmită în cana fiecăruia. Trenul se târa încet către sud, printr-un peisaj în general plat şi anost.

Principalul incident al zilei a fost „Grupul Operativ" al comandantului. Ne-am adunat în vagonul lui, convocaţi de o ordonanţă, şi i-am găsit, şi pe el, şi pe locţiitor, purtându-şi căştile de oţel pe cap şi echipamentul complet. Primul lucru pe care l-a spus a fost:

— Ne aflăm la un Grup Operativ. M-aştept să vă prezentaţi în ţinută adecvată. Faptul că, din întâmplare, ne găsim în acest tren este nesemnificativ.

Eu m-am gândit că avea de gând să ne trimită înapoi, dar el, după ce s-a uitat urât înspre noi, a spus:

— Staţi jos...

Ne-am aşezat cu toţii. El a continuat:

— Tabăra a fost lăsată într-o stare deplorabilă. Pe oriunde am trecut, am găsit dovezi ale faptului că ofiţerii nu-şi fac datoria. Starea în care este lăsată o tabără constituie cel mai bun test cu putinţă când vine vorba de eficienţa ofiţerilor unui regiment. Pe asemenea lucruri se sprijină reputaţia unui batalion şi a comandanţilor săi. Şi nici nu mă gândesc (oare chiar a spus aşa ceva, sau îi pun eu acum în gură nişte vorbe potrivite cu ostilitatea din glasul şi din privirea lui?!) să-mi las reputaţia profesională compromisă de neglijenţa câtorva ofiţeri care astăzi sunt, mâine nu mai sunt.

Noi stăteam cu carneţelele pe genunchi şi creioanele în mâini, pregătiţi să ne notăm detaliile viitoarelor noastre misiuni. O persoană cu mai multă sensibilitate şi-ar fi dat seama că nu reuşise să ne impresioneze; poate că şi el şi-a dat seama, pentru c-a adăugat, pe un ton suspicios, de director de şcoală:

— Nu cer nimic altceva, decât o implicare loială — după care şi-a coborât privirile peste propriile însemnări şi a spus: Şi-acum, ordinele...

Informaţie: Batalionul se află în acest moment în tranzit de la amplasamentul A către amplasamentul B. Aceasta reprezintă o situaţie de risc major, care face posibil atacul cu bombe sau cu arme chimice din partea inamicului.

Intenţie: Intenţionez să ajung la amplasamentul B.

Metodă: Trenul va sosi la destinaţie aproximativ la orele 23 şi 15... şi tot aşa mai departe.

Clenciul a picat la sfârşit, la capitolul „Probleme Administrative". Compania C, mai puţin un pluton, urma să descarce trenul la sosirea pe linia de garaj, unde aveam să găsim trei camioane de câte trei tone, puse la dispoziţia noastră pentru a transporta toate materialele batalionului într-un loc de depozitare din tabăra cea nouă; se lucra până se termina; plutonul rămas urma să instituie un post de pază la respectivul loc de depozitare şi să asigure santinele care să patruleze întregul perimetru al taberei.

— Aveţi întrebări?

— Putem să primim un supliment de cacao pentru echipele de lucru?

— Nu. Alte întrebări?

Când i-am povestit sergentului-major despre ordinele primite, el a zis:

— Biata Compania C, iar e lovită de ghinion — iar eu am înţeles că era un reproş la adresa mea, fiindcă mi-l făcusem duşman pe comandant.

Le-am spus şi comandanţilor de plutoane.

— Auziţi, a zis Hooper, asta n-o să dea bine deloc la băieţi. Or să cam dea-n clocot. Parcă tot timpu' numai la noi se opreşte, când e vorba de tòate mizeriile.

— Voi o să faceţi de gardă.

— Gata, şefu'. Auziţi, da'... Eu cum o să ştiu care-i perimetrul pe întuneric?!

La scurt timp după oprirea de camuflaj, am fost deranjaţi de o ordonanţă care trecea de-a lungul trenului, făcând nişte zgomote ca un răpăit lugubru. Unul dintre sergenţii mai subtili a strigat:

— *Deuxième service!*[1]

— Suntem stropiţi cu iperită, am zis eu. Aveţi grijă să fie închise ferestrele.

După care, m-am apucat şi am scris un raport scurt şi la obiect asupra situaţiei, în care spuneam că nu fuseseră înregistrate pierderi de vieţi omeneşti şi nu existau contaminări; că militarii fuseseră reţinuţi pentru decontaminarea vagonului la exterior, înaintea defluirii din tren. Comandantul a părut mulţumit de raportul meu, pentru că ne-a lăsat în pace. După căderea întunericului, ne-am culcat cu toţii.

În cele din urmă, foarte târziu, am ajuns pe linia de garaj. Evitatul gărilor şi al peroanelor făcea parte din antrenamentul

[1] Slujba numărul doi! (fr.).

nostru în privința măsurilor de securitate și a condițiilor serviciului activ. Săritul de pe platforma vagonului direct pe rampa cu zgură a produs dezordine și fisuri în camuflaj.

— Alinierea pe drum la baza rambleului. Compania C, ca de obicei, nu pare să se grăbească, nu-i așa, căpitane Ryder?

— Așa este, domnule colonel. A fost ceva mai greu cu leșia.

— Ce leșie?!

— Pentru decontaminarea vagoanelor pe dinafară, domnule colonel.

— A, da, foarte scrupulos, bineînțeles. Lăsați asta și luați-o din loc.

Între timp, oamenii mei ciufuți și pe jumătate adormiți se îngrămădeau în formație pe drum. Plutonul lui Hooper a pornit în marș prin beznă înaintea tuturor celorlalți; eu am găsit camioanele și mi-am organizat soldații pe șiruri, ca să-și treacă materialele din mână în mână pe rambleul destul de abrupt în jos. N-a trecut mult și cu toții s-au mai înveselit, fiindcă și-au dat seama că făceau ceva ce părea să aibă o anumită utilitate. Am stat și eu în șir cu ei la descărcat materiale în prima jumătate de oră, după care m-am tras deoparte și i-am ieșit în întâmpinare locțiitorului meu, care se întorcea deja cu unul dintre camioane pentru următorul transport.

— Nu e rea tabăra, mi-a raportat el. Are un căsoi mare, cu două sau trei lacuri. Am senzația că s-ar putea să fie și niște rațe, dacă avem noroc. Satul are o cârciumă și o poștă. Nu e nici un oraș pe o rază de câteva mile bune. Am reușit să pun mâna pe o baracă numai pentru noi amândoi.

Pe la ora patru dimineața, treaba era făcută. Ultimul camion l-am condus eu, pe niște drumuri întortocheate și acoperite de crengi care biciuiau parbrizul; la un moment dat, am părăsit drumul și am luat-o pe-o alee; după o vreme de mers, am ajuns la un spațiu deschis, unde se întâlneau două alei și un cerc de felinare acoperite marcau mormanul de materiale. Acolo am descărcat camionul și, după ce s-au terminat toate, ne-am lăsat ghidați la noul

nostru sediu de companie pe sub cerul pe care nu se vedea nici o stea, pe sub ploaia mărunt care tocmai începuse să cadă.

Am dormit până a venit ordonanța să mă trezească, m-am ridicat din pat rupt de oboseală, m-am îmbrăcat şi m-am bărbierit fără să scot o vorbă. Abia când am ajuns la uşă mi-am întrebat locţiitorul:

— Cum se cheamă locul ăsta?

Mi-a spus, şi-n clipa următoare am avut impresia că o mână nevăzută stinsese brusc radioul şi că o voce care până atunci îmi răcnise în urechi neobosită, nesmintită, de zile şi zile-n şir, amuţise dintr-odată ca şi cum n-ar fi fost; a urmat o tăcere uriaşă, la început goală, dar apoi, încetul cu încetul, pe măsură ce simţirea mea ultragiată îşi recăpăta controlul, plină de o sumedenie de ecouri scumpe mie, şi fireşti, şi demult uitate — pentru că-mi spusese un nume care-mi era atât de familiar, un nume-complice a cărui putere asupra mea era atât de veche, încât, numai ce l-am auzit şi fantomele acelor ultimi ani de coşmar au început să-şi ia zborul.

Am ieşit din baracă şi am rămas acolo, mirat şi stupefiat, prins între două realităţi şi două vise. Ploaie încetase, dar norii încă mai zăboveau, la fel de groşi, deasupra capetelor noastre. Era o dimineaţă stătută şi fumul de la bucătăria de campanie se înalţa direct spre cerul plumburiu. Un drum de căruţe, odinioară tasat cu compresorul, apoi năpădit de buruieni, iar acum brăzdat şi desfundat urma conturul versantului şi se făcea nevăzut pe la poalele unei coline; de-o parte şi de cealaltă a lui se înşira câte un talmeş-balmeş de acoperişuri de tablă ondulată, dinspre care se auzeau răsteli, şi sporovăială, şi fluierături, şi huiduieli — toată menajeria de zgomote a batalionului care-şi începea ziua. În spatele şi în jurul nostru, încă şi mai familiar, se întindea un peisaj minunat, făcut de mâna omului. Era un loc retras, împrejmuit şi adunat într-o singură vale cotită. Tabăra noastră se întindea în lungul unei pante line; pe partea opusă nouă, terenul încă virgin se învecina cu orizontul, iar

la mijloc, între noi şi el, curgea un pârâu — Mireasa-i spunea — şi izvora de la nici două mile mai sus, de la o fermă zisă Bridesprings — Izvoarele Miresei —, până la care făceam uneori câte o plimbare ca să ne luăm ceaiul; ceva mai departe în aval se făcea ditamai râul, apoi se vărsa în Avon, dar deocamdată aici, sus, fusese zăgăzuit şi formase trei lacuri, unul doar cât un ochi de apă printre firele de trestie, dar celelalte două suficient de vaste cât să se reflecte în ele norii de deasupra şi fagii cei falnici de pe maluri. Pădurile erau numai de stejar şi fag, stejarii — dezgoliţi şi cenuşii, fagii — vag stropiţi cu verdele mugurilor care plesneau; şi unii, şi ceilalţi alcătuiau un model simplu, atent gândit, cu poienile verzi şi pajiştile parcă şi mai verzi — oare mai veneau să pască pe-aici căprioarele galben-cafenii? Ca să nu-ţi rătăcească privirile fără noimă, la marginea apei se înalţa un templu doric, iar o arcadă învelită în iederă lega între ele cele două maluri pe deasupra celui mai de jos dintre stăvilare. Toate acestea fuseseră proiectate şi plantate cu un secol şi jumătate în urmă, aşa încât, la vremea despre care vorbesc, se înfăţişau privirii la deplina lor maturitate. De unde mă aflam eu, casa nu se vedea, fiindcă era ascunsă de o creastă de verdeaţă, dar o ştiam prea bine — şi unde era, şi cum arăta — ghemuită printre tei precum ciuta printre ferigi. Care era mirajul, care pământul palpabil?

Hooper s-a apropiat parcă fofilându-se şi m-a salutat cu salutul lui, pe care toată lumea îl imita, deşi era de neimitat. Era livid la faţă, după ce stătuse toată noaptea de gardă, şi nu apucase încă să se bărbierească.

— Ne-a înlocuit Compania B. I-am trimis pe băieţi să se primenească.

— Foarte bine.

— Casa-i puţin mai sus, după colţul ăla.

— Ştiu, am spus eu.

— Cartierul General de la Brigadă vine să se instaleze-n ea săptămâna viitoare. Baracă mare, nu glumă, casa aia. Tocmai am dat şi eu cu nasul pe-acolo. Foarte ornamentată, pe gustul meu. Şi ce e

curios e că are un fel de biserică romano-catolică lipită de ea. Am aruncat un ochi înăuntru şi se ţinea un fel de slujbă — nu erau decât un *padre* şi un bătrân. M-am simţit foarte stingherit. Mai curând pe gustul dumneavoastră decât pe-al meu. Nu ştiu dacă i s-a părut cumva că nu auzisem, dar, cu un ultim efort de a-mi trezi interesul, mi-a spus: Este şi o fântână mare şi-nfricoşătoare-n faţa scărilor — toată numai stânci şi o droaie de animale sculptate. N-aţi mai văzut niciodată aşa ceva.

— Ba da, Hooper, am mai văzut. Am mai fost aici.

Vorbele-astea mi-au sunat şi mie în urechi de parc-ar fi fost amplificate prin boltele temniţei mele.

— Ei, bine-atunci, înseamnă că ştiţi tot ce e de ştiut despre ea. Mă duc să mă primenesc şi eu.

Mai fusesem acolo; ştiam tot ce era de ştiut despre locul acela.

Cartea I

ET IN ARCADIA EGO

Capitolul unu

„Am mai fost aici", i-am spus; mai fusesem acolo; mai întâi cu Sebastian, în urmă cu mai bine de douăzeci de ani, într-o zi de iunie fără urmă de nor, când s-ar fi zis că şanţurile se albiseră de pătrunjel-câinesc şi de creţuşcă şi că aerul era mai dens de la toate parfumurile verii; era o zi de o splendoare aparte, de felul celor pe care clima de la noi le îngăduie o dată sau de două ori pe an, când frunzele, şi florile, şi păsările, şi pietrele strălucind în soare, şi umbrele — parcă toate strigă sus şi tare slava lui Dumnezeu; şi chiar dacă mai fusesem acolo atât de des, şi-n atâtea stări de spirit, la vizita aceea, prima, se întorcea sufletul meu acum, când ajunsesem din nou.

Şi-atunci, în ziua cu pricina, venisem tot fără să ştiu care-mi era destinaţia. Se-ntâmpla în Săptămâna de Opturi[1]. Oxfordul — acum scufundat şi obliterat, la fel de irecuperabil ca şi Lyonnesse[2], atât de brusc se năpustiseră apele asupra lui — Oxfordul, cum spun, încă mai era, pe vremea aceea, un oraş în acvatintă. Pe străzile lui largi şi liniştite, oamenii se plimbau şi vorbeau la fel ca pe vremea lui Newman[3]; ceţurile lui tomnatice, primăvara lui cenuşie şi rarele momente de splendoare din timpul verii — cum era şi ziua

---

[1] *Eights Week*, regată de canotaj care se desfăşoară între colegiile Universităţii Oxford în a cincea săptămână a verii, în luna mai, echipajele concurând în formula opt plus unu.

[2] Regat din ciclul de legende arthuriene, identificat mai târziu cu un pământ scufundat, aflat undeva dincolo de insulele Scilly, în largul extremităţii de sud-vest a insulei principale din arhipelagul britanic.

[3] John Henry Newman (1801–1890), preot anglican trecut la catolicism în 1845, care a devenit cardinal şi a condus aşa-numita „Mişcare de la Oxford", de readucere a Bisericii Anglicane în sânul Bisericii Catolice.

aceea —, când castanii erau înfloriți și clopotele răsunau tare și limpede pe deasupra frontoanelor și cupolelor orașului, toate parcă emanau vaporii blajini ai unui mileniu întreg de învățătură. Această mutenie de mănăstire făcea ca râsetele noastre să capete ecou, de se mai rostogoleau încă, pline de voioșie, chiar și peste vacarmul care intervenea. Pentru că tot acolo, făcând notă discordantă, în Săptămâna de Opturi își făcea apariția o hoardă întreagă de muieret, cel puțin câteva sute, ciripind și zburătăcindu-se pe străzile pietruite, pe scări în sus și-n jos, admirând locurile și căutându-i plăcerile, bând vin roșu, mâncând sendvișuri cu castraveți; se lăsau purtate cu luntrele pe râu, mânate în stoluri către barjele colegiilor, întâmpinate la clubul Isis[1] și la Uniune, la clubul de dezbateri, cu o desfășurare bruscă de flecăreli bizare, nelalocul lor, absolut întristătoare, gen Gilbert-și-Sullivan[2] și cu efecte corale stranii prin capelele colegiilor. Ecouri ale prezenței intruselor pătrundeau prin toate cotloanele, iar în colegiul meu nici nu era un ecou, ci de-a dreptul o sursă de tulburare de cea mai joasă speță. Tocmai ne pregăteam să dăm un bal. Curtea interioară din față, unde locuiam și eu, fusese podită și acoperită cu foaie de cort; palmierii și azaleele — depozitate lângă locuința portarului; nenorocire, însă: profesorul care locuia deasupra mea, un individ cu mutră de șobolan, care avea nu știu ce legătură cu Științele Naturale, își cedase apartamentul ca să se amenajeze înăuntru o Garderobă pentru Doamne — și un anunț tipărit, care proclama ultrajul cu pricina, fusese atârnat la nici o palmă de stejarul meu.

Nimeni nu era mai scandalizat de toată situația decât camerierul meu.

---

[1] În vecinătatea Oxfordului, pe o distanță de circa 10 mile (16 km), fluviul Tamisa este numit Isis.

[2] Este vorba de cuplul format din libretistul Sir William Schwenck Gilbert (1836–1911) și compozitorul Sir Arthur Seymour Sullivan (1842–1900), care, între 1871 și 1896, au scris împreună 14 opere comice.

— Domnii care nu au partenere sunt rugați, în măsura în care acest lucru este posibil, să ia masa în oraș în următoarele câteva zile, m-a informat el abătut. Aveți de gând să mâncați tot aici?

— Nu, Lunt.

— Ca să le dea și servitorilor o șansă, cică de-aia. Ce mai șansă! Trebuie să cumpăr o *pernuță de ace* pentru Garderoba Doamnelor. Ce-or mai vrea și cu dansul ăsta?! Eu nu pricep care-i motivul. N-a mai fost niciodată dans în Săptămâna de Opturi. Cu Comemorarea[1]-i altă poveste, că pică-n vacanță, dar nu în Săptămâna de Opturi, de parcă n-ar fi suficiente ceaiurile și râul. Dacă vreți să știți ce cred eu, domnule, numai din cauza războiului se-ntâmplă toate astea. Dacă nu era el, n-aveau cum să se mai întâmple.

Că doar eram în 1923 și pentru Lunt, ca pentru mii de alți oameni, lucrurile nu mai aveau cum să fie la fel ca-n 1914.

— Acuma, vinul de seară — a continuat el din pragul ușii, după cum îi stătea în obicei, jumătate înăuntru și jumătate afară din cameră — sau poate vreun musafir sau doi la prânz mai au o noimă. Dar nu dansul. Toate astea le-au adus cu ei cei care s-au întors din război. Erau prea bătrâni și nu știau — și nici n-au vrut să-nvețe. Ăsta-i adevărul. Și sunt unii care se mai și duc să danseze unde se duce tot orașul, la masoni — dar pe-ăia or să-i prindă supraveghetorii, să vedeți... În fine, iată-l pe lord Sebastian. Nu e cazul să mă-ntind aici la vorbă, când am de făcut rost de perniță de ace.

Și-a intrat Sebastian, într-o pereche de pantaloni de flanel gri-perle, bluză de crep albă, cravată Charvet la gât — cravata mea, din întâmplare, cu un model ca niște timbre poștale.

— Charles, ce naiba se-ntâmplă la colegiul tău?! Ce fel de circ e-aici? Am văzut de toate, numai elefanți nu. Zău așa, tot Oxfordul s-a făcut mai *mult* decât ciudat brusc. Aseară colcăia de femei.

---

[1] *Commem.* (sau *Commemoration*) *Week* — Săptămâna de Comemorare — se ține la Oxford în prima săptămână de după încheierea cursurilor.

Trebuie să plecăm de-ndată, să scăpăm de pericol. Am un automobil, şi un coş de căpşuni, şi-o sticlă de Château Peyraguey — ăsta-i un vin de care n-ai gustat în viaţa ta, drept care nici să nu te prefaci. E divin cu căpşuni.

— Unde mergem?

— În vizită la o cunoştinţă.

— La cine?

— Hawkins se numeşte. Ia nişte bani cu tine, în caz că vedem ceva ce-o să vrem să cumpărăm. Automobilul este proprietatea unui anume Hardcastle. Să-i returnezi tu ce rămâne, dacă eu nu scap cu viaţă; că nu prea mă pricep să şofez.

Dincolo de poartă, dincolo de grădina de iarnă care fusese pe vremuri locul de întâlnire al frăţiei, se afla un Morris Cowley decapotabil, cu două locuri. Ursuleţul lui Sebastian stătea la volan. L-am pus între noi — cică: „Ai grijă să nu i se facă rău" — şi-am luat-o din loc. Clopotele de la Sfânta Maria băteau de ora nouă; am evitat ciocnirea cu o faţă bisericească — pălărie de pai neagră, barbă albă — care dădea liniştit din pedale pe partea pe care nu trebuia a Străzii Mari, am traversat Carfax, am trecut de gară şi, peste puţin timp, am ieşit în câmp deschis pe Şoseaua Botley; pe vremea respectivă, ieşeai repede în câmp deschis.

— Nu-i încă devreme? a întrebat Sebastian. Femeile încă-şi mai fac nu ştiu ce-şi fac femeile înainte să coboare. Trândăvia le-a venit de hac. Bine c-am plecat. Să-i dea Dumnezeu sănătate lui Hardcastle.

— Cine-o mai fi şi el.

— El credea că vine cu noi. Şi lui i-a venit de hac trândăvia. Mă rog, e drept că i-am spus la *zece*. Este un tip foarte mohorât, de la mine din colegiu. Duce o viaţă dublă. Cel puţin, asta-i părerea mea, că duce. Doar nu poate să fie-ntruna Hardcastle, zi şi noapte, mereu — nu, ce zici? Că, dac-ar fi, ar muri. Zice că-l cunoaşte pe tatăl meu, ceea ce e cu neputinţă.

— De ce?

— Nimeni nu-l cunoaşte pe Papà, care-i o lepră socială. Ce, n-ai auzit?!

— Păcat că nu ştim să cântăm nici unul, nici altul, am zis eu.

La Swindon, am părăsit şoseaua principală şi, în timp ce soarele urca tot mai sus, am luat-o printre nişte ziduri de piatră şi case cu pereţii din piatră cioplită. Să fi fost ora unsprezece când Sebastian, fără nici un avertisment, a cotit-o pe un drum de ţară şi a oprit. Era de-acum destul de cald cât să ne uităm după vreo umbră. Pe o coamă de deal păscută de oi, sub un pâlc de ulmi, ne-am îndopat cu căpşunile şi-am băut vinul — combinate, erau delicioase, după cum dăduse asigurări Sebastian —, după care ne-am aprins nişte ţigări groase, turceşti, şi ne-am întins pe spate: Sebastian cu privirile printre frunzele de deasupra, eu cu-ale mele pe chipul lui văzut din profil, şi fumul cenuşiu-albăstrui se înălţa, netulburat de nici o adiere de vânt, către frunzişul plin de umbre verzi-albastre, şi parfumul dulceag al tutunului se împletea cu mirosurile dulci ale verii din jurul nostru, şi mirosul vinului dulce-auriu parcă ne sălta de la pământ nu mai mult de-un deget şi ne ţinea uite-aşa, suspendaţi.

— Locul ideal ca să-ngropi o ulcică plină cu bani de aur, a zis Sebastian. Mi-ar plăcea să-ngrop câte ceva preţios în fiecare loc pe unde m-am simţit fericit şi pe urmă, când aş ajunge bătrân, pocit şi abătut, aş putea să mă-ntorc, să dezgrop ce-am îngropat şi să-mi aduc aminte.

Eram în al treilea trimestru de când mă înscrisesem la Oxford, însă viaţa petrecută acolo mi-o socotesc de la prima întâlnire cu Sebastian, care avusese loc, întâmplător, la mijlocul trimestrului anterior. Eram la colegii diferite şi proveneam de la şcoli diferite; aş fi putut foarte bine să-mi petrec trei sau patru ani la Universitate şi să nu fi dat ochii cu el niciodată, dacă hazardul n-ar fi vrut ca el să se îmbete într-o seară la mine la colegiu, iar eu să locuiesc într-un apartament de la parter, care dădea în curtea interioară din faţă.

Fusesem prevenit în legătură cu pericolele care mă păşteau într-un asemenea apartament de către văru-meu Jasper, singurul care mă considerase, când ajunsesem şi eu acolo, numai potrivit pentru nişte îndrumări amănunţite. Tata nu s-a oferit să-mi spună nimic. Şi atunci, ca întotdeauna, a evitat o discuţie serioasă cu mine. Abia după ce mă instalasem deja de două săptămâni bune, s-a gândit şi el să pomenească subiectul; şi-atunci mi-a spus cât cu sfioşenie, cât cu şiretenie:

— Am vorbit despre tine. M-am întâlnit cu viitorul tău Decan de la Athenæum. Eu vroiam să-i vorbesc despre cum concepeau etruscii nemurirea; el vroia să-mi vorbească despre suplimentele de cursuri pentru clasa muncitoare; aşa c-am ajuns la un compromis şi-am vorbit despre tine. L-am întrebat de câţi bani de cheltuială ai nevoie. Mi-a spus: „Trei sute pe an; sub nici o formă să nu-i daţi mai mult; majoritatea celor de-aici atâta au." Mie mi s-a părut lamentabil, ca răspuns. *Eu* am avut mai mulţi bani decât majoritatea, când eram înscris aici şi ceea ce ţin minte este că nicăieri altundeva pe lume şi în nici un alt moment al vieţii nu ţi se-ntâmplă ca, într-un fel sau altul, câteva sute de lire să cântărească atât de mult în balanţa importanţei şi-a popularităţii tale. Am cochetat cu ideea să-ţi dau şase sute — a mai spus tata, pufnind pe nas de câteva ori, cum făcea când era binedispus —, dar tot eu m-am gândit că, dac-ajunge cumva la urechile Decanului, s-ar putea să i se pară un gest nepoliticos făcut într-adins. Aşa c-o să-ţi dau cinci sute cincizeci.

I-am mulţumit.

— Ştiu, este în primul rând excesiv din partea mea, dar ţi se scade din capital, să fii sigur... Şi-acuma, presupun c-a sosit momentul să-ţi dau nişte sfaturi. Nici eu n-am primit, decât o singură dată, de la văru-tău Alfred. Ştiai că-n vara dinainte să vin să mă-nscriu aici, văru-tău Alfred a venit călare până la Boughton, şi-anume special ca să-mi dea mie un sfat? Şi ştii care-a fost sfatul ăla? Mi-a spus: „Ned, un lucru vreau neapărat să te rog. *Întotdeauna* să porţi joben duminica în timpul trimestrului. După treaba asta

mai mult decât după orice altceva este judecat un bărbat acolo." Şi ştii ceva? a continuat apoi tata, pufnind pe nas parcă şi mai tare: Că-*ntotdeauna* l-am purtat, jobenul ăla?! Unii îl purtau, alţii nu-l purtau. N-am văzut niciodată să fie vreo diferenţă între unii şi-alţii şi nici n-am auzit vreun comentariu pe tema asta, dar eu, unul, *întotdeauna mi-am purtat jobenul.* Ce trebuie să-nţelegi de-aici este ce efect poate avea un sfat înţelept, dat cum se cuvine şi la momentul oportun. M-aş bucura să am şi eu pentru tine câteva sfaturi de felul ăsta, dar n-am.

Vărul Jasper a suplinit lipsa. El era fiul fratelui mai mare al tatii, despre care nu de puţine ori spunea — şi numai pe jumătate în glumă — că este „Capul Familiei". Jasper era în anul patru şi în trimestrul dinainte se numărase printre cei care puteau spera să capete, într-un viitor previzibil, tricoul albastru de vâslaş; era secretar la Casa Canning şi preşedinte al Camerei studenţilor pre-absolvenţi — adică o personalitate în colegiul lui. În prima mea săptămână, mi-a făcut o vizită protocolară şi a rămas la ceai; s-a îndopat cu brioşe cu miere, tartine cu anşoa şi prăjituri cu alune, după care şi-a aprins pipa, s-a rezemat de spătarul scaunului de rafie şi mi-a expus regulile de conduită pe care le aveam de urmat; a atins majoritatea subiectelor — chiar şi astăzi aş putea repeta, cuvânt cu cuvânt, o mare parte din ce mi-a spus el atunci:

— ...Ce studiezi tu, Istoria? O specializare demnă de tot respectul. Cea mai proastă cu putinţă e Literatura Engleză şi următoarea pe listă, tot foarte proastă, este Maeştrii Modernităţii. Ce-ţi trebuie ţie: ceva de categoria întâi sau de categoria a patra. Între ele, nu e nimic demn de băgat în seamă. Dacă-ţi petreci timpul încercând să găseşti ceva bun de categoria a doua, de fapt îţi pierzi timpul. Trebuie să te duci la cursurile cele mai bune — de pildă, Arkwright despre Demostene — şi nu contează dacă sunt la specializarea ta sau nu sunt... Acuma-n materie de haine. Îmbracă-te ca la o casă de ţară. Nu purta haină de tweed sau pantaloni de flanel — întotdeauna poartă costum. Şi caută-ţi vreun croitor de la

Londra: acolo te-alegi cu o croială mai bună şi cu un credit mai îndelungat... Cluburile. Înscrie-te acum la Carlton, iar la Reţea la începutul anului doi. Dacă vrei să candidezi la Uniune — şi n-ar fi rău deloc să faci treaba asta —, fă-ţi mai întâi un renume *în afară*, de pildă la Canning sau la Chatham şi ai grijă să vorbeşti mai întâi pe marginea referatului... Nu te-aventura pe Colina Vierului...

Cerul de deasupra frontoanelor de vizavi s-a înroşit, după care s-a întunecat. Eu am mai pus cărbuni pe foc şi am aprins lumina, dezvăluindu-i, în toată respectabilitatea lor, pantalonii bufanţi londonezi şi cravata de la clubul Leandru...

— Nu-i trata pe profesorii de-aici cum îi tratai pe cei de la şcoală; poartă-te cu ei cum te purtai cu preotul din parohie... Ai să vezi că jumătate din anul doi o să ţi-o petreci încercând să scapi de prietenii nedoriţi pe care ţi i-ai făcut în primul an... Fereşte-te de anglo-catolici — sunt poponari cu toţii şi mai au şi nişte accente neplăcute când vorbesc. De fapt ocoleşte cu grijă toate grupările religioase: nu-ţi fac decât rău...

În cele din urmă, când să plece, mi-a spus:

— A, da, mai era ceva. Schimbă-ţi apartamentul.

Aveam camere mari, cu nişe adânci la ferestre şi lambriuri pictate, de secol optsprezece; ca boboc, avusesem noroc să le capăt. Vărul meu a continuat pe un ton grav:

— I-am mai văzut pe unii, şi nu puţini, care s-au nenorocit având apartamente la parter, cu ferestrele-n curtea interioară din faţă. Lumea se opreşte la tine. Îşi lasă hainele aici şi vine să şi le recupereze înainte de sindrofie; tu te-apuci şi faci tratăţie cu *sherry*. Şi, până să te dezmeticeşti, ajungi de te-ai pricopsit cu un bar gratuit pentru toţi nechemaţii care-ţi vizitează colegiul.

Nu pot să spun c-am urmat vreodată, cu bună ştiinţă, vreunul dintre aceste sfaturi. Ceea ce ştiu cu siguranţă este că nu mi-am schimbat apartamentul; chiar sub ferestrele mele creşteau micsandre care, în serile de vară, îmi umpleau camerele de parfum.

E simplu aşa, privind retrospectiv, să-ţi decorezi tinereţea cu o falsă precocitate sau cu o falsă inocenţă; să măsluieşti datele, însemnându-ţi statura pe tocul uşii. Mi-ar plăcea să cred — uneori, chiar îmi vine să cred — că-mi decorasem camerele acelea cu mobile de-ale lui Morris şi cu gravuri cu castelul Arundel şi că rafturile mele gemeau de volume in-folio de secolul şaptesprezece şi de romane franţuzeşti din al Doilea Imperiu, legate în piele rusească sau în mătase cu ape. Dar nu acesta era adevărul. În prima după-masă petrecută acolo, mi-am atârnat foarte mândru o reproducere după un *Vas cu floarea-soarelui,* de Van Gogh, deasupra şemineului şi mi-am instalat un paravan pictat de Roger Fry, cu un peisaj provensal, pe care-l cumpărasem foarte ieftin când Atelierele Omega[1] fuseseră trecute la solduri. Mi-am expus şi un afiş de McKnight Kauffer, şi nişte Foi Rimate de la Atelierul de Poezie, şi o figurină de porţelan reprezentând-o pe Polly Peachum[2] — de-asta chiar mă doare când îmi aduc aminte —, care stătea pe poliţa de deasupra şemineului, între două sfeşnice negre. Cărţile mele erau şi puţine, şi slăbuţe — *Viziune şi design* de Roger Fry; ediţia Medici a *Băietanului din Shropshire* de Housman; *Victorieni de seamă*; câteva dintre antologiile de *Poezie georgiană*[3]; *Strada sinistră* a lui Mackenzie şi *Vântul de sud* al lui Douglas —, iar prietenii pe care mi i-am făcut iniţial se potriveau foarte bine pe acest fundal: un anume Collins, provenit de la Colegiul Winchester, un viitor profesor aflat încă în fază de embrion, care avea lecturi solide

[1] *The Omega Workshops,* firmă de design întemeiată de membrii Grupului de la Bloomsbury în 1913, în care obiectele expuse erau anonime, marcate numai cu iniţiala grecească omega. Deşi s-a desfiinţat în 1919, influenţa ei s-a păstrat şi în anii 1920, mai ales în decoraţiunile interioare.

[2] Personaj din *Opera cerşetorului* (1728) de John Gay, după care s-au inspirat Bertolt Brecht şi Kurt Weill când au compus *Opera de trei parale* (1928).

[3] Denumire generică dată mai multor antologii publicate între anii 1912 şi 1922, de poezie engleză din prima parte a domniei regelui George al V-lea (1910–1936), adică tocmai din perioada în care se petrec evenimentele descrise în carte.

şi un umor infantil, plus un mic cerc de intelectuali de tip colegiu, care se menţineau, cultural vorbind, pe o cale de mijloc între „esteţii" extravaganţi şi învăţaţii proletari care scormoneau mânioşi după fapte de viaţă prin căminele de pe Şoseaua Iffley şi din Piaţa Wellington. M-am trezit adoptat de cercul acesta de amici în timpul primului meu trimestru la Oxford; ei mi-au oferit genul de companie de care avusesem parte şi la şcoală prin clasa a şasea — pentru care mă pregătise clasa a şasea. Chiar şi în acele zile de început însă când toată povestea cu locuitul la Oxford, într-un apartament numai al meu şi cu un carnet de cecuri numai al meu, încă mi se mai părea incitantă, în sinea mea ştiam că Oxfordul mai avea să-mi ofere şi altceva, nu numai atât.

Când m-am apropiat de Sebastian, toate celelalte chipuri cenuşii parcă s-au dizolvat uşor-uşor în peisaj, apoi s-au făcut nevăzute, ca oile de pe înălţimi prin ceţuri şi tufărişuri. Collins îmi dezvăluise eroarea comisă de estetica modernă: „...Toată argumentaţia legată de Forma Semnificativă stă în picioare sau se prăbuşeşte în funcţie de *volum*. Dacă lui Cézanne i se îngăduie să reprezinte o a treia dimensiune pe pânza bidimensională, atunci şi lui Landseer trebuie să i se accepte scânteia de loialitate din ochiul prepelicarului", dar numai după ce Sebastian, plictisit, a dat o pagină din *Arta* lui Clive Bell şi mi-a citit: „Resimte, oare, cineva o emoţie de acelaşi tip la vederea unui fluture sau a unei flori, ca la vederea unei catedrale sau a unui tablou? Da, *eu*" — numai atunci mi s-au deschis şi mie ochii.

Îl ştiam pe Sebastian din vedere cu mult înainte să fi făcut cunoştinţă cu el. Lucru inevitabil, de altfel, pentru că Sebastian, încă din prima săptămână petrecută acolo, ajunsese unul dintre caii breji din anul lui şi fiindcă era atât de frumos, încât rămâneai fără grai, dar şi fiindcă avea nişte excentricităţi de comportament, care păreau a nu şti ce înseamnă limitele. Prima dată l-am zărit când ne-am încrucişat la uşa frizeriei Germer's, dar atunci am fost mai puţin şocat de felul cum arăta, cât de faptul că ducea cu el ditamai ursuleţul de pluş.

— Acela, mi-a spus frizerul în timp ce mă instalam pe scaunul lui, era lord Sebastian Flyte. Un domnişor mai *mult* decât simpatic.

— Aşa s-ar zice, am comentat eu sec.

— Al doilea fiu al marchizului de Marchmain. Fratele lui mai mare, care este *earl*[1] de Brideshead, a absolvit în trimestrul trecut. Acela era *foarte* diferit, un domn atât de liniştit, aproape ca un bătrân. Ce credeţi c-a vrut lord Sebastian?! O perie de păr pentru ursuleţul lui, care să aibă peri foarte aspri, şi asta *nu* ca să-l pieptene cu ea, a insistat lord Sebastian, ci ca să-l ameninţe că-i trage o mamă de bătaie cu ea, dacă stă bosumflat. A cumpărat una foarte frumoasă, cu spatele de fildeş, pe care vrea să graveze numele *Aloysius* — aşa-l cheamă pe ursuleţ.

La vârsta lui, omul acela avusese ocazii cu toptanul să se sature de fanteziile studenţilor, şi totuşi era vizibil siderat de Sebastian. Eu, în schimb, am rămas circumspect şi nu m-am lăsat cucerit nici de următoarele lui apariţii, de exemplu când l-am văzut trecând într-o cabrioletă sau stând la o masă, la restaurantul George, cu perciuni falşi — deşi Collins, care-l studia pe Freud, ştia o serie de termeni tehnici, cu care explica orişice.

Nici când am făcut cunoştinţă, în cele din urmă, lucrurile nu s-au desfăşurat sub auspicii mai bune. S-a întâmplat cu puţin înainte de miezul nopţii, la începutul lui martie; eu tocmai îmi tratasem intelectualii de tip colegiu cu vin roşu condimentat; focul duduia în şemineu, aerul din camera mea parcă era mai dens de la fum şi condimente, iar mintea mi-era înceţoşată de metafizică. Am deschis ferestrele şi din curtea interioară au ajuns până la mine sunetele deja obişnuite ale unor hăhăieli gâlgâite şi paşi nesiguri. O voce a zis: „Ţine-te", alta: „Haide", alta: „To' timpu'... Acasă... până-ncetează Tom cu sunatu'", iar alta, mai clară decât celelalte: „Să ştiţi voi că eu habar n-am de ce nu mă simt bine. Trebuie să vă

[1] Rang nobiliar englezesc, echivalent cu cel de conte din alte monarhii europene; soţia sau văduva unui *earl* poartă titlul de *contesă*.

părăsesc un minut" — şi-n dreptul ferestrei s-a ivit mutra pe care o ştiam ca fiind a lui Sebastian, dar nu aşa cum i-o mai văzusem, vioaie şi plină de veselie; s-a uitat la mine, pentru o clipă, cu nişte ochi opaci, după care s-a aplecat în faţă, cu toată partea de sus a corpului în cameră, şi a vărsat.

Nu era nimic neobişnuit când petrecerile de seară se terminau în felul acesta; ba chiar, exista un tarif recunoscut de toată lumea, în asemenea situaţii, pentru liniştea sufletească a camerierilor; cu toţii învăţam, încercând şi greşind, să ne acomodăm cu vinul. Exista şi un simţ al ordinii, nebunesc şi admirabil, în faptul că Sebastian dusese lucrurile până la extrem şi optase pentru o fereastră deschisă. Orice s-ar spune însă, acea primă întâlnire nu s-a desfăşurat sub auspicii prea bune.

Prietenii l-au dus pe sus până la poartă şi, după câteva minute, gazda lui, un fost absolvent de Eton, foarte prietenos, din acelaşi an cu mine, s-a întors ca să-şi ceară scuze. Şi el era cherchelit, iar explicaţiile lui se repetau şi s-au sfârşit în lacrimi.

— Vinurile au fost prea variate, mi-a spus. Nici calitatea lor, nici cantitatea n-a fost de vină. Atâta doar, că le-am amestecat. Dacă pricepi treaba asta, ajungi la rădăcina problemei. Să-nţelegi totul înseamnă să ierţi totul.

— Da, bine, am zis eu, dar a doua zi dimineaţă m-au încercat anumite resentimente, când a trebuit să fac faţă reproşurilor lui Lunt.

— Câteva urcioare de vin roşu condimentat împărţite la cinci inşi, a comentat Lunt, şi *sigur* că se-ntâmplă aşa ceva. Măcar dac-ajungea până la fereastră. Cine nu poate să-l suporte, n-ar trebui să-l bea.

— N-a fost cineva din grupul meu. Era din afara colegiului.

— Mă rog, e la fel de neplăcut să ştergi asemenea mizerie, indiferent cine a făcut-o.

— O să găseşti cinci şilingi pe bufet.

— Am văzut şi mulţumesc, dar aş prefera să nu capăt banii ăştia şi nici să n-am de curăţat mizeria — şi asta în *oricare* dimineaţă.

Mi-am luat pardesiul şi l-am lăsat să-şi vadă de treabă. Pe vremea aceea, încă mai frecventam sala de lectură, iar, când m-am întors la colegiu, trecuse de ora unsprezece. Mi-am găsit camera plină de flori: ceea ce părea să fie şi, de fapt, chiar s-a dovedit a fi stocul pentru o zi întreagă al unei tarabe din piaţă, care stătea răspândit în orice aducea, cât de cât, a recipient, în orice colţişor al camerei. Lunt le ascundea pe ultimele în hârtie cafenie, pregătindu-se să şi le ia acasă.

— Lunt, *ce* mai sunt şi astea?

— Domnul de-aseară a venit cu ele, domnule, şi v-a lăsat şi un bilet.

Biletul era scris cu creion chimic pe o foaie întreagă din hârtia mea de desen marca Whatman, de calitate specială, făcută pe comandă: „Sunt plin de remuşcări. Aloysius nici nu vrea să mai audă de mine, până nu află că am fost iertat, aşa că te rog să vii să luăm prânzul împreună astăzi. Sebastian Flyte." Cât de tipic era pentru el, m-am gândit eu, să presupună că ştiam unde locuia; acuma, ce-i drept, *chiar* ştiam.

— Un domn mai mult decât amuzant, a zis Lunt. Este o adevărată plăcere, sunt sigur, să cureţi după el. Din câte-nţeleg, aveţi de gând să luaţi prânzul în oraş, domnule. Aşa le-am spus şi domnului Collins, şi domnului Partridge — care vroiau să vin-aici să ia masa cu dumneavoastră.

— Da, Lunt, merg să iau prânzul în oraş.

Acea petrecere de prânz — fiindcă s-a dovedit a fi o adevărată petrecere — a marcat începutul unei noi ere în viaţa mea, dar detaliile ei mi s-au estompat în minte şi s-au amestecat cu atâtea altele, aproape identice cu ele, care şi-au luat locul unele celorlalte în trimestrul acela şi în cel care a urmat, ca nişte amoraşi care ţopăie pe câte o friză renascentistă.

M-am dus cu un sentiment de nesiguranţă, pentru că era un teren străin şi tot auzeam o voce şoptită, sâcâitoare, admonestantă,

care-mi spunea, pe un ton de parc-ar fi fost a lui Collins, că s-ar fi cuvenit să stau la locul meu. Dar eu pe vremea aceea eram în căutarea iubirii, aşa că m-am dus mânat de curiozitate şi de senzaţia vagă, nedefinită, că acolo aveam să descopăr, în fine, acea uşiţă din perete pe care alţii, ştiam eu prea bine, o găsiseră înaintea mea şi care dădea într-o grădină închisă şi încântătoare, aflată undeva în inima oraşului cenuşiu, o grădină pe care n-o puteai vedea de la nici o fereastră.

Sebastian locuia la colegiul Christ Church[1], tocmai sus în Blocul Meadow. Era singur când am ajuns eu şi curăţa de coajă un ou de fluierar, pe care-l culesese din cuibul uriaş de muşchi aflat în mijlocul mesei.

— Uite-acum le-am numărat, mi-a spus. Erau câte cinci de fiecare şi-ncă două, aşa că le iau eu pe cele două. Habar n-am de ce-mi este atât de foame astăzi. M-am lăsat fără nici o rezervă în grija lui Dolbear & Goodall şi mă simt atât de plin de hapuri, încât am început să cred că toată povestea aia de-aseară n-a fost decât un vis. Te rog, nu mă trezi.

Era fermecător de frumos, cu acea calitate prezentă la ambele sexe, la vârsta primei tinereţi, care parcă strigă în gura mare după iubire şi se ofileşte la prima adiere de vânt rece.

Camera lui era plină de un straniu talmeş-balmeş de obiecte: o orgă de salon într-un dulăpior gotic, un coş de hârtii în formă de picior de elefant, un maldăr de fructe de ceară, două vaze de Sèvres disproporţionat de mari, câteva desene de Daumier înrămate — parcă şi mai nepotrivite printre toate acele mobile austere de colegiu, în mijlocul cărora trona masa uriaşă pe care aveam să ne luăm prânzul. Poliţa de deasupra şemineului era înţesată, la el, de invitaţii din partea multor doamne londoneze.

— Bestia de Hobson l-a vârât în pat pe Aloysius, a zis el. Poate că-i mai bine, pentru că n-ar mai fi rămas ouă de fluierar şi pentru el.

---

[1] Textual: Biserica lui Cristos — unul dintre colegiile cele mai vechi ale Universităţii Oxford, întemeiat în 1546.

Îți vine să crezi că Hobson îl urăşte pe Aloysius?! Mi-ar plăcea să am şi eu un camerier ca tine. A fost un scump cu mine azi-dimineaţă, într-o situaţie în care alţii ar fi putut să se poarte mult mai sever.

Petrecerea s-a constituit. Trei boboci au venit, foşti absolvenţi de la Eton, trei tineri cuminţi, eleganţi, detaşaţi, care fuseseră cu toţii la o serată dansantă organizată la Londra cu o seară înainte şi vorbeau despre ea ca şi cum ar fi fost la înmormântarea unei rude apropiate, dar nu foarte iubite. Fiecare dintre ei, de cum a intrat în cameră, s-a îndreptat mai întâi către ouăle de fluierar, apoi l-a remarcat pe Sebastian şi la urmă pe mine, politicos, dar cu o lipsă de curiozitate care parc-ar fi spus: „Nici n-ar trebui să ne treacă prin cap să fim atât de prost-crescuţi, încât să sugerăm că nu ne-am cunoscut."

— Primele pe anul ăsta, au spus ei. De unde faci rost de ele?

— Mi le trimite Mami de la Brideshead. Întotdeauna le depun din vreme, special pentru ea.

După ce dăduserăm gata ouăle şi trecuserăm la homarul Newburg, a sosit şi ultimul oaspete.

— Dragul meu, a zis el, n-am putut pleca mai devreme. Am luat prânzul cu meditatorul meu cel ca-ca-caraghios. I s-a părut foarte curios c-am plecat când am plecat. I-am spus că trebuia să mă schimb pentru da-da-dans.

Din momentul în care a sosit, nou-venitul s-a plasat în prim-plan, vorbind cu o bâlbâială copioasă, autoindusă; s-a luat de toată lumea; i-a ridiculizat pe musafirii de la prânzul precedent; a spus bancuri lubrice de la Paris şi Berlin; şi nu s-a mulţumit să întreţină atmosfera — nu, a transfigurat petrecerea, împrăştiindu-şi excentricitatea ca pe o lumină vie, dar falsă, asupra tuturor, aşa încât cei trei absolvenţi de Eton, cu prozaismul lor, s-au trezit deodată că deveniseră nişte creaturi într-o fantezie de-a lui.

Respectivul — nici nu mai trebuie să spun — era Anthony Blanche, „estetul" *par excellence*, un sinonim al maliţiozităţii de la Cherwell Edge până la Somerville, un tânăr care mi s-a părut atunci, când abia mă despărţisem de atmosfera sumbră de la Clubul

de Eseuri al colegiului, tot atât de fără vârstă ca o şopârlă, tot atât de străin ca un marţian. De multe ori îmi fusese arătat pe stradă, mergând în felul său aparte, impunător, de parcă nu s-ar fi obişnuit întru totul cu pardesiul şi pantalonii şi s-ar fi simţit mai comod cu o mantie brodată pe umeri, de culoare bleumarin. Îi mai auzisem glasul pe la restaurantul George, sfidând convenţiile; iar acum, că făceam cunoştinţă cu el sub vraja lui Sebastian, m-am trezit şi eu că-l admiram nesătul, ca pe-o strălucită mostră de artă culinară ce era.

După prânz, s-a postat pe balcon cu o portavoce care-şi făcuse apariţia miraculos de printre mărunţişurile din camera lui Sebastian şi, pe un ton pleoştit şi plângăcios, a început să le recite pasaje din *Ţara-Nimănui*[1] gloatelor încotoşmănate cu şaluri şi pulovere, care se revărsau către fluviu.

— „Eu, Tiresias, le-am presuferit pe toate", li s-a plâns el de sub arcadele veneţiene...

„Întins aici, pe-acelaşi di-di-divan ori pa-pat,
Eu, ce pe sub zidurile Tebei am călcat
Şi printre mo-mo-morţii din adâncuri m-am plimbat..."

Pe urmă, s-a retras uşor înapoi în cameră:

— Ce surpriză le-am făcut! Toţi ba-barcagiii sunt ca nişte Grace Darling[2] pentru mine.

Ne-am aşezat apoi şi am sorbit nişte Cointreau, în timp ce unul dintre absolvenţii de la Eton, cel mai cuminte şi cel mai detaşat, ne-a cântat *I l-au adus acasă pe războinicul ei mort*[3], acompaniindu-se de unul singur la orga de salon.

---

[1] *The Waste Land* (1922), poem de T.S. Eliot.

[2] Eroină engleză din perioada victoriană (a trăit între 1815 şi 1842), care în 1838, împreună cu tatăl ei, cu care locuia la un far, a observat şi salvat 13 supravieţuitori ai unui naufragiu.

[3] *„Home they brought her warrior dead"*, primul vers dintr-un poem de Alfred Lord Tennyson (1809–1892).

Se făcuse deja ora patru când ne-am despărțit.

Anthony Blanche a plecat primul. Și-a luat la revedere de la fiecare dintre noi cu nenumărate politeţuri şi complimente. Lui Sebastian i-a spus:

— Dragul meu, mi-ar plăcea să te ciuruiesc pe tot cu săgeți ascuțite, pe pe-o pe-pe-perniță de ace.

Iar mie:

— Mi se pare de-a dreptul genial din partea lui Sebastian să te fi descoperit. Pe unde-ți faci veacul? O să vin odată la tine-n văgăună, să te tra-trag afară ca pe-o nu-nu-nurcă bătrână.

Ceilalți au plecat îndată după el. M-am ridicat să plec şi eu odată cu ei, dar Sebastian mi-a spus:

— Mai bea nişte Cointreau.

Aşa c-am stat, iar mai târziu mi-a spus:

— Trebuie să merg până la Grădina Botanică.

— De ce?

— Ca să văd iedera.

Mi s-a părut un motiv destul de bun, aşa că m-am dus şi eu cu el. În timp ce mergeam pe sub zidurile Colegiului Merton, m-a luat de braț.

— N-am fost niciodată la Grădina Botanică, am zis eu.

— Vai, Charles, dar cât de multe ai de-nvățat! Este aici o arcadă frumoasă şi mai multe soiuri de iederă, decât am bănuit vreodată c-ar exista. Nu ştiu ce m-aş face fără Grădina Botanică.

Într-un târziu, când m-am întors în apartamentul meu şi l-am regăsit exact la fel cum îl lăsasem în dimineața aceea, am devenit conştient de ceva care mă nemulţumea, deşi până atunci nu mă deranjase. Ce anume nu era în regulă? Nimic, doar că narcisele galbene păreau să fie reale. Paravanul să fi fost de vină?! L-am întors cu fața la perete. Parcă era mai bine.

Aşa am terminat-o cu paravanul. Lui Lunt nu-i plăcuse niciodată, aşa încât, după câteva zile, l-a luat el şi l-a dus într-un oficiu întunecat, plin de cârpe şi găleți, de undeva de sub scări.

Ziua respectivă a marcat începutul prieteniei mele cu Sebastian şi aşa se explică de ce şi cum am ajuns, în acea dimineaţă de iunie, să stau întins lângă el, sub coroanele înalte ale ulmilor, uitându-mă cum se pierdea printre crengi fumul azvârlit de buzele lui.

Îndată am plecat mai departe cu automobilul şi, după nici o oră, ni s-a făcut foame. Am oprit la un han, care era şi pe jumătate fermă, unde am mâncat ouă cu şuncă, alune marinate, brânză şi ne-am băut berea într-un salon umbros, în care un orologiu vechi ticăia din penumbră şi o pisică dormea pe grătarul şemineului gol.

Am pornit iarăşi la drum şi, la puţin timp după prânz, am ajuns la destinaţie: porţi de fier forjat, două căsuţe gemene, aşezate clasic, la marginea unei pajişti de sat, o alee, alte porţi, o porţiune vastă, ca un parc, aleea care făcea o cotitură şi, deodată, un peisaj nou, ascuns până atunci, s-a deschis înaintea ochilor noştri. Ne aflam în capătul de sus al unei văi şi ceva mai jos, la o depărtare de o jumătate de milă, se vedeau cupola şi coloanele unei case vechi, dungată în auriu şi cenuşiu, după cum cădea lumina soarelui pieziş, printre copacii unui crâng răsfirat.

— Ei?! a zis Sebastian, oprind motorul.

Dincolo de cupolă, se întindeau terase de apă din ce în ce mai joase, iar în jurul ei se înălţau dealuri line care o şi păzeau, o şi ascundeau.

— Ei?!

— Ce mai locuinţă! am exclamat eu.

— Trebuie să vezi grădina din faţă şi fântâna, a zis el, aplecându-se în faţă şi băgând automobilul în viteză. Aici locuieşte familia mea.

Chiar şi atunci, răpit de ce vedeam, tot am simţit, pentru o clipă, ca o pală de vânt care face să fluture tapiseria, un fior de rău augur la cuvintele pe care le spusese: nu „Aceasta-i casa mea", ci „Aici locuieşte familia mea".

— Nu-ţi face griji, a continuat el. Sunt plecaţi cu toţii. N-o să trebuiască să faci cunoştinţă cu ei.

— Dar de ce? mi-ar face plăcere.

— Ei, asta e, nu se poate. S-au dus la Londra, să danseze, a zis el, în timp ce treceam cu automobilul prin faţa intrării principale şi de-acolo într-o curte laterală. Totul e ferecat. Aşa că mai bine o luăm pe partea asta — şi am intrat printr-un pasaj ca de fortăreaţă, pavat cu dale de piatră, boltit cu dale de piatră, care ducea spre locuinţele servitorilor. Vreau să faci cunoştinţă cu Tanti Hawkins. De-asta am venit pân-aici — şi am urcat pe nişte scări cu treptele din lemn de ulm nelustruite, neacoperite, am trecut pe câteva coridoare podite cu scânduri late şi acoperite pe centru cu câte o fâşie subţire de preş de iută, pe alte coridoare acoperite cu linoleum, prin faţa multor puţuri de scări secundare, a unor şiruri de găleţi de incendiu vopsite în stacojiu şi auriu şi am ajuns la un ultim rând de trepte, care se terminau, în partea de sus, cu o poartă; acolo se afla camera de joacă a copiilor, sus de tot sub cupolă, chiar în centrul corpului principal de clădire.

Bona lui Sebastian stătea aşezată la fereastra deschisă; în faţa ei se aflau fântâna, lacurile, templul; în planul cel mai îndepărtat, sclipea în soare un obelisc. Îşi ţinea mâinile desfăcute în poală; între ele stătea căzut grămadă un rozariu — femeia dormea dusă. Orele lungi de muncă din tinereţe, autoritatea pe care şi-o arătase la vârsta de mijloc, ceasurile de odihnă şi sentimentul de siguranţă de care se bucura la anii ei — toate-şi lăsaseră amprentele pe chipul ei ridat şi senin.

— Ei, da, a zis ea după ce s-a trezit. Asta *chiar* că este o surpriză. Sebastian a îmbrăţişat-o. Dar el cine este?! a întrebat ea, uitându-se la mine. Fiindcă nu cred că-l cunosc.

Sebastian a făcut prezentările.

— Ai venit exact la momentul potrivit. Julia s-a întors şi ea pentru o zi. A stat cu mine aproape toată dimineaţa şi mi-a povestit cum e la Londra. Cică se distrează toţi de minune. Aici e mare plictis fără ei. Numai cu doamna Chandler, şi două dintre fete, şi cu Bert, bătrânul. Şi pe urmă pleacă toţi în vacanţă, şi-n august se-nlocuieşte boilerul, şi tu te duci să te-ntâlneşti cu Domnia Sa în Italia, ceilalţi se duc în vizite — se face octombrie până se-adună toată

lumea înapoi acasă. Ce-i drept, probabil că Julia trebuie să se distreze şi ea ca toate celelalte domnişoare, deşi eu n-am înţeles niciodată ce caută fetele-astea în toiul verii la Londra, când toate grădinile gem de lume. Joi a trecut părintele Phipps pe-aici şi i-am spus şi lui exact acelaşi lucru, a adăugat ea, ca şi cum şi-ar fi întărit propriile opinii invocând autoritatea preoţească.

— Adică Julia este şi ea aici?!

— Da, dragule, probabil c-ai sosit imediat după ce-a plecat ea. S-a dus la Femeile Conservatoare. Trebuia să le vorbească Doamna, dar ea nu-i prea bine. Julia nu stă mult; vrea să plece de îndată ce-şi ţine discursul, chiar înainte de ceai.

— Mă tem că iar n-o să ne întâlnim cu ea.

— Nu e bine deloc, dragule! Ar fi aşa o surpriză plăcută pentru ea să te vadă, cu toate c-ar trebui să rămână la ceai cu ele, i-am spus eu, că Femeile Conservatoare pentru asta vin. Ei, şi ce mai e nou? Înveţi de zor acolo, după cărţile tale?

— Mă tem că nu prea, Tanti.

— Aha, îmi închipui că joci crichet de dimineaţa până seara, ca frate-tău. Cu toate că el şi-a găsit timp să şi înveţe. N-a mai fost pe-aici de la Crăciun, dar îmi închipui că de Ziua Recoltei tot vine. Ai citit articolaşul ăla din ziar despre Julia? Mi l-a dat şi mie să-l citesc. Nu-i vorba, că nu-i ce-ar trebui să fie despre ea, dar atâta cât spune, spune *foarte* frumos. „Minunata fiică pe care Doamna Marchmain o scoate în lume în acest sezon... la fel de spirituală, pe cât de decorativă... cea mai bine văzută dintre domnişoarele care-şi fac debutul în societate" — mă rog, ăsta-i adevărul gol-goluţ, cu toate că mare păcat că şi-a tăiat părul; aşa o frumuseţe de păr ce-avea, exact ca al Doamnei. I-am spus şi părintelui Phipps, că nu e normal aşa ceva. Dar el mi-a spus: „Şi călugăriţele şi-l taie", la care eu i-am spus: „Ei, da, şi dumneata, părinte, că doar n-oi vrea s-o faci călugăriţă pe Domnişoara Julia?! Auzi, idee!"

Sebastian şi bătrâna îi dădeau înainte cu vorba. Încăperea unde ne aflam era încântătoare şi avea o formă curioasă, care urma curbura

cupolei. Tapetul de pe pereți avea un model cu panglici și trandafiri. Într-un colț era un căluț-balansoar; deasupra șemineului trona o cromolitografie reprezentând Sfânta Inimă; grătarul nefolosit era mascat de un snop de iarbă de pampas și bulbi de trestie; pe toată comoda erau etalate și atent șterse de praf o colecție întreagă de mici daruri care-i fuseseră făcute în diverse momente de copiii ei: bucăți de carapace și de lavă cioplite, piele ștanțată, lemn pictat, porțelanuri, stejar fosilizat, argint filigranat, piatră *blue-john*[1], alabastru, coral — suveniruri din tot atâtea vacanțe.

La un moment dat, bona i-a spus lui Sebastian:

— Trage tu de clopot, dragule, să ne-aducă niște ceai. De obicei, cobor la doamna Chandler, dar astăzi o să-l bem aici, sus. Fata care m-ajută-n fiecare zi a plecat la Londra, cu ceilalți. Cea nouă, care o înlocuiește, abia a venit din sat. La început, nu știa nimic; dar se-acomodează, încet-încet. Trage de clopot.

Dar Sebastian i-a spus că trebuia să plecăm.

— Păi, și Domnișoara Julia?! *Zău* c-o să se supere, când o afla. Ar fi fost *așa* o surpriză pentru ea.

— Biata de Tanti, a comentat Sebastian după ce am plecat din camera de joacă a copiilor. Chiar că duce o viață ternă. M-am gândit eu s-o aduc la Oxford, să stea cu mine, numai c-ar încerca întruna să mă trimită la biserică. Haide să plecăm repede, până nu se-ntoarce soră-mea.

— Cu cine ți-e rușine, cu ea sau cu mine?

— Cu mine mi-e rușine, a zis pe un ton grav Sebastian. Să știi că nici nu mă gândesc să-ți bag pe gât familia mea. Sunt cu toții dementșial de fermecători. Toată viața mi-au tot luat diverse lucruri. În clipa-n care-ar pune gheara farmecului lor pe tine, ar face din tine prietenul *lor*, în loc să fii al meu — și nu vreau să-i las.

---

[1] Varietate de fluorită rară, semiprețioasă, care se găsește într-un singur loc din lume, în patru mine deschise sub un deal de lângă orașul englez Castleton; denumirea *blue-john* (textual: „tip albastru") derivă, de fapt, din expresia franțuzească *bleu-jaune*, care înseamnă „albastru-gălbui".

— Foarte bine, am zis eu. De acord cu tine. Dar nu-mi dai voie să mai văd câte ceva din restul casei?

— E-nchisă toată. Noi am venit acum s-o vedem pe Tanti. De Ziua Reginei Alexandra[1], în schimb, e deschisă toată la preț de un șiling. Vino atunci și uită-te cât vrei.

M-a condus pe o ușă îmbrăcată-n postav, pe un coridor întunecat; am reușit să discern foarte vag, pe deasupra capului, o cornișă aurită și o boltă tencuită; apoi, deschizând o ușă grea de mahon, care se răsucea însă foarte ușor, m-a poftit într-o sală cu ferestrele acoperite. Lumina se strecura printre crăpăturile obloanelor. Sebastian a scos piedica de la unul dintre ele și l-a pliat într-o parte; soarele blând al după-amiezii a năvălit înăuntru, peste podeaua dezgolită, peste cele două șeminee late, gemene, din marmură sculptată, peste nișele din acoperiș, pictate cu fresce reprezentând eroi și divinități ale Antichității clasice, peste oglinzile cu rame aurite și pilaștrii de stuc, peste insulele de mobilier acoperit cu huse. Am aruncat o privire și-atât — cam cât se poate vedea dintr-o sală de bal scăldată în lumină, când treci cu omnibuzul prin fața ei; pe urmă, Sebastian a blocat la fel de brusc lumina soarelui, spunând:

— Vezi și tu cum arată. Starea lui de spirit se schimbase de când ne băuserăm vinul sub ulmi, de când luase curba odată cu aleea, în capul văii, de când mă întrebase: „Ei?!" A continuat: Vezi și tu că nu-i nimic de văzut. Sunt câteva lucruri drăguțe, pe care-aș vrea să ți le arăt într-o bună zi — nu acum. În schimb, există capela, pe care trebuie s-o vezi — este un monument de Art Nouveau.

Ultimul arhitect care lucrase la Brideshead se străduise să facă o extindere unitară, printr-o colonadă și două pavilioane adiacente. Unul dintre acestea era capela. Am intrat pe la portalul pentru public

[1] Este vorba de prințesa Alexandra a Danemarcei, zisă Alix, care a devenit Regină a Marii Britanii și Împărăteasă a Indiilor în calitate de consoartă a regelui Edward al VII-lea (1901–1910). Era celebrată în ziua de 8 iunie, deși autorul face, probabil, o confuzie, pentru că această zi onorifică a fost stabilită în 1932, la zece ani după evenimentele relatate aici.

(o altă uşă ducea direct în casă). Sebastian şi-a muiat degetele în apa sfinţită, şi-a făcut cruce şi a îngenuncheat; am făcut şi eu ca el.

— De ce faci treaba asta?! m-a întrebat contrariat.

— De politeţe.

— Mă rog, nu trebuie să te iei după mine. Ai vrut să faci un tur; cum ţi se pare?

Interiorul fusese refăcut în întregime, remobilat până la detaliu şi redecorat în stilul artă aplicată din ultimul deceniu al secolului nouăsprezece. Îngeri în cămeşoaie de bumbac cu imprimeuri, trandafiri căţărători, pajişti stropite cu flori, miei jucăuşi, texte în scriere celtică, sfinţi în armuri — toate acopereau pereţii, formând un model alambicat de culori vii şi luminoase. Era şi un triptic de stejar deschis la culoare, cioplit în aşa fel, încât să sugereze proprietatea ciudată de a fi fost modelat din plastilină. Lampa din altar şi toate piesele metalice erau de bronz, luat zdravăn la ciocan, ca să i se dea patina unei piei ciupite de vărsat; treptele altarului erau acoperite cu o carpetă de culoare verde ca iarba, cu model de margarete albe şi aurii.

— Pfiu! am exclamat eu.

— A fost cadoul de nuntă pentru Maman, din partea lui Papà. Şi-acuma, dac-ai văzut destul, hai să mergem.

Pe alee, ne-am încrucişat cu un Rolls-Royce închis, condus de un *chauffeur*; în spate, am zărit vag o siluetă de fată, care a întors capul şi s-a uitat după noi prin lunetă.

— Julia, a zis Sebastian. Bine c-am apucat să plecăm.

Ne-am oprit ceva mai încolo, să vorbim cu un bărbat care avea o bicicletă.

— Ăsta era bătrânul Bat, mi-a explicat Sebastian, după care chiar am plecat, am ieşit pe porţile de fier forjat, am trecut pe lângă cele două căsuţe gemene şi ne-am aşternut la drum înapoi spre Oxford.

— Îmi pare rău, a spus tot el după o vreme. Mă tem că n-am fost foarte amabil în după-amiaza asta. Brideshead are de multe ori acest efect asupra mea. Dar trebuia să te duc s-o cunoşti pe Tanti.

De ce? m-am întrebat eu, fără să spun însă nimic (viaţa lui Sebastian se desfăşura după un cod precis de asemenea imperative: „*Trebuie* să-mi iau o pijama de culoare roşu-poştă"; „*Trebuie* să stau în pat până când soarele ajunge pe partea asta şi intră pe fereastră"; „Trebuie *neapărat* să beau şampanie-n seara asta!") altceva, decât:

— A avut asupra mea exact efectul contrar.

După o pauză îndelungată, mi-a spus pe un ton arţăgos:

— Eu nu te bombardez pe tine cu întrebări despre familia ta.

— Nici eu pe tine despre a ta.

— Dar mi se pare că eşti tot timpul curios.

— Păi, dacă eşti atât de misterios în privinţa lor...

— Şi eu care speram să fiu misterios în toate privinţele.

— Poate că sunt, într-adevăr, curios în legătură cu familiile altora — pentru că, ştii şi tu, nu sunt obişnuit cu aşa ceva. Eu nu-l am decât pe tata. Am avut o mătuşă care m-a-ngrijit o vreme, dar tata a trimis-o în străinătate. Mama mi-a murit în război.

— A... e cam... neobişnuit.

— S-a dus în Serbia cu Crucea Roşie. De-atunci, tata nu prea mai e zdravăn la cap. Locuieşte singur la Londra, n-are nici un prieten şi bleotocăreşte întruna despre cum colecţionează el diverse lucruri.

— Nici nu ştii de ce-ai scăpat, a comentat Sebastian. Ca noi sunt o droaie. Poţi să-i cauţi în Debrett[1].

Starea de spirit i s-a înviorat. Cu cât ne îndepărtam de Brideshead, cu atât părea şi el să se dezbare de stingherealã — de nervozitatea şi irascibilitatea care puseseră stăpânire pe el aproape pe nesimţite. Soarele se afla în spatele nostru acum, în timp ce mergeam cu automobilul pe şosea, drept care s-ar fi putut spune că ne urmăream propriile umbre.

— Este ora cinci şi jumătate. Ajungem la timp să luăm cina la Godstow, să bem ceva la Păstrăvul, să-i restituim lui Hardcastle

[1] *Debrett's Peerage & Baronetage*, ghid genealogic al familiilor nobiliare englezeşti, întemeiat de John Debrett (1753–1822) şi care se publică din 1769.

automobilul şi să ne întoarcem pe jos de-a lungul râului. N-ar fi cel mai frumos aşa?

Aceasta este relatarea completă a primei mele vizite, foarte scurte, la Brideshead; de unde să fi ştiut eu atunci că de un lucru atât de mărunt, din alte vremuri, avea să-şi aducă aminte, cu ochii în lacrimi, un căpitan de infanterie trecut bine de prima tinereţe?!

Capitolul doi

Către sfârşitul acelui trimestru de vară, am primit cea din urmă vizită şi Marea Beşteleală din partea vărului meu Jasper. Eu tocmai terminasem cursurile, de vreme ce-mi dădusem ultima lucrare scrisă la Istoria Timpurie în după-amiaza din ajun; Jasper, în schimb, în costumul lui sobru şi cu cravată albă la gât, se vedea de la o poştă că era departe de-a fi scăpat de chin; plus că mai avea şi aerul epuizat, dar plin de resentimente, al celui care se teme că n-a reuşit să-şi dovedească lui însuşi c-a dat tot ce putea în privinţa orfismului la Pindar. Numai şi numai simţul datoriei îl adusese la uşa apartamentului meu în după-amiaza cu pricina, şi asta cu mare deranj pentru el, dar întâmplător şi pentru mine: m-a prins chiar în pragul uşii, în momentul în care dădeam să plec să fac ultimele aranjamente pentru o cină pe care o găzduiam în seara aceea, una dintre cele câteva petreceri menite să-l consoleze pe Hardcastle, această sarcină revenindu-ne mie şi lui Sebastian de la o vreme — de când îi lăsaserăm automobilul afară, provocându-i mari neplăceri cu supraveghetorii.

Jasper n-a vrut să stea jos; nu venise ca să stăm la şuetă; a rămas în picioare, cu spatele la şemineu, şi mi-a vorbit, după cum el însuşi s-a exprimat, „ca un unchi":

— ... Am încercat de mai multe ori să iau legătura cu tine în ultima săptămână, sau în ultimele două săptămâni. De fapt, am impresia că mă eviți. Presupunând că este adevărat, Charles, nu pot să spun că mă surprinde.

Poate că tu crezi că nu-i treaba mea, dar eu chiar am sentimentul unei anumite responsabilități. Știi foarte bine, ca și mine, că de când s-a-ntâmplat cu... — mă rog, de la război încoace, tatăl tău nu prea mai este-n toate mințile, că trăiește într-o lume a lui. Și eu n-am de gând să stau cu mâinile-n sân și să te văd cum faci niște greșeli de care o singură vorbă spusă la timpul potrivit poate să te scape.

M-așteptam să faci greșeli în primul an. Cu toții le-am făcut. Eu m-am înhăitat cu niște indivizi mai mult decât dubioși care organizau misiuni de cules maci pentru opiu în vacanțele mari. Dar tu, dragul meu Charles, indiferent dacă-ți dai seama sau nu, ai plonjat de-a dreptul, cu elan, cu bătaie și cu capul înainte, în *liota de cea mai proastă speță* a Universității. Poate crezi că eu, dacă locuiesc în gazdă, nu știu ce și cum se petrece în colegiu; dar aud o serie de lucruri. Adevărul este c-aud chiar prea multe. M-am trezit c-am devenit subiect de batjocură, pe seama ta, la Clubul Cinei. E vorba de băiatul ăsta, Sebastian Flyte, de care pari să fii nedespărțit. Poate că el e de treabă, nu știu. Fratele lui, Brideshead, era un tip foarte serios. Dar prietenul ăsta la tău mi se pare așa, nu știu cum — și nu știu ce face de se vorbește atâta despre el. Bineînțeles că toți cei din familie sunt niște ciudați. Cei doi Marchmain, el și ea, trăiesc separat de la război încoace, cred că știi. O situație cu totul ieșită din comun: toată lumea credea că erau o pereche de oameni foarte devotați unul altuia. După care el a plecat în Franța cu Garda lui Regală și, cum-necum, nu s-a mai întors. Ca și cum ar fi fost omorât. Ea, fiind romano-catolică, nu poate cere divorțul — sau *nu vrea*, mai degrabă. La Roma, dacă ai bani, poți să obții orișice, iar ei sunt rușinos de bogați. Acuma, Flyte poate c-*o fi* de treabă, dar *Anthony Blanche*... Zău că omul ăla n-are absolut nici o scuză.

— Nici mie nu-mi place în mod special, am zis eu.

— Nu ştiu, dar tot timpul se-aţine pe-aici şi partida mai riguroasă din colegiu nu-l înghite deloc. Nu vor s-aibă de-a face cu el în Cameră. Aseară a fost din nou la Mercur. Nici unul dintre indivizii ăştia cu care te-afişezi nu contribuie cu nimic la colegiile de pe unde vin — şi ăsta-i adevăratul test. Au impresia că, dacă vin şi-aruncă-n stânga şi-n dreapta cu banii ăia mulţi pe care-i au, pot să facă tot ce le trece prin cap.

Şi mai e ceva. Nu ştiu ce alocaţie-ţi dă unchiu-meu, dar dă-mi voie să-ţi spun că tu precis cheltuieşti dublu faţă de cât îţi dă el. Toate *astea* — şi a făcut un gest larg din mână, cu care a inclus toate dovezile de extravaganţă din jurul lui.

Ce-i drept, camera mea se lepădase de veşmântul auster de iarnă şi-şi etala garderoba îmbogăţită parcă peste noapte.

— Pe-*astea*-ţi dai tu banii?! (O cutie cu o sută de trabucuri Partagas pe scrin.) Sau pe-*astea*?! (Un braţ de cărţi noi şi frivole pe masă.) Sau pe-*astea*?! (O carafă şi nişte pahare Lalique.) Sau pe-*acel* obiect cu precădere odios?! (Un craniu de om achiziţionat de curând de la Şcoala de Medicină, care, cum se odihnea el aşa, într-un bol plin cu trandafiri, alcătuia, pentru moment, singura decoraţiune de pe masa mea. Pe frunte avea înscrisă deviza *Et in Arcadia ego*[1].)

— Da, i-am spus eu, bucuros că mă puteam descotorosi măcar de una dintre acuzaţii. L-am plătit, craniul, cu bani gheaţă.

— Precis că nu mai poţi lucra nimic. În orice caz, nu ceva ce contează, mai ales dacă ţi-ai orientat cariera în altă parte — dar ai făcut ceva? Ai vorbit la Uniune sau la vreunul dintre cluburi? Ai vreo legătură pe la vreuna dintre reviste? Ai încercat şi tu măcar să te bagi la Societatea de Dramă a Universităţii? Şi ce *haine* porţi! — a exclamat în continuare vărul meu. Când ai venit şi te-ai instalat, mi-aduc aminte că te-am învăţat să te-mbraci aşa cum te-ai îmbrăca într-o casă de ţară. Şi uite, ce ai pe tine acum arată ca un compromis

[1] Expresie latină cu care pictorul Nicolas Poussin îşi intitulează două tablouri reprezentând păstori adunaţi în jurul unui mormânt într-un peisaj idilic, sensul ei fiind: „Şi în Arcadia eu [— adică Moartea — sunt]".

nefericit între ţinuta corectă la o serată teatrală de la Maidenhead şi cea de la un concurs de cântece deşucheate dintr-o suburbie rezidenţială.

Şi cu băutura — nu se supără nimeni dacă te mai cherchelești o dată sau de două ori pe trimestru. Ba chiar se şi cuvine, cu anumite prilejuri. Dar aud că tu eşti în mod constant văzut beat la mijlocul după-amiezii.

Ajuns aici, s-a oprit — îşi făcuse datoria. Perplexităţile sesiunii de verificare începeau deja să se contureze din nou în mintea lui.

— Îmi pare rău, Jasper, i-am spus eu. Ştiu că trebuie să fie stânjenitor pentru tine, dar mie, întâmplător, îmi *place* liota asta rea. Îmi *place* să mă-mbăt la masa de prânz şi, cu toate că n-am cheltuit încă dublu faţă de câţi bani am alocaţi, nu mă-ndoiesc nici o clipă că voi cheltui până la finele trimestrului. Uite, pe la ora asta, beau de obicei un pahar de şampanie. Vrei să bei şi tu cu mine?!

Aşa încât vărul meu Jasper a fost cuprins de disperare şi — abia mai târziu am aflat — i-a scris tatălui său pe tema exceselor mele, care i-a scris, la rândul lui, tatălui *meu*, care n-a luat nici o măsură şi nu şi-a bătut prea tare capul cu această chestiune, în parte fiindcă-l antipatiza pe unchiul meu de aproape şaizeci de ani şi în parte fiindcă, aşa cum Jasper însuşi îmi spusese, trăia într-o lume a lui de-acum, adică de când murise mama.

Aşadar, în linii mari, Jasper a schiţat caracteristicile predominante ale primului meu an la Oxford; şi alte detalii, de acelaşi calibru, ar mai fi putut fi adăugate.

Mă angajasem ceva mai devreme să-mi petrec vacanţa de Paşti în compania lui Collins şi, cu toate că mi-aş fi luat cuvântul înapoi fără nici un fel de remuşcări şi mi-aş fi lăsat fostul prieten fără prieten, dacă Sebastian ar fi dat vreun semn, n-am văzut nici un semn din partea lui; drept care, Collins şi cu mine am petrecut împreună câteva săptămâni instructive şi economice la Ravenna. Dinspre Adriatica, bătea un vânt tăios printre acele morminte impunătoare. Dintr-o cameră de hotel concepută pentru anotimpuri mai calde,

i-am scris nişte scrisori lungi lui Sebastian şi mă duceam în fiecare zi la poştă, să verific dacă primisem vreun răspuns de la el. Am primit două, fiecare de la altă adresă, în care nu-mi dădea nici o veste concretă despre el, fiindcă scria într-un stil de fantezie de pe tărâmuri îndepărtate (... *Mami şi doi poeţi aghiotanţi de-ai ei s-au pricopsit cu trei răceli urâte de tot în capetele lor, aşa că eu am venit aici. Este sărbătoarea Sfântului Nicodim din Thyatira, care a fost martirizat bătându-i-se o piele de capră în cuie pe scalp, drept care este patronul chelioşilor. Spune-i şi lui Collins, despre care sunt convins c-o să cheleaşcă înaintea noastră. E mult prea multă lume aici, dar este şi unul — slavă Cerului! — care poartă după el o pâlnie de-aia de ureche, ceea ce m-ajută să-mi păstrez buna dispoziţie. Şi-acum, trebuie să-ncerc să prind un peşte. Sunt la prea mare depărtare ca să ţi-l trimit, aşa c-o să-i păstrez eu şira spinării...*), care m-a lăsat să mă perpelesc. Collins îşi făcea notele preliminare ale unei scurte lucrări în care demonstra că mozaicurile originale erau inferioare fotografiilor luate după ele. Atunci au fost plantate seminţele a ceea ce avea să fie recolta întregii sale vieţi. Mulţi ani mai târziu, când i-a apărut primul volum masiv din opera lui nici acum terminată despre Arta Bizantină, am fost foarte emoţionat să-mi descopăr propriul nume în preambul, printre cele două pagini de persoane faţă de care se recunoştea cu multă politeţe îndatorat: „...lui Charles Ryder, ai cărui ochi atoatevăzători m-au ajutat să văd mai bine pentru prima oară Mausoleul Gallei Placidia şi bazilica San Vitale..."

Mă-ntreb uneori dacă şi eu aş fi călcat pe urmele lui Collins, odată ajuns la moara de apă a culturii, dacă n-ar fi fost Sebastian. Când era tânăr, tatăl meu dăduse concurs de admitere la Sufletele Tuturor[1] şi, cum se nimerise un an de competiţie acerbă, picase; a avut parte, mai târziu în viaţă, de alte succese şi onoruri, dar eşecul acela din tinereţe s-a întipărit în fiinţa lui şi, prin el, şi într-a mea,

[1] *All Souls' College*, a cărui denumire completă este: *College of the Souls of All Faithful People Deceased in the University of Oxford* — Colegiul Sufletelor Tuturor Oamenilor Credincioşi Decedaţi la Universitatea din Oxford.

drept care venisem acolo cu ideea preconceptă că tocmai acesta era scopul cuvenit şi firesc al existenţei raţiunii. Şi eu aş fi dat greş, fără îndoială, dar poate că, dând greş, eu m-aş fi putut fofila într-o altă viaţă academică, mai puţin augustă, prin altă parte. Este plauzibil, dar mă tem că nu şi probabil, pentru că izvorul clocotit al anarhiei pornea din vâltori adânci, unde nu exista nici un teren solid, şi ţâşnea sub lumina soarelui — iscând curcubeul în vaporii pe care-i împrăştia — cu o forţă pe care stâncile n-o puteau stăvili.

Cum-necum, însă vacanţa de Paşti s-a dovedit a fi o scurtă porţiune de drum drept pe calea prăpăstios-descendentă pe care Jasper mă prevenea să n-o apuc. Descendentă sau ascendentă? Mi se părea că întineream pe zi ce trecea, cu fiecare obicei de adult pe care mi-l însuşeam. Avusesem parte de o copilărie însingurată şi de o primă tinereţe plină de restricţii şi îngreunată şi mai tare de privaţiuni, din cauza războiului; celibatului dur la care-l obliga, pe adolescentul englez, demnitatea prematură şi autoritatea sistemului de învăţământ, i-am adăugat şi eu propria mea apăsare tristă şi mohorâtă. Acum, în acel trimestru de vară petrecut alături de Sebastian, aveam impresia că mi se îngăduia o scurtă incursiune în ceea ce nici nu ştiam că exista, o copilărie fericită, şi, cu toate că jucăriile de-acum se numeau cămăşi de mătase, lichioruri şi trabucuri şi că drăcoşenia ei se înscria undeva, sus de tot, în pomelnicul păcatelor capitale, aveam cu toţii, în grupul nostru, un fel de prospeţime de cameră de copii, care era aproape sinonimă cu bucuria inocentă. La sfârşitul trimestrului, mi-am dat primele verificări; trebuia neapărat să le trec, dacă aveam de gând să rămân la Oxford — şi le-am trecut, după o săptămână în care i-am spus lui Sebastian că n-avea ce căuta la mine şi în care am stat până noaptea târziu şi m-am îndopat cu cafea neagră de la gheaţă şi biscuiţi de cărbune, dar şi cu textele pe care le neglijasem. Nici o vorbă din ele nu mai ţin minte acum, dar cealaltă învăţătură, mai profundă, pe care am deprins-o în trimestrul acela îmi va rămâne-n minte, sub o formă sau alta, până-n ultima clipă a vieţii.

„Îmi place liota asta rea şi-mi place să mă-mbăt la masa de prânz" — asta-mi era suficient pe-atunci. Oare acum e nevoie de mai mult?

Privind în urmă acum, după douăzeci de ani, puține lucruri aş prefera să nu le fi făcut ori să le fi făcut altfel. Puteam să transfer cocoşeala pretins-matură a vărului meu Jasper pe seama vreunei alte zburătoare, mai breze. Puteam să-i spun că tot ce considera el rău pe-atunci era ca spirtoasele care se amestecă-n mustul pur de Douro, acea esență tare, plină de ingrediente ascunse; îl îmbogățesc şi-n acelaşi timp amână întregul proces de maturizare, atâta timp cât alcoolul ține în frâu fermentația vinului, îl face imposibil de băut, drept care trebuie să rămână la întuneric an după an, până când, în cele din urmă, este adus la suprafață numai bun pentru masă.

Puteam să-i mai spun că din faptul de a cunoaşte şi a iubi o altă ființă umană răsare toată înțelepciunea lumii. Dar n-am simțit nevoia unor asemenea sofisme, în timp ce stăteam acolo, în fața vărului meu şi mă uitam la el, cum se consola pentru lupta nedecisă cu Pindar, în costumul lui gri-antracit, cu cravata lui albă, cu pelerina lui de savant. Îi ascultam vorbele spuse pe ton grav şi, în timp ce el îmi vorbea, eu savuram parfumul micsandrelor înflorite din plin sub ferestrele mele. Aveam apărarea mea secretă şi sigură, ca un talisman pe care-l porți ascuns în sân, îl cauți cu degetele în momentele de primejdie, îl găseşti şi-l strângi tare în palmă. Aşa că i-am spus lui Jasper ceva ce nu era propriu-zis adevărat, că-mi făcusem un obicei din a bea un pahar de şampanie cam pe la ora aceea, invitându-l să bea şi el cu mine.

A doua zi după Marea Beşteleală a lui Jasper, am primit încă una, în alți termeni şi de unde nici nu mă aşteptam.

În cursul trimestrului, mă întâlnisem cu Anthony Blanche mai mult decât s-ar fi cuvenit, după cât de mult îmi plăcea. De-acum făceam parte din cercul lui de prieteni, dar întâlnirile frecvente dintre noi țineau mai mult de opțiunea lui, decât de a mea, pentru că eu resimțeam față de el o teribilă sfială.

Ca vârstă, abia dacă era mai mare decât mine; părea, în schimb, covârşit de experienţa de viaţă a Jidovului Rătăcitor. Era, într-adevăr, un nomad fără naţionalitate.

Când era copil, fusese supus la încercarea de a se face din el un englez adevărat; urmase doi ani la Eton; apoi, în toiul războiului, sfidase toate submarinele şi plecase să-şi regăsească mama în Argentina, adăugându-se şi el, şcolar isteţ şi îndrăzneţ, valetului, cameristei, celor doi şoferi, pechinezului şi soţului de-al doilea. Călătorise cu ei de-a lungul şi de-a latul globului, lustruindu-şi ticăloşia ca un paj din tablourile lui Hogarth. Când se reinstaurase pacea, se întorseseră şi ei în Europa şi luaseră la rând hotelurile, vilele mobilate, staţiunile de băi, cazinourile şi plajele. La vârsta de cincisprezece ani, în urma unui pariu, a fost îmbrăcat în fată şi plasat să joace la masa cea mare a Jockey Club-ului din Buenos Aires; cinase cu Gide şi Proust şi se afla în relaţii amicale cu Cocteau şi Diaghilev; Firbank îi trimitea romanele lui, cu dedicaţii pline de fervoare; iscase trei duşmănii înverşunate la Capri; în Cefalù, practicase magia neagră; se vindecase de consumul de droguri în California şi de un complex al lui Œdip la Viena.

În unele momente, cu toţii păream nişte copii în comparaţie cu el — de cele mai multe ori, dar nu întotdeauna, fiindcă ni se întâmpla să vedem la Anthony o fanfaronadă şi o verbozitate, pe care noi, ceilalţi, le lăsaserăm în urmă undeva, prin adolescenţa noastră mai lipsită de griji, pe locul de joacă sau în sala de clasă; viciile lui înfloreau mai puţin când se afla în căutarea plăcerii, decât atunci când era mânat de dorinţa de a şoca, iar, când el se deda la exhibiţii rafinate, eu de multe ori îmi aduceam aminte de un puşti pe care-l văzusem odată la Napoli, ţopăind caraghios, cu nişte gesturi obscene, fără perdea, pe dinaintea unui grup de turişti englezi. În timp ce Anthony ne spunea povestea serii lui petrecute la masa de joc, se vedea clar, din felul în care-şi rotea ochii, cum aruncase atunci priviri furişate, peste turnuleţele de jetoane, care scădeau văzând cu ochii, la grupul care-l însoţea pe tatăl său vitreg; iar în timp ce noi ne tăvăliserăm

unii pe alţii în noroaie la fotbal şi ne îndopaserăm cu gogoşi, el, Anthony, ajutase nişte frumuseţi trecute bine să se dea cu ulei pe cutare plajă subtropicală şi sorbise din câte un pahar de *apéritif* în cutare băruleţ elegant, aşa încât sălbaticul pe care-l îmblânziserăm încă mai stătea la pândă înăuntrul său. Se descurca de minune în competiţiile de genul „pun-pariu-că-nu-eşti-în-stare-de-asta", care se practicau în şcolile private; nu trebuia decât să-i pomeneşti numele pantofarului care-ţi confecţionase ghetele, că el îţi şi recomanda un armean din Biarritz, care se făcuse furnizor special pentru fetişişti, sau de vreo casă anume în care locuiseşi, pentru ca el să-ţi descrie un palat pe care-l frecventase la Madrid. Era şi crud, în felul acela nestăpânit, al celor foarte tineri şi fără minte, care mutilează insecte — parc-ar fi fost un băieţel care se repezea la monitorii şcolii, cu capul înainte şi azvârlind cu pumnişorii în toate părţile.

M-a invitat la masă, iar eu am aflat oarecum descumpănit că era vorba să mâncăm numai noi doi. Mi-a spus:

— Mergem la Thame. Este un hotel minunat acolo, care din fericire nu e pe gustul celor de la clubul Bullingdon. O să bem vin de Rin şi-o să ne-nchipuim că suntem... unde-anume?! Oricum, nu la vreo vâ-vâ-vânătoare cu Jo-Jo-Jorrocks[1]. Dar mai întâi trebuie să luăm un *apéritif*.

La barul George, a comandat „Patru cocteiluri Alexander, te rog" şi le-a aliniat în faţa lui, făcând tare: „Miam-miam!", ceea ce a avut darul să atragă asupra lui toate privirile ultragiate.

— Ceva-mi spune că tu ai prefera nişte *sherry*, dragul meu Charles, dar nu vei căpăta *nici strop* de *sherry*. Nu-i aşa c-avem aici un amestec delicios? Nu-ţi place?! Atunci o să-l beau eu în locul tău. Una, două, trei şi-a patra, şi s-a dus de-a dura piatra. Da' *cum* se mai zgâiesc studenţii! — şi m-a scos afară, unde ne-aştepta un automobil. Sper să nu găsim acolo studenţi din anii mici. Pentru moment,

[1] Personaj comic din literatura engleză, la fel de bătut în cap ca şi John Bull şi cu totul cucerit de vânătoarea de vulpi.

nu-mi sunt prea simpatici. Ai auzit ce tratament mi-au rezervat marţi? Mult prea răutăcios. Norocul meu că purtam cea mai *veche* pijama pe care o am şi că era o seară înăbuşitoare, pentru că altfel s-ar fi putut să fiu lezat, nu glumă.

Anthony avea obiceiul să-şi apropie faţa foarte mult de cel cu care vorbea; cocteilul dulce şi cremos îi făcuse respiraţia mirositoare. M-am lăsat pe spate, în colţul automobilului închiriat, cât mai departe de el.

— Închipuie-ţi, dragul meu, că eram singur şi pus pe studiu. Tocmai îmi cumpărasem o carte mai curând antipatică, intitulată *Străveche dănţuială*, pe care ştiam foarte bine că trebuia s-o citesc înainte de a merge duminică la Garsington, pentru că-mi era clar că toată lumea numai despre ea ar fi vorbit şi e atât de banal să spui că tu n-ai citit cartea momentului, dacă n-ai citit-o. Presupun că soluţia este să nu te duci la Garsington, dar pân-acuma nici nu m-am gândit la soluţia asta. *Ei*, dragul meu, deci am mâncat o omletă cu o piersică, am băut o sticlă de apă de Vichy, mi-am pus pijamaua şi m-am aşezat s-o citesc. Trebuie să recunosc: îmi cutreierau gândurile aiurea, dar dădeam paginile una după alta şi observam lumina cum pălea, ceea ce, în camerele de la Peckwater, dragul meu, este o adevărată experienţă — când se lasă întunericul, piatra parcă se degradează efectiv sub ochii tăi. Mi-am adus aminte de unele dintre acele faţade parcă atinse de lepră din *vieux port*[1] de la Marsilia, când, la un moment dat, m-au întrerupt nişte hăulituri şi-un tărăboi cum n-ai mai auzit şi, ce să vezi?, în piaţeta de jos am văzut adunată o gloată de vreo douăzeci de tineri siniştri, care ştii ce scandau? „Vrem pe Blanche! Vrem pe Blanche!" — ca-ntr-o litanie. Aşa o declaraţie în *public*! Mă rog, am înţeles c-o terminasem cu domnul Huxley în seara cu pricina şi, trebuie să recunosc, ajunsesem într-un asemenea hal de plictiseală, încât orice întrerupere ar fi fost bine-venită. Zbierătele m-au scos din letargie, dar, dacă poţi să-ţi închipui, cu cât

[1] Portul vechi (fr.).

strigau mai tare, cu atât păreau mai timizi. O ţineau una şi bună: „Unde-i Puiu?!" — „E prieten cu Puiu Mulcaster." — „Puiu să se ducă să-l aducă jos." Acuma, nu ştiu dacă tu-l ştii sau nu-l ştii pe „Puiu" Mulcaster. Văzut de la depărtare — de la o depărtare considerabilă —, s-ar putea să ţi se pară chiar c-arată bine: ai putea crede că e un tânăr deşirat, cam demodat; dar uită-te la el de-aproape şi-o să vezi cum i se descompune toată faţa într-o căutătură idioată. Oamenii folosesc termenul *degenerat* cu multă largheţe. Şi despre mine s-a spus c-aş fi. Dar, dacă vrei să ştii ce este un degenerat autentic, uită-te la Puiu Mulcaster. A venit de Paşti la Le Touquet şi nu ştiu nici eu ce-a fost în capul meu, dar se pare că l-am invitat să mai stea. În fine, mama s-a obişnuit cu mine, dar bietul meu tată vitreg nu l-a găsit deloc pe gustul lui pe Mulcaster. Vezi tu, tatăl meu vitreg este su-su-sud-american, şi-atunci are o părere foarte bună despre aristocraţia engleză. N-a reuşit câtuşi de puţin să-l potrivească pe Mulcaster cu imaginea pe care şi-o făcuse el despre un lord englez, iar eu zău că n-am ştiut cum să-i explic; care Mulcaster a pierdut la cărţi nu ştiu ce sumă infinitezimală, prin urmare a pretins de la mine să-i plătesc eu toată consumaţia. Ei bine, acest Mulcaster făcea parte din grup; îi vedeam silueta greţoasă fâţâindu-se pe jos, prin curte şi-l auzeam zicând: „N-are nici un rost. A ieşit. Ce-ar fi să mergem înapoi să bem ceva?!" Dac-am auzit aşa, mi-am scos capul pe fereastră şi i-am strigat: „Bună seara, Mulcaster, bătrână sugativă profitoare, ce faci, te-ai înhăitat cu tocilarii?! Ai venit să-mi dai înapoi cei trei sute de franci pe care ţi i-am dat cu împrumut pentru amărâta de boarfă pe care ai agăţat-o la cazinou?! Erau mărunţiş, banii ăia, pentru cât şi-a bătut capul cu tine — şi chiar că şi l-a bătut, Mulcaster, nu glumă. Vino sus şi dă-mi banii înapoi, huligan amărât de eşti!"

— Vorbele-astea i-au mai însufleţit puţin, dragul meu, şi chiar c-au intrat şi-au luat-o pe scări în sus, tropăind. Vreo şase dintre ei au intrat la mine-n cameră, ceilalţi au rămas şi au vociferat afară. Vai de mine, dar *cât* arătau de pe-alăturea cu drumul! Veneau de la nu ştiu ce aiureală de cină de club de-al lor şi purtau, toţi, nişte vestoane cu

coadă colorate — parcă erau în livrele. Le-am spus: „Arătați cu toții, dragilor, ca o echipă de lachei nedisciplinați." La care, unul dintre ei, altminteri destul de frumușel, m-a acuzat de vicii nefirești. I-am spus: „Dragule, oi fi eu pe din dos, dar nesătul nu sunt. Vino înapoi când o să fii *numai tu*." Pe urmă, au început să împroaște cu blasfemii de-a dreptul șocante și brusc am început să nu mai am chef de ei. Zău așa, mă gândeam, când mi-aduc aminte de tot balamucul care s-a iscat când aveam șaptesprezece ani și ducele de Vincennes (cel bătrân, Armand, bineînțeles, nu Philippe) m-a provocat la duel pentru o chestiune de inimă — și de *mult* mai mult decât de inimă, te asigur — legată de ducesă (de Stefanie, bineînțeles, nu de cea bătrână, de Poppy), și-acum să trebuiască să suport impertinențele acestor feți mari cercheliți și plini de coșuri... Mă rog, am renunțat la tonul ușor, de cleveteală, și mi-am permis să fiu doar *un pic* mai ofensiv.

Dar ei au început să strige: „Puneți mâna pe el! Să i-o tragem!" Acuma, știi și tu că eu am două sculpturi de Brâncuși, plus alte câteva lucruri simpatice, și nu vroiam să-i văd cum devin brutali, așa că le-am spus, împăciuitor: „Scumpii mei bolovani, dac-ați avea habar de psihologia sexuală, ați ști că nimic nu mi-ar crea o plăcere mai intensă, decât să mă las luat la mână de niște băieți gustoși ca voi. Ar fi pentru mine un extaz dintre cele mai date naibii. Așa că, dacă vreunul dintre voi vrea să-mi fie partener de nebunele, să vină să mă ia. Pe de altă parte, dacă nu vreți decât să vă satisfaceți nu știu ce altă poftă mai obscură și mai greu de clasificat, de pildă să mă vedeți făcând baie, veniți cu mine-n liniște, dragi loaze, la fântână."

Poți să mă crezi că, la chestia asta, au făcut cu toții niște mutre cam tâmpe? Am luat-o pe scări în jos cu ei și nici unul nu s-a apropiat la mai puțin de-o întinsoare de braț de mine. După care, m-am băgat în fântână și zău c-a fost mai mult decât revigorant, așa că m-am prostit puțin pe-acolo, am adoptat câteva posturi, până când s-au întors cu toții și-au plecat bosumflați pe la casele lor, iar pe Puiu Mulcaster l-am auzit spunând: „Oricum, se *cheamă* că i-am tras-o." Și știi, Charles, exact asta or să spună și peste treizeci de ani.

Când or să fie toţi însuraţi cu nişte femeiuşti slăbănoage, ca nişte găinuşe, când or să aibă nişte copii cretini şi porcini ca şi ei, când or să se-mbete la aceleaşi cine de club, în aceleaşi livrele colorate — şi-atunci or să mai spună, când or s-audă rostit numele meu: „I-am tras-o într-o seară." Şi fetele lor îngălate or să rânjească şi-or să se gândească la cât de fiară era tăticu' pe vremea lui şi ce păcat c-a ajuns aşa un bleg. Ah, *la fatigue du Nord!*[1]

Aceea nu fusese, după cum ştiam, prima dată când Anthony fusese băgat la apă, dar incidentul acela părea să-i stea pe creier, pentru că s-a întors la el în timpul cinei.

— Acuma, zău, nici nu-ţi poţi imagina că o *neplăcere* atât de mare i s-ar putea întâmpla lui Sebastian, este?

— Nu, am zis eu. Nu-mi pot imagina.

— Nu, fiindcă Sebastian are farmec — şi şi-a ridicat paharul de vin alb la nivelul lumânării din sfeşnic şi a accentuat: *Atât* de mult farmec. Şi, ca să vezi şi tu, a doua zi am trecut pe la Sebastian. Mă gândisem că povestea aventurilor mele din seara precedentă l-ar fi putut amuza. Şi pe cine crezi c-am găsit la el — afară de ursuleţul de jucărie, bineînţeles, care-i atât de *amuzant*?! Pe Mulcaster şi doi dintre camarazii lui din ajun. Să-i fi văzut numai ce mutre de *proşti* au făcut, iar Sebastian, la fel de stăpân pe el ca doamna Po-Po-Ponsonby-de-To-To-Tomkyns din *Punch*, a zis: „Îl cunoşti pe lord Mulcaster, desigur", iar nătărăii au zis: „A, noi am venit doar să vedem cum o mai duce Aloysius", pentru că şi lor li se pare la fel de amuzant ursuleţul de jucărie, cum ni se pare şi nouă — ba chiar, dacă pot să zic aşa, aluziv, un pi-pi-piculeţ mai mult. Şi, deci, au plecat. Iar eu am zis: „Se-Se-Sebastian, tu-ţi dai seama că s-slugoii ăştia pu-pupincurişti m-au insultat azi-noapte şi că, dacă nu era vremea caldă care este, aş fi putut să m-aleg cu o răceală se-se-severă de tot?!" — dar el mi-a spus: „Bieţii de ei, mă tem că erau beţi." Aşa este el, vezi şi tu, are câte-o vorbă bună pentru oricine; ăsta-i farmecul lui.

[1] Calvarul Nordului! (fr.).

Aşa cum şi eu văd că te-a cucerit cu totul, dragul meu Charles. În fine, nu mă surprinde. Sigur că tu nu-l cunoşti de când îl cunosc eu. Am urmat amândoi aceeaşi şcoală. Poate că nu-ţi vine să crezi, dar pe vremea aceea se spunea despre el că era o mică *scroafă* — dar asta numai câţiva băieţi dezagreabili, care-l cunoşteau foarte bine. Toţi ceilalţi îl agreau, bineînţeles, şi toţi profesorii. Presupun că spuneau aşa ceva despre el cei care, de fapt, îl gelozeau. Parcă niciodată nu intra în belele. Noi, toţi ceilalţi, mâncam întruna bătaie la modul cel mai sălbatic şi pentru cele mai ridicole motive, dar Sebastian — niciodată. A fost singurul băiat de la mine din cămin care n-a mâncat bătaie nici măcar o singură dată. Parcă-l văd şi-acum, când avea cincisprezece ani. Să ştii tu că n-a avut niciodată bube pe faţă; toţi ceilalţi băieţi erau buboşi. Puiu Mulcaster, cel puţin, parc-ar fi fost efectiv spuzit de vărsat. Sebastian, însă — nu. Sau poate c-avea una totuşi destul de încăpăţânată, chiar la ceafă. Dacă stau şi mă gândesc, într-adevăr, o avea pe-aia. Închipuie-ţi-l pe Narcis având o singură pustulă. El şi cu mine eram catolici amândoi, aşa că mergeam la mesă împreună. Sebastian petrecea *atât* de mult timp în confesional, încât eu mă-ntrebam ce avea de spus, de vreme ce nu făcea nimic rău niciodată; sau nimic *foarte* rău; în tot cazul, nimeni nu-l pedepsea. Poate că nu făcea decât să-şi exercite farmecul prin grilaj. Plecam de-acolo oarecum „în ceaţă", ştii cum se zice — deşi n-am idee de ce se zice aşa; mi se părea că eram într-un con de lumină pe care nu mi-o doream, în sensul că eram supus unui tir de întrebări hărţuitoare de către meditatorul meu. Rămâneam fără grai când vedeam ce spirit de observaţie putea să aibă acel bătrânel blajin. Câte *chestii* putea să ştie despre mine, pe care eu credeam că nimeni altcineva nu le ştia — poate doar Sebastian. A fost pentru mine o lecţie: să nu am niciodată încredere în bătrâneii blajini — sau, poate, în colegii de şcoală plini de farmec, nu mai ştiu nici eu.

Ce mai luăm, încă o sticlă din vinul ăsta sau mai încercăm şi altceva? Ceva mai altfel, vreun vin burgund sângeriu, ă, ce zici? Vezi tu, Charles, eu îţi înţeleg *toate* gusturile. Trebuie neapărat să vii cu

mine în Franța, să bem acolo vin. Mergem când se culeg viile. Te duc să stăm la familia Vincennes. M-am împăcat cu ei de-acum, și au cel mai bun vin din toată Franța; ei și prințul de Portallon — te duc și-acolo, dacă vrei. Cred c-o să-i găsești simpatici, iar ei, nu mă-ndoiesc, or să te *adore*. Vreau să te prezint celor mai mulți dintre prietenii mei. Lui Cocteau i-am povestit despre tine, și-acuma stă-n limbă să te cunoască. Fiindcă, vezi tu, dragul meu Charles, tu ești o pasăre foarte rară. Ești un Artist. Ba da, ba da, nu e cazul să te ruși-nezi. Dincolo de fațada rece, englezească, flegmatică pe care o afișezi, ești un Artist. Am văzut și eu desenele-alea pe care le ții ascunse la tine-n cameră. Sunt *ex-tra-or-di-na-re*. Dar tu, dragul meu Charles, dacă-nțelegi bine ce-ți spun, tu *nu* ești extraordinar; nu ești câtuși de puțin. Artiștii nu sunt extraordinari. Eu sunt; Sebastian poate că este și el, într-un fel anume; însă Artistul este un soi etern, solid, cu un scop bine definit, cu spirit de observație — și, dincolo de toate astea, plin de pa-pa-pasiune, nu, Charles?

Dar cine să te recunoască? Zilele trecute, vorbeam cu Sebastian despre tine și i-am spus: „Dar știi foarte bine — Charles este *un artist*. Desenează la fel ca Ingres în tinerețe." Iar Sebastian știi ce mi-a răspuns? „Da, și Aloysius desenează foarte simpatic, deși el, sigur că da, este mai curând modern." *Cât* de șarmant; *cât* de amuzant!

Sigur că persoanele care au farmec nu au, propriu-zis, nevoie și de creier. Stefanie de Vincennes mi-a luat mințile acum patru ani; parcă eram beat de ea, mă umplusem de iubire ca de păduchi. Ca să vezi: ajunsesem să-mi dau cu aceeași ojă colorată pe unghiile de la picioare. Foloseam aceleași cuvinte ca și ea și-mi aprindeam țigara cu aceleași gesturi ca și ea; vorbeam cu inflexiunile ei de voce la telefon, de bietul duce purta conversații îndelungate și intime cu mine, crezând că vorbea cu ea. În mare măsură, de-asta s-a hotărât să recurgă la pistoale și săbii — așa ceva demodat. Tatălui meu vitreg i s-a părut că era, pentru mine, un prilej de a căpăta o lecție neprețuită. Credea că duelul m-ar fi făcut să mă dezbar de ceea ce el numea „obiceiurile mele englezești". Bietul de el — atât de

sud-american. Mă rog, „obiceiurile englezeşti" mi le-am păstrat, dar cred că mi-am pierdut altceva. La vârsta de şaptesprezece ani, puteam să mă fac orice, chiar şi artist; nu este imposibil, e ceva ce ai în sânge. La douăzeci şi unu, sunt ceea ce vezi cu ochii tăi. De ce-oi fi mizat eu totul, atât de tânăr fiind, pe o femeie care, chiar dacă nu m-ar fi găsit pe mine mai prezentabil, era gata oricând să şi-l ia de amant şi pe cel care-i făcea pedichiura...?! N-am auzit pe nimeni care să spună vreo vorbă de rău despre Stefanie, afară de duce; toată lumea o iubea, orice ar fi făcut.

Anthony scăpase de bâlbâială în apele profunde ale acestei vechi poveşti de amor. I-a revenit una-două, de la un moment la altul, odată cu cafeaua şi lichiorurile.

— Ăsta da Chartreuse Ve-Ve-Verde, făcut înainte de expulzarea călugărilor, în 1793. Cinci gusturi diferite se simt, când îl rostogoleşti pe limbă. Este ca şi cum ai înghiţi un spe-pectru. Ai vrea să fie şi Sebastian aici, cu noi? Sigur c-ai vrea. Oare eu aş vrea? Mă-ntreb şi eu. Cum ni se mai duc gândurile, în tot cazul, numai la băiatul ăsta plin de farmec. Eu cred că tu mă vrăjeşti pe mine, Charles. Te-aduc aici, dragul meu — mă bag, adică, la o cheltuială deloc de neglijat —, numai şi numai ca să-ţi vorbesc despre mine şi ce fac? Nu vorbesc decât despre Sebastian. Curios lucru, pentru că nu are nimic misterios în el, afară, poate, de faptul că i s-a-ntâmplat să se nască într-o familie atât de *cumplit de sinistră*.

Nu mai ştiu dacă-i cunoşti familia. Ăsta, dragul meu, să ştii tu că este un subiect pentru poet — pentru poetul viitorului, care va trebui să fie şi psihanalist, şi poate chiar diabolist. Nu-mi vine a crede că-ţi va face vreodată cunoştinţă cu ai lui. E mult prea deştept. Sunt cu toţii plini de farmec, bineînţeles, şi foarte, dar foarte *dez-gus-tă-tori*. N-ai simţit niciodată că Sebastian are şi el, aşa, ceva dezgustător? Nu? Poate că e numai în mintea mea; dar zău că uneori *arată* exact ca toţi ceilalţi.

În primul rând Brideshead, cu mutra lui arhaică — parc-ar fi ieşit acum dintr-o peşteră care a stat ferecată secole-ntregi. Are o

mutră de parcă un sculptor aztec ar fi încercat să-i facă portretul lui Sebastian; şi este un bigot învăţat, un barbar ceremonios, un lama luat prizonier de zăpezi... Mă rog, spune-i cum vrei. Dar Julia — nu, ea nu. Domnişoara Julia îţi sugerează un singur lucru: tragedia renascentistă. O ştii cum arată. Cum ar putea să nu-ţi sugereze aşa ceva? Îi apare fotografia în gazetele ilustrate la fel de frecvent ca reclamele pentru Pastilele Beecham[1]. Are un chip de o frumuseţe florentină fără cusur, de quattrocento[2]; aproape oricine altcineva cu o asemenea înfăţişare ar fi resimţit tentaţia unei căi artistice; dar nu şi Domnişoara Julia — ea este la fel de isteaţă ca şi... în fine, la fel de isteaţă ca şi Stefanie. N-are nimic din tot ce s-ar putea numi moftuleţo-caprituri. E-atât de veselă, de corectă, de neafectată. Câinii şi copiii o iubesc, alte fete o iubesc — nu ştiu, dragă, dar este o *diavoliţă* — o *ucigaşă* rece, posesivă, fascinantă, nemiloasă. Mă-ntreb dacă n-o fi şi incestuoasă. Dar mă-ndoiesc: n-o interesează nimic altceva decât puterea. Ar trebui să se reînfiinţeze Inchiziţia special ca s-o ardă pe ea pe rug. Şi mai există şi-o altă soră care, din câte ştiu, este încă la şcoală. Despre ea nu se ştie *deocamdată* nimic; atâta doar, că avea o guvernantă care a înnebunit şi s-a înecat nu demult. Sunt convins că este o fiinţă abominabilă. Aşa încât, vezi şi tu, nu i-au mai rămas prea multe de făcut, bietului Sebastian, decât să fie un dulce şi-un şarmant.

Abia când ajungi la părinţi observi că ţi se cască-nainte un hău fără fund. Vai de mine, *ce mai* pereche! *Oare cum se descurcă Doamna Marchmain?!* — este una dintre cele câteva întrebări ale epocii noastre. Ai văzut-o? E foarte, foarte frumoasă; fără artificii, cu părul grizonant în şuviţe argintii, elegante, fără pic de roşu-n obraji, foarte palidă, cu ochii enormi — extraordinar cât de mari pot să pară ochii ei şi cum are pleoapele întesate de vinişoare, când oricine altcineva şi le-ar fi mascat cu un strop de culoare; poartă perle şi câteva

[1] *Beecham's Pills*, pilule cu efect laxativ, produse pentru prima oară în 1842 de către Thomas Beecham şi scoase din fabricaţie în 1998.

[2] Textual: „patru sute" (it.), adică „anii 1400", referitor la secolul al XV-lea.

bijuterii mari, înstelate, moşteniri de familie în monturile lor străvechi; şi are o voce liniştită, ca la rugăciune, dar la fel de puternică. Şi lord Marchmain, care, mă rog, poate că e cam trupeş, dar tot aşa, *foarte* frumos, cu o alură de *magnifico*[1] dedat voluptăţilor, byronian, plictisit, bolnăvicios de trândav — nu e deloc genul de om pe care să-l vezi dat la o parte cu prea mare uşurinţă. Iar femeia aia, călugăriţa aia a lui Reinhardt[2], zău aşa, ea l-a distrus — fără drept de apel. Nu mai îndrăzneşte să-şi arate mutra rubicondă pe nicăieri. Este ultimul caz autentic, istoriceşte documentat, de persoană pe care societatea o dă pe uş-afară. Brideshead nu vrea să dea ochii cu el, fetele n-au voie, singur Sebastian se mai vede cu el, bineînţeles, pentru că el este aşa un şarmant. Nimeni altcineva nu se mai apropie de el. Şi stai să vezi, că-n septembrie trecut, Doamna Marchmain a fost la Veneţia şi-a stat la Palazzo Fogliere. Să-ţi spun drept, era un pi-i-culeţ caraghioasă la Veneţia. N-a pus piciorul nici măcar prin apropiere de Lido, bineînţeles, în schimb se fâţâia încolo şi-ncoace pe canale, într-o gondolă, cu Sir Adrian Porson şi ce mai atitudini, măi, dragă — să zici că era Madame Récamier, nu altceva. M-am încrucişat cu ei, la un moment dat, şi gondolierul de la Fogliere, pe care-l cunosc, bineînţeles, mi s-a uitat drept în ochi şi să fi văzut numai *ce* semn cu ochiul mi-a făcut. Venea la toate petrecerile îmbrăcată într-un fel de cocon de borangic, vai de mine, parc-ar fi fost un personaj din nu ştiu care piesă celtică, sau vreo eroină de-a lui Maeterlinck; şi se mai *şi* ducea la biserică. Acuma, tu ştii foarte bine că Veneţia este *singurul* oraş din Italia, unde *nimeni* nu se duce *niciodată* la biserică. Oricum, s-a dovedit a fi un personaj vag ridicol în anul acela şi, pe urmă, cine şi-a făcut apariţia, cu iahtul familiei Malton, dacă nu însuşi lord Marchmain, bietul de el?!

[1] Nobil veneţian (it.).

[2] Aluzie la personajul din piesa *Miracolul*, pusă în scenă pentru prima oară în Germania, în 1911, de regizorul Max Reinhardt (1873–1943). Este vorba de o călugăriţă din Evul Mediu, care fuge de la mănăstire împreună cu un cavaler, trăieşte câteva experienţe mistice şi sfârşeşte prin a fi acuzată de vrăjitorie.

Îşi închiriase un mic palat pe undeva pe-acolo, dar ce? crezi că l-au primit? Lord Malton a trebuit să-l îmbarce pe el şi pe valetul lui pe una dintre bărcile de salvare şi să-l transbordeze pe loc şi fără discuţie pe vasul de linie care mergea la Trieste. Nici măcar nu-şi adusese amanta cu el. Îşi luase şi ea concediul anual. Nimeni n-a reuşit să afle cum de se auzise că Doamna Marchmain era şi ea prezentă. Şi, dacă vrei să ştii, preţ de-o săptămână, lord Malton s-a fofilat pe-acolo, de parc-ar fi căzut în dizgraţie. Chiar *aşa* şi era, căzut în dizgraţie. *Principessa* Fogliere a organizat un bal şi nici lord Malton, nici altcineva de pe iahtul său n-a fost invitat — nici măcar familia De Pañose. *Oare cum reuşeşte Doamna Marchmain?!* A reuşit să convingă o lume întreagă, în lung şi-n lat, că lord Marchmain este un monstru. Şi adevărul care este? c-au fost căsătoriţi vreo cincisprezece ani, după care lord Marchmain a plecat la război; de întors, nu s-a mai întors, dar şi-a făcut o legătură cu o dansatoare foarte talentată. Sunt o mie şi unul de asemenea cazuri. Ea nici nu vrea s-audă să divorţeze de el, pentru că este atât de credincioasă. Mă rog, şi cazuri dintr-astea s-au mai întâlnit. De obicei, se creează un fel de simpatie pentru soţul adulterin; şi totuşi, nu şi pentru lord Marchmain. Îţi vine să crezi că bătrânul satir a torturat-o, i-a jefuit averea, a zvârlit-o pe scări în jos, i-a fript, împănat şi devorat copiii şi că se fâţâie de colo-colo împodobit cu toate ghirlandele de flori ale Sodomei şi Gomorei. Când colo, ce să vezi?! I-a făcut patru copii splendizi, i-a dat pe mână domeniul Brideshead şi Casa Marchmain din St. James, plus atâţia bani, câţi să nu ştie pe ce să-i cheltuiască, în timp ce el stă cu piepţii cămăşii ninşi de mătreaţă la alde Larue cu o doamnă din teatru, arătoasă, dar între două vârste, în cel mai convenţional stil edwardian. Iar ea, între timp, îşi menţine o mică formaţie de prizonieri slăbănogi ca nişte sclavi, pentru amuzamentul ei exclusiv. *Le suge sângele.* Lui Adrian Porson i se văd urmele de colţi peste tot pe umeri, când face baie. Iar el, dragul meu, a fost cel mai mare, a fost *singurul* poet al epocii noastre. Nu mai are strop de sânge-n el — nimic nu i-a mai rămas pe dinăuntru.

Şi mai sunt alţi cinci sau şase inşi, de toate vârstele şi toate sexele, care se aţin după ea ca nişte umbre. În cine-apucă să-şi înfigă colţii nu mai are scăpare. Trebuie să fie nişte vrăjitorie la mijloc — nu poate fi alta explicaţia.

Aşa încât, vezi şi tu, nu trebuie să dăm vina pe Sebastian, dacă ni se pare uneori cam insipid — deşi tu nu dai niciodată vina pe el, nu-i aşa, dragă Charles? Când are un asemenea fundal pâclos, ce poate să facă şi el, dacă nu să adopte un fel de-a fi uite aşa, simplu şi fermecător, cu atât mai mult, cu cât nici nu e foarte bine garnisit la mansardă, nu? Dar *asta* nu-i putem pretinde, nu-i aşa?, oricât de mult l-am iubi.

Spune-mi cinstit, cu cuvintele tale: l-ai auzit vreodată pe Sebastian spunând ceva, *orişice*, care să-ţi fi rămas în minte după cinci minute?! Ştii, când îl aud vorbind, îmi aduc aminte de tabloul acela, *Baloane de săpun*[1], care-ţi întoarce stomacul pe dos în anumite privinţe. Aşa cum o înţeleg eu, conversaţia este ca jonglatul: arunci în sus mingi, baloane, farfurii, una după alta, le prinzi şi le-arunci din nou, iar ele se reped în sus, ca nişte obiecte compacte şi solide ce sunt, şi se rotesc, şi strălucesc în lumina reflectoarelor, şi se izbesc de pământ, şi bufnesc dacă nu le prinzi. Dar, când vorbeşte dragul de Sebastian, e ca şi cum un globuleţ de spumă de săpun s-ar forma la capătul unei ţevuşti vechi de lut, s-ar desprinde şi-ar începe să plutească-n toate direcţiile, etalând culorile curcubeului pentru o clipă, după care, pfiu! — a dispărut, n-a rămas nimic după el, absolut nimic.

Stefanie era de felul ăsta: niciodată nu te plictiseai cu ea; măcar, nu te plictiseai *de-adevăratelea*; măcar nu în primul an; *dup*-aceea însă, dragul meu, după ce-a devenit un obicei, simţeai cum îţi creştea *Plictisul* în piept ca un cancer, din ce în ce mai mare; îţi dădea o senzaţie de aşteptare angoasată să vezi buzele după care tânjeai, rostind

[1] Tablou intitulat iniţial *Lumea unui copil* (1886), de Sir John Everett Millais (1829–1896).

vorbe de o banalitate desăvârşită — condamnare la moarte, nu alta! Eu, unul, simţeam cum era supt oxigenul din toată atmosfera din jurul meu; aveam senzaţia că expir într-un vid, şi-n tot acest timp o vedeam ca printr-un clopot de sticlă pe iubita mea, care-mi era şi călău. Iar ea îi dădea înainte cu omorul pe un ton calm, de conversaţie, cu totul, cu *totul* inconştientă de răul pe care mi-l făcea. Nu este o experienţă pe care aş recomanda-o unui Artist la vârsta cea mai fragedă a formării sale, să fie strangulat în felul ăsta plin de farmec.

După care, Anthony mi-a vorbit despre experienţele propriu-zise ale unui artist, despre cum ar trebui să aştepte de la prietenii lui să-l şi aprecieze, să-l şi critice, să-l şi stimuleze, despre ce riscuri ar trebui să-şi asume când porneşte în căutarea emoţiilor, despre una şi-alta, până când m-a cuprins o senzaţie de somnolenţă şi mi-am lăsat gândurile să mai şi rătăcească. Ei, şi-n timp ce ne îndreptam spre casă cu automobilul, când am trecut peste Podul Magdalena, Anthony şi-a reamintit care fusese tema centrală a întregii noastre cine:

— În fine, dragul meu, n-am nici un dubiu că primul lucru pe care ai să-l faci mâine-dimineaţă va fi să dai o fugă până la Sebastian şi să-i spui *tot* ce-am zis eu despre el. Dar eu îţi spun acuma două lucruri: în primul rând, că asta nu va schimba câtuşi de puţin sentimentele pe care le are Sebastian faţă de mine şi, în al doilea rând, iubitule — şi te implor să nu uiţi treaba asta, cu toate că e limpede ca lumina zilei că te-am plictisit de nu mai ştii de tine — că Sebastian va începe fără întârziere să vorbească despre ursuleţul lui cel atât de amuzant. Noapte bună. Să dormi ca un prunc.

Şi totuşi, am dormit prost. N-a trecut un ceas de când mă prăvălisem năucit pe pat, că m-am şi trezit din nou însetat, agitat, rând pe rând înfierbântat şi îngheţat şi într-o vervă nefirească. Băusem foarte mult, dar nici amestecul de vinuri, nici lichiorul Chartreuse, nici prăjiturelele însiropate în vin dulce grecesc Mavrodafne, nici măcar faptul că stătusem nemişcat şi aproape mut de-a lungul întregii seri,

în loc să fi dat drumul la supapa cu aburi sub presiune, cum făceam de obicei, sub forma vreunei frenezii facile de aiureli de beţivani — nimic din toate astea nu explică disperarea din noaptea aceea de hoaşte dezlănţuite. N-a fost un vis care a venit să-mi distorsioneze imaginile serii, dându-le forme de groază. Mi s-a părut c-am auzit până-n zorii zilei clopotele de la Sfânta Maria bătând la fiecare sfert de oră. Imaginile de coşmar mi se perindau deja prin creier în orele acelea de trezie, în care-mi repetam în minte vorbele lui Anthony şi mă străduiam să-i prind aşa, pe muteşte, accentul, şi intensitatea, şi cadenţa vorbirii, în timp ce, cu buzele strânse, îi revedeam chipul palid, luminat doar de lumânare, pe care-l avusesem în faţa mea pe toată durata cinei. La un moment dat, când încă mai era întuneric, am scos la lumină desenele din camera mea de zi, m-am aşezat la fereastra deschisă şi am început să le răsfoiesc; în curtea interioară era beznă şi o linişte absolută; numai din sfert în sfert de oră clopotele prindeau viaţă şi răsunau peste frontoane. Am băut nişte sifon, am fumat, m-am fâţâit de colo-colo, până când s-a crăpat de ziuă şi foşnetul adierilor de vânt m-a făcut să mă-ntorc în pat.

Când m-am trezit, l-am văzut pe Lunt în cadrul uşii deschise.

— V-am lăsat să dormiţi, mi-a spus el. M-am gândit că nu vă duceţi la Împărtăşania de Grup.

— Mare dreptate ai avut.

— Majoritatea bobocilor s-au dus şi destul de mulţi dintre studenţii din anii doi şi trei. Asta numai din cauza noului capelan. N-am avut niciodată, pân-acuma, Împărtăşanie de Grup — Sfânta Împărtăşanie şi-atât, pentru cine şi-o dorea, şi slujbă la capelă, şi vecernie.

Era ultima duminică a trimestrului, ultima din tot anul. În timp ce mă-ndreptam spre baie, curtea interioară se umplea de studenţi în stihare şi pelerine, care se revărsau dinspre capelă spre sală; când m-am întors, i-am văzut stând grupuri-grupuri şi fumând; Jasper venise cu bicicleta de la el de-acasă şi se amestecase printre ei.

Am luat-o la pas pe Strada Mare, în direcţia unei ceainării aşezate faţă-n faţă cu Colegiul Balliol, unde mă duceam adeseori duminica să iau micul dejun. Atmosfera toată răsuna de la clopotele din turnurile atâtor biserici, iar soarele risipea temerile nopţii, aruncând umbre lungi de-a lungul şi de-a latul spaţiilor deschise. În ceainărie, în schimb, era linişte ca la bibliotecă; doar câţiva clienţi solitari de pe la Balliol sau Sfânta Treime, încălţaţi în papuci, care au înălţat ochii când am intrat, după care s-au întors la ziarele lor de duminică. Eu mi-am înfulecat omleta şi marmelada amăruie cu zelul care-i încearcă pe tineri după câte o noapte de nesomn. Mi-am aprins o ţigară şi m-am aşezat mai bine pe scaun, uitându-mă la ceilalţi clienţi, cei de la Balliol şi de la Sfânta Treime, cum şi-au achitat notele de plată şi au ieşit pe uşă, târşâindu-şi picioarele, *flop-flop* de-a latul străzii, fiecare îndreptându-se către colegiul său. Se făcuse aproape ora unsprezece când am plecat şi eu; în timp ce mă plimbam, bătăile ritmate ale garniturilor de clopote s-au oprit şi peste tot oraşul a început să se răspândească bătaia singulară care avertiza pe toată lumea că slujba era pe punctul de-a începe.

Nimeni nu părea să fi ieşit din casă în dimineaţa respectivă, în afară de cei care mergeau la biserică; studenţi, absolvenţi, neveste, comercianţi treceau cu pasul acela, inconfundabil englezesc, rezervat mersului la biserică, prin care încercau să evite concomitent şi graba, şi trândăvitul pe străzi; duceau cu ei, legate în piele neagră de miel şi celuloid alb, liturghiile a cel puţin şase culte aflate în conflict; se îndreptau spre Sfântul Barnaba, Sfântul Columba, Sfântul Aloysius, Sfânta Maria, Casa Pusey[1], la călugării dominicani şi numai Dumnezeu mai ştie pe unde; la ritul normand reinstaurat, la ritul gotic revizuit, la travestiţii veneţieni sau atenieni — se îndreptau prin soarele de vară către templele speciei fiecăruia. Numai

[1] Edward Bouverie Pusey (1800–1882), cleric şi *Regius Professor* (şef de catedră numit de Coroană) de Cultură Ebraică la colegiul Christ Church (Biserica lui Cristos), precum şi unul dintre corifeii Mişcării de la Oxford de readucere a Bisericii Anglicane în sânul Bisericii Catolice.

patru necredincioşi parcă-şi strigau sus şi tare dezacordul: patru indieni de la porţile colegiului Balliol, cu pantaloni de flanel proaspăt albiţi şi scrobiţi, cu vestoane atent călcate, cu turbane albe ca zăpada pe capete, ducând în mâinile lor grăsune şi cafenii câteva perne multicolore, un coş de picnic şi *Piesele neplăcute* ale lui Bernard Shaw, se îndreptau către râu.

Pe strada Cornmarket, un grup de turişti stăteau pe treptele Hotelului Clarendon şi dezbăteau cu şoferul lor ceva de pe o hartă cu şosele, în timp ce peste drum, trecând pe sub arcul atât de venerabil de la Crucea de Aur, m-am salutat cu un alt grup, de studenţi de la colegiul meu, care-şi luaseră micul dejun acolo şi acum nu se dădeau duşi, cu pipele lor cu tot, din curtea năpădită de iederă. O trupă de cercetaşi, care se îndreptau şi ei către biserică, împopoţonaţi cu panglici şi ecusoane viu colorate, au trecut pe lângă mine într-o formaţie prea puţin milităroasă. La Carfax, m-am încrucişat cu Primarul şi alaiul său, cu mantii stacojii şi lanţuri de aur, precedaţi de purtătorii de cârje şi neurmăriţi de priviri curioase, îndreptându-se în procesiune către slujba de la Biserica Municipală. Pe strada Sfântul Aldate am trecut pe lângă un cor de băieţi cu gulere scrobite şi nişte şepci ciudate, care înaintau ca un şarpe lung în direcţia Porţii Sfântul Toma şi a Catedralei. Aşa că pot spune că mi-am croit drumul către Sebastian printr-o omenire întreagă de cuviosenie.

Nu l-am găsit acasă. Am citit scrisorile sub care i se încovoia masa de scris — nici una foarte revelatoare — şi i-am trecut în revistă invitaţiile de pe şemineu — n-am văzut vreo adăugire nouă. Apoi am citit *Doamna devenită vulpe*[1], aşteptându-l să se întoarcă.

— Am fost la mesă la Palatul Vechi, mi-a spus el. Trimestrul ăsta nu mai fusesem niciodată, şi monseniorul Bell m-a invitat la cină de două ori numai săptămâna trecută, şi ştiu ce vrea să-nsemne asta. I-a scris Mami. Aşa că m-am aşezat chiar în faţă, unde nu putea să nu mă

[1] *Lady Into Fox*, primul roman publicat (în 1922) de către David Garnett sub numele său propriu.

vadă, şi i-am zbierat *Ave Mariile* de la sfârşit, nu altceva; şi-am terminat şi cu-asta. Cum a fost cina cu Antoine? Despre ce-aţi vorbit?

— Mă rog, el a vorbit — în cea mai mare parte a timpului. Spune-mi, l-ai cunoscut la Eton?

— A fost exmatriculat în primul meu trimestru. Dar ţin minte că l-am văzut pe-acolo. A ştiut întotdeauna să se facă remarcat.

— Aţi mers împreună la biserică?

— Nu mai ştiu, nu — de ce?

— A făcut cunoştinţă cu cineva din familia ta?

— Charles, da' cât de bizar te porţi în dimineaţa asta. Nu, din câte ştiu eu.

— Poate pe mama ta la Veneţia?!

— Parc-am auzit-o spunând ceva de genul ăsta. Am uitat ce anume. Cred c-a stat la nişte veri de-ai noştri italieni, familia Fogliere, şi Anthony şi-a făcut şi el apariţia la hotel cu familia lui, şi nu ştiu ce petrecere au dat soţii Fogliere, la care ei n-au fost invitaţi. Ştiu că Mami a spus ceva despre toate astea când i-am spus eu că este vorba de un prieten de-al meu. N-am idee de ce ar putea să vrea să meagă la o petrecere de-a familiei Fogliere — prinţesa-i atât de mândră de sângele ei englezesc, încât nu mai vorbeşte despre nimic altceva. Oricum, nimeni n-a avut obiecţii faţă de Antoine. Prea *multe*, din câte-nţeleg. Maică-sa li s-a părut mai dificilă.

— Şi cine-i ducesa de Vincennes?

— Poppy?

— Nu, Stefanie.

— Asta va trebui să-l întrebi pe Antoine. El pretinde c-a avut nu ştiu ce poveste de-amor cu ea.

— Şi-a avut?

— A *fost* ceva — nu mai ţin minte ce anume. Cred c-a rămas înţepenit cu ea, mai demult, într-un ascensor la Miami şi ducele cel bătrân i-a făcut o scenă.

— Adică n-a fost vreo mare pasiune?

— Nu, Doamne iartă-mă! De unde tot interesul ăsta?

— Vroiam numai să aflu cât adevăr era în tot ce mi-a povestit Antoine aseară.

— Nici o vorbă, din câte bănuiesc eu. Ăsta-i marele lui farmec.

— Poate că ţie ţi se pare fermecător. Mie mi se pare diabolic. Dacă vrei să ştii, aproape toată seara de ieri şi-a petrecut-o încercând să mă-ntoarcă împotriva ta — şi-aproape a reuşit.

— Hai, nu zău?! Ce prostie! Aloysius nu e deloc de acord cu aşa ceva, nu-i aşa că nu eşti de acord, ursuleţ bătrân şi plin de tine?!

Capitolul trei

M-am întors acasă, unde urma să-mi petrec vacanţa mare, fără nici un plan şi fără nici un ban. Ca să pot acoperi cheltuielile de sfârşit de trimestru, îi vândusem lui Collins paravanul meu de la Omega pe zece lire, din care mai rămăsesem cu patru. Ultimul cec pe care-l semnasem îmi depăşise contul cu câţiva şilingi, aşa încât mi se spusese că nu mai puteam retrage nici o sumă fără autorizarea tatălui meu. Următoarea alocaţie urma s-o primesc abia în octombrie. Înaintea mea se deschidea o perspectivă sumbră, aşadar, şi, cum stăteam eu şi-ntorceam lucrurile pe toate părţile, am început să resimt ceva ce aducea a remuşcări pentru atitudinea mea de fiu risipitor din cele câteva săptămâni precedente.

Începusem trimestrul cu toate obligaţiile achitate şi-mi rămăseseră şi-n mână mai bine de o sută de lire. Toţi aceşti bani se spulberaseră şi de unde aş mai fi putut lua pe datorie nu mi se mai dădea nici un bănuţ. Nu avusesem nici un motiv anume să fac aşa ceva, nu-mi făcusem nici o mare plăcere altminteri intangibilă; se duseseră toţi pe nimicuri şi mărunţişuri. De multe ori, Sebastian mă certase pentru extravaganţe, dar pe mine criticile lui mă deranjaseră,

pentru că o bună parte din bani mi-i cheltuisem cu el şi pentru el. Propriile lui finanţe erau, în mod constant, sub o vagă presiune.

— Totul se-ntâmplă prin avocaţi, îmi spunea el neajutorat. Şi presupun că ne jecmănesc din plin. În tot cazul, nu ştiu cum se face, dar niciodată nu primesc prea mulţi bani. Sigur că Mami e-n stare să-mi dea oricât i-aş cere.

— Şi-atunci, de ce nu-i ceri o alocaţie lunară ca lumea?

— Ei, Mami preferă să transforme totul într-un dar. E-aşa o scumpă, a completat el, adăugând astfel încă o tuşă la portretul pe care mi-l alcătuiam eu în minte despre ea.

Şi uite-aşa, Sebastian se făcea nevăzut în cealaltă viaţă a lui, în care avea pretenţia să nu mă ţin după el, iar eu rămâneam, în schimb, frustrat şi plin de regrete.

Cu câtă lipsă de generozitate refuzăm să acceptăm, ceva mai târziu în viaţă, atitudinile virtuoase de la vârstele tinereţii şi retrăim, privind retrospectiv, nişte zile prelungi, de vară, de neobosită risipire, ca nişte figurine de porţelan care afişează întruna o voioşie pastorală! Preferăm să credem că noi înşine am adunat toată înţelepciunea pe care o avem, deşi, dac-ar fi să spunem adevărul, cea mai mare parte a ei o reprezintă ultimul bănuţ al unei moşteniri care se subţiază cu timpul. Nu există pic de francheţe într-o povestire din frageda tinereţe, care să nu pomenească de nostalgia moralităţii din camera copilăriei, de regrete şi de hotărârile ferme de ameliorare, de ceasurile sumbre care, precum cifra zero de la ruletă, revin cu o regularitate mai mult sau mai puţin calculabilă.

Aşa încât, prima după-amiază de după ce m-am întors acasă mi-am petrecut-o hălăduind prin camere, aruncând pe fiecare fereastră-n parte câte o privire afară, spre grădină şi stradă, într-o stare de spirit de autoreproş vehement.

Tatăl meu, după cum ştiam foarte bine, era în casă, dar biblioteca lui era un teritoriu inviolabil, drept care abia când se făcuse ora de cină şi-a făcut şi el apariţia ca să mă întâmpine. Pe vremea respectivă, nu-mplinise încă şaizeci de ani, dar ciudăţenia lui era să

vrea să pară mult mai bătrân decât anii pe care-i avea; cine-l vedea i-ar fi dat vreo şaptezeci, cine-l auzea vorbind — aproape optzeci. Pe moment, s-a apropiat de mine cu mersul târşâit de mandarin pe care-l mima şi cu un zâmbet stingher de bun venit. Când îşi lua cina la el acasă — şi rar i se-ntâmpla să cineze prin alte părţi —, purta un costum de casă de velur cu găitane, de genul celor care fuseseră la modă cu multă vreme înainte şi aveau să revină, dar care, la momentul acela, reprezentau un arhaism deliberat.

— Dragul meu băiat, nu mi-a spus nimeni c-ai venit. Cum a fost călătoria, epuizantă? Ţi-a dat şi ţie cineva măcar un ceai? Cum te simţi, bine? Tocmai am făcut o achiziţie destul de aventuroasă de la Sonerschein — un taur de teracotă din secolul cinci — şi m-am apucat să-l studiez şi-am uitat cu desăvârşire de sosirea ta. Cum a fost vagonul, *foarte* plin? Ai prins şi tu vreun loc la colţ măcar? (Atât de rar călătorea tatăl meu, încât simplul fapt că afla despre călătoriile celorlalţi îl făcea să se umple de griji.) Ţi-a adus Hayter ziarul de seară? Nu-i nici o ştire, bineînţeles, numai nerozii.

Ni s-a anunţat cina. Dintr-o veche obişnuinţă, tata şi-a luat o carte la masă, dar, când şi-a adus aminte că eram şi eu de faţă, şi-a vârât-o pe furiş sub scaun.

— Ce vrei să bei? Hayter, ce-i putem oferi de băut domnului Charles?

— Avem nişte whisky.

— Avem whisky. Sau poate vrei altceva? Altceva ce mai avem?

— Nu mai avem nimic altceva în casă, domnule.

— Nu mai avem nimic altceva. Trebuie să-i spui lui Hayter ce-ţi doreşti şi el se duce şi-ţi face rost. Nu mai ţin acuma vin în casă. Mi-a fost interzis, iar în vizită nu mai vine nimeni. Dar tu, cât stai aici, trebuie să ai tot ce-ţi doreşti. Cât stai, mult?

— Nu ştiu foarte sigur, tată.

— E *foarte* lungă vacanţa, mi-a spus el pe un ton ştiutor. Când eram eu tânăr, ne duceam în ceea ce se numea „excursii de lectură" — întotdeauna în zone muntoase. Oare de ce? Oare de

ce — s-a îngânat el singur, suspicios — ar trebui să presupunem că peisajul alpin este determinant pentru studiu?

— Mă gândeam să mă-nscriu pentru o vreme la o şcoală de arte — la pictura după modele vii.

— Dragul meu băiat, dar ai să vezi că sunt închise toate. Studenţii se duc la Barbizon sau prin alte locuri de felul ăsta şi pictează în aer liber. Când eram eu tânăr, exista un fel de instituţie care se numea „club de desen" şi presupunea „ambele sexe" (pufnitură pe nas), „biciclete" (pufnitură pe nas), „pantaloni bufanţi cadrilaţi, umbrele de ploaie şi — cel puţin, aşa credea toată lumea — amor liber" (pufnitură pe nas). *Aşa* o prostie — cât ei de mare. Nu m-aş mira să continue şi-acum. Ai putea să-ncerci acolo.

— Una dintre problemele vacanţei mele, tată, sunt banii.

— A, nu e cazul să-ţi faci griji pentru aşa ceva la vârsta ta.

— Pentru că, vezi tu, mi s-au cam terminat.

— Zău? a zis tatăl meu, ca şi cum nu l-ar fi interesat câtuşi de puţin.

— Adevărul este că efectiv nu ştiu cum o să mă descurc în următoarele două luni.

— Păi, ştii că eu sunt ultima persoană căreia să vii să-i ceri sfaturi. Mie nu mi s-au „terminat" niciodată, cum spui tu, cu un termen atât de dureros. Şi totuşi, cum altfel ai putea să spui? Că eşti în mare nevoie? în penurie? sărăcit? stânjenit băneşte? rupt în coate? (pufnitură pe nas) lipit pământului? că-ţi suflă vântul prin buzunare? Hai să zicem că-ţi suflă vântul prin buzunare şi să ne oprim aici. Bunicul tău mi-a spus odată: „Să faci bine să nu te-ntinzi mai mult decât ţi-e plapuma, dar, dacă totuşi intri-n belea, să vii la mine. Să nu te duci la ovrei." Atâtea prostii, zău aşa. Încearcă şi tu. Du-te la domnii ăia de pe strada Jermyn, care-ţi oferă avansuri pe baza unui bilet de mână. Dragul meu băiat, o să vezi că n-or să-ţi dea nici măcar o liră[1].

— Şi-atunci, tu ce-mi propui să fac?

---

[1] În original, *a sovereign* — monedă de aur în valoare de 20 de şilingi, echivalentă cu o liră sterlină, dar scoasă din circulaţie.

— Vărul tău Melchior n-a fost deloc prudent cu investiţiile pe care le-a făcut şi s-a trezit că-i sufla vântul în aşa hal prin buzunare, încât l-a dus până hăt — în Australia.

Nu-l mai văzusem pe tatăl meu într-o asemenea vervă de când găsise două file de papirus din secolul al doilea între paginile unui breviar lombard.

— Hayter, mi-a căzut cartea.

I-a fost recuperată cartea de sub scaunul pe care stătea şi rezemată deschisă de fructieră. Cât a mai durat cina, el n-a mai scos nici o vorbă, doar din când în când mai pufnea pe nas, dar nu-mi vine să cred că amuzamentul i se trăgea de la textul în care se afla cufundat.

În cele din urmă, ne-am ridicat de la masă şi ne-am aşezat pe veranda cu plante; acolo, în mod cert, m-a scos cu totul din mintea lui; gândurile-i rătăceau departe, ştiam prea bine, în vremurile-acelea de demult, prin care se mişca el în voie, în care timpul trecea numai în secole şi toate chipurile erau desfigurate, iar numele celor ce-l însoţeau se dovedeau a fi doar interpretări greşite ale unor cuvinte având un cu totul alt înţeles. Şedea într-o poziţie care pentru oricine altcineva ar fi fost mai mult decât incomodă, prăvălit într-o rână pe fotoliul cu spătarul drept şi ţinându-şi cartea ridicată şi într-o parte, ca să-i bată lumina pe ea. Din când în când, îşi desfăcea caseta de aur cu creioane, care-i atârna de lanţul de la ceas, şi făcea câte o însemnare pe marginea textului. Ferestrele deschise dădeau către seara de vară; ticăitul orologiilor, ecourile îndepărtate ale circulaţiei de pe Şoseaua Bayswater şi fâşâitul regulat al paginilor pe care le dădea tatăl meu — acestea erau singurele sunete care se auzeau. Îmi făcusem socoteala că n-ar fi fost corect din punct de vedere politic, din partea mea, să-mi aprind un trabuc în timp ce mă plângeam de sărăcie; acum însă, în disperare de cauză, m-am dus până în camera mea şi mi-am luat unul. Tata nu şi-a ridicat ochii din carte. I-am retezat vârful, mi l-am aprins şi, cu un reînnoit sentiment de încredere, am zis:

— Tată, sper că nu vrei să-mi petrec toată vacanţa numai aici, cu tine.

— Ă?!

— N-o să te saturi, ştiind că stau pe capul tău, acasă, atâta timp?

— Fii sigur că nu voi trăda un sentiment de-acest fel, chiar dacă l-aş avea, mi-a răspuns tatăl meu pe un ton conciliant şi s-a întors la cartea lui.

Seara s-a scurs mai departe. Într-un târziu, peste tot prin încăpere, ceasuri de toate felurile au început să bată muzical ora unsprezece. Tata şi-a închis cartea şi şi-a luat ochelarii de pe nas.

— Eşti foarte bine-venit, dragul meu băiat, mi-a spus el. Stai atâta timp cât crezi de cuviinţă — şi s-a îndreptat către uşă, unde s-a oprit şi s-a întors cu faţa către mine: Vărul tău Melchior şi-a plătit călătoria spre Australia pe dinaintea catargului (pufnitură pe nas). Stau şi mă-ntreb: ce-o fi însemnând „pe dinaintea catargului"[1]?!

Pe parcursul săptămânii sufocante care a urmat, relaţiile dintre mine şi tatăl meu s-au deteriorat profund. În timpul zilei, îl vedeam foarte puţin; ore întregi îşi petrecea în bibliotecă; din când în când, ieşea de-acolo şi-l auzeam strigând peste balustradă: „Hayter, am nevoie de-o birjă!" — şi-atunci pleca, uneori pentru câte o jumătate de oră sau chiar mai puţin, alteori pentru tot restul zilei; nu dădea nici o explicaţie pentru aceste drumuri. De multe ori, vedeam cum i se duceau, la cele mai ciudate ore, tăvi cu nişte gustări frugale, ca pentru copii: frigănele, pahare cu lapte, banane — lucruri dintr-astea. Dacă ne încrucişam pe câte un coridor sau pe scări, se uita la mine cu nişte priviri pierdute şi-mi spunea: „Aha!", sau „Foarte cald!", sau „Minunat, minunat!", dar seara, când venea pe veranda cu plante, îmbrăcat cu costumul lui de casă de velur, de fiecare dată mă saluta politicos.

Masa de seară era câmpul nostru de bătălie.

---

[1] *Before the mast* — expresia se referă la faptul că simplii marinari erau încartiruiţi, pe corabie, în partea de la proră aflată înaintea arborelui trinchet.

În seara următoare, mi-am luat şi eu cartea cu mine în sufragerie. Privirile lui blânde şi rătăcitoare s-au fixat brusc pe ea cu o nebănuită atenţie şi, când am trecut prin hol, şi-a lăsat-o pe-a lui, cu un gest secretos, pe una dintre măsuţele de lângă perete. După ce ne-am aşezat la masă, mi-a spus pe un ton abătut:

— Eu, unul, cred c-ai putea să stai de vorbă cu mine, Charles. Am avut o zi cu-adevărat epuizantă. Chiar îmi doream să facem puţină conversaţie.

— Bineînţeles, tată. Despre ce vrei să vorbim?

— Înveseleşte-mă. Scoate-mă dintr-ale mele. (Plin de vervă:) Spune-mi totul despre noile piese care se mai joacă.

— Dar n-am fost la nici una.

— Ai face bine să te duci, să ştii, chiar c-ai face bine să te duci. Nu e firesc pentru un tânăr să-şi petreacă toate serile în casă.

— Da, bine, tată, dar, aşa cum ţi-am spus, nu prea mai am bani de mers la teatru.

— Dragul meu băiat, nu trebuie să te laşi înrobit de bani în felul ăsta. Tu ştiai că, la vârsta ta, vărul tău Melchior era deţinător în parte al unei piese muzicale? A fost una dintre puţinele lui afaceri fericite. Ar trebui să te duci să vezi piesele pur şi simplu ca să-ţi faci singur educaţia. Dac-ai să citeşti vieţile oamenilor iluştri, ai să descoperi că poate jumătate din ei au făcut cunoştinţă cu dramaturgia de la galerie. După cum mi s-a spus, nu există plăcere mai mare. Acolo ai să dai peste adevăraţii critici şi peste cei foarte devotaţi. Se numeşte „a sta printre zei". Cheltuiala e un fleac şi chiar cât stai pe stradă, aşteptându-ţi rândul să intri, tot nu te plictiseşti cu toţi „artiştii de trotuar" care te distrează. Uite, hai să mergem într-o seară să „stăm şi noi printre zei". Cum ţi se pare mâncarea gătită de doamna Abel?

— Mai curând insipidă.

— I-a fost inspirată, în tot cazul, de soră-mea Philippa, care i-a dat doamnei Abel zece meniuri, şi de-atunci alea sunt, fără nici o variaţie. Când sunt singur, nici nu bag de seamă ce mănânc, dar

acum, când eşti şi tu aici, trebuie să mai facem puţină variaţie. Ce ţi-ar plăcea? Ce se mai poartă? Îţi plac homarii? Hayter, spune-i doamnei Abel să ne facă homari pentru mâine-seară.

Cina din seara aceea a constat într-o supă alburie fără nici un gust, fileuri de calcan prăjite prea tare, cu un sos rozuliu, cotlete de miel proptite de câte o moviliţă de piure de cartofi şi pere caramelizate, aşezate pe un fel de blat de prăjitură ca un burete.

— Numai şi numai din respect faţă de mătuşa ta Philippa mănânc eu atât de elaborat. Ea a venit cu ideea că o masă cu trei feluri este potrivită pentru clasa mijlocie. „Dacă-ţi laşi servitorii fie şi o singură dată să facă după capul lor — aşa-mi spunea —, o să te trezeşti că nu-ţi dau să mănânci nici cât să-ţi intre pe-o măsea." Mie, unul, nimic nu mi-ar plăcea mai mult. Adevărul este că exact asta şi fac în serile libere ale doamnei Abel, când mă duc la mine la club. Dar mătuşa ta a decretat: acasă trebuie neapărat să mănânc supă şi trei feluri; în unele seri avem antreuri, peşte şi carne, în altele antreuri, carne şi desert — sunt posibile un număr de permutări.

Este remarcabil cum unii oameni sunt capabili să-şi exprime opiniile sub o formă lapidară; mătuşă-ta se bucura de darul ăsta.

Mi se pare ciudat când mă gândesc la cum ne luam cina împreună, ea şi cu mine, în fiecare seară — uite-aşa, cum facem noi acum, băiete. Să ştii tu că ea *chiar* a depus eforturi neobosite ca să mă scoată dintr-ale mele. Îşi făcuse un obicei din a-mi povesti despre lecturile ei. Şi-şi pusese în minte să facă un menaj aici, cu mine, ştii şi tu. Se gândea că mi-aş fi luat câmpii, dacă eram lăsat de unul singur. Poate că-ntr-un fel chiar mi-am *luat* câmpii, nu crezi? Dar n-a mers. Pân' la urmă, tot am trimis-o eu la plimbare.

Am detectat în glasul tatălui meu o inconfundabilă nuanţă de ameninţare, când mi-a spus aceste ultime vorbe.

În bună măsură, mătuşii Philippa i se datora faptul că eu mă simţeam atunci aşa un străin în casa tatălui meu. După ce murise mama, ea a venit să locuiască la noi, cu tata şi cu mine, fără îndoială, după cum spunea şi el, în ideea să-şi facă un cămin alături de noi.

Pe-atunci, eu habar n-aveam despre agoniile de la masa de cină, din fiecare seară. Mătuşa s-a băgat pe sufletul meu, ţinându-mi companie, iar eu am acceptat-o fără să-mi pun întrebări. Asta a durat un an. Prima schimbare survenită a fost că şi-a redeschis locuinţa din Surrey, pe care avusese intenţia s-o vândă, şi locuia în casa aceea în timpul trimestrelor mele şcolare, iar la Londra mai venea numai pentru câteva zile de cumpărături şi distracţii. Vara, mergeam împreună în staţiuni de la ţărmul mării. Apoi, în ultimul meu an de şcoală, mătuşa Philippa a părăsit Anglia. „Pân' la urmă, tot am trimis-o eu la plimbare" — spunea tata pe un ton batjocoritor şi triumfător despre acea doamnă simpatică, ştiind foarte bine că eu îi pricepeam vorbele ca pe o provocare pentru mine însumi.

Când am ieşit din sufragerie, tata l-a întrebat pe valet:

— Hayter, ai anunţat-o pe doamna Abel c-am comandat homari pentru mâine-seară?

— Nu, domnule.

— Nu-i mai spune nimic.

— Foarte bine, domnule.

Iar după ce ne-am aşezat fiecare pe fotoliul său din veranda cu plante, mi-a spus:

— Stau şi mă-ntreb dacă Hayter chiar avea de gând să-i pomenească doamnei Abel despre homari. Mă tem că nu. Ştii de cred eu? Cred că s-a gândit că *glumeam*!

A doua zi, din întâmplare, mi-a căzut în mână o armă. M-am întâlnit cu o veche cunoştinţă din zilele de şcoală, un ins de-o vârstă cu mine, pe nume Jorkins. Nu pot să spun că mă dădusem vreodată în vânt după Jorkins. Pe vremea când stătea la noi mătuşa Philippa, venise şi el într-o zi la ceai, iar ea îl condamnase ca fiind, probabil, o persoană cu un suflet minunat, dar cu un fizic respingător la prima vedere. Acum însă l-am salutat plin de entuziasm şi l-am invitat la cină. A venit şi n-a demonstrat cine ştie ce schimbări. Probabil că tata fusese prevenit de Hayter că urma să fie de faţă şi

un musafir, pentru că, în loc de costumul lui obişnuit de velur, a coborât îmbrăcat cu un veston cu cozi; acesta, împreună cu o jiletcă neagră, un guler foarte înalt şi o cravată albă foarte îngustă, era ţinuta lui de seară; şi-o purta cu un aer de melancolie, de parc-ar fi luat parte la un priveghi la Curte — o atitudine pe care o adoptase într-o fragedă tinereţe şi, fiindcă stilul i se părea potrivit, o păstrase. Tata n-avusese niciodată smoching special pentru cină.

— Bună seara, bună seara. Cât de amabil din partea dumneavoastră să bateţi atâta drum.

— A, dar nu-i departe, a zis Jorkins, care locuia în Piaţa Sussex.

— Ştiinţa anihilează distanţa, a comentat oarecum abscons tatăl meu. Sunteţi venit aici cu afaceri?

— Mă rog, mă *ocup* de afaceri, dacă asta doriţi să ştiţi.

— Am avut un văr care se ocupa de afaceri — n-aveţi cum să-l ştiţi, era din altă generaţie decât dumneavoastră. Îi povesteam lui Charles despre el numai cu câteva seri în urmă. De multe ori mi s-a-ntâmplat să mă gândesc la vărul ăsta al meu. A făcut-o — şi tata s-a oprit, ca să-i dea greutatea cuvenită unei expresii nelalocul ei — de *oaie*.

Jorkins a chicotit nervos. Tata l-a ţintuit cu o privire plină de reproş.

— Găsiţi că nefericirea altuia poate fi motiv de amuzament? Sau poate nu vă este cunoscută expresia pe care am folosit-o? Fără îndoială că la *dumneavoastră* s-ar fi spus c-a „tras obloanele".

Tata era stăpân pe situaţie. Îşi crease în mintea lui o premisă fantezistă, şi anume că Jorkins ar fi fost american, şi tot restul serii s-a complăcut într-un delicat — deşi unilateral — joc de societate cu el, explicându-i orice termen englezesc mai puţin obişnuit care survenea în conversaţie, transformând lirele în dolari şi făcându-i diverse concesii binevoitoare, cu formule de genul: „Bineînţeles, după standardele *dumneavoastră*..."; sau: „Toate astea precis că i se par foarte provinciale domnului Jorkins"; sau: „În spaţiile acelea vaste cu care sunteţi *dumneavoastră* obişnuit..." — motiv pentru

care musafirul meu a rămas cu o vagă senzație că identitatea lui fusese greșit înțeleasă la un moment dat pe parcursul discuției, dar nu i s-a oferit ocazia să se explice. De nenumărate ori de-a lungul cinei, a încercat să-i prindă privirile tatălui meu, convins că avea să citească în ele adevărul simplu că toate acele forme în care i se adresa nu erau decât o glumă complicată — dar de fiecare dată s-a ciocnit de câte o privire atât de blând-binevoitoare, încât a rămas interzis.

Într-una dintre ocazii, mi s-a părut că tata mersese prea departe, fiindcă i-a spus:

— Mă tem că-i duceți dorul sportului dumneavoastră național, de când locuiți aici, la Londra.

— Sportului meu național?! s-a mirat Jorkins, care n-a avut replică în primul moment, dar tot a mirosit o eventuală tardivă ocazie de a clarifica lucrurile.

Tata și-a mutat privirile de la el către mine și expresia de pe chipul lui s-a transformat din amabilitate în malițiozitate; apoi a redevenit amabilitate, când a întors iarăși capul către Jorkins. Avea privirea unui cartofor care ține-n mână o pereche de șeptari, știind că adversarul are ful.

— Da, sportului dumneavoastră național, a repetat el cu blândețe. *Crichetul* — și a început să pufnească pe nas mai tare ca niciodată, nu se mai putea controla, se scutura tot și se ștergea la ochi cu șervetul. Precis că, de când lucrați în plin oraș, nu prea mai aveți răgaz să ieșiți pe terenul de crichet, nu-i așa?

În pragul sufrageriei, și-a luat la revedere de la noi:

— Noapte bună, domnule Jorkins. Sper să ne mai faceți o vizită când mai săriți pârleazul data viitoare, ca să zic așa.

— Auzi, ce-a vrut să spună taică-tu cu asta? Parcă rămăsese cu impresia că eu sunt american.

— Uneori, e destul de ciudat.

— Și ce-a fost cu toate sfaturile-alea, că să merg să vizitez, cică, Abația Westminster. Mi s-a părut aiurea.

— Da, nu prea pot să-ți explic.

— Mai că mi-a venit a crede că mă lua peste picior, a conchis Jorkins pe un ton perplex.

Tata şi-a lansat contraatacul abia după câteva zile. M-a căutat într-adins şi m-a întrebat:

— Domnul Jorkins mai este pe-aici?

— Nu, tată, bineînţeles că nu mai este. A venit pentru cină şi-atât.

— A, speram să fi rămas la noi. Aşa un tânăr *competent*. Dar tu — aici îţi iei cina?

— Da.

— Vreau să dau o mică petrecere, ca să mai diversificăm această vagă monotonie a serilor pe care le petreci acasă. Ce zici, doamna Abel s-o ridica la înălţimea momentului? Nu? Dar musafirii noştri nu sunt foarte pretenţioşi. Sir Cuthbert şi Doamna Orme-Herrick sunt ceea ce s-ar putea chema nucleul petrecerii. Sper s-avem şi puţină muzică dup-aceea. Le-am trimis invitaţii şi câtorva persoane mai tinere, pentru tine.

Presentimentele care m-au încercat în legătură cu ce plănuia tatăl meu s-au dovedit întrecute de realitate. Pe măsură ce musafirii se adunau în camera pe care tata, fără să fie câtuşi de puţin conştient de ce spunea, o numea „Galerie", mie-mi era din ce în ce mai clar că fuseseră aleşi cu mare grijă, special pentru disconfortul meu. „Persoanele tinere" erau domnişoara Gloria Orme-Herrick, studentă la violoncel, logodnicul ei, un tânăr cu chelie de la Muzeul Britanic şi un editor münchenez, care nu vorbea decât limba lui. L-am zărit pe tata pufnind pe nas către mine, din spatele unei cutii cu obiecte ceramice, în timp ce stătea de vorbă cu ei. În seara aceea, şi-a arborat la butonieră, ca pe un fel de blazon cavaleresc de luptă, un trandafiraş roşu.

Cina s-a dovedit lungă şi aleasă, la fel ca musafirii, într-un spirit de atentă bătaie de joc. N-a urmat modelul mătuşii Philippa, ci a fost reconstituită după o perioadă mult mai veche, de pe vremea

când el însuşi mai avea mult până să coboare să-şi ia cina jos. Vesela era ornamentală, după toate aparenţele, alternând în mod constant roşul şi albul. Şi ei, ca şi vinului, îi lipsea gustul. După cină, tata l-a condus pe editorul german la pian, apoi, în timp ce respectivul cânta, el a ieşit din sufragerie, ca să-i arate lui Sir Cuthbert Orme-Herrick taurul etrusc din galerie.

A fost o seară dezgustătoare, iar eu am constatat cu surprindere, când în sfârşit petrecerea s-a spart, că nu trecuseră mai mult de câteva minute peste ora unsprezece. Tata şi-a turnat un pahar de apă de orz[1] şi mi-a spus:

— Ce prieteni insipizi mai am şi eu! Să ştii că, dacă nu erai tu aici să-mi iau avânt, eu singur nu m-aş fi urnit în vecii vecilor să-i invit. Am devenit foarte neglijent, în ultima vreme, nu mai primesc pe nimeni. Acuma, dacă-mi faci o vizită atât de prelungită, mă gândesc să mai organizez multe seri de felul acesta. Ţi-a plăcut domnişoara Gloria Orme-Herrick?

— Nu.

— Nu? ce nu ţi-a plăcut la ea: mustăcioara sau picioarele foarte mari? S-o fi simţit bine, ce crezi?

— Nu.

— Şi mie tot aşa mi s-a părut. Tare mi-e teamă că nici unul dintre musafirii noştri nu-şi va socoti şi seara asta printre cele mai plăcute. Tânărul acela străin a cântat mizerabil, după părerea mea. Unde l-oi fi cunoscut? Şi domnişoara Constantia Smethwick — pe *ea* unde-oi fi cunoscut-o? Dar trebuie să ne respectăm obligaţiile de ospitalitate. Atâta timp cât stai aici, nu te mai las să te plictiseşti.

Înfruntarea s-a dovedit aprigă în următoarele două săptămâni, numai că eu am suferit mai mult de pe urma ei, fiindcă tatăl meu avea rezerve mai consistente, pe care se putea baza, şi un teritoriu mai vast pe care putea manevra, în timp ce eu mă găseam ţintuit de

[1] *Barley water* — băutură hrănitoare consumată, mai ales în Marea Britanie, de copii şi bolnavi şi făcută din apă în care s-a fiert orz, trecută prin strecurătoare şi răcită.

capul meu de pod, undeva între zonele mai înalte şi mare. Nici o clipă nu şi-a declarat scopurile pentru care-mi purta războiul şi nici până-n ziua de astăzi nu ştiu dacă erau strict punitive — dacă în străfundurile minţii lui cocheta sincer cu cine ştie ce plan geopolitic de a mă goni şi pe mine din ţară, aşa cum fuseseră alungaţi mătuşa mea Philippa la Bordighera şi vărul meu Melchior la Darwin, sau dacă — mai curând — lupta numai şi numai de dragul bătăliei în sine, lucru la care, într-adevăr, excela.

Am primit o scrisoare de la Sebastian, lucru neaşteptat, care mi-a fost adusă şi înmânată în prezenţa tatălui meu într-una din zilele în care a mâncat de prânz acasă; l-am văzut uitându-se la ea curios şi mi-am băgat-o în buzunar, ca s-o citesc mai târziu, când aş fi fost singur. Era scrisă pe o hârtie de doliu, grea, din perioada victoriană târzie, şi expediată, în loc de plic, învelită într-o altă hârtie la fel, cu chenar negru şi blazon tot negru. Am citit-o nerăbdător:

CASTELUL BRIDESHEAD
WILTSHIRE

Iubitul meu Charles,

Am găsit o cutie de hârtie dintr-asta în fundul unui sertar de la o masă de scris, aşa că trebuie neapărat să-ţi scriu, ca să-ţi spun că deplâng inocenţa mea pierdută. Nu părea să aibă vreo şansă de supravieţuire. Doctorii s-au spălat pe mâini de ea de la bun început.

În curând, plec la Veneţia, unde voi sta cu Papà în palatul lui păcătos. Îmi pare rău că nu vii şi tu. Îmi pare rău că nu eşti aici.

Nu sunt niciodată singur propriu-zis. Diverşi membri ai familiei mele îşi fac apariţia, adună bagaje, apoi dispar, dar zmeurişul alb s-a copt.

Mă gândesc foarte serios dacă n-ar fi cazul să nu-l iau şi pe Aloysius la Veneţia. Nu vreau să dea pe-acolo peste tot felul de ursuleţi italieni siniştri şi să capete obiceiuri proaste.

Multă iubire sau tot ce-ţi doreşti tu.

S.

Îi ştiam scrisorile de mai demult; şi la Ravenna avusesem parte de ele; n-aveam de ce să fiu dezamăgit; dar în ziua aceea, în timp ce rupeam foaia de hârtie rigidă în bucăţele mici, pe care le lăsam să cadă în coş, în timp ce-mi plimbam privirile ranchiunos peste grădinile pline de funingine şi dosurile neregulate ale caselor din Bayswater, la nenumăratele ţevi de canalizare şi scări de incendiu, la serele minuscule, ca nişte protuberanţe, am revăzut, cu ochiul minţii, chipul palid al lui Anthony Blanche, trăgând cu ochiul din învălmăşeala de frunzişuri la fel cum trăsese cu ochiul atunci, printre flăcările lumânărilor de la Thame, şi i-am auzit, peste vuietul surd al circulaţiei, inflexiunile glasului: „...Nu trebuie să dăm vina pe Sebastian, dacă ni se pare uneori cam insipid... Când îl aud vorbind, îmi aduc aminte de tabloul acela, *Baloane de săpun*, care-ţi întoarce stomacul pe dos în anumite privinţe... *Plictisul*... Îţi creştea în piept ca un cancer..."

După aceea, zile întregi am crezut că-l uram pe Sebastian; pe urmă, într-o duminică după-masă, am primit o telegramă de la el, care mi-a spulberat umbra cu pricina, înlocuind-o cu alta, mai proaspătă şi mult mai sumbră.

Tata era plecat în oraş, iar, când s-a întors, m-a găsit într-o stare de anxietate febrilă. S-a oprit în holul de la intrare, fără să-şi fi luat pălăria de panama de pe cap şi m-a privit radios.

— N-o să ghiceşti nici într-o mie de ani unde mi-am petrecut ziua; am fost la grădina zoologică. A fost mai mult decât agreabil; se pare că animalelor le place de minune la soare.

— Tată, trebuie să plec imediat.

— A, da?!

— Un foarte bun prieten al meu... a avut un accident oribil. Trebuie neapărat să mă duc să-l văd. Hayter îmi face bagajele chiar acum. Am tren într-o jumătate de ceas.

I-am şi arătat telegrama, în care scria numai atât: GRAV RĂNIT. VINO IMEDIAT. SEBASTIAN.

— Mă rog, a zis tata. Îmi pare rău că te văd supărat. Dacă tot am citit acest mesaj, eu n-aş crede că accidentul a fost chiar atât de grav,

pe cât pari să crezi tu — fiindcă n-ar fi fost semnat de accidentatul însuşi. Deşi, bineînţeles, nu este imposibil să fie pe deplin conştient şi orbit sau paralizat, să-şi fi rupt şira spinării. De ce anume este aşa mare nevoie de prezenţa ta? Tu n-ai cunoştinţe medicale. Nici nu aparţii vreunui ordin preoţesc. Speri la vreo moştenire, ceva?!

— Ţi-am explicat, este un foarte bun prieten.

— În fine, şi Orme-Herrick este un foarte bun prieten de-al meu, dar eu nu m-aş duce într-un suflet la căpătâiul lui pe patul de moarte, într-o duminică după-masă atât de caldă. Mă-ndoiesc şi că i-aş pica foarte bine Doamnei Orme-Herrick. Dar văd că tu nu eşti frământat de asemenea dubii. O să-mi fie dor de tine, dragul meu băiat, dar nu-i nevoie să te grăbeşti să vii înapoi numai aşa, pentru mine.

Gara Paddington ar fi avut darul să liniştească o minte mai puţin agitată decât a mea într-o după-amiază ca aceea, de duminică de august, cu soarele care se strecura printre panourile întunecate ale acoperişului, cu standurile de cărţi care aveau obloanele trase, cu cei câţiva călători care lungeau pasul în tihnă pe lângă hamalii care le cărau bagajele. Trenul era aproape gol. Am cerut să mi se pună valiza la capătul unui vagon de clasa a treia şi mi-am găsit un loc în vagonul-restaurant. „Servitul cinei începe după Reading, domnule; în jurul orei şapte. Pot să vă aduc altceva până atunci?" Am comandat gin şi vermut; mi-au fost aduse chiar în timp ce trenul părăsea gara. Cuţitele şi furculiţele şi-au reluat zuruitul obişnuit; peisajul scăldat de soare defila pe dinaintea ferestrelor. Dar mie nu-mi stăteau gândurile la lucruri dintr-astea facile; dimpotrivă, teama funcţiona ca o drojdie în mintea mea, iar procesul de fermentaţie scotea la suprafaţă, ca pe nişte gogoloaie mari de spumă, imaginile nenorocirii: vreo armă încărcată, manevrată neglijent la rastel; vreun cal care se cabrase şi se răsturnase pe spate; vreun ochi de apă ascuns la umbră, sub care pândea cine ştie ce colţ ascuţit de piatră; vreo creangă de ulm frângându-se fără veste într-o dimineaţă ca oricare alta; vreun automobil apărut brusc de după colţ — un pomelnic întreg de ameninţări la adresa vieţii civilizate căpătau contur şi-mi

bântuiau gândurile. Mi-am închipuit până şi vreun ucigaş dement care se aţinea în penumbră, înarmat cu o bucată de ţeavă de plumb. Câmpurile de grâu şi crângurile compacte rămâneau în urmă unul după altul, se pierdeau în strălucirea aurie a înserării şi duduitul roţilor parcă repeta monoton în urechile mele: „Ai venit prea târziu. Ai venit prea târziu. A murit. A murit. A murit."

Mi-am luat cina, după care am schimbat trenul cu altul, local, iar la vremea amurgului am ajuns la Melstead Carbury, care era, de fapt, destinaţia mea finală.

— La Brideshead mergeţi, domnule? Da, da, Doamna Julia-i şi ea de faţă.

Am recunoscut-o de îndată; nici n-aş fi avut cum să nu. Era la volanul unui automobil decapotabil.

— Sunteţi domnul Ryder? Haideţi înăuntru.

Vocea ei era şi-a lui Sebastian, iar a lui o copia pe-a ei.

— Cum se simte?

— Cine, Sebastian? A, foarte bine. V-aţi luat cina? Mă rog, presupun c-a fost oribilă. Mai avem câte ceva pe-acasă. Sebastian şi cu mine suntem singuri, aşa că ne-am gândit să vă chemăm pe la noi.

— Ce s-a-ntâmplat cu el?

— Nu v-a spus? Ei, s-o fi gândit că n-o să veniţi, dacă vă spune exact ce are. Şi-a rupt un oscior de la gleznă, atât de minuscul, încât nici nu are nume. Dar i s-a făcut o radiografie chiar ieri şi i s-a spus să-şi ţină piciorul nemişcat timp de o lună. Mare belea pentru el, i s-au dat peste cap toate planurile; atâta hărmălaie ce-a putut să facă... Toţi ceilalţi au plecat. A încercat să mă facă pe mine să rămân lângă el. În fine, presupun că ştiţi cât de insistent ştie să-şi plângă de milă. Mai-mai să cedez, dar, până la urmă, i-am spus: „Nu se poate să nu ai pe *nimeni* la care să poţi apela", iar el mi-a spus că toată lumea era fie plecată, fie ocupată şi că nimeni, oricum, n-ar fi ce şi cum îi trebuie lui. Ca ultimă soluţie, a fost de acord să-şi încerce norocul cu dumneavoastră, iar eu i-am promis că rămân eu cu el dacă-l refuzaţi, aşa că vă puteţi închipui cât îmi sunteţi de simpatic.

Trebuie să recunosc: frumos din partea dumneavoastră să veniți atâta drum, fără să fi fost anunțat mai dinainte.

Nici nu i-a ieşit bine pe gură, că eu am şi auzit — sau aşa mi s-a părut, c-am auzit — o vagă nuanță de dispreț în glasul ei, că mă arătasem, adică, într-atât de disponibil.

— Cum a reuşit să-şi facă aşa ceva?

— Dacă vă vine să credeți, jucând crochet. Şi-a pierdut cumpătul şi-a călcat peste una dintre portițe. Nu *pare* un beteşug prea onorabil.

Semăna cu Sebastian atât de bine, încât, cum stăteam lângă ea în amurgul din ce în ce mai dens, mă miram şi eu de dubla iluzie a lucrului deopotrivă familiar şi străin. Tot aşa, dacă te uiți printr-un binoclu puternic, poți să urmăreşti un om care se apropie de tine din depărtare, să-i studiezi fiecare detaliu al feței şi al îmbrăcămintii, să crezi că nu ai nimic altceva de făcut, decât să întinzi o mână, ca să-l atingi, să te minunezi că nu te aude, că nu-şi ridică ochii spre tine în timp ce merge, iar, când ajungi să-l vezi cu ochiul liber, să-ți dai seama dintr-odată că nu erai pentru el decât un fir de praf în depărtare, poate nici măcar o ființă umană. Eu o ştiam pe ea, dar ea nu mă ştia pe mine. Părul ei negru abia dacă era puțin mai lung decât al lui Sebastian şi-i flutura de pe frunte spre ceafă la fel cum îi flutura şi lui; ochii pe care şi-i ținea ațintiți în lungul drumului din ce în ce mai cufundat în umbră erau ai lui, numai că mai mari; gura ei rujată părea ceva mai puțin prietenoasă cu lumea din jur. Purta un snop de brățări la încheietura mâinii şi nişte cercei mici, de aur, la urechi. Pardesiul lăsa să se vadă un deget sau două de mătase înflorată; pe vremea aceea, fustele se purtau scurte, aşa că picioarele ei, întinse în față şi proptite de pedalele maşinii, păreau nişte catalige, aşa cum cerea moda. De vreme ce sexul ei rămânea singura diferență palpabilă dintre familiar şi străin, el părea să umple spațiul dintre noi, drept care devenisem cu precădere conştient de feminitatea ei, cum nu mai fusesem față de nici o femeie până atunci.

— Mi-e groază că trebuie să şofez la ora asta, la lăsatul serii, mi-a spus ea. Se pare că n-a mai rămas nimeni acasă, care să ştie să conducă

un automobil. Sebastian şi cu mine parcă ne-am fi aşezat cortul acolo. Sper că n-aţi venit cu gândul că veţi da peste vreo petrecere pompoasă — şi s-a aplecat în faţă, după un pachet de ţigări aflat în torpedou.

— Nu, mulţumesc.

— Sunteţi amabil să-mi aprindeţi mie una?

Era pentru prima oară în viaţa mea când cineva îmi cerea lucrul ăsta; când am luat ţigara de la buzele mele şi am dus-o la buzele ei, am simţit o adiere de sexualitate, ca un fâlfâit de aripi de liliac pe care nu l-a auzit nimeni în afară de mine.

— Mulţumesc. Aţi mai fost pe-aici. Tanti mi-a dat raportul. Şi ei, şi mie ni s-a părut foarte ciudat din partea dumneavoastră că n-aţi vrut să staţi să luaţi ceaiul cu mine.

— Sebastian a fost de vină.

— Mi se pare mie, sau îl cam lăsaţi să vă mâne după cum are el chef? Nu faceţi bine. Şi e foarte rău şi pentru el.

Ajunseserăm la cotul pe care-l făcea drumul; culorile se stingeau şi-n pădure, şi pe cer şi casa părea toată vopsită în grisai, cu excepţia unui pătrat auriu chiar în mijloc, unde se aflau uşile larg deschise. Un bărbat a venit să-mi ia bagajul.

— Bine c-am ajuns.

M-a condus pe scări în sus, apoi într-un vestibul, şi-a zvârlit pardesiul pe o masă de marmură şi s-a lăsat pe vine, ca să mângâie un câine venit s-o întâmpine.

În momentul acela şi-a făcut şi el apariţia printre coloanele de la capătul celălalt al holului, opintindu-se cu un scaun cu rotile. Era îmbrăcat în pijama şi halat de casă şi un picior îl avea bandajat din greu.

— Ei, dragul meu, l-am cules de pe drum pe amicul tău, a zis ea, cu aceeaşi, aproape imperceptibilă, nuanţă dispreţuitoare în glas.

— Am crezut că erai pe moarte, i-am spus eu, şi mai conştient atunci, decât fusesem încă de la sosire, că emoţia mea predominantă

era frustrarea — şi mai puţin uşurarea — că mă lăsasem înşelat de propriile mele aşteptări legate de o teribilă tragedie.

— Şi eu am crezut la fel. M-a durut de parc-aş fi fost răstignit pe cruce. Julia, ce zici, crezi că, dacă-i ceri *tu*, Wilcox ne dă să bem şampanie-n seara asta?

— Eu detest şampania şi domnul Ryder a cinat deja.

— *Domnul* Ryder?! *Domnul* Ryder?! Charles bea şampanie la orice oră. Ştii tu, oare, când văd buturuga asta de picior al meu, că nu pot să-mi scot din minte ideea c-aş avea gută, iar asta îmi dă o poftă nebună de şampanie?

Am cinat cu toţii într-o cameră căreia-i spuneau Salonul cu Picturi. Era în formă de octogon, spaţioasă, iar, ca arhitectură, ulterioară faţă de restul casei; avea pereţii ornamentaţi cu medalioane înconjurate de ghirlande, iar tavanul boltit era pictat cu personaje pompeiene, austere, grupate în posturi pastorale. Acestea, plus mobilierul din lemn lustruit şi cu încrustaţii aurii, covorul, candelabrul de bronz care atârna de tavan, oglinzile şi sfeşnicele — toate ţineau de-o singură compoziţie, fuseseră proiectate de o singură mână de maestru.

— Aici mâncăm de obicei, când suntem singuri, mi-a explicat Sebastian. E-atât de intim.

Cât timp au cinat ei, eu am ronţăit o piersică şi le-am povestit despre micul meu război cu tata.

— Pare să fie o adevărată scumpete, a zis Julia. Şi-acuma, băieţi, vă las.

— Unde te duci?

— În camera de joacă a copiilor. Am promis că mai joc un ultim ţintar cu Tanti — şi s-a aplecat să-l sărute pe Sebastian pe creştetul capului, în timp ce eu îi deschideam uşa să iasă. Noapte bună, domnule Ryder, şi la bună vedere. Bănuiesc că mâine-dimineaţă nu ne mai vedem. Plec la prima oră. Nici nu pot să vă spun cât de recunoscătoare vă sunt că mă-nlocuiţi la căpătâiul bolnavului.

— Sora mea este foarte pompoasă în seara asta, a comentat Sebastian după plecarea ei.

— Nu cred că-i pasă de mine, am zis eu.

— Nu cred că-i pasă de nimeni prea mult. Dar eu o iubesc. Atât de mult seamănă cu mine.

— Zău aşa?! O *iubeşti*? Îţi *seamănă*?

— În felul în care arată, vreau să zic, şi-n care vorbeşte. N-aş putea iubi pe nimeni care să aibă un caracter ca al meu.

După ce ne-am băut vinul de Porto, am luat-o pe coridorul străjuit de coloane, Sebastian împingându-şi scaunul şi eu mergând pe lângă el, către bibliotecă, unde ne-am petrecut seara aceea şi aproape fiecare dintre serile care au urmat, o lună întreagă de atunci înainte. Biblioteca se afla pe latura casei care dădea înspre lacuri; pe ferestrele larg deschise, ne împărtăşeam din sclipitul stelelor, din aerul parfumat de afară, din peisajul văii scăldate în lumina indigo şi argintie a lunii şi din clipocitul apei care ţâşnea din fântână.

— O să ne simţim divin împreună singuri, a anticipat Sebastian, iar a doua zi dimineaţa, în timp ce mă bărbieream, când am văzut-o de la fereastra băii mele pe Julia, cu bagajul încărcat pe bancheta din spate, cum o zbughea cu automobilul din curtea din faţă şi se făcea nevăzută dincolo de creasta dealului, fără să arunce în urmă nici măcar o privire, m-am simţit cuprins de o senzaţie de eliberare şi linişte, cum aveam să retrăiesc abia după mulţi ani, după o noapte zbuciumată, când sirenele au sunat brusc „Raidul a încetat".

Capitolul patru

Lâncezeala Tinereţii — cât de unică şi de substanţială este! Cât de repede şi de iremediabil se poate pierde! Însufleţirea, iubirile generoase, iluziile, disperarea, toate atributele puse în mod tradiţional pe

seama Tinereții — toate, afară de acesta — ne însoțesc și ne părăsesc de-a lungul vieții; de-atâtea și-atâtea ori ni se-ntâmplă să retrăim, la vârste ceva mai coapte, sub semnul unui alt stimul, experiențe pe care le credeam de mult și de-a binelea depășite: cutare impuls autentic spre acțiune, vreo renaștere a puterii care-și fixează un obiectiv nou; iar și iar ni se dezvăluie câte un nou adevăr, în a cărui lumină trebuie să ne reorganizăm toată cunoașterea căpătată până atunci. Aceste lucruri fac parte din viața însăși; dar lâncezeala — să-ți relaxezi, adică, mădularele încă neostenite, să ai o minte retrasă în sine și preocupată de sine, să ți se pară că soarele încremenește pe cer și că pământul vibrează după ritmul propriului tău puls — lâncezeala ține numai și numai de Tinerețe și moare odată cu ea. Poate că eroii de prin conacele Purgatoriului de asemenea compensații au parte pentru faptul c-au ratat Chipul Divinității; sau poate că, tocmai, Chipul Divinității însuși are vreo legătură cât de îndepărtată cu această experiență lumească. Eu, unul, în tot cazul, mă credeam undeva foarte aproape de cer în zilele acelea în care am lâncezit la Brideshead.

— De ce i se spune „Castel" acestei case?

— Pentru că asta era înainte să fie mutat.

— Ce-i fi vrând să spui?!

— Exact ce spun. Am avut un castel cu vreo milă mai jos, lângă sat. Și, pe vremea lui Inigo Jones[1], ne-a căzut valea cu tronc în așa hal, că ne-am demolat castelul, am cărat pietrele cu căruțele pe deal în sus și ne-am construit o casă nouă. Mie-mi pare bine că s-a-ntâmplat așa, ție nu?

— Dac-ar fi casa mea, nici nu mi-ar trece prin minte să mai locuiesc și altundeva decât aici.

— Numai că vezi tu, Charles, nu e casa mea. Acum, pentru moment, este, dar de obicei colcăie de fiare hrăpărețe. Dacă s-ar

[1] Arhitect englez (1573–1652), care a introdus în Marea Britanie arhitectura clasică a Renașterii italiene târzii.

putea să fie uite-aşa, cum e acum, tot timpul — să fie mereu vară, să fii mereu singur, fructele mereu coapte şi Aloysius binedispus...

Aşa-mi place să mi-l amintesc pe Sebastian, cum era în vara aceea, când am hălăduit numai noi doi prin palatul acela fermecat; Sebastian strecurându-se, în scaunul lui cu rotile, printre gărduleţele vii care mărgineau aleile grădinii de lângă bucătărie, în căutare de fragi de munte şi smochine proaspete, opintindu-se peste pragurile unui şir întreg de sere, de la un parfum la altul şi de la un climat la altul, ca să taie ciorchini de muscat şi să culeagă orhidee pe care să ni le punem la butoniere; Sebastian, făcând o pantomimă întreagă din cât de greu îi venea să ţopăie într-un picior până sus, în fosta cameră de joacă a copiilor, unde se aşeza lângă mine, pe covorul cu model de flori, atât de ros, de i se vedea urzeala, cu dulapul de jucării golit de jur împrejurul nostru, în timp ce Tanti Hawkins cosea liniştită într-un colţ şi spunea:

— Nu sunteţi nici unul mai breaz decât celălalt; parc-aţi fi doi copii. Asta vă-nvaţă la colegiul ăla unde mergeţi voi?!

Sebastian, răsturnat pe spate, cum stătea chiar acum, pe şezlongul de sub coloane, iar eu aşezat pe un scaun de lemn lângă el, încercând să desenez fântâna.

— Şi cupola e tot de Inigo Jones? Pare mai târzie.

— Zău, Charles, nu mai fi şi tu aşa un turist! Ce importanţă are când a fost construită, dacă-i simpatică?!

— Sunt lucruri pe care-mi place să le ştiu.

— Vai, dragă, şi eu care credeam că te-am vindecat de toate astea — de oribilul domn Collins.

Era o adevărată educaţie estetică să trăieşti între acele ziduri, să colinzi camerele una câte una, de la biblioteca în stil Soane[1] la salonul chinezesc, în care-ţi luau ochii pagodele aurite, mandarinii cu capetele plecate, paravanele de hârtie pictată şi dantelăriile în lemn

[1] Sir John Soane (1753–1837), arhitect englez, ultimul exponent important al stilului neoclasic dinainte de epoca victoriană, care a construit, printre altele, clădirea Băncii Angliei.

ale mobilelor Chippendale[1], de la salonul în stil pompeian la holul cel mare îmbrăcat cu tapiserii, care rămăsese neschimbat, aşa cum fusese conceput cu două secole şi jumătate mai înainte; să stai ore-n şir la umbra coloanelor, uitându-te spre terasa de-afară.

Terasa respectivă era punctul culminant al planului casei: era construită pe un sistem de parapete masive de piatră, care dominau lacurile, drept care, de pe treptele peronului de la intrare, părea să vină până la malul apei, ca şi cum, dac-ai fi stat lângă balustradă, ai fi putut da drumul unei pietricele în primul dintre ele, aflat chiar la picioarele tale. Cele două braţe ale colonadei o îmbrăţişau; dincolo de pavilioane, erau crânguri de tei, care făceau joncţiunea cu coamele împădurite ale dealului. Parte din terasă era pavată, parte era plantată cu straturi de flori şi cu arabescuri de gărduleţe vii pitice; altele, mai înalte, care creşteau ca nişte pereţi de tufişuri dense, descriau un larg oval în care fuseseră tăiate nişe ocupate de statui; în centru, se înălţa fântâna care domina întreg spaţiul acela splendid, o fântână cum te-ai aştepta să găseşti în cutare *piazza* din sudul Italiei, fântână care chiar acolo şi fusese găsită în urmă cu un secol de strămoşii lui Sebastian — găsită, cumpărată, importată şi reinstalată într-un climat străin ei, dar primitor.

Sebastian m-a provocat s-o desenez. Era un subiect ambiţios pentru un amator ca mine — un bazin oval, având în mijloc o insulă de stânci convenţionale, iar pe-acele stânci creştea, cioplită în piatră, o vegetaţie convenţională de la tropice, amestecată cu ferigă sălbatică englezească, de astă dată naturală; dintre stânci se scurgeau câteva pârâiaşe care imitau izvoarele, şi-n jurul lor se fugăreau animale tropicale fantastice — cămile, cameloparzi[2], un leu mânios —, toate

[1] Thomas Chippendale (1718–1779), ebenist şi creator de mobilier, care a combinat stilurile georgian, rococo englezesc şi neoclasic.

[2] Denumire dată iniţial girafei (specia se şi numeşte *Giraffa camelopardalis*), după termenul folosit de romani, care au văzut în acest animal caracteristici atât ale cămilei, cât şi ale leopardului. Cuvântul de origine arabă *ziraafa*, cu pronunţia italienizată *giraffa*, a intrat în uz în secolul al XVI-lea.

scuipând şuvoaie de apă; deasupra stâncilor, până la nivelul frontonului, se înalţa un obelisc egiptean de gresie roşie. Dar eu, nici nu ştiu cum am făcut, pentru că toată povestea mă depăşea cu asupra de măsură, am reuşit să-l scot din peisaj, am contribuit cu câteva omisiuni judicios plasate şi câteva trucuri elegante şi am produs ceva ce putea trece drept un ecou acceptabil al lui Piranesi[1].

— Să i-o dăruiesc mamei tale? am întrebat.

— De ce? Doar n-o cunoşti.

— Aşa mi se pare c-ar fi politicos. Doar stau în casa ei.

— Dăruieşte-i-o lui Tanti, m-a îndemnat Sebastian.

Aşa am şi făcut, iar ea şi-a îmbogăţit colecţia de pe comodă, remarcând că prinsesem foarte bine modelul, despre care auzise atâtea şi-atâtea laude, cu toate că ea, personal, nu vedea în ce anume îi consta frumuseţea.

Şi eu mă aflam aproape în aceeaşi postură ca şi Tanti Hawkins.

De pe vremea când eram elev de şcoală şi mă plimbam cu bicicleta prin jurul bisericilor din vecini, frecând plăcile de alamă şi fotografiind fântânile, căpătasem un gust aparte pentru arhitectură, dar, cu toate că teoretic făcusem acel salt destul de simplu, tipic pentru generaţia mea, de la puritanismul lui Ruskin la puritanismul lui Roger Fry, în sinea mea nutream concepţii de un izolaţionism de-a dreptul medieval.

Sosise momentul convertirii mele la baroc. Acolo, sub cupola aceea înaltă şi insolentă, sub tavanele acelea înşelătoare; acolo, pe sub arcele şi frontoanele crăpate, pe unde treceam ca să mă instalez la umbra coloanelor şi stăteam, ore în şir, cu ochii lipiţi de fântână, şi-i studiam umbrele una cât una, îi ascultam ecourile latente, mă bucuram de tot ce conţinea ea, ca îndrăzneală şi inventivitate, adunate într-un singur mănunchi — acolo simţeam că ia naştere, în sinea mea, un întreg sistem de noi conexiuni nervoase, de parcă apa

[1] Giambattista Piranesi (1720–1778), gravor italian, cunoscut pentru imaginile sale romane în acvaforte.

care pleoscăia şi se rostogolea printre stâncile ei ar fi fost cu adevărat un izvor dătător de viaţă.

Într-una din zile, am descoperit într-un dulap o cutie mare de tinichea lăcuită, plină cu vopsele de ulei care mai erau încă utilizabile.

— Mami le-a adus, cu vreun an sau doi în urmă. I-a spus nu ştiu cine că nu poţi aprecia cum trebuie frumuseţea lumii, decât dacă încerci s-o pictezi. Câte glume n-am făcut pe seama ei, în privinţa asta! Nu se pricepea deloc să deseneze şi, oricât de luminoase ar fi fost culorile în tuburile lor, când se-apuca Mami să le amestece între ele, mereu îi ieşea un fel de kaki — ceea ce mi se confirma când vedeam petele ca de noroi uscat de pe paletă. Tot timpul o punea pe Cordelia să-i spele pensulele. Până la urmă, cu toţii am protestat şi am convins-o pe Mami să se oprească.

De la culorile acelea ne-a venit ideea să decorăm noi oficiul; era, de fapt, o încăpere mică şi dădea chiar în colonadă; mai demult fusese folosită de administraţia domeniului, dar acum era în părăsire şi nu mai conţinea decât nişte obiecte de grădină şi un ghiveci mare de plante de aloe ofilite; era limpede că fusese proiectată pentru o utilizare mai prietenoasă, poate ca salon de ceai sau ca studio, pentru că pereţii tencuiţi erau decoraţi cu ghirlande rococo discrete, iar tavanul era uşor boltit. Într-unul dintre cadrele ovale mai mici, am schiţat un peisaj romantic, iar în zilele următoare l-am umplut, încetul cu încetul, de culoare; nu ştiu dacă de vină a fost norocul sau buna-dispoziţie de moment, dar mi-a ieşit foarte bine. Cum-necum, pensula parcă făcea exact ce m-aşteptam eu de la ea să facă. Era un peisaj fără personaje, o scenă de vară cu nori albi şi depărtări de culoarea cerului albastru, având în prim-plan o ruină îmbrăcată în iederă, cu nişte stânci şi o cădere de apă, care se pierdea în verdeaţa neregulată a planului îndepărtat. Nu ştiam eu mare lucru despre pictura în ulei, dar i-am învăţat dedesubturile chiar în timp ce pictam. După o săptămână, când am terminat, Sebastian

era deja nerăbdător să m-apuc şi de unul dintre cadrele mai mari. Am făcut câteva schiţe. El s-a pronunţat pentru o *fête champêtre*[1], cu o dănţuială de panglici împârligate, cu un paj negru şi un păstor care să cânte din cimpoi, dar toată povestea lâncezea. Eram conştient că norocul fusese de partea mea la primul peisaj şi că o pastişă atât de complicată îmi depăşea cu mult posibilităţile.

Într-o altă zi, am coborât în beciuri, împreună cu Wilcox, şi am văzut galeriile goale, care adăpostiseră cândva o rezervă impresionantă de vinuri; acum o singură firidă mai era folosită; rastelele erau bine garnisite, unele dintre ele cu producţii vechi şi de cincizeci de ani.

— Nu s-a mai adăugat nimic de când a plecat Domnia Sa în străinătate, ne-a spus Wilcox. O mare parte din vinurile vechi s-ar cere băute. Producţiile din nouă sute optsprezece sau din douăzeci ar fi trebuit să le punem la sticle. Am primit mai multe scrisori de la negustorii de vinuri în legătură cu ele, dar Doamna zice să-l întrebăm pe lord Brideshead, iar el zice să-l întrebăm pe Domnia Sa, iar Domnia Sa zice să-i întrebăm pe avocaţi. Aşa se face că ne-am dat la fund. Avem aici suficient cât s-ajungă pentru zece ani, în ritmul în care se consumă, dar atunci ce-o să ne mai facem?!

Wilcox s-a bucurat de interesul nostru; i-am cerut să ne aducă sticle de pe fiecare rastel, iar eu în serile acelea tihnite petrecute alături de Sebastian am făcut propriu-zis cunoştinţă cu vinul — atunci am plantat seminţele bogatei recolte viitoare, la care aveam să recurg în mod constant în atâţia ani sterili care au urmat. Stăteam, el şi cu mine, în Salonul cu Picturi, cu trei sticle desfăcute pe masa din faţa noastră şi cu câte trei pahare în faţă fiecare; Sebastian găsise o carte despre degustarea de vinuri, ale cărei instrucţiuni le urmam cu stricteţe. Încălzeam uşor paharul la flacăra unei lumânări, turnam în el cam o treime, roteam vinul de câteva ori, ţinând paharul în palma făcută cupă, apoi îl ridicam şi priveam lumina prin

[1] Serbare câmpenească (în lb. franceză în original).

el, îl miroseam, îl sorbeam, îl rostogoleam prin gură şi pe limbă, îl azvârleam în cerul gurii ca pe-o monedă pe tejghea, după care ne dădeam capetele pe spate şi-l lăsam să ni se scurgă pe gâtlejuri în jos. Apoi vorbeam despre el, în timp ce ronţăiam câţiva biscuiţi Bath Oliver[1], şi treceam la vinul următor; de la care ne întorceam la primul, după care treceam la cel de-al treilea, până când ajungeau toate trei în circulaţie în acelaşi timp, şi reuşeam să pierdem şirul paharelor, şi începeam să ne certăm, nemaiştiind care pahar ce vin avea, şi ne treceam paharele de la unul la celălalt, până când ne trezeam cu şase pahare amestecate şi cu vinurile amestecate în ele, pentru că le umpluserăm la întâmplare, din câte o sticlă greşită, aşa că eram obligaţi s-o luăm de la capăt, fiecare cu câte trei pahare curate, numai că sticlele erau ca şi goale, iar preţuirea noastră pentru ele din ce în ce mai zgomotoasă şi mai exotică.

— ... E un vinişor timid ca o gazelă.

— Ca un spiriduş.

— Pestriţ, ca pe un câmp de flori de pe o tapiserie.

— Ca un fluier lângă o apă liniştită.

— ... Iar ăsta e un vin bătrân şi-nţelept.

— Un profet într-o grotă.

— ... Iar ăsta-i un şirag de perle pe un gât sidefiu.

— Ca o lebădă.

— Ca ultimul dintre unicorni.

După care, schimbam lumina aurie a lumânărilor din sufragerie cu licărul stelelor de afară — ne-aşezam pe marginea fântânii şi ne răcoream mâinile în apă, ascultându-i, ca nişte beţivani ce eram, pleoscăitul şi gâlgâitul peste pietroaie.

— Oare se cuvine să ne-mbătăm în *fiecare* seară? a întrebat Sebastian într-o dimineaţă.

---

[1] Biscuiţi tari şi uscaţi, a căror reţetă a fost aplicată pentru prima oară de un anume doctor William Oliver din Bath pe la anul 1750. Acesta i-a lăsat-o moştenire vizitiului său, împreună cu 100 de lire, cu care să pună pe picioare o afacere cu biscuiţi.

— Eu aşa cred.

— Da, şi eu cred.

Contact cu străinii am avut foarte puţin. Unul era şeful de gară, un fost colonel adus de spate şi cu pungi sub ochi, cu care ne-am încrucişat drumurile de câteva ori şi care a venit o dată să ia ceaiul cu noi. De obicei, reuşeam să ne ascundem de el. Duminicile, aveam parte de un călugăr adus de la o mănăstire din apropiere, care ţinea mesa şi-şi lua micul dejun cu noi. Atunci am făcut pentru prima oară cunoştinţă cu un preot; am observat cât de diferit era de un pastor, dar Brideshead era un loc atât de fermecător pentru mine, încât mă şi aşteptam ca oricine şi orice de acolo să fie unic în felul său; părintele Phipps era, de fapt, un bărbat simpatic, avea o mutră de chefliu şi un interes faţă de campionatul de crichet al comitatelor, pe care se încăpăţâna să creadă că i-l împărtăşeam şi noi.

— Ştiţi, părinte, Charles şi cu mine pur şi simplu *habar* n-avem de crichet.

— Îmi pare rău că nu l-am văzut pe Tennyson[1] cum a nimerit lovitura aia de cincizeci şi opt joia trecută. Aia da reuşită! Excelentă şi relatarea din *Times*. L-ai văzut în jocul cu sud-africanii?

— Nu l-am văzut niciodată.

— Nici eu nu l-am văzut. N-am mai văzut o partidă din liga-ntâi de ani de zile — de când m-a dus părintele Graves, când am trecut împreună prin Leeds, după ce asistaserăm la instalarea noului abate de la Ampleforth[2]. Părintele Graves a reuşit să dibuie un tren după care aveam trei ceasuri de aşteptat, chiar în după-amiaza partidei cu Lancashire. Ce după-amiază de *pomină*! De fiecare minge din alea trei ceasuri mi-aduc aminte. De-atunci, a trebuit să mă mulţumesc cu ziarele. Dumneata mergi mai rar să vezi partidele de crichet, din câte-nţeleg?

---

[1] Este vorba de Lionel Tennyson (1889–1951), nepotul poetului, celebru jucător de crichet în anii 1920.

[2] Mănăstire benedictină şi colegiu din comitatul Yorkshire.

— Niciodată! am exclamat eu, iar el m-a privit cu o mină pe care am mai văzut-o de atunci numai la persoanele religioase, o figură de mirare nevinovată în faţa neputinţei oamenilor care se expun primejdiilor acestei lumi de a se bucura de micile ei consolări.

Sebastian lua parte la toate slujbele ţinute de părintele Phipps, la care prezenţa lăsa de dorit. Brideshead nu avea o tradiţie îndelungată de centru al catolicismului. Doamna Marchmain îşi adusese o mână de slujitori catolici, dar cea mai mare parte a personalului, împreună cu toţi lucrătorii, se rugau — dacă se rugau — printre mormintele familiei Flyte din bisericuţa cenuşie de la porţile cele mari de la intrare.

Credinţa lui Sebastian rămânea o enigmă pentru mine la vremea respectivă, dar nu atât de importantă încât să mă simt în mod special preocupat s-o lămuresc. Eu personal nu aveam nici o religie. Copil fiind, fusesem dus în fiecare săptămână la biserică, iar la şcoală făcusem act de prezenţă la capelă în fiecare zi, dar apoi, ca-ntr-un fel de sistem compensatoriu, când am ajuns la şcoala publică, am fost scutit de-a mai merge la biserică în zilele de sărbătoare. Viziunea implicită în educaţia pe care o primisem era aceea că naraţiunea fundamentală a creştinismului fusese demascată demult ca fiind un mit şi că opinia publică ajunsese împărţită în privinţa dilemei dacă învăţăturile morale propovăduite de acesta mai aveau vreo valoare în prezent, balanţa înclinând hotărât către răspunsul că nu. Religia era o modalitate de a-ţi petrece timpul, la care unii oameni recurgeau, iar alţii nu recurgeau; în cel mai bun caz, avea un caracter vag ornamental, iar în cel mai rău caz era o zonă care adăpostea „complexele" şi „inhibiţiile" — cuvintele-cheie ale deceniului —, ca şi intoleranţa, ipocrizia sau, pur şi simplu, stupizenia care i se atribuia de-atâtea şi-atâtea secole. Nu se găsise nimeni care să-mi atragă atenţia că observaţiile istete de felul acesta exprimau un sistem filozofic coerent şi anumite pretenţii de ordin istoric, pline de intransigenţă; dar nici nu cred că m-aş fi arătat foarte interesat, presupunând că s-ar fi găsit cineva.

De când îl cunoscusem pe Sebastian, de multe ori — aproape zilnic — se-ntâmplase ca vreun cuvânt din conversaţia lui să-mi amintească faptul că era catolic, dar eu le luam pe toate ca pe-o ciudăţenie de-a lui, cum era şi cea cu ursuleţul de pluş. Nu discutaserăm niciodată pe tema asta, până-ntr-a doua duminică petrecută la Brideshead, după ce a plecat părintele Phipps, iar noi ne-am aşezat sub coloane să ne citim ziarele. M-am şi mirat când l-am auzit pe Sebastian spunând:

— Vai de mine, greu mai este să fii catolic!

— Este foarte important pentru tine?

— Bineînţeles. Tot timpul.

— Mă rog, n-aş putea spune c-am remarcat. Ce faci, te lupţi cu ispita? Nu mi s-a părut c-ai fi cu mult mai virtuos decât mine.

— Sunt cu mult, mult mai păcătos, mi-a replicat Sebastian, scandalizat.

— Hai, nu zău.

— Cine era ăla care se ruga spunând: „Ah, Doamne, fă-mă să fiu mai bun, dar nu încă?!"[1]

— Nu ştiu. Tu, dacă stau şi mă gândesc.

— Da, bine, *eu* aşa mă rog, şi-ncă în fiecare zi. Dar nu despre asta era vorba — şi s-a întors la ce citea în *News of the World*. Pe urmă, a continuat: Alt comandant de cercetaşi cu gura slobodă.

— Presupun că ţi se bagă pe gât o mulţime de prostii.

— De prostii?! Aş vrea eu să fie prostii. Numai că uneori mi se par teribil de rezonabile.

— Zău aşa, dragul meu Sebastian, dar nu se poate să *crezi* în mod serios toate lucrurile-alea.

— De ce nu se poate?

---

[1] Redare din memorie a pasajului din *Confesiunile* Sfântului Augustin (354–430 d.C.), în care acesta povesteşte că se ruga, spunând: *Da mihi castitatem et continentiam, sed noli modo* — „Învaţă-mă ce sunt castitatea şi abstinenţa, dar nu încă".

— Adică toate treburile-alea cu naşterea neprihănită, şi cu steaua de la răsărit, şi cu cei trei magi, şi cu boul şi asinul.

— A, ba da, eu le cred, lucrurile-astea. Mi se pare o idee minunată.

— Dar nu se poate să *crezi* nişte lucruri numai pentru că sunt o idee minunată.

— Ba da, tocmai că le *cred*. Aşa reuşesc să le cred.

— Şi cu rugăciunile cum faci? Crezi că poţi să-ngenunchezi în faţa unei statui, să spui câteva vorbe, acolo, nici măcar cu voce tare, ci numai în mintea ta, şi se schimbă vremea; sau că unii sfinţi sunt mai influenţi decât alţii, iar tu nu trebuie decât să-l nimereşti pe cel mai potrivit, care să te-ajute să-ţi rezolvi problema cea mai urgentă?

— Da, sigur că da. Nu ţii minte, trimestrul trecut, când l-am luat cu mine pe Aloysius şi l-am uitat pe nu ştiu unde? M-am rugat ca disperatu' la Sfântul Anton din Padova în dimineaţa respectivă şi nici n-am apucat bine să-mi termin prânzul, că s-a şi înfiinţat domnul Nichols la Poarta Canterbury, ţinându-l pe Aloysius în braţe, şi mi-a spus că-l uitasem în cabrioleta lui?

— Bine, i-am spus eu, dar dacă poţi să crezi toate astea şi tot nu vrei să te faci mai bun, care-i problema în materie de religia ta?

— Dacă nu poţi să vezi, nu poţi şi gata.

— Atunci, spune-mi tu care este.

— Haide, nu mă mai bate la *cap*, Charles. Încerc să citesc aici despre o femeie din Hull, care s-a folosit de-un instrument.

— Tu ai abordat subiectul. Eu n-am făcut decât să m-arăt interesat.

— N-am să-l mai pomenesc niciodată... Cică treizeci şi opt de alte cazuri au fost avute în vedere ca s-o condamne la şase luni — *maaamă!*

Dar tot a revenit la subiectul cu pricina, după vreo zece zile, în timp ce făceam baie de soare pe acoperişul clădirii şi ne uitam cu un telescop la Expoziţia Agricolă aflată în plină desfăşurare în parcurile

de mai jos de noi. Era o expoziție modestă, organizată de parohiile învecinate, care nu ținea decât două zile și supraviețuise mai curând ca târg și reuniune de socializare decât ca prilej pentru o competiție serioasă. Fusese delimitat cu steguleţe un cerc şi de-a lungul lui fuseseră montate şase corturi de diverse dimensiuni; existau şi o masă a juriului, şi câteva ţarcuri pentru animalele vii; baldachinul cel mai mare fusese rezervat gustărilor, deci acolo se aduna, practic, toată suflarea cultivatorilor. Pregătirile se făcuseră pe tot parcursul săptămânii dinainte.

— Va trebui să ne ascundem, mi-a spus Sebastian, când mai erau câteva zile până la deschidere. Fratele meu va veni şi el. Se simte-n elementul lui la Expoziția Agricolă.

Aşa că ne-am întins pe spate pe acoperiş, chiar sub parapet.

Brideshead a sosit cu trenul de dimineaţă şi şi-a luat prânzul cu colonelul Fender, şeful de gară. Am dat şi eu ochii cu el timp de cinci minute, imediat după ce sosise. Felul în care mi-l descrisese Anthony Blanche mi s-a părut mai mult decât potrivit: avea chipul familiei Flyte, dar sculptat de un aztec. Îl vedeam acum, prin telescop, cum se plimba printre arendaşii de terenuri, împărţind amabilităţi în stânga şi-n dreapta, cum se oprea să-i salute pe membrii juriului la masa lor, cum se oprea în dreptul unui ţarc şi se uita cu un aer grav la animale.

— Ciudată ființă și fratele ăsta al meu, a comentat Sebastian.

— Pare destul de normal.

— A, da, numai că nu este. Nu ştiu dacă ştii, dar este de departe cel mai nebun dintre noi toţi. Atâta doar, că nu se vede. Pe dinăuntru este sucit rău de tot. Poate nu ştii, dar vroia să se facă preot.

— Nu ştiam.

— Cred că şi-acum îşi mai doreşte. A fost cât pe-aci să se facă iezuit, direct de pe băncile de la Stonyhurst. Îngrozitor a fost pentru Mami. Propriu-zis nu putea să-ncerce să-l oprească, dar bineînțeles că era ultimul lucru pe care-l vroia. Gândeşte-te şi tu ce-ar fi spus lumea — fiul cel mare; că era altceva dacă s-ar fi pus problema cu

mine. Şi bietul Papà. Biserica i-a făcut şi-aşa destule necazuri, fără să i se mai întâmple şi asta. Ce mai du-te-vino a fost pe-aici: tot felul de călugări şi de monseniori care colcăiau prin toată casa mai rău decât şoarecii, iar Brideshead ce făcea? — stătea morocănos şi vorbea despre voia Domnului. Cel mai tare s-a supărat, înţelegi tu, când a plecat Papà în străinătate — mult mai tare decât Mami, ăsta-i adevărul. Până la urmă, s-a lăsat convins de toţi ceilalţi să meargă la Oxford şi să mai rumege problema în următorii trei ani. Şi-acum încearcă să ia o decizie. Vorbeşte despre cum ar fi să se înroleze în Regimentul de Gardă, să candideze pentru Camera Comunelor, să se-nsoare. Nu ştie nici el ce vrea. Stau şi mă-ntreb dacă şi eu aş fi ajuns ca el dacă mă duceam la Stonyhurst. Ar fi trebuit să merg, numai că Papà a plecat în străinătate înainte ca eu să fi împlinit vârsta potrivită, iar când am împlinit-o, primul lucru asupra căruia a insistat a fost să merg la Eton.

— Tatăl tău a renunţat la religie?

— Mă rog, într-un fel, a trebuit să renunţe; s-a apucat de ea mai serios abia când s-a-nsurat cu Mami. Iar când a plecat, a lăsat şi lucrurile-astea în urmă, cum ne-a lăsat pe toţi. Trebuie neapărat să-l cunoşti. Este un tip foarte simpatic.

Sebastian nu-mi vorbise niciodată serios despre tatăl său până atunci. I-am spus:

— Probabil că v-a produs o mare supărare tuturor plecarea tatălui tău.

— Tuturor, mai puţin Cordeliei, care era prea mică. Iar *mie* chiar că mi-a produs o mare supărare. Mami a încercat să ne explice nouă, celor trei mai mari, în aşa fel, încât să n-ajungem să-l urâm pe Papà. Eu am fost singurul care nu l-a urât pentru asta. Cred că Mami şi-ar fi dorit să-l urăsc şi eu. Am fost întotdeauna preferatul lui. Ar fi trebuit să fiu cu el acum, dacă n-aş fi avut chestia asta cu piciorul. Sunt singurul care se duce la el. Ce-ar fi să vii şi tu? Ţi-ar plăcea.

Un ins de pe câmpul de mai jos a început să zbiere cu o portavoce rezultatele ultimei probe a zilei; vocea lui ajungea în surdină până la noi.

— Așa că vezi și tu că suntem o familie amestecată din punctul de vedere al religiei. Brideshead și Cordelia sunt amândoi catolici practicanți; el în felul lui morocănos, ea — fericită ca o păsărică; Julia și cu mine suntem pe jumătate păgâni; eu sunt mulțumit așa, dar cred că Julia nu este; pe Mami toată lumea o consideră o sfântă, iar Papà este excomunicat. N-am de unde să știu care dintre ei e mai fericit. Oricum, indiferent în ce mod privești lucrurile, fericirea nu pare să aibă cine știe ce legătură cu toată treaba, iar eu nu-mi doresc altceva... Îmi pare rău că nu-i pot iubi mai mult pe catolici.

— Par să fie la fel ca toată lumea.

— Dragul meu Charles, exact asta nu sunt — mai cu seamă aici, în țara noastră, unde sunt atât de puțini. Nu-i vorba numai că sunt o clică — adevărul este că sunt, de fapt, cel puțin patru clici diferite, și fiecare-și petrece jumătate din timp vorbindu-le de rău pe toate celelalte —, dar au și o concepție radical diferită despre viață; tot ce li se pare lor important este diferit de ce li se pare altor oameni. Încearcă ei să se-ascundă cât pot de mult, dar tot timpul iese la iveală. Sigur, pentru ei e foarte firesc să procedeze așa. Dar, vezi tu, e greu pentru ăștia, jumătate-păgâni, ca Julia și ca mine.

Conversația neobișnuit de gravă ne-a fost întreruptă de strigătele unei voci de copil, care zbiera de după coșurile de fum:

— Sebastian! Sebastian!

— Dumnezeule mare! a exclamat Sebastian și s-a întins brusc s-apuce pledul. Ăsta-i glasul soră-mii Cordelia. Acoperă-te repede!

— Unde ești?!

Și s-a ivit o copilă zdravănă, de vreo zece sau unsprezece ani; avea trăsăturile inconfundabile ale familiei, dar la ea se aranjaseră greșit și rezultase o francheță simplă și durdulie, cu două cozi lungi împletite, de modă veche, care-i atârnau pe spinare-n jos.

— Pleacă de-aici, Cordelia. Suntem fără haine pe noi.

— Da' de ce? Nu sunteți deloc indecenți. Nu știai c-am venit și eu, nu-i așa? Am venit cu Bridey și ne-am oprit să-l vedem pe Francis Xavier[1]. (Către mine:) Ăsta-i porcul meu. După care, ne-am luat prânzul cu colonelul Fender și pe urmă am fost să vedem expoziția. Francis Xavier a căpătat o mențiune specială. Fiara de Randal a ieșit primul, cu un animal vai-de-mama-lui. *Dragul* de Sebastian, ce bine-mi pare să te revăd. Ce-ți mai face bietul picior?!

— Spune-i bună ziua domnului Ryder.

— A, da, pardon. Bună ziua. Tot șarmul familiei se regăsea în zâmbetul ei. Au început cu toții să tragă la măsea jos acolo, așa că eu am plecat. Apropo, cine a pictat oficiul? C-am intrat să caut un scăunel de grădină și-am dat peste pictură.

— Ai grijă ce spui. Domnul Ryder a pictat-o.

— Dar e *superbă*. Zău așa, chiar ați pictat-o?! Vă *merge* mintea. Ce-ar fi să vă-mbrăcați amândoi și să coborâți? Nu e nimeni prin preajmă.

— Sunt convins că Bridey-i aduce pe membrii juriului până sus.

— Nu-i aduce deloc. L-am auzit eu făcându-și planuri și nu era vorba să-i aducă. E foarte acrit astăzi. Nu vroia să mă lase cu tine la cină, dar am avut eu grijă de asta. Haideți. Mă găsiți în camera de joacă a copiilor, când sunteți gata să v-arătați.

Cu toții la un loc, am dat impresia unui grup foarte solemn în seara aceea. Numai Cordelia se simțea perfect în propria piele, bucurându-se de mâncare, de ora târzie și de compania fraților ei mai mari. Brideshead era cu trei ani mai în vârstă decât Sebastian și decât mine, dar ai fi zis că era dintr-o altă generație. Avea și el caracteristicile fizice ale familiei și zâmbetul lui, chiar dacă se ivea foarte rar, era la fel de fermecător ca la ceilalți; vorbea, de felul lui, cu o voce gravă

[1] Porcul este numit după Sfântul Francis Xavier (1506–1552), care a fost misionar în India, Japonia și China, unde a și murit.

şi atât de reţinută, încât la vărul meu Jasper ar fi sunat pompoasă şi falsă, dar la el era, pur şi simplu, neprefăcută şi necăutată.

— Îmi pare rău c-am pierdut atât de mult din vizita dumitale, mi-a spus el. S-a avut grijă de dumneata cum se cuvine? Sper că Sebastian se ocupă de partea cu vinul. Wilcox are uneori tendinţa de a fi parcimonios din acest punct de vedere, când trebuie să hotărască de unul singur.

— Ne-a tratat cu foarte multă largheţe.

— Sunt încântat s-aud aşa ceva. Îţi place vinul?

— Foarte mult.

— Îmi pare rău, dar mie nu. Pentru alţi bărbaţi este aşa o plăcere a vieţii. La colegiul Magdalen, am încercat şi eu să mă-mbăt, şi nu o dată, dar nu mi-a plăcut. Berea şi whisky-ul mi se par şi mai puţin atrăgătoare. Pe cale de consecinţă, evenimente cum a fost cel de azi după-masă pentru mine sunt un adevărat chin.

— Mie-mi place vinul, a zis Cordelia.

— Ultima înştiinţare despre sora mea Cordelia spunea c-a fost nu numai cea mai rea fată din toată şcoala, ci şi c-a fost cea mai rea dintre toate câte şi le mai aminteşte cea mai bătrână dintre măicuţe.

— Asta pentru c-am refuzat să mă-nscriu şi eu la Copiii Mariei[1]. Maica Superioară mi-a spus că, dacă nu-mi ţin camera ceva mai ordonată, nu mă pot înscrie, aşa că i-am spus: Foarte bine, nici nu mă-nscriu, pentru că eu, una, cred că pe Fecioara noastră Prea-Fericita o doare-n cot dacă eu îmi aşez pantofii de gimnastică în stânga sau în dreapta pantofilor de dans. La care Maica Superioară s-a făcut livid la faţă.

— Sfintei Fecioare îi pasă de ascultare.

— Bridey, nu e cazul să fii atât de pios, a intervenit Sebastian. Avem printre noi un ateu.

— Agnostic, am zis eu.

---

[1] Organizaţie de copii şi adolescenţi din Marea Britanie, care-şi propune să-i educe pe aceştia în sensul de a-şi curăţi viaţa prin gesturi mărunte de devoţiune şi de sacrificiu de sine în folosul celorlalţi.

— A, da?! Mai sunt mulţi de felul ăsta la colegiul dumitale? Erau câţiva şi la Magdalen.

— Adevărul este că habar n-am. Eu eram deja cu mult timp înainte s-ajung la Oxford.

— Sunt peste tot, a comentat Brideshead.

Religia părea să fie un subiect inevitabil în ziua respectivă. O vreme am vorbit despre Expoziţia Agricolă. Pe urmă, Brideshead a zis:

— M-am întâlnit cu Episcopul săptămâna trecută, la Londra. Nu ştiu dacă ştii, dar vrea să ne-nchidă capela.

— Vai, dar nu poate face aşa ceva, a zis Cordelia.

— Nu cred c-o să-i dea voie Mami, a adăugat Sebastian.

— Zice că-i prea departe, a continuat Brideshead. Sunt vreo zece familii tocmai la Melstead, care nu pot veni pân-aici. Vrea să deschidă un centru de ţinut mesa chiar acolo.

— Şi cu noi ce se-ntâmplă? a întrebat Sebastian. O să trebuiască să ne suim în maşină iarna, ca să mergem acolo?

— Noi trebuie să ne luăm Sfânta Împărtăşanie aici, a zis Cordelia. Mie-mi place să-mi bag nasul înăuntru când mi se năzare. Şi lui Mami la fel.

— Şi mie, a zis Brideshead. Numai că suntem atât de puţini. Şi nu putem spune că suntem o veche comunitate de catolici şi că toată lumea de pe domeniu vine s-asiste la mesă. Mai devreme sau mai târziu, tot o să se-ntâmple, probabil după ce n-o mai fi nici Mami. Problema este dacă n-ar fi mai bine să lăsăm să se-ntâmple de-acum. Dumneata eşti artist, Ryder, ce părere ţi-a făcut aşa, din punct de vedere estetic?

— Eu cred că e *minunată*, a zis Cordelia, cu lacrimi în ochi.

— Dar este o artă bună?

— Mă rog, nu-mi dau seama prea bine la ce vă referiţi, am zis eu prudent. Cred că este o ilustrare de excepţie a epocii în care a fost făcută. Probabil că-n optzeci de ani de-acum înainte va fi admirată din plin.

— Dar suntem de acord că nu se poate să fi fost bună în urmă cu douăzeci de ani, să fie bună peste alți optzeci, iar acum să nu fie bună, nu-i așa?

— În fine, poate foarte bine să fie *bună* și acum. Ceea ce vreau să spun este că mie, unuia, nu-mi place prea mult.

— Dar nu există o diferență între a-ți plăcea un lucru și a considera că lucrul acela e bun?

— Bridey, nu mai fi atât de iezuit, a intervenit Sebastian, dar eu mi-am dat seama că era vorba de-o divergență de opinii, care nu se manifesta numai la nivelul vorbelor, ci exprima o profundă și de netrecut prăpastie dintre noi: nici unul nu căuta să-l înțeleagă pe celălalt și nici n-ar fi reușit vreodată.

— Nu este și aici aceeași distincție pe care ați făcut-o în cazul vinului?

— Nu. Îmi place și consider bun scopul pentru a cărui atingere vinul se dovedește uneori a fi mijlocul potrivit — adică să-ncurajeze simpatia dintre un bărbat și altul. În cazul meu, cel puțin, el nu ajută la atingerea acestui scop, și-atunci nici nu-mi place, nici nu-l consider bun pentru mine.

— Bridey, zău așa, oprește-te!

— Îmi pare rău, a zis Brideshead. Mi se părea un argument destul de interesant.

— Slavă Domnului că eu am fost la Eton, a adăugat Sebastian.

După cină, Brideshead a spus:

— Mă tem că trebuie să-l iau pe Sebastian cu mine pentru o jumătate de ceas. Mâine voi fi toată ziua ocupat și trebuie s-o iau din loc imediat după încheierea Expoziției. Am o mulțime de hârtii care trebuie să fie semnate de Tata. Iar Sebastian trebuie să le ia cu el și să-i explice despre ce-i vorba. Cordelia, cred c-a sosit momentul să treci la culcare.

— Trebuie să-mi fac digestia mai întâi, a spus fata. Nu sunt obișnuită să mă-ndop în halul ăsta seara. Mai stau de vorbă cu Charles.

— Cu *Charles*?! a exclamat Sebastian. Cu *Charles*?! Pentru tine-i domnul Ryder, fetiţo.

— Haide, Charles, vino.

După ce am rămas numai eu cu ea, m-a întrebat:

— Chiar eşti agnostic?

— La tine-n familie se vorbeşte aşa, tot timpul, despre religie?

— Nu chiar tot timpul. Dar e un subiect care se iveşte-n discuţie în mod firesc, nu-i aşa?

— Da, se iveşte?! Mie nu mi s-a-ntâmplat niciodată pân-acum.

— Atunci, poate că *eşti*, cu adevărat, agnostic. O să mă rog pentru tine.

— Foarte drăguţ din partea ta.

— Nu pot să-ţi rezerv un rozariu întreg, îţi dai seama. O decadă[1], cel mult. Am aşa o listă lungă de persoane... Le iau pe toate la rând şi fiecare capătă câte-o decadă cam o dată pe săptămână.

— Sunt convins că este mai mult decât merit eu.

— A, dar să ştii că am câteva cazuri mult mai dificile decât al tău. Lloyd George, şi kaizerul[2], şi Olive Banks...

— Cine-i Olive Banks?

— O fată, care a fost dată afară din mănăstire trimestrul trecut. Nu pot să spun că ştiu din ce motiv. Maica Superioară a găsit ceva scris de ea. Dar, ştii, dacă nu erai agnostic, ţi-aş fi cerut cinci şilingi ca să cumpăr o fină neagră.

— Nu mă mai mir de nimic la religia voastră.

— Asta-i o chestie nouă, pe care a început-o un preot misionar în trimestrul trecut. Le trimiţi cinci şilingi unor maici din Africa, de nu ştiu unde, şi ele-ţi creştinează un bebeluş, adică-l botează cu numele tău. Eu am pân-acum şase Cordelii negre. Nu e minunat?

---

[1] Porţiune din rozariu, care conţine o boabă mare şi zece boabe mici.

[2] La vremea când se întâmplă aceste lucruri, David Lloyd George pierduse şefia Cabinetului (în 1922), iar fostul kaizer al Germaniei, Wilhelm al II-lea, trăia în exil în Olanda.

Când au revenit Sebastian şi Brideshead, Cordelia n-a mai avut ce face şi s-a dus la culcare. Brideshead a reluat subiectul discuţiei dinainte.

— Bineînţeles, dumneata ai dreptate, în esenţă, a zis el. Priveşti arta ca pe un mijloc, nu un scop. Asta-i o teologie strictă, numai că nu găseşti prea des agnostici care să creadă în ea.

— Cordelia mi-a promis că se roagă pentru mine, am zis eu.

— Cordelia a născocit o novenă[1] şi pentru porcul ei.

— Ştii că toate lucrurile-astea mi se par foarte curioase, i-am răspuns eu.

— Mă tem că scandalizăm lumea, a zis Brideshead.

În noaptea aceea, am început să realizez cât de puţin îl cunoşteam, în realitate, pe Sebastian şi să pricep de ce se străduise de la bun început să mă ţină la distanţă de tot ce însemna viaţa lui în rest. Era ca un prieten pe care ţi-l faci la bordul unui vapor, undeva în largul mării; ajunseserăm acum în portul lui natal.

Brideshead şi Cordelia au plecat; corturile au fost puse la pământ pe locul fostei expoziţii, iar steguleţele, smulse din locurile în care fuseseră înfipte; iarba călcată în picioare a început să-şi recapete culoarea; luna începută cu o viaţă atât de tihnită a trecut repede. Sebastian renunţase la baston şi mergea de parc-ar fi uitat că fusese în suferinţă.

— Mă gândesc eu, aşa, c-ai face bine să vii cu mine la Veneţia, mi-a spus.

— N-am bani.

— M-am gândit şi la asta. Când ajungem acolo, ne lăsăm întreţinuţi de Papà. Mie-mi plătesc avocaţii drumul — clasa întâi şi vagon de dormit. Cu aceiaşi bani, putem să călătorim amândoi cu clasa a treia.

---

[1] Suită de rugăciuni rostite timp de nouă zile succesive, pentru a obţine mila divină într-un scop anume.

Aşa c-am plecat; mai întâi, ne-am petrecut noaptea, cât a durat traversarea lungă şi ieftină a Canalului Mânecii până la Dunkerque, stând pe punte, sub cerul liber şi senin, şi ne-am uitat cum se crăpa de ziuă peste dunele de nisip; de-acolo, ne-am îndreptat, cu un vagon cu banchetele de lemn, spre Paris, unde ne-am dus direct la hotelul Lotti, am făcut baie şi ne-am bărbierit, am luat prânzul la Foyot, unde era zăpuşeală şi pe jumătate gol, ne-am fâţâit somnoroşi prin faţa magazinelor şi pe urmă ne-am prăbuşit pe nişte scaune dintr-o cafenea tot pe jumătate goală, unde am aşteptat să se apropie ora trenului; de-acolo, spre lăsatul serii, prin atmosfera încinsă şi prăfoasă, ne-am îndreptat spre Gare de Lyon, de unde urma să luăm un tren personal, care abia se târa înspre sud; alte banchete de lemn, într-un vagon plin de sărăntoci care plecau să-şi viziteze familiile — şi călătoreau cum călătoresc de obicei sărăntocii în ţările nordice, cu o sumedenie de băgăjele şi cu un aer de răbdătoare supunere faţă de autorităţi — şi de marinari care se întorceau din permisii. Am dormit pe apucate, în funcţie de cum ne urneam din loc sau ne opream, la un moment dat, în toiul nopţii, am şi schimbat trenul, am dormit din nou şi ne-am trezit într-un vagon gol, pe la ferestrele căruia defilau nişte păduri de pin, iar în depărtare se zăreau nişte vârfuri de munţi. Alte uniforme la frontieră, unde am mâncat pâine şi-am băut cafea la bufetul gării şi ne-am trezit înconjuraţi de oameni din regiuni mai sudice, mai veseli şi mai prietenoşi; am pornit la drum din nou printre câmpii, conifere au lăsat locul viilor şi măslinilor; la Milano, altă schimbare de trenuri; cârnaţi cu usturoi, pâine şi o sticlă de Orvieto, pe care le-am cumpărat de pe un cărucior (cu doar câţiva franci rămaşi după ce ne cheltuiserăm aproape toţi banii la Paris); soarele se cocoţase pe cer sus de tot şi toată regiunea prin care treceam fierbea de căldură; vagonul era de-acum ticsit de ţărani care urcau şi coborau la fiecare oprire, ca mareea; mirosul de usturoi devenise de nesuportat în compartimentul burduşit. Într-un târziu, spre seară, am ajuns la Veneţia.

O apariţie sumbră venise în întâmpinarea noastră.

— Plender, valetul lui Papà, a zis Sebastian.

— V-am aşteptat la expres, a zis Plender. Domnia Sa credea că v-aţi urcat, probabil, într-un alt tren. Acesta pare să vină de la Milano.

— Am călătorit cu clasa a treia.

Plender a zâmbit politicos.

— Aveţi aici gondola de la palat. Eu vă urmez cu bagajele, cu *vaporetto*. Domnia Sa este plecat la Lido. Nu era sigur dacă ajunge înapoi acasă până sosiţi — dar asta se-ntâmpla când v-aşteptam la expres. De-acum, probabil că s-a întors şi Domnia Sa.

Ne-a condus la barca pregătită pentru noi. Gondolierii purtau livrele în verde şi alb, iar pe braţe aveau întăriturii argintii; ne-au zâmbit şi s-au înclinat.

— *Palazzo. Pronto*[1].

— *Si, Signor Plender*[2] — şi-am luat-o din loc pe apă.

— Ai mai fost aici?

— Nu.

— Eu am mai fost o dată, venind dinspre mare. Aşa se cuvine s-ajungi la Veneţia.

— *Ecco ci siamo, signori*[3].

Palatul arăta ceva mai modest decât îi sugera denumirea; avea o faţadă clasic-romană, în stilul lui Palladio, cu treptele acoperite de muşchi şi o arcadă întunecată, din piatră cioplită. Unul dintre barcagii a făcut un salt până pe mal, a legat gondola de pripon şi a sunat clopotul; celălalt a rămas în picioare la proră, ţinând ambarcaţiunea lipită de trepte. Porţile s-au deschis; şi-a făcut apariţia un bărbat într-o livrea de vară, cam dubioasă, de pânză de in dungată, care ne-a condus pe scări în sus, de la întuneric la lumină — era un *piano nobile*[4] inundat de lumina soarelui, care parcă luase foc de la toate frescele din şcoala lui Tintoretto, cu care era pictat.

---

[1] La palat. Repejor (it.).

[2] Înţeles, domnule Plender (it.).

[3] Iată c-am ajuns, domnilor (it.).

[4] Textual: etajul nobil (it.), nivelul cel mai important al unei case renascentiste, aflat, de obicei, deasupra parterului.

— *Marchese* la Lido vine repede. Voi dormitați pe-aici, vă rog. Pregătim spălatu-ndată.

Camerele noastre se găseau la nivelul de mai sus și se ajungea la ele pe o scară de marmură abruptă ca o faleză; valetul a deschis larg obloanele care până atunci ținuseră la distanță soarele după-amiezii și ne-am trezit uitându-ne peste Canal Grande; paturile aveau plase contra țânțarilor.

— Acuma nu *mostica*[1].

În fiecare dintre camere se afla câte un scrin cu pereții curbați în afară, câte o oglindă tulbure, având rama vopsită auriu și-atât — nici un alt mobilier. Podelele erau din plăci de marmură neacoperite.

— Facem baie fierbinte, a zis valetul și ne-a lăsat singuri.

— Cam auster, este? m-a întrebat Sebastian.

— Auster?! Vino-ncoace și te uită — și l-am luat cu mine la fereastră, ca să vadă priveliștea incomparabilă, care se deschidea peste tot în jurul nostru.

— Nu, asta nu se poate numi auster.

O explozie cumplită, care s-a auzit din camera de-alături, ne-a dat de înțeles că baia fierbinte se amâna pentru altădată. Ne-am repezit să vedem ce și cum se întâmplase și am dat peste o baie care fusese construită, probabil, într-un șemineu, pentru că nu mai avea plafon; pereții se înălțau până dincolo de nivelul de deasupra, către cerul liber. Un gheizer antic și de demult scuipa nori de aburi, un miros puternic de gaz și un firișor de apă rece.

— Nu e bine.

— *Si, si, subito, signori*[2].

Valetul s-a dus în fugă spre capul scărilor și a început să zbiere înspre baza lor. I-a răspuns o voce de femeie, mai stridentă decât a lui. Sebastian și cu mine ne-am întors la spectacolul care ni se înfățișa de

---

[1] Cuvânt inexistent, cu sonoritate italienească, amintind de cuvântul francez *moustique*, de parcă valetul ar încerca să nimerească termenul englez corect, *mosquito*. În italienește, țânțarul se numește *zanzara*.

[2] Ba da, ba da, imediat, domnilor (it.).

la fereastră. Strigătele au amuțit îndată și o femeie și-a făcut apariția însoțită de un copil, ne-a zâmbit, s-a uitat încruntată spre valet, după care a pus pe scrinul lui Sebastian un lighean argintiu și un urcior cu apă clocotită. Între timp, valetul ne desfăcuse bagajele, iar acum ne împăturea hainele; refugiindu-se în italiana lui, ne-a explicat care erau meritele nerecunoscute ale gheizerului, până când, la un moment dat, și-a întors capul brusc într-o parte, a ascultat o vreme atent, a zis: *Il signor marchese* — domnul marchiz și s-a repezit pe scări în jos.

— Să facem în așa fel, încât să ne prezentăm respectabili la întâlnirea cu Papà, a zis Sebastian. Nu e cazul să ne îmbrăcăm elegant. Presupun că e singur în momentul de față.

Peste măsură de curios eram să-l cunosc pe lord Marchmain. Când am făcut cunoștință cu el, m-a surprins normalitatea lui, despre care, pe măsură ce am avut posibilitatea să-l cunosc mai bine, mi-am dat seama că era studiată. S-ar fi zis că era conștient de o anumită aură de Byron[1], pe care el personal o socotea de prost gust și se chinuia din răsputeri s-o combată. Stătea drept pe balconul salonului care era principala încăpere a palatului și, când s-a întors ca să ne salute, fața i-a rămas în umbră. Tot ce-am văzut, în prima clipă, a fost silueta unui bărbat înalt și drept.

— Dragul de Papà! a exclamat Sebastian. Cât de tânăr arăți!

L-a sărutat pe lord Marchmain pe obraz, în timp ce eu, care nu-l mai sărutasem pe tatăl meu de când intrasem la școală, așteptam timid în spatele lui.

— Ți-l prezint pe Charles. Nu ți se pare și ție, Charles, că tatăl meu arată foarte bine?

Lord Marchmain mi-a întins mâna.

— Nu știu cine v-a găsit trenul, a zis el — și vocea lui era una și-aceeași cu a lui Sebastian —, dar a făcut o mare *bêtise*[2]. Așa ceva nu există.

---

[1] Aluzie la faptul că poetul romantic englez lord Byron (1788–1824) și-a petrecut ultimii opt ani ai vieții într-un autoexil cu tentă revoluționară în Italia și Grecia.

[2] Prostie, stupizenie (fr.).

— Noi am venit cu el.

— N-aveați cu ce să veniți. Nu mai era nimic altceva, la ora aceea, decât un tren personal de la Milano. Eu am fost la Lido. Mi-am făcut un obicei din a juca tenis acolo cu profesioniștii după-amiaza târziu. Singurul moment al zilei când nu mai este chiar atât de cald. Sper să vă simțiți destul de confortabil la etajul de sus. Casa asta pare să fi fost concepută pentru confortul unei singure persoane, iar acea persoană sunt eu. Am o cameră de dimensiunile acesteia, în care ne aflăm, și un salonaș foarte modest. Cara s-a instalat în cealaltă cameră cât de cât mai mare.

Am rămas fascinat când l-am auzit vorbind atât de simplu și de firesc despre amanta lui; abia mai târziu am început să suspectez că totul era numai de efect, pentru mine.

— Ea ce mai face?

— Cine, Cara? Sper că face bine. Mâine se-ntoarce aici, printre noi. S-a dus în vizită la niște prieteni de-ai ei, americani, care stau într-o *villa* de pe canalul Brenta, în Veneto. Unde vreți să mergem să cinăm? Putem să mergem la Luna[1], dar la ora asta e plin de englezi acolo. Vă plictisiți prea tare, dacă rămânem acasă? Cara precis c-o să vrea să ieșim cu toții mâine-seară și bucătarul de-aici face adevărate minuni.

Se mutase, între timp, din dreptul ferestrei și-acum stătea în plină lumină de amurg a soarelui, pe fundalul damascului roșu cu care erau tapetați pereții. Avea o figură nobilă, stăpânită, exact așa cum și-o dorea el, după toate aparențele: ușor plictisită, ușor sarcastică, ușor senzuală. Părea să fie un bărbat în floarea vârstei și mi se părea curios când mă gândeam că era cu numai câțiva ani mai tânăr decât tatăl meu.

Am cinat la o masă de marmură, în dreptul ferestrelor; în casa respectivă, totul era fie de marmură, fie de velur, fie de ipsos aurit și patinat. Lord Marchmain a întrebat:

---

[1] Cel mai vechi hotel din Veneția, amplasat ultracentral.

— Şi cum intenţionaţi să vă petreceţi timpul aici? Faceţi baie, mergeţi să vedeţi locurile?

— *Nişte* locuri mergem să vedem, în orice caz, am zis eu.

— Cara va fi încântată de asta — după cum Sebastian probabil că v-a spus, *ea* este gazda dumneavoastră aici. Nu le puteţi face pe-amândouă, să ştiţi. Dac-apucaţi să mergeţi la Lido, nu mai aveţi scăpare — vă puneţi pe jucat de table, nu vă mai puteţi dezlipi de bar şi vă bate soarele-n cap. Mai bine rezumaţi-vă la biserici. Veniţi direct din Anglia?

— Da, şi era minunat acolo.

— Zău, era? *Chiar* era?! Asta-i tragedia mea, că detest peisajul de ţară englezesc. Presupun că este o ruşine cât mine de mare să moşteneşti responsabilităţi serioase şi să fii cu totul indiferent faţă de ele. Sunt exact genul de persoană care se aşteaptă socialiştii de la mine să fiu şi o piatră de moară atârnată de gâtul partidului meu. În fine, fiul meu cel mare va repune lucrurile pe făgaşul lor firesc, n-am nici un dubiu în acest sens, cu condiţia să i se mai lase ceva de moştenit... Stau şi mă gândesc: oare de ce dulciurile italieneşti sunt considerate, fără excepţie, foarte bune? La Brideshead, până a ajuns domeniul în posesia tatălui meu, n-au fost decât patiseri italieni. El a adus unul din Austria — mult mai bun. Iar acum presupun c-o fi vreo matroană englezoaică, dintr-aia cu braţele văcălene.

După cină, am părăsit palatul pe ieşirea de la stradă şi ne-am plimbat pe un labirint de poduri, şi pieţe, şi alei, până am ajuns la Florian, unde ne-am luat cafeaua şi-am stat să ne uităm la mulţimile preocupate care făceau un etern du-te-vino pe la poalele Campanilei.

— Nimic nu se aseamănă cu o mulţime veneţiană, a zis lord Marchmain. Toată ţara colcăie de comunişti, dar o americancă, dac-a încercat să stea uite-aici, în urmă cu câteva seri, cu umerii dezgoliţi, a fost alungată efectiv de toţi cei care se proţăpeau în faţa ei şi se uitau fără să scoată o vorbă; parcă erau nişte pescăruşi, cum îi dădeau târcoale, şi plecau, şi se tot întorceau să se holbeze la ea,

până când a plecat. Conaționalii noștri au metode mult mai puțin sobre, când încearcă să-și exprime oprobriul moral.

Un grup de englezi s-au apropiat chiar atunci dinspre malul apei și s-au îndreptat către o masă de lângă noi, după care au cotit-o brusc înspre capătul celălalt, de unde ne aruncau priviri piezișe, în timp ce-și vorbeau între ei cu capetele apropiate.

— Acela este un bărbat, cu soția lui, pe care-l cunoșteam pe vremea când făceam politică. Un membru de marcă al bisericii tale, Sebastian.

În timp ce urcam scările spre camerele noastre, ca să ne culcăm, în seara aceea, Sebastian mi-a spus:

— Nu-i așa că-i un scump?

Amanta lordului Marchmain s-a întors a doua zi. Eu, la cei nouăsprezece ani ai mei, eram un ignorant absolut în materie de femei. N-aș fi fost în stare să recunosc o prostituată pe stradă — în tot cazul, n-aș fi fost deloc sigur pe mine. Drept care, n-am rămas indiferent la faptul că locuiam sub același acoperiș cu o pereche adulterină, dar eram suficient de mare, cât să-mi ascund interesul. Iată de ce, când și-a făcut apariția, în sfârșit, amanta lordului Marchmain, eu mă luptam cu o sumedenie de așteptări contradictorii în privința ei, dar toate mi-au rămas, pentru moment, dezamăgite de apariția respectivă. Nu era câtuși de puțin vreo odaliscă voluptuoasă de-a lui Toulouse-Lautrec; nu era ceea ce s-ar fi numit „o bucățică bună", acolo; era o femeie între două vârste, bine păstrată, bine-mbrăcată, bine educată, de felul celor cum văzusem nenumărate prin atâtea locuri publice — ba chiar, cu unele făcusem și cunoștință. Nici nu părea să fie marcată de vreun stigmat social. În ziua sosirii ei, ne-am luat prânzul la Lido, unde am văzut-o salutată de la aproape fiecare masă, pe oriunde trecea.

— Ne-a invitat Vittoria Corombona pe toți la balul ei de sâmbătă.

— Foarte amabil din partea ei. Ştii că eu nu dansez, a zis lord Marchmain.

— Şi băieţii?! Este ceva ce merită văzut — palatul Corombona luminat ca ziua cu ocazia balului. Nu se ştie câte asemenea baluri se vor mai ţine pe viitor.

— Băieţii pot să facă tot ce le place. Noi trebuie neapărat să refuzăm.

— Şi am poftit-o la prânz pe doamna Hacking Brunner. Are o fată încântătoare. Sebastian şi prietenul lui or s-o placă.

— Sebastian şi prietenul lui sunt mai interesaţi de artă decât de domnişoarele cu averi de moştenit.

— Dar eu asta mi-am dorit dintotdeauna, a zis Cara, ajustându-şi cu multă dibăcie direcţia de atac. Am venit aici de-atâtea ori, că le-am şi pierdut şirul, şi Alex nu m-a lăsat niciodată să pun piciorul măcar la San Marco înăuntru. Ce facem: ne transformăm în *turişti*, nu-i aşa?

Ne-am transformat în turişti: Cara şi-a angajat pe post de ghid un nobil venețian pitic, înaintea căruia nu exista uşă care să nu se deschidă, şi uite-aşa, cu el alături şi cu un ghid de călătorie în mână, a venit cu noi peste tot, obosind uneori, dar nerenunţând niciodată — o prezenţă simplă, prozaică, printre toate splendorile imense ale locului.

Cele două săptămâni petrecute la Veneţia au trecut repede şi s-au dovedit o dulceaţă — poate c-au fost chiar prea dulci pentru gustul meu; mă înecam în miere, ca un bondar, după ce-mi pierdusem acul. Erau zile în care viaţa se scurgea în ritmul gondolei, zile în care ne vâram nasurile pe canalele secundare şi nu-l auzeam decât pe barcagiu cum îşi scotea strigătul de avertisment, cu o muzicalitate de cârâit plângăcios de pasăre; în alte zile, ne năpusteam cu şalupa rapidă, ricoşând pe suprafaţa apei şi lăsând în urma noastră o trenă de spumă care strălucea în soare; am rămas cu amintiri confuze, în care se amestecau strălucirea orbitoare a soarelui pe nisipurile fierbinţi şi răcoarea interioarelor de marmură;

apa care pătrundea peste tot, pleoscăind pe piatra lustruită şi reflectându-se valuri-valuri pe plafoanele pictate; seara petrecută la palatul Corombona, la care şi Byron ar fi putut lua parte; o altă seară byroniană, la pescuit de creveţi în apele puţin adânci de la Chioggia, cu siajul fosforescent al vaporaşului, cu felinarul care se bălăbănea la prora şi năvodul care ieşea din apă încărcat de alge, de nisip şi de peşti care dădeau frenetic din cozi; mic dejunurile cu pepene şi *prosciutto*, luate pe balcon în răcoarea dimineţii; sendvişurile calde cu brânză şi cocteilurile de şampanie de la barul englezesc.

Mi-l amintesc pe Sebastian cum şi-a ridicat privirile către statuia lui Colleoni[1] şi mi-a spus:

— Mi se pare destul de trist când mă gândesc: orice s-ar întâmpla, tu şi cu mine n-avem cum să ne implicăm într-un război.

Dar cel mai bine ţin minte o conversaţie pe care am purtat-o către sfârşitul vizitei mele.

Sebastian şi tatăl său plecaseră să joace tenis, iar Cara se recunoscuse, în cele din urmă, învinsă de oboseală. Stăteam împreună, după-amiaza târziu, la ferestrele care dădeau spre Canal Grande, ea pe canapea, cu un lucru de mână în poală, iar eu pe fotoliu, fără nici o treabă. Era pentru prima oară când rămâneam singuri, ea şi cu mine.

— Cred că-l îndrăgeşti foarte mult pe Sebastian, mi-a spus ea.

— Da, sigur că da.

— Ştiu cum sunt prieteniile-astea romantice ale englezilor şi germanilor. Ale altora decât latinii. Şi cred că sunt foarte bune, atâta timp cât nu se prelungesc prea mult.

Atât de calmă era, şi de stăpână pe sine, încât n-aş fi putut-o înţelege greşit, dar n-am ştiut ce să-i răspund. Nici nu părea să

[1] Bartolomeo Colleoni (1400–1475), condotier italian, care a donat o mare sumă de bani pentru războiul antiturcesc al Republicii Veneţiene. Statuia sa ecvestră, amplasată în faţa spitalului San Marco din Veneţia, a fost concepută de Andrea del Verrocchio.

aştepte vreun răspuns de la mine, de vreme ce a continuat să coasă, oprindu-se din când în când, ca să găsească mătasea potrivită în săculeţul de lucru pe care şi-l ţinea lângă ea.

— Este genul de iubire de care sunt cuprinşi copiii la o vârstă la care nici nu ştiu ce înseamnă. Pe voi, în Anglia, vă cuprinde când sunteţi aproape bărbaţi în toată firea; cred că-mi place treaba asta. Mai bine să te simţi cuprins de o asemenea iubire pentru un alt băiat, decât pentru o fată. Alex, de pildă, a simţit o asemenea iubire pentru o fată, pentru nevasta lui. Tu ce zici, pe *mine* mă iubeşte?

— Zău aşa, Cara, îmi pui cele mai stânjenitoare întrebări. De unde să ştiu eu?! Presupun că...

— Nu mă iubeşte. Nici măcar un strop, acolo. Şi-atunci, de ce stă cu mine? Să-ţi spun eu de ce: pentru că eu îl apăr de Doamna Marchmain. Pe ea o detestă; dar ţie nici măcar prin minte nu-ţi trece cât de mult o detestă. Vei fi crezând, poate, că este atât de calm şi de englez — cu înfăţişarea lui de *milord*, oarecum *blasé*[1], căruia orice pasiune i-a murit, care-şi doreşte să-i fie comod şi să n-aibă nici o grijă, care se ia după soare, care mă are pe mine ca să-i fac singurul lucru de pe lumea asta, pe care nici un bărbat nu-l poate face de unul singur. Află, prietene, că de fapt este ca un vulcan de ură. Nu poate nici măcar să respire acelaşi aer pe care-l respiră şi ea. Nu vrea să mai pună piciorul în Anglia, pentru că ea locuieşte acolo; abia dacă reuşeşte să se bucure de prezenţa lui Sebastian, ştiind că este şi fiul ei. Dar Sebastian — şi el o detestă.

— În privinţa asta, sunt convins că te-nşeli.

— Poate că nu recunoaşte faţă de tine. Poate că nici în sinea lui nu recunoaşte; dar sunt cu toţii plini de ură — ură faţă de ei înşişi. Alex şi familia lui... De ce crezi tu că nu vrea niciodată să iasă în societate?!

— Fiindcă oamenii s-au întors împotriva lui, mă gândeam eu.

---

[1] Blazat (fr.).

— Dragul meu băiat, eşti atât de tânăr. Adică oamenii se-ntorc împotriva unui bărbat arătos, deştept şi bogat cum este Alex?! Nici în ruptul capului. *El* este cel care şi i-a îndepărtat pe toţi. Chiar şi acum se-ntorc la el iar şi iar, ca să fie dispreţuiţi şi ridiculizaţi. Şi toate astea numai şi numai pentru Doamna Marchmain. Nu vrea s-atingă vreo mână de care s-ar fi putut atinge şi ea. Când avem oaspeţi, parcă-l şi văd întrebându-se: „Nu cumva or fi venind aici direct de la Brideshead? Nu cumva de-aici pleacă direct la Reşedinţa Marchmain? Dacă au de gând să-mi vorbească despre nevasta mea? Vor să stabilească vreo legătură între mine şi cea pe care o detest?" Zău aşa, vorbesc serios, din tot sufletul — ăsta-i felul în care gândeşte. E nebun. Şi ea — ce-a făcut să merite o asemenea ură? N-a făcut nimic altceva, decât că s-a lăsat iubită de cineva imatur. Nu mi-a făcut nimeni cunoştinţă cu Doamna Marchmain; am văzut-o numai o singură dată; dar atunci când trăieşti cu un bărbat, ajungi să le cunoşti pe celelalte femei pe care le-a iubit bărbatul acela. O cunosc foarte bine pe Doamna Marchmain. Este o femeie bună şi la locul ei, care a fost iubită cum nu se cuvine.

Când oamenii ajung să urască din toate puterile, cu atâta vigoare, de obicei urăsc ceva din ei înşişi. Alex urăşte propriile lui iluzii, pe care şi le făcea în copilărie — legate de inocenţă, de Dumnezeu, de speranţă. Biata Doamnă Marchmain trebuie să le suporte pe toate. M-a iubit şi pe mine o vreme, foarte scurtă vreme, aşa cum îşi iubeşte un bărbat propria putere; pentru o femeie, lucrurile sunt mult mai simple — ea nu are atâtea feluri în care să iubească.

Acum, Alex mă-ndrăgeşte foarte mult, iar eu îl apăr de propria lui inocenţă. Ne simţim foarte bine împreună.

Sebastian este îndrăgostit de propria-i copilărie. Motiv pentru care o să fie foarte nefericit. Poveştile-astea cu ursuleţul de pluş, cu bona lui... şi cât are? nouăsprezece ani...

La un moment dat, s-a răsucit pe canapea şi s-a sprijinit în aşa fel, încât să poată vedea bărcile care treceau. Apoi a spus, pe un ton drăgăstos şi batjocoritor în acelaşi timp:

— Ce bine e să stai aşa, la umbră, şi să vorbeşti despre iubire — după care a adăugat, coborând cu picioarele brusc pe pământ: Sebastian bea prea mult.

— Presupun că amândoi bem prea mult, am zis eu.

— La tine, nu contează. V-am urmărit pe amândoi. Cu Sebastian e altceva. O s-ajungă un beţivan dacă nu intervine cineva şi nu-l opreşte. Am cunoscut o mulţime ca el. Alex era şi el aproape căzut în patima beţiei când l-am cunoscut; o au în sânge amândoi. Am văzut asta din *modul* în care bea Sebastian. Tu nu bei în acelaşi fel.

Ne-am întors la Londra cu o zi înainte de începutul trimestrului. Venind spre centru de la gara Charing Cross, m-am despărţit de Sebastian în curtea din faţa casei mamei lui.

— Am ajuns şi la Mărşăluitori[1], a zis el scoţând un oftat care vroia să marcheze sfârşitul vacanţei. Nu te invit înăuntru, pentru că probabil toată casa geme de neamuri de-ale mele. Ne întâlnim la Oxford.

Eu am plecat mai departe, spre cartierul Grădinilor de lângă Hyde Park. Tata m-a întâmpinat cu atitudinea lui obişnuită de vag regret.

— Azi eşti aici, mi-a spus. Mâine ai şi plecat. Am impresia că te văd foarte puţin. Poate că te plictiseşti aici. Cum s-ar putea să fie altfel? Şi? Te-ai distrat pe unde-ai fost?

— Chiar foarte mult. Am fost la Veneţia.

— Da, da. Mă gândeam eu. Cum a fost vremea — frumoasă?

Când să se ducă la culcare, după o zi de studiu tăcut, s-a oprit ca să mă-ntrebe:

— Prietenul ăsta pentru care-ţi făceai atâtea griji — a murit?!

— Nu.

— Mă bucur foarte mult. Ar fi trebuit să-mi scrii şi mie, să m-anunţi. Mi-am făcut atâtea griji în privinţa lui.

---

[1] Aluzie la faptul că numele Marchmain s-ar traduce, textual: „Terenul de marş."

Capitolul cinci

— Este ceva tipic pentru Oxford, am zis eu, să înceapă noul an toamna.

Peste tot, pe străzile pietruite, pe aleile cu pietriş, pe pajişti, cădeau frunze, iar în grădinile colegiilor, fumul de la focurile de tabără se amestecau cu ceţurile umede ale fluviului şi împreună se rostogoleau de-a lungul pereţilor cenuşii; dalele de piatră pe care călcai parcă erau date cu ulei şi, pe măsură ce se aprindeau la ferestre, una câte una, de jur împrejurul curţii interioare, luminile aurii se vedeau difuze şi îndepărtate, cum s-ar fi văzut cele ale unui sat vecin de pe coamele dealurilor de afară; chipuri noi cu pelerine noi se perindau la ceasul amurgului pe sub arcade, iar clopotele binecunoscute băteau ca să pună în mişcare amintirile unui nou an.

Starea de spirit autumnală ne apăsa pe amândoi, ca şi cum exuberanţa gălăgioasă din iunie ar fi murit odată cu micsandrele de sub ferestrele mele, al căror parfum lăsase locul izului de frunze mucede care ardeau mocnit într-un colţ al curţii interioare.

Era prima seară de duminică a trimestrului.

— Mă simt de o sută de ani — nici mai mult, nici mai puţin, a zis Sebastian.

El se întorsese în noaptea dinainte, cu o zi mai devreme decât mine, şi acum ne întâlneam pentru prima oară de când ne despărţiserăm în taxi.

— Am avut parte de-o mustrare de la monseniorul Bell azi după-masă. Asta-i a patra de când m-am înscris aici — una de la îndrumătorul meu, una de la vicedecan, una de la domnul Samgrass de la Sufletele Tuturor, şi-acum de la monseniorul Bell.

— Cine-i domnul Samgrass de la Sufletele Tuturor?

— Ei, o cunoştinţă de-a lui Mami. Cu toţii pretind c-am pornit-o rău de tot cu stângul anul trecut, c-am fost luat *la ochi* şi că, dacă nu-mi revizuiesc obiceiurile, o să fiu obligat să renunţ. Cum

faci să-ți revizuiești obiceiurile? Presupun că te-nscrii în Uniunea pentru Liga Națiunilor, citești *Isis* în fiecare săptămână, îți bei cafeaua dimineața la Cadena, fumând o pipă sănătoasă, joci hochei pe iarbă, te duci pe Colina Vierului să-ți iei ceaiul, asiști la conferințele de la colegiul Keble, mergi cu o bicicletă la care trebuie neapărat să ai un coșuleț plin cu caiete, bei cacao seara și discuți cu seriozitate despre sex. Ah, Charles, ce s-a-ntâmplat din trimestrul celălalt și pân-acum?! Atât de bătrân mă simt!

— Eu mă simt între două vârste. Ceea ce este infinit mai rău. Am impresia c-am avut parte aici de toate distracțiile la care ne puteam aștepta.

Am rămas amândoi tăcuți, uitându-ne la lumina focului, în timp ce afară se lăsa noaptea.

— Anthony Blanche s-a retras.

— De ce?

— Așa mi-a scris. Se pare că și-a luat un apartament la München — cică s-ar fi atașat de un polițist de-acolo.

— O să-mi lipsească.

— Presupun că și mie, într-un fel anume.

Am rămas iarăși tăcuți și atât de nemișcați, în timp ce ne uitam la lumina focului, încât un bărbat care a intrat să-mi spună ceva s-a oprit pentru o clipă în cadrul ușii, apoi a plecat, crezând că nu era nimeni în cameră.

— Nu se poate începe un nou an în felul ăsta, a zis Sebastian.

Dar seara aceea sumbră de octombrie a părut a-și trimite răsuflarea umedă și dătătoare de frisoane peste următoarele câteva săptămâni. Întreg trimestrul și întreg anul care începeau atunci, Sebastian și cu mine le-am trăit din ce în ce mai mult ca-ntr-o beznă, iar Aloysius, ursulețul de pluș, a rămas nebăgat în seamă într-un sertar al comodei din camera lui Sebastian, ca un fetiș ascuns inițial de vigilența misionarului, despre a cărui existență uiți cu desăvârșire, odată cu trecerea timpului.

Şi unul, şi celălalt ne-am schimbat. Ne-am pierdut acel simţ al descoperirii, din care ni se alimentase anarhia primului an. Eu am început să mă potolesc.

În mod cu totul neaşteptat, îi simţeam lipsa vărului meu Jasper, care-şi luase cu brio examenele de Clasicism[1], iar acum era peste măsură de ocupat să-şi pună pe picioare o carieră de profitor public la Londra; aveam nevoie de el, ca să-l şochez; în lipsa prezenţei sale masive, colegiul parcă nu se mai prezenta la fel de solid; nu mai dădea ocazie — şi nici sens de a fi — scandalurilor petrecute în timpul verii. Mai mult decât atât, mă întorsesem îndopat bine şi ceva mai cizelat, cu hotărârea fermă de-a o lua mai încet. Pentru nimic în lume nu m-aş mai fi lăsat la cheremul genului de umor al tatălui meu; persecuţiile lui, izvorâte din capricii, mă convinseseră mai bine decât orice predică moralizatoare, despre cât de nesăbuit fusesem să mă-ntind mai mult decât mi-era plapuma. Nu avusesem parte de mustrări în trimestrul dinainte; faptul că reuşisem la Istorie Veche şi calificativul beta minus obţinut la una dintre lucrările de verificare îmi creaseră o relaţie cordială cu îndrumătorul meu, pe care am reuşit s-o menţin la acelaşi nivel fără vreun efort deosebit.

M-am ţinut cu tenacitate de cursurile de Istorie, mi-am scris cele două referate săptămânale şi am asistat, din când în când, la câte o conferinţă. Pe lângă asta, mi-am început anul al doilea înscriindu-mă la Şcoala de Arte a lui Ruskin[2]; două sau trei dimineţi pe săptămână, aveam întâlnire, vreo zece sau doisprezece inşi — dintre care cel puţin jumătate erau fiice din Oxfordul de Nord[3] —,

[1] Este vorba despre examenele finale, echivalente cu licenţa, care la Universitatea Oxford încununează un ciclu de patru ani de studii clasice, cuprinzând literatura, istoria şi filozofia civilizaţiilor elină şi romană.

[2] Denumirea completă este: Şcoala de Desen şi Arte Frumoase, întemeiată de John Ruskin la Oxford în 1871.

[3] Suburbie a Oxfordului (astăzi înghiţită de dezvoltarea oraşului), unde locuiau mulţi dintre profesori, cărora li s-a îngăduit să se căsătorească fără să-şi piardă posturile.

cu mulajele de ghips după antichitățile de la Muzeul Ashmolean[1]; de două ori pe săptămână, făceam desene de nuduri într-o cămăruță, deasupra unei ceainării; autoritățile făcuseră eforturi serioase pentru a exclude orice sugestie de destrăbălare în legătură cu serile acelea; duduia care ne poza era adusă în mod special de la Londra în ziua respectivă și nu i se îngăduia să rămână peste noapte pe teritoriul Universității; unul dintre șoldurile ei, cel apropiat de soba cu petrol, mi-aduc aminte că era tot timpul rozuliu, iar celălalt — pătat și ridat, de parc-ar fi fost jumulit. În mirosul acela de gaz lampant, stăteam cu toții călare pe caprele de lemn și evocam un duh al lui Trilby[2] abia vizibil. Desenele mele nu erau bune de nimic; când eram la mine-n cameră, născoceam tot felul de pastișe complicate, dintre care unele, păstrate de prieteni ai mei din perioada respectivă, mai sunt scoase la lumină din când în când, numai ca să mă facă să mă simt prost.

Instructorul nostru era un ins cam de vârsta mea, care ne trata pe toți la modul defensiv-ostil; purta cămăși de un albastru foarte închis, cravată galben-lămâie și ochelari având ramele de corn; în mare măsură din cauza amenințării pe care o simțeam din partea lui, mi-am schimbat eu stilul propriilor mele haine, ajungând să port lucruri care aduceau cu ceea ce vărului meu Jasper i s-ar fi părut potrivit pentru o vizită făcută la o casă de țară. În felul acesta, îmbrăcat sobru și având preocupări mulțumitoare, am devenit un membru destul de respectabil al colegiului meu.

Cu Sebastian a fost altă poveste. Lui, anul de anarhie îi satisfăcuse o profundă nevoie interioară, aceea de a evada din realitate, iar, dacă s-a văzut din ce în ce mai strâns în chingi, de unde altădată se

[1] Muzeul de Artă și Arheologie din Oxford, întemeiat în 1683 pentru a găzdui cabinetul de curiozități donat Universității în 1677 de Elias Ashmole (1617–1692).

[2] Aluzie la personajul central din romanul *Trilby* (1894), de George du Maurier (1834–1896). Acesta e modelul unui pictor și devine subiectul unui hipnotist, care-l transformă într-un cântăreț de succes.

simțise liber, a început să aibă momente în care nimic nu-l interesa și era morocănos, chiar și cu mine.

Ne-am rezumat foarte mult fiecare la compania celuilalt în trimestrul acela, fiecare dintre noi fiind atât de legat de celălalt, încât nu ne-am mai căutat prieteni în altă parte. Văru-meu Jasper îmi spusese că era normal să-ți petreci anul al doilea dezbărându-te de prietenii pe care ți-i făcuseși în anul întâi și chiar așa s-a-ntâmplat, cum spusese el. Eu cei mai mulți prieteni mi-i făcusem prin Sebastian; împreună ne-am dezbărat de ei și nu ne-am făcut alții. N-a fost vorba de-o despărțire; la început, s-ar fi zis că ne-ntâlneam cu ei la fel de des ca întotdeauna; mergeam la petreceri, dar noi dădeam prea puține. Nu eram deloc preocupat să le produc impresie noilor boboci, care-și făceau intrarea în societate aici, așa cum surorile lor și-o făceau la Londra; de-acum, vedeam figuri noi la fiecare petrecere și mă simțeam sătul — eu, care cu numai câteva luni în urmă fusesem un devorator de cunoștințe noi; până și micul nostru cerc de intimi, care păruseră atât de plini de viață la lumina soarelui de vară, mi se păreau acum palizi și tăcuți în ceața persistentă, în amurgul venit pe fluviu în jos, care mi-a estompat și adumbrit anul acela. Anthony Blanche luase ceva cu el când plecase; încuiase o ușă, iar cheia și-o atârnase pe lanțul lui; și iată că toți prietenii lui, în mijlocul cărora fusese întotdeauna un străin, aveau nevoie de el acum.

Matineul de caritate se încheiase — așa mi se părea; impresarul își încheiase mantoul de astrahan, își încasase onorariul și doamnele acelea neconsolate, dansatoarele din ansamblu, rămăseseră fără corifeu. În lipsa lui, își uitau intrările și-și încurcau liniile coregrafice; aveau nevoie de el ca să le ridice cortina la momentul potrivit; aveau nevoie de el ca să mânuiască proiectoarele; aveau nevoie de șoapta lui la ureche și de ochiul lui poruncitor ațintit pe prima balerină; fără el, nu mai erau nici fotografii de la revistele săptămânale, nici bunăvoința regizată cu grijă, nici expectativele plăcute. Nu existase legătură mai solidă, care să le țină laolaltă, decât ideea că slujeau unui scop comun; acum însă dantela cu fir de aur și velurul fuseseră pliate

şi returnate garderobierului, şi-n locul lor trebuia să-şi pună ţinuta de zi, atât de fadă. Timp de câteva ceasuri fericite cât durase repetiţia, timp de câteva minute extatice cât se manifestaseră pe scenă, jucaseră nişte roluri splendide — le jucaseră pe propriile lor predecesoare măreţe din celebrele tablouri, cu care, pasămite, semănau; dar acum se sfârşise totul şi, în lumina cenuşie a zilei, nu mai aveau nimic altceva de făcut, decât să se întoarcă la casele lor; la soţul care pleca mult prea des la Londra, la amantul care fusese bătut la cărţi, la copilul care creştea parcă prea repede.

Trupa lui Anthony Blanche se destrămase şi din ea rămăseseră doar cei zece-doisprezece adolescenţi englezi nesăraţi. Ceva mai târziu în viaţă, aveau să-şi spună unii altora: „V-aduceţi aminte c-am cunoscut cu toţii la Oxford un tip extraordinar — un anume Anthony Blanche? Mă-ntreb ce s-o mai fi ales de el." Se întorseseră înapoi în turma din care fuseseră selectaţi atât de aleatoriu şi deveniseră din ce în ce mai greu de recunoscut individual. Schimbarea nu era pentru ei la fel de evidentă cum era pentru noi, aşa că li se mai întâmpla, din când în când, să se adune în camerele noastre; dar noi am încetat să-i mai căutăm. În schimb, ni s-a dezvoltat gustul pentru o companie de mai joasă speţă, aşa că ne petreceam serile — şi nu puţine — prin cârciumioarele hogarthiene[1] de pe Sfântul Ebb şi Sfântul Clement[2] şi de pe celelalte străduţe, care despărţeau piaţa veche de canal; acolo reuşeam să ne mai înveselim şi cred că şi cei din jur ne considerau o companie plăcută. La Blazonul Grădinarului şi la Cap-de-Cal, la Capul Druidului, lângă teatru, şi-n Pasajul Drumul Iadului, eram binecunoscuţi; dar în acestea din urmă riscam să dăm peste alţi studenţi stâlpi de localuri

[1] William Hogarth (1697–1764) a pictat scene minunate din viaţa cartierelor sărace londoneze.

[2] Denumiri de străzi dintr-o zonă a oraşului evitată, de obicei, de studenţi, care nici nu aveau voie să intre în localuri publice. Pe strada Sfântul Ebb, care era cea mai scurtă din tot Oxfordul, au funcţionat, vreme destul de îndelungată, cel puţin cinci cârciumi.

de pe la Nas-de-Aramă[1], iar Sebastian ajunsese stăpânit de un fel de fobie, aşa cum resimt uneori oamenii în uniformă faţă de propriul lor serviciu militar, drept care multe seri ne-au fost stricate de năvala respectivilor, pentru că-şi lăsa paharul pe jumătate nebăut şi pleca înapoi, îmbufnat, spre colegiu.

Aşa ne-a găsit Doamna Marchmain, când a venit pentru o săptămână la Oxford, la începutul acelui trimestru, de Sfântul Mihail[2]. L-a găsit pe Sebastian abătut, cu toată liota lui de prieteni redusă la unul singur — eu. M-a acceptat pe post de prieten al lui Sebastian şi a încercat să mă facă şi-al ei; procedând astfel, a săpat fără să vrea la temelia prieteniei noastre. Este singurul reproş pe care-l am de făcut faţă de amabilitatea altminteri generoasă pe care mi-a arătat-o.

Treburi la Oxford avea cu domnul Samgrass de la Toate Sufletele, care, cu această ocazie, a început să joace un rol din ce în ce mai mare în vieţile noastre. Doamna Marchmain îşi propunea să realizeze o carte de aduceri-aminte, pe care s-o răspândească printre prieteni, despre fratele ei Ned, cel mai mare, ca vârstă, dintre cei trei eroi de legendă omorâţi undeva între Mons şi Paschendaele; Ned lăsase în urma lui o mulţime de hârtii — poezii, scrisori, discursuri, articole — pentru a căror publicare şi răspândire, chiar şi într-un cerc restrâns de cititori, era nevoie de tact şi trebuia să fie luate o sumedenie de decizii, la care puterea de judecată a unei surori care-l adorase era susceptibilă să greşească. Recunoscând acest lucru, ea căutase consiliere la cineva din afară şi-l găsise pe domnul Samgrass, ca s-o ajute.

El era un tânăr profesor de istorie, un bărbat scurt, îndesat, corect îmbrăcat, cu părul rar pieptănat drept spre spate de pe fruntea

---

[1] Brasenose este colegiul cu denumirea cea mai curioasă de la Universitatea din Oxford şi este mai cunoscut pentru performanţele sale sportive, decât pentru cele academice; probabil, nasul de aramă se referă la un ciocan de uşă din aramă, în formă de nas.

[2] Sfântul Mihail este sărbătorit, în calendarul catolic, pe 29 septembrie; fiind foarte aproape de echinoxul de toamnă, această zi marchează începutul toamnei.

supradimensionată, cu mâini delicate, picioare mici şi care lăsa impresia generală că se-mbăia prea des. Avea un comportament prietenos şi o vorbire caracteristică. Am ajuns să-l cunoaştem destul de bine.

Capacitatea specială a domnului Samgrass era de a-i ajuta pe alţii cu lucrările lor, dar el însuşi era autorul câtorva cărţulii în vogă. Era un mare căutător prin arhivele de documente şi avea un simţ aparte al pitorescului. Sebastian vorbise la modul eufemistic atunci când îl descrisese ca fiind „o cunoştinţă de-a lui Mami": era o cunoştinţă de-a oricui avea în posesie ceva ce l-ar fi putut atrage.

Domnul Samgrass era specialist în genealogii şi legitimităţi; adora familiile regale deposedate şi cunoştea cu precizie valabilitatea diverselor pretenţii rivale la o multitudine de tronuri; nu era un religios practicant, dar ştia mai multe decât cei mai mulţi dintre catolici, despre Biserica lor; avea prieteni la Vatican şi era capabil să vorbească la nesfârşit despre politică şi numiri în funcţii, despre care clerici contemporani se aflau în graţii, care nu se mai aflau, care ipoteză teologică recentă era suspectă şi despre cutare sau cutare iezuit sau dominican care se avântase pe un teren străin lui sau pescuise în ape tulburi în predicile pe care le ţinuse în postul Paştelui; avea tot ce-i trebuia, mai puţin credinţa, iar mai târziu şi-a făcut un obicei din a lua parte la binecuvântare la capela reşedinţei de la Brideshead, unde le putea vedea pe doamnele din familie cu gâturile arcuite în semn de devoţiune sub voaletele de dantelă neagră; îi plăceau scandalurile de mult uitate din înalta societate şi era un adevărat specialist în descendenţele dubioase; pretindea că iubea trecutul, dar mie, unuia, îmi dădea impresia, de fiecare dată când îl vedeam, că oricât de reuşită ar fi fost compania pe care o avea în orice moment, indiferent dacă vie sau moartă, lui i se părea vag absurdă; adică domnul Samgrass era cel real, ceilalţi — doar o procesiune lipsită de substanţă. Era turistul victorian, zdravăn şi dominator, pentru al cărui amuzament erau puse să mărşăluiască prin faţa lui toate aceste fiinţe străine. Şi realizările lui literare parcă erau

prea iuți — bănuiam că pe undeva, prin apartamentul său lambrisat, stătea ascuns cineva care bătea de zor la mașina de scris.

Când l-am întâlnit prima oară, domnul Samgrass era împreună cu Doamna Marchmain și țin minte că m-am gândit atunci că mama lui Sebastian n-ar fi putut găsi pe cineva care să contrasteze mai tare cu ea, decât acest intelectual parvenit și nici vreo contrapondere mai bună la propriul ei șarm. Nu-i stătea în fire să dea buzna în viața nimănui, dar, spre sfârșitul acelei săptămâni, Sebastian mi-a spus pe un ton mai degrabă acru: „Tu și cu Mami păreți nedespărțiți", iar eu mi-am dat seama că eram atras, de fapt, către intimități prin gesturi scurte, imperceptibile, pentru că ea nu avea răbdare cu nici o relație umană care nu ajungea la așa ceva. Când a plecat, îi promisesem deja să-mi petrec toată vacanța care urma, cu excepția Crăciunului în sine, la Brideshead.

O săptămână sau două mai târziu, într-o luni dimineață, eram în camera lui Sebastian și-l așteptam să se întoarcă de la întâlnirea cu îndrumătorul lui, când, brusc, a intrat Julia însoțită de un zdrahon de bărbat, pe care mi l-a prezentat ca fiind „domnul Mottram" și căruia-i spunea Rex. Mi-au explicat că tocmai treceau pe-acolo cu automobilul, întorcându-se de unde-și petrecuseră sfârșitul de săptămână, și se opriseră la Oxford să-și ia prânzul. Lui Rex Mottram îi era cald și comod într-un raglan[1] în carouri; Juliei, dimpotrivă, îi era frig și neclar ce vroia să facă, într-o haină de blană, așa că s-a dus direct la focul din șemineu și s-a lăsat pe vine în fața lui, tremurând.

— Speram să ne dea Sebastian să mâncăm de prânz, a zis ea. Dacă el nu este, putem să-ncercăm la Puiu Mulcaster, în orice caz, dar, nu știu de ce, mă gândeam c-ar fi mai bine să mâncăm cu Sebastian — și suntem lihniți de foame. Am fost ținuți efectiv nemâncați, tot acest sfârșit de săptămână, la familia Chasm.

---

[1] Pardesiu ale cărui mâneci sunt croite în prelungirea gulerului, așa încât nu are cusături pe umeri — denumit astfel după comandantul-șef al trupelor engleze în Războiul Crimeei, lordul Raglan (1788–1855).

— El şi cu Sebastian veneau la mine să ne luăm prânzul împreună. Veniţi şi voi.

Aşa încât, fără prea multe obiecţii, au venit şi ei la petrecerea din apartamentul meu, una dintre ultimele pe stil vechi, pe care le-am dat. Rex Mottram s-a străduit din plin să ne impresioneze. Era un tip bine făcut, căruia părul negru îi cobora pe frunte până aproape de sprâncenele negre stufoase. Vorbea cu un accent canadian simpatic. Repede aflai tot ce-şi dorea el să se ştie despre el, că era un bărbat norocos, plin de bani, membru al Parlamentului, mare cartofor, băiat bun; că juca golf în mod regulat cu Prinţul de Wales[1] şi că era în relaţii familiare cu „Max"[2], cu „F.E."[3], cu „Gertie" Lawrence[4], cu Augustus John[5], cu Carpentier[6] —cu oricine, s-ar fi zis, al cărui nume se întâmpla să fie pomenit. Despre Universitate ne-a spus:

— Nu, n-am călcat pe-aici. Ce-nseamnă? Doar că-ţi începi viaţa cu trei ani mai târziu decât cel de lângă tine.

Viaţa lui, atâta cât ne-a făcut-o cunoscută, începuse în război, din care se alesese cu o Cruce Militară numai bună, înrolându-se la canadieni, şi se aranjase pe post de A.D.C.[7] al unui general în mare vogă.

Nu putea să aibă mai mult de treizeci de ani pe vremea când am făcut noi cunoştinţă cu el, dar ni se părea foarte bătrân, când îl vedeam acolo, la Oxford. Julia se purta cu el aşa cum părea să se

---

[1] În 1923, când se întâmplă aceste evenimente, Prinţ de Wales era viitorul rege Edward al VIII-lea, care a urcat pe tron şi a abdicat în 1936.

[2] Este vorba despre William Maxwell Aitken, lord Beaverbrook (1879–1964), proprietarul grupului de presă londonez *Express* şi un influent politician, căruia toţi cunoscuţii îi spuneau Max.

[3] Este vorba despre Frederick Edwin Smith (1872–1930), *earl* de Birkenhead, avocat şi om politic, fost Lord Cancelar.

[4] Gertrude Lawrence (1898–1952), actriţă de comedie muzicală şi film, aflată în plină glorie la Londra şi pe Broadway în anii 1920.

[5] Augustus Edwin John (1878–1961), pictor şi gravor galez, exponent al postimpresionismului în Marea Britanie pe la anul 1910.

[6] Este vorba despre Georges Carpentier (1894–1975), un boxer francez care a câştigat titlul de campion mondial la categoria uşoară.

[7] *Aide-de-camp* (fr.) — aghiotant.

poarte cu toată lumea, adică uşor disprețuitoare, dar şi cu aerul că era posesiunea ei. În timpul prânzului, l-a trimis la maşină, să-i aducă ţigările, şi o dată sau de două ori, în timp ce el vorbea, umflându-se-n pene tare de tot, ea şi-a cerut scuze în numele lui, zicând:

— Nu uitaţi că vine din colonii, la care el i-a răspuns cu câte un hohot de râs gălăgios.

După ce a plecat, eu am întrebat cine era.

— Ei, o cunoştinţă de-a Juliei, mi-a răspuns Sebastian.

Am rămas destul de surprinşi, cam după o săptămână, când am primit o telegramă de la el, prin care ne invita pe amândoi, plus Puiu Mulcaster, să cinăm la Londra în seara următoare, la „o petrecere de-a Juliei".

— Mă tem că nu cunoaşte pe nimeni tânăr, a comentat Sebastian. Toţi prietenii lui sunt nişte rechini bătrâni, cu pielea tăbăcită, din City[1] şi din Camera Comunelor. Oare să mergem?

Am dezbătut problema şi, cum viaţa noastră de la Oxford căzuse de-acum într-un asemenea con de umbră, am luat hotărârea să mergem.

— Şi pe Puiu de ce-l vrea?

— Julia şi cu mine îl cunoaştem de când ne ştim. Presupun că-l vrea, pentru că l-a găsit luându-şi prânzul cu tine şi s-a gândit că este amicul nostru.

Nu ne dădeam noi în vânt după Mulcaster, dar toţi trei fremătam de bucurie, când am zbughit-o cu automobilul lui Hardcastle pe şoseaua care ducea spre Londra, după ce ne învoiserăm, fiecare de la colegiul lui, pentru noaptea respectivă.

Urma să ne petrecem noaptea la Reşedinţa Marchmain. Acolo ne-am oprit mai întâi, ca să ne îmbrăcăm, şi, în timp ce ne îmbrăcam, ne-am tratat cu o sticlă de şampanie. Când am coborât, ne-am încrucişat pe scări cu Julia, care urca spre camera ei şi era îmbrăcată şi acum tot în hainele de peste zi.

---

[1] Zona financiară şi de afaceri a Londrei.

— N-am ce face, o să întârzii, ne-a spus ea. Voi, băieți, mai bine duceți-vă la Rex. Sunteți niște scumpi c-ați venit.

— Ce-i cu petrecerea asta?

— Este o porcărie de bal de caritate, în care sunt și eu amestecată. Rex a insistat să dea o petrecere cu ocazia lui. Ne vedem acolo.

De la Reședința Marchmain până unde locuia Rex Mottram era doar o scurtă plimbare.

— Julia o să întârzie puțin, i-am explicat noi lui Rex. Abia acum a urcat să se-mbrace.

— Asta înseamnă o oră. Haideți să bem un vin.

O femeie care ne-a fost prezentată drept „doamna Champion" a zis:

— Sunt convinsă că ea n-ar avea nimic împotrivă să-ncepem, Rex.

— Da, bine, dar să bem totuși niște vin pentru început.

— Dar de ce dintr-o sticlă-mamut, Rex? a întrebat ea, contrariată. Întotdeauna le vrei pe toate așa, prea mari.

— Nu-i prea mare pentru noi, a zis el și a pus mâna pe sticlă, să și-o desfacă singur.

Erau de față și două fete, de-o vârstă cu Julia; toată lumea părea să fie implicată în organizarea balului. Mulcaster îi cunoștea pe toți de mult, la fel cum și ei îl cunoșteau pe el — fără cine știe ce tragere de inimă, din câte mi s-au părut mie. Doamna Champion stătea de vorbă cu Rex. Sebastian și cu mine am rămas, ca întotdeauna, să bem singuri.

Într-un târziu, și-a făcut apariția splendidă și Julia, fără să se grăbească, fără să-și ceară iertare.

— Nu trebuia să-l faceți să m-aștepte, a zis ea. De vină-i curtoazia lui canadiană.

Rex Mottram fiind o gazdă generoasă, către sfârșitul mesei, noi, cei trei care veniserăm de la Oxford, eram în principiu beți. În timp ce așteptam, în holul de la intrare, să coboare și fetele, Rex și

doamna Champion s-au retras ceva mai departe de noi şi au început să-şi vorbească pe un ton răstit, dar în şoaptă. Mulcaster a zis:

— Auziţi, ce-ar fi să ne fofilăm noi de la serata asta oribil de dansantă şi să mergem pe la Mama Mayfield?

— Cine-i Mama Mayfield?

— Ei, cum adică cine-i Mama Mayfield?! Toată lumea ştie cine-i Mama Mayfield de la Numărul-O-Sută. Am abonament la ea — la o dulceaţă mică pe nume Effie. Jar mănânc, dacă află Effie c-am trecut prin Londra şi n-am trecut şi pe la ea. Haideţi şi voi s-o cunoaşteţi pe Effie de la Mama Mayfield.

— Foarte bine, a zis Sebastian. Haidem s-o cunoaştem şi noi pe Effie de la Mama Mayfield.

— Uite, mai bem o sticlă de spumos de-ăsta bun de la simpaticul de Mottram şi pe urmă-l dăm naibii de dans şi mergem la Numărul-O-Sută. Ei, cum vă sună?

Nu era o mare dificultate să pleci de la bal; fetele pe care le invitase Rex Mottram îşi făcuseră mulţi prieteni şi, după ce am dansat cu ele o dată sau de două ori, la masa noastră s-a creat aglomeraţie; Rex a mai comandat alte şi alte sticle de vin; în cele din urmă, am ajuns toţi trei pe trotuar.

— Da' voi ştiţi unde vine stabilimentu' ăsta?!

— Sigur că ştiu. Pe strada Sink, la numărul o sută.

— Şi-asta unde vine?

— Chiar lângă Piaţa Leicester. Cel mai bine mergem cu maşina pân-acolo.

— De ce?

— Întotdeauna-i bine să ai propria ta maşină în situaţii de-astea.

N-am pus la îndoială acest raţionament şi în asta a şi constat greşeala noastră. Automobilul se găsea în curtea din faţă a Reşedinţei Marchmain, la o distanţă de o sută de paşi de hotelul unde se desfăşurase dansul. Mulcaster s-a urcat la volan şi, după ce a bâjbâit o vreme, ne-a dus cu bine pe strada Sink. Un portar în livrea, care stătea de-o parte a intrării unei alei întunecate, şi un bărbat între

două vârste, în ținută de seară, care stătea de cealaltă parte, cu fața la perete, și-și răcorea fruntea de cărămizi — aceia au fost jaloanele care ne-au indicat destinația.

— Rămâneți afară, a zis bărbatul între două vârste. O să fiți otrăviți.

— Sunteți membri? a întrebat portarul.

— Mulcaster mă numesc. Vicontele Mulcaster, a zis acesta.

— Da, mă rog, vedeți înăuntru, a zis portarul.

— Or să vă jefuiască și-mbolnăvească, a zis bărbatul între două vârste.

Am luat-o pe aleea întunecată și am dat de un ghișeu luminat.

— Sunteți membri? ne-a întrebat o femeie solidă, îmbrăcată în rochie de seară.

— Hai, că-mi place, a zis Mulcaster. Era cazul să mă cunoașteți, de-acuma.

— Sigur că da, scumpule, a zis femeia, absolut indiferentă. Zece biștari de fiecare.

— Auzi, știi ce? N-am plătit niciodată când am fost aici.

— Nu te ambala, scumpule. În seara asta-i plin, așa că vă costă câte zece șilingi. Oricine mai vine, după voi, o să aibă de plătit o liră-ntreagă. Așa c-aveți noroc.

— Vreau să stau de vorbă cu doamna Mayfield.

— Eu sunt doamna Mayfield. Zece biștari de fiecare.

— Ia uite, Mamă, nici nu te-am recunoscut așa, la ținută festivă. Știi cine sunt, nu-i așa? Puiu Mulcaster.

— Da, cocoșel. Zece biștari de fiecare.

Am plătit și bărbatul care se proțăpise între noi și ușa de la intrare s-a dat la o parte și ne-a făcut loc să trecem. Înăuntru era zăpușeală și aglomerație, pentru că Numărul-O-Sută se afla pe-atunci la zenitul succesului său. Ne-am găsit o masă și am comandat o sticlă; chelnerul ne-a cerut să i-o plătim înainte să-i scoată dopul.

— Unde-i Effie-n seara asta? l-a întrebat Mulcaster.

— Care-i aia, Effie?

— Effie, una dintre fetele care lucrează-ntotdeaun-aici. Aia drăguță cu păru' negru.

— Sunt o mulțime dă fete dă lucreaz-aici. Unele-s cu păru' negru, altele-s cu păru' blond. Unele se cheamă că-s și drăguțe. N-am io timp să le-nvăț după nume.

— Atunci mă duc eu s-o caut, a zis Mulcaster.

Nici n-a plecat bine, și două fete s-au oprit lângă masa noastră și ne-au privit curioase.

— Hai să mergem, i-a spus una celeilalte. Ne pierdem vremea cu ei. Precis că sunt zâne.

Mulcaster s-a întors în scurt timp, triumfător, împreună cu Effie, căreia chelnerul i-a adus imediat, fără să-i fi comandat cineva, o farfurie cu omletă cu șuncă.

— N-am pus nimic în gură toată seara, a zis ea. Singurul lucru cât de cât bun de-aici este micul dejun. Ți se face foame, nu glumă, să te-ații așa, primprejur.

— Asta face alți șase biștari, a zis chelnerul.

După ce și-a potolit foamea, Effie s-a șters la gură și s-a uitat mai bine la noi.

— Te-am văzut de multe ori pe-aici, este? a întrebat ea, uitându-se la mine.

— Mă tem că nu.

— Atunci pe *tine* te-am văzut?! s-a întors ea către Mulcaster.

— Păi, să știi că mă și mir. Doar n-ai uitat seara aia de septembrie pe care-am petrecut-o în doi, nu?

— Nu, dragule, bineînțeles că nu. Erai băiatul ăla din Regimentul de Gardă, care se tăiase la picior, este?

— Hai, Effie, nu-ți bate joc de mine.

— Nu, aia a fost într-o altă seară, este? Gata, știu — erai cu Bunty, în seara aia când a venit poliția și ne-am ascuns cu toții în spate, unde se țin lăzile de gunoi.

— Lui Effie-i place să mă ia peste picior, nu-i așa, Effie? E supărată pe mine, că m-am dat la fund atâta vreme, nu-i așa?

— Poţi să spui ce vrei tu, dar eu ştiu că te-am mai *văzut* undeva cândva.

— Nu-ţi mai bate joc de mine.

— Nu-mi bat joc de tine. Pe cuvântu' meu. Vrei să dansezi?

— Nu chiar în momentul ăsta.

— Slavă Domnului. Mă bat pantofii într-un hal fără de hal în seara asta.

După care, ea şi Mulcaster s-au adâncit în discuţii. Sebastian s-a rezemat de spetează scaunului şi mi-a spus:

— Eu mă duc să le invit pe-alea două să stea cu noi.

Cele două femei neînsoţite, care ne cântăriseră din priviri mai devreme, începuseră din nou să ne dea târcoale. Sebastian le-a zâmbit şi s-a ridicat să le salute; n-a trecut mult şi s-au pus şi ele pe mâncat din toată inima. Una dintre ele avea un chip ca de schelet, cealaltă, ca de copil bolnăvicios. Cap-de-Mort părea să-mi fie rezervată mie.

— Ce ziceţi de-o mică petrecere? ne-a întrebat ea. Numai noi, ăştia şase, la mine-acasă?

— Sigur că da, a încuviinţat Sebastian.

— Am crezut că sunteţi zâne, când v-am văzut intrând.

— Asta era în frageda noastră copilărie.

— Eşti băiat de treabă, a chicotit Cap-de-Mort.

— Da, chiar că eşti foarte scump, a zis şi Copilu' Bolnăvicios. Atâta doar, că trebuie s-o anunţ pe doamna Mayfield că ieşim în oraş.

Era încă devreme, abia trecuse de miezul nopţii, când am ajuns înapoi pe stradă. Portarul a încercat să ne convingă să luăm un taxi.

— Am eu grijă de maşina dumneavoastră, domnule. Vă sfătuiesc să nu vă urcaţi la volan, domnule, zău că vă sfătuiesc să nu vă urcaţi.

Dar Sebastian s-a urcat la volan, iar cele două femei s-au cocoţat una în poalele celeilalte lângă el, ca să-i arate pe unde s-o ia. Effie cu Mulcaster şi cu mine ne-am aşezat în spate. Parcă ţin minte c-am făcut nişte gălăgie când am luat-o din loc.

N-am avut mult de mers. Am luat-o pe bulevardul Shaftesbury, îndreptându-ne spre Piccadilly, şi, la un moment dat, am evitat în ultima clipă o coliziune frontală cu un taxi.

— Pentru Dumnezeu, a strigat Effie, uită-te pe unde mergi! Vrei să ne omori pe toţi?!

— Dacă tipu' nu era atent, a zis Sebastian.

— Nu e prea sigur felul cum şofezi, a comentat Cap-de-Mort. Şi pe urmă, n-ar trebui să mergem pe cealaltă parte a drumului?!

— Ba cred c-aşa ar trebui, a recunoscut Sebastian şi a tras brusc de volan în direcţia corectă.

— Ştii ce? Opreşte. Prefer să merg pe jos.

— Ce să fac, să opresc?! Sigur că da — şi a pus o frână bruscă, iar maşina s-a oprit la fel de brusc de-a curmezişul străzii.

Doi poliţişti şi-au iuţit pasul şi s-au apropiat de noi.

— Pe mine să nu mă-ncurcaţi cu-aşa ceva, ne-a spus Effie şi a şters-o, ţâşnind afară din maşină şi luând-o la fugă.

Noi, ceilalţi, am fost prinşi.

— Îmi pare rău dac-am încurcat circulaţia, domnilor poliţişti, a zis Sebastian, cântărindu-şi vorbele cu grijă. Dar doamna mi-a cerut insistent să opresc, fiindcă vroia să coboare. N-a vrut s-accepte nici o scuză. Aşa cum veţi fi remarcat şi Domniile Voastre, era foarte grăbită. Ştiţi cum e cu nervozitatea.

— Lasă-mă pe mine să mă-nţeleg cu el, a zis Cap-de-Mort. Hai, fii drăguţ, frumosule; în afară de tine, n-a văzut nimeni nimic. Băieţii nu sunt rău intenţionaţi. Uite, îi sui acum într-un taxi şi-i duc pân-acasă-n linişte.

Poliţiştii ne-au măsurat pe toţi din priviri, cu bună ştiinţă, ca să-şi formeze propria opinie. Chiar şi atunci, totul s-ar fi putut încheia cu bine, dacă nu se găsea Mulcaster să se bage şi el în vorbă.

— I-ascult-aici, măi băiatule, a zis el. De la Mama Mayfield venim. Presupun că vă garniseşte bine ca să vă faceţi că nu vedeţi nimic. Aşa că puteţi foarte bine să nu ne vedeţi nici pe noi, fiindcă oricum nu ieşiţi în pierdere.

Cu asta, s-au risipit şi ultimele dubii pe care poliţiştii le-ar mai fi putut avea. N-a trecut mult şi am ajuns fiecare în câte o celulă.

Nu mai ţin minte mare lucru despre drumul până acolo şi despre toate formalităţile de găzduire. Presupun că Mulcaster a protestat vehement şi, când am fost puşi să ne golim buzunarele, i-a acuzat pe temnicerii noştri de jaf. După aceea, am fost închişi, dar primul lucru de care-mi aduc aminte cu claritate este faianţa cu care erau placaţi pereţii, apoi becul plasat sus de tot, în spatele unei sticle groase, priciul tare şi uşa care nu avea clanţă pe partea mea. Undeva, spre stânga faţă de mine, Sebastian şi Mulcaster făceau tărăboi. Sebastian se ţinuse bine pe picioare şi-şi păstrase calmul, oarecum, pe drumul spre secţia de poliţie; acum, că fusese închis, parcă scăpase telegarii de tot, şi bătea în uşă cu pumnii, şi striga:

— Nenorociţilor, nu sunt beat! Deschideţi uşa! Insist să mă consulte un doctor. Vă spun că nu sunt beat — în timp ce Mulcaster, de dincolo de el, striga:

— Pe Dumnezeu' meu, c-o să plătiţi pentru treaba asta! Faceţi o mare greşeală, ascultaţi ce vă spun. Sunaţi la ministrul de Interne. Chemaţi-i pe avocaţii mei. Vreau să ceară *habeas corpus*[1].

Din celelalte celule, în care diverşi vagabonzi şi hoţi de buzunare încercau să doarmă cât de cât, au început să se audă proteste:

— Mai tacă-ţi, bă, fleanca!

— Nu poate omu' să doarmă-n casa asta?

— Ce-i aici, mă, puşcărie sau casă de nebuni?!

Iar sergentul, care-şi făcea rondul, i-a admonestat prin grilajele de la ferestruici:

— Staţi aici toată noaptea, dacă nu vă treziţi din beţie.

Eu m-am aşezat pe prici, abătut, şi chiar am aţipit puţin. N-a trecut mult şi hărmălaia s-a potolit, iar Sebastian m-a strigat:

— Ei, Charles, eşti acolo?

---

[1] „Să vii cu persoana" (lat.) — hotărâre judecătorească, prin care se cere ca o persoană reţinută să fie adusă în faţa judecătorului, pentru ca acesta să decidă asupra legalităţii reţinerii.

— Aici sunt.

— E dată naibii toată treaba asta.

— Nu putem ieşi pe cauţiune sau ceva de genul ăsta?

Mulcaster părea să fi adormit.

— Ascultă-mă pe mine că tipul ăsta — Rex Mottram — s-ar simţi aici în elementul lui.

Nu ne-a fost uşor să luăm legătura cu el; a trecut o jumătate de oră numai până când poliţistul de gardă a răspuns la soneria mea. Cel puţin a consimţit, oarecum sceptic, să trimită un mesaj telefonic la hotelul unde avea loc balul de caritate. A mai trecut o vreme, destul de îndelungată, până când uşile celulelor ni s-au deschis.

Prin aerul rânced al secţiei de poliţie, prin izul acru de mizerie şi dezinfectant, s-a strecurat până la noi parfumul bogat al unei ţigări de foi de Havana — a două havane, de fapt, pentru că sergentul de gardă fuma şi el una.

L-am găsit pe Rex în camera de acuzare, stând în picioare şi arătând ca întruchiparea — dacă nu caricatura — puterii şi a prosperităţii; purta pe umeri un palton căptuşit, având reverele de astrahan, iar pe cap — o pălărie de mătase. Poliţiştii se arătau curtenitori cu el şi nerăbdători să-i fie de folos.

— A trebuit să ne facem datoria, spuneau ei. Cei trei tineri domni au fost reţinuţi pentru propria lor siguranţă.

Mulcaster, care arăta mahmur, s-a lansat într-o plângere confuză, legată de faptul că-i fusese refuzată reprezentarea juridică şi nu i se respectaseră drepturile civile.

— Cel mai bine ar fi să mă lăsaţi pe mine să vorbesc, a zis Rex.

Eu eram deja cu mintea limpede şi am rămas fascinat privindu-l şi ascultându-l pe Rex cum ne rezolva nouă treburile. S-a uitat pe fişele de acuzare, le-a vorbit cordial celor doi poliţişti care ne arestaseră; a făcut o aluzie abia perceptibilă, care ar fi putut, eventual, permite o mituire şi a schimbat repede subiectul, când şi-a dat seama că lucrurile duraseră, de-acum, prea mult şi că prea multă lume aflase ce şi cum; s-a angajat să ne aducă el personal în faţa

magistratului a doua zi, la ora zece dimineața, după care ne-a scos din secția de poliție. Automobilul lui ne aștepta în față.

— N-are nici un rost să discutăm ce facem chiar acum, în noaptea asta. Unde dormiți?

— La Mărșăluitori, a zis Sebastian.

— Mai bine veniți la mine. Pot să vă găzduiesc eu până dimineața. Lăsați totul în grija mea.

Era limpede că se bucura de propria lui eficiență.

A doua zi dimineața, desfășurarea de forțe a fost și mai impresionantă. M-am trezit vag speriat și mirat de faptul că mă aflam într-o cameră străină, iar în primele câteva clipe de trezie mi-am adus aminte de toată seara din ajun, la început ca de un coșmar, apoi ca de o realitate. Valetul lui Rex tocmai despacheta o valiză. Când m-a văzut mișcându-mă, s-a dus la spălătorul de mâini și a turnat ceva dintr-o sticlă.

— Cred c-am adus tot ce trebuie de la Reședința Marchmain, a zis el. Domnul Mottram a comandat asta de la Heppel.

Am dat lichidul acela peste cap și m-am simțit mai bine.

Venise și un trimis de la Trumper, ca să ne bărbierească.

Rex ni s-a alăturat la micul dejun.

— Este important s-aveți o ținută corectă la tribunal, a zis el. Norocul vostru că nici unul n-arătați atât de rău, încât să nu vă puteți prezenta.

După micul dejun, a sosit avocatul pledant și Rex i-a făcut un rezumat al cazului.

— Sebastian, tu ești într-o mare încurcătură, a zis el. Riști până la șase luni de închisoare, pentru că erai beat în timp ce conduceai un automobil. Vei compărea în fața lui Grigg — din păcate. În principiu, el nu vede cu ochi buni astfel de cazuri. În dimineața asta, nu se va întâmpla nimic altceva, decât că vom cere ca Sebastian să fie amânat o săptămână, pentru a-i pregăti apărarea. Voi, ceilalți doi, vă declarați vinovați, spuneți că vă pare rău și vă plătiți amenzile de

câte cinci şilingi. O să văd ce se poate face pentru a distrage atenţia ziarelor de seară. Cu *Star* e posibil să fie ceva probleme.

Ţineţi minte: cel mai important este să nu sufle nimeni nici măcar o vorbă despre Numărul-O-Sută. Din fericire, paraşutele erau treze şi nu sunt acuzate de nimic, dar numele lor au fost menţionate în calitate de posibili martori. Dacă noi încercăm să discreditäm varianta poliţiei, atunci vor fi chemate şi ele. Asta trebuie să evităm cu orice preţ, aşa că va trebui să-nghiţim în întregime tot hapul pe care ni-l bagă pe gât poliţia şi să facem apel la bunăvoinţa magistratului, pentru a nu distruge cariera unui tânăr pentru o singură indiscreţie adolescentină. O să meargă fără probleme. Dar ne trebuie un profesor care să certifice un comportament exemplar. Julia îmi spune că aveţi un om de casă, pe nume Samgrass. E bun şi el. Deocamdată, varianta *voastră* este c-aţi venit, pur şi simplu, tocmai de la Oxford pentru o serată dansantă absolut onorabilă, că nu eraţi obişnuiţi cu vinul, aţi băut prea mult şi v-aţi rătăcit drumul spre casă.

După aceea, va trebui să vedem cum facem ca să dregem lucrurile şi cu autorităţile voastre de la Oxford.

— Le-am cerut să-i sune pe avocaţii mei, a zis Mulcaster, şi-au refuzat. Ei sunt cei care au adoptat o poziţie iremediabil greşită şi nu văd motivul pentru care ar merita să scape nepedepsiţi.

— Pentru Dumnezeu, nu v-apucaţi acum de discuţii în contradictoriu! Vă declaraţi vinovaţi şi vă plătiţi amenda. Priceput?!

Mulcaster a bombănit, dar s-a supus.

Toate s-au petrecut în sala de judecată aşa cum prezisese Rex. La ora zece şi jumătate, Mulcaster şi cu mine am ieşit pe strada Bow, ca nişte oameni liberi ce eram, iar Sebastian — citat să se înfăţişeze din ziua aceea într-o săptămână. Mulcaster nu scosese o vorbă despre ce plângeri avea de formulat; el şi cu mine am fost admonestaţi şi amendaţi fiecare cu câte cinci şilingi, plus alţi cincisprezece şilingi cheltuieli de judecată. Mulcaster începuse să ne calce pe nervi, drept care am întâmpinat uşuraţi pretenţia lui c-ar fi avut nu

ştiu ce alte treburi prin Londra. Avocatul pledant a plecat şi el grăbit, iar Sebastian şi cu mine am rămas iarăşi singuri şi dezamăgiţi.

— Presupun că nu se poate ca Mami să nu afle despre toată povestea, a zis Sebastian. La dracu', la dracu', la dracu'! E frig. Acasă nu vreau să merg. N-am unde să mă duc. Hai s-o ştergem înapoi la Oxford şi s-aşteptăm să vină *ei* după *noi*.

Obişnuiţii răpănoşi ai tribunalului poliţienesc urcau şi coborau pe scări; noi însă rămăseserăm în colţul acela bătut de vânturi, neştiind ce să facem.

— De ce nu te duci să te-ntâlneşti cu Julia?

— Aş putea să plec peste hotare.

— Dragul meu Sebastian, ce-o să ţi se-ntâmple? O să capeţi o mustrare şi-o amendă — câteva lire, acolo.

— Da, dar mai e şi toată *supărarea* — pentru Mami, pentru Bridey, pentru toată familia şi toţi profesorii. Aş prefera s-ajung la închisoare. Dacă plec în străinătate, uite-acum, nu pot să m-aducă înapoi, nu-i aşa? Asta fac oamenii când se ştiu cu poliţia pe urmele lor. Sunt convins că Mami va face ca totul să pară ca şi cum *ea* trebuie să-ncaseze lovitura cea mai grea din toată povestea.

— Hai să-i telefonăm Juliei şi să ne-ntâlnim cu ea pe undeva, să ne sfătuim cu toţii.

Ne-am întâlnit la Gunter, în Piaţa Berkeley. La fel ca majoritatea femeilor de pe vremea aceea, Julia purta o pălărie verde, trasă până la nivelul ochilor, la care avea prinsă o săgeată cu diamante; sub braţ purta un căţeluş, pe trei-sferturi îngropat în blana paltonului ei. Ne-a întâmpinat cu o neobişnuită manifestare de interes.

— Bine, dar să ştiţi că sunteţi ca doi castraveţi în oţet; şi trebuie să recunosc: arătaţi surprinzător de bine, în situaţia dată. Eu m-am pilit o singură dată şi-a doua zi parcă eram paralizată. Şi totuşi, puteaţi să mă luaţi şi pe mine cu voi. Balul a fost efectiv o pacoste şi-ntotdeauna mi-am dorit s-ajung şi eu la Numărul-O-Sută. Cine-o să mă mai ducă vreodat-acolo? Cum e — un rai?!

— Aha, deci o ştii şi pe-asta, da?

— Mi-a telefonat Rex azi-dimineață și mi-a povestit tot. Cum arătau prietenele voastre de-acolo?

— Nu fi lubrică, i-a spus Sebastian.

— A mea semăna cu o tigvă.

— A mea parc-ar fi fost ofticoasă.

— *Maaamă!*

Era clar: crescuserăm în ochii Juliei, de când aflase că ieșiserăm cu femei; pe ea, femeile acelea o interesau.

— Mami știe?

— Nu și despre tigve și ofticoase. Știe c-ați ajuns la mititica. I-am spus eu. A primit-o cu grație, bineînțeles. Știți foarte bine că tot ce-a făcut unchiul Ned a fost întotdeauna perfect și, cum el a fost închis nu știu când, pentru că s-a dus cu un urs la unul dintre mitingurile lui Lloyd George, acum ea vede cu ochi foarte înțelegători toată povestea asta. Vrea să vă duceți amândoi să luați prânzul cu ea.

— Dumnezeule mare!

— Singura bătaie de cap este cu gazetele și cu familia. Și tu ai o familie îngrozitoare, Charles?

— Numai un tată. Care n-o să afle niciodată.

— Noi avem și este oribilă. Pe biata Mami o așteaptă vremuri grele cu neamurile noastre. Or să-i trimită scrisori, și-or să-i facă vizite de susținere, și-n tot acest timp, în sinea lor, jumătate își vor spune: „Așa-i trebuie, dacă și-a crescut băiatul catolic", iar cealaltă jumătate își vor spune: „Așa-i trebuie, dacă l-a trimis la Eton, în loc de Stonyhurst." Biata Mami n-are cum să iasă bine.

Ne-am luat prânzul cu Doamna Marchmain, care accepta toată povestea cu o resemnare plină de umor. Singurul ei reproș a fost:

— Ce nu pot eu să-nțeleg este de ce v-ați dus și-ați rămas peste noapte la domnul Mottram. Puteați foarte bine să veniți și să-mi spuneți mie, în primul rând... Ce și cum explic eu acum întregii familii? s-a întrebat ea. Vor fi cu toții atât de șocați când vor constata că ei sunt mai afectați decât mine. O știți pe cumnata mea,

Fanny Rosscommon? A fost întotdeauna de părere că mi-am crescut copiii prost. Încep să cred că are ceva dreptate.

După ce am plecat, eu am spus:

— Nici nu putea să fie mai fermecătoare. De ce ţi-ai făcut atâtea griji?

— Nu pot să-ţi explic, mi-a răspuns Sebastian amărât.

După o săptămână, când a venit la judecată, Sebastian a fost amendat cu zece lire. Ziarele au relatat cu titluri dureros de mari, unul dintre ele deplângându-l ironic pe: „Fiul de marchiz nedeprins cu vinul." Magistratul i-a spus că numai datorită acţiunii prompte a poliţiştilor nu ajunsese în situaţia de a răspunde unei acuzaţii serioase: „Numai dintr-un pur noroc nu purtaţi răspunderea unui accident grav..." Domnul Samgrass a depus mărturie pentru caracterul ireproşabil al lui Sebastian şi a subliniat că un viitor universitar strălucit era periclitat. Ziarele au preluat-o şi pe-asta: „Miza: cariera studentului-model." Dacă n-ar fi fost mărturia domnului Samgrass, a spus magistratul, el, unul, era gata să pronunţe o sentinţă exemplară; legea era una şi-aceeaşi pentru un student de la Oxford, ca şi pentru ultimul tânăr huligan — ba chiar, cu cât provenea dintr-o familie mai bună, cu atât era mai ruşinoasă contravenţia...

Nu numai pe strada Bow şi-a demonstrat domnul Samgrass eficienţa. La Oxford, şi-a pus la bătaie tot zelul şi toată agerimea, care constituiau atributele lui Rex Mottram la Londra. A stat de vorbă cu autorităţile colegiului, cu monitorii, cu vicerectorul; l-a determinat pe monseniorul Bell să-i facă o vizită decanului de la Christ Church; a tras în aşa fel sforile, încât Doamna Marchmain să stea de vorbă cu însuşi Rectorul; urmările tuturor eforturilor sale au fost acelea că toţi trei am fost consemnaţi pentru cât mai rămăsese din trimestru, iar lui Hardcastle i s-a interzis iarăşi, din cine ştie ce motiv să-şi folosească automobilul — apoi toată povestea a fost dată uitării. Pedeapsa cea mai persistentă de care am avut parte a fost că deveniserăm intimi şi cu Rex Mottram, şi cu domnul Samgrass, dar, cum viaţa lui Rex se desfăşura la Londra, în lumea politicii şi a finanţelor

înalte, iar a domnului Samgrass mult mai aproape de noi, chiar la Oxford, el a fost cel care ne-a provocat mai multă suferinţă.

Tot restul acelui trimestru, parcă ne-a bântuit. Acum, că fuseserăm consemnaţi fiecare în colegiul său, nu ne mai puteam petrece serile împreună, aşa că, de la ora nouă seara înainte, eram singuri şi la cheremul domnului Samgrass. Practic, nu trecea seară în care să nu ne viziteze ori pe unul, ori pe celălalt. Vorbea despre „mica noastră escapadă", ca şi cum ar fi stat şi el alături de noi în celule şi ar fi fost legat de noi în felul acesta... Odată, am sărit gardul colegiului şi domnul Samgrass m-a găsit în camera lui Sebastian după ce porţile se închiseseră — altă legătură stabilită între el şi noi. Aşa se face că nici măcar surprins n-am fost, când am ajuns la Brideshead şi l-am găsit pe domnul Samgrass aşezat de unul singur în faţa focului din camera numită „Holul cu Tapiserii", de parcă pe mine m-ar fi aşteptat.

— Mă găseşti într-o postură de posesiune solitară, mi-a spus el şi, într-adevăr, părea să fi posedat sala şi scenele solemne de vânătoare cu care era tapetată, să fi posedat cariatidele aflate de-o parte şi de cealaltă a şemineului, să mă fi posedat pe mine când s-a ridicat, şi mi-a întins mâna, şi m-a întâmpinat ca o gazdă. Azi-dimineaţă, a continuat el, am avut o reuniune câmpenească a organizaţiei Dulăilor de Marchmain — un spectacol divin de arhaic — şi-acum toţi tinerii noştri prieteni sunt plecaţi la vânătoare de vulpi, chiar şi Sebastian care, să nu te miri dacă afli, dar părea deosebit de elegant în jacheta sa roz. Brideshead era impresionant, mai degrabă decât elegant; este co-maestru al organizaţiei, împreună cu o figură locală rizibilă, pe nume Sir Walter Strickland-Venables. Îmi pare rău că nu figurează şi ei pe tapiseriile din jur, destul de monotone altminteri — le-ar da un plus de fantezie.

Gazda noastră a rămas acasă; la fel şi un dominican convalescent, care a citit prea mult Maritain şi prea puţin Hegel; Sir Adrian Porson, desigur, şi doi veri maghiari, destul de antipatici — am încercat să intru în vorbă cu ei şi pe nemţeşte, şi pe franţuzeşte, dar

în nici o limbă nu par să fie prea vorbăreți. Toți aceștia s-au dus acum cu automobilul în vizită la un vecin. Eu mi-am petrecut o după-masă comodă uite-aici, în fața focului, în compania incomparabilului Charlus[1]. Sosirea dumitale mă îndeamnă să sun să ni se aducă puțin ceai. Cum te-aș putea pregăti pentru tot acest grup? Deși, vai, se sparge chiar de mâine. Domnișoara Julia se duce să-și petreacă Anul Nou în altă parte și ia cu dumneaei tot ce înseamnă *beau-monde*[2]. Îmi vor lipsi toate ființele simpatice de prin casă, mai cu seamă o anume Celia, care este sora vechiului nostru tovarăș de necazuri, Puiu Mulcaster, și, din fericire, atât de neasemenea lui. Are un fel de-a purta discuții, ca o pasăre: ciugulește din subiect într-un mod care mie, unuia, mi se pare mai mult decât atrăgător; și un stil de-a se îmbrăca, de parc-ar fi monitor de școală, pe care nu știu cum să-l numesc altfel decât „obraznic". Îmi va lipsi, spun, pentru că eu nu plec mâine. Dimpotrivă, mâine încep cu-adevărat lucrul la cartea gazdei noastre — care, te rog să mă crezi, este un tezaur de nestemate ale vremurilor; pur și autentic 1914.

Ni s-a adus ceaiul și, la scurt timp după aceea, s-a întors și Sebastian; se rătăcise de vânătoare încă de la început, ne-a spus el, și se întorsese pe scurtături spre casă; n-a trecut mult și s-au întors și ceilalți, care fuseseră recuperați de mașini la finalul zilei; Brideshead lipsea; rămăsese cu treburi la țarcul câinilor și Cordelia îi ținea companie. Ceilalți au umplut holul și s-au năpustit să mănânce ouă prăjite ochiuri, cu crutoane de pâine; și domnul Samgrass, care-și luase prânzul acasă și moțăise toată după-masa la gura focului, a mâncat cu ei ochiuri cu crutoane. Îndată a sosit și grupul Doamnei Marchmain; ea ne-a întrebat, înainte să mergem sus, ca să ne schimbăm pentru cină:

— Spuneți-mi, vă rog, cine vine la capelă pentru rozariu?

---

[1] Baronul Palamède de Charlus, personaj din seria de romane *În căutarea timpului pierdut*, de Marcel Proust.

[2] Lumea bună (fr.).

Sebastian şi Julia, pe rând, i-au răspuns că nu puteau veni, pentru că voiau neapărat să se-mbăieze, iar domnul Samgrass a fost singurul care s-a oferit să meargă împreună cu ea şi cu preotul.

— Îmi doresc să-l văd pe domnul Samgrass plecând, mi-a spus Sebastian, în timp ce se-mbăia. M-am săturat să-i tot fiu recunoscător.

În decursul celor două săptămâni care au urmat, antipatia faţă de domnul Samgrass a devenit micul secret nespus al tuturor celor din casă; în prezenţa lui, Sir Adrian Porson îşi ţintea ochii înnobilaţi de vârstă către un oarecare orizont îndepărtat şi-şi arcuia buzele într-o postură clasic-pesimistă. Singuri verii maghiari, care i-au înţeles greşit statutul de îndrumător, confundându-l cu un servitor de rang înalt care se bucura de nişte privilegii neobişnuite, au rămas indiferenţi la prezenţa lui.

Domnul Samgrass, Sir Adrian Porson, maghiarii, preotul, Brideshead, Sebastian, Cordelia — numai ei au mai rămas din toată petrecerea de Crăciun.

Religia predomina în casă; nu numai sub aspectul ei practic — mesa şi rozariul zilnice, care aveau loc dimineaţa şi seara în capelă —, ci în tot ce se întâmpla.

— Trebuie să facem din Charles un adevărat catolic, a decretat Doamna Marchmain, drept care, în timpul vizitelor mele acolo, am început să purtăm, ea şi cu mine, o mulţime de mici discuţii pe care le ghida uşor-uşor către capitolul sfinţenie.

După ce am avut-o pe prima, Sebastian mi-a spus:

— A început deja Mami să te ia la câte o „mică discuţie" de-a ei? Aşa face mereu. Naiba să le ia, că nu pot să le sufăr.

Nu te provoca nimeni la câte o asemenea mică discuţie, nici nu erai împins cu bună ştiinţă s-o porţi; se întâmpla, pur şi simplu, când vroia să-ţi vorbească în intimitate, să te trezeşti că rămăseseşi singur cu ea — dacă era vară, într-o plimbare solitară pe lângă lacuri

sau în vreun colţ al incintei zidite, în care se afla grădina de trandafiri; dacă era iarnă, în salonul ei de la parter.

Aceea era camera ei personală; şi-o făcuse numai a ei şi o modificase în aşa fel, încât, dacă intrai, ţi se părea că intraseşi într-o altă casă. Coborâse plafonul şi cornişa complicată care împodobea fiecare încăpere, sub o formă sau alta, aici nu se mai vedea; pereţii, care fuseseră odinioară placaţi cu lambriuri cu brocard, erau aici dezgoliţi, văruiţi cu albastru şi parcă stropiţi cu nenumărate mici acuarele delicat asociate între ele; plutea în aer un miros îndulcit de parfumul proaspăt de flori şi de izul muced al *pot-pourri*-ului[1]; lecturile ei, cu coperţile îmbrăcate în mătase fină, cărţi de poezie şi de pietate citite şi răscitite, umpleau o bibliotecuţă din lemn de trandafir; deasupra şemineului, tronau micile ei comori personale — o Madonă de fildeş, un Sfânt Iosif din ghips, picturi miniaturale postume cu cei trei fraţi ai ei care fuseseră soldaţi. Când am locuit la Brideshead împreună, numai noi doi, în acel august splendid, Sebastian şi cu mine am evitat să intrăm în această cameră a mamei lui.

Frânturi de conversaţie îmi revin în minte odată cu amintirile despre camera ei. Mi-a spus odată:

— Când eram eu tânără, familia mea era una relativ săracă, dar şi aşa mult mai înstărită decât majoritatea celor din jurul nostru; când m-am căsătorit, am devenit foarte bogată. Mă simţeam tulburată şi mă gândeam că nu era bine ca noi s-avem atâtea şi-atâtea lucruri frumoase, când alţii n-aveau de nici unele. Acum îmi dau seama că e posibil ca bogaţii să păcătuiască tânjind după privilegiile săracilor. Fiindcă săracii au fost dintotdeauna preferaţii lui Dumnezeu şi ai sfinţilor Săi, dar eu cred că şi aceasta este o împlinire cu totul specială a Graţiei divine, faptul că-şi împarte sfinţenia către toţi, inclusiv către bogaţi. În Roma păgână, bogăţia era în mod necesar ceva crud; acum, nu mai este.

---

[1] Ghiveci (fr.) — în acest caz, este vorba despre un amestec de mirodenii, flori uscate şi frunze, aşezate într-un vas pentru a parfuma o încăpere.

Eu am spus ceva despre cămilă şi urechile acului[1], la care ea a preluat ideea cu entuziasm.

— *Sigur* că da, mi-a spus, este foarte puţin probabil să treacă o cămilă prin urechile acului, dar evanghelia nu este altceva, de la un cap la altul, decât un catalog întreg de lucruri puţin probabile. Nu e de *aşteptat* ca un bou şi un asin să vină lângă leagănul pruncului să i se închine. Animalele fac întotdeauna tot felul de ciudăţenii în vieţile sfinţilor. Dar în asta şi constă poezia religiei, latura ei de Alice-în-Ţara-Minunilor.

Dar eu am rămas în egală măsură neatins de credinţa ei, ca şi de farmecul ei; sau, mai degrabă, am fost atins de amândouă în egală măsură. Nu-l aveam în minte, pe-atunci, decât pe Sebastian şi-l vedeam deja ameninţat, cu toate că nu ştiam încă precis cât de sinistră era ameninţarea. Se ruga întruna, şi disperat, să fie lăsat în pace. După apele albastre şi după foşnetul frunzelor de palmier, pe care le-avea el în cap, Sebastian era fericit şi inocent ca un insular din Polinezia; numai când corabia uriaşă ancora dincolo de reciful de corali, şi când barca se proptea cu vâslele pe plaja din lagună, şi când pe nisipul de aur, care nu fusese călcat niciodată de vreo cizmă, începeau să tropăie, nepoftiţi, invadatorii — negustorul, administratorul, misionarul, turistul —, numai atunci era momentul să fie dezgropate armele străvechi ale tribului şi să-nceapă să bată tobele pe culmile dealurilor; sau, mai simplu de-atât, să se răsucească pe călcâie din cadrul uşii scăldat în lumină şi să se refugieze de unul singur în penumbră, acolo unde în van se perindau pe pereţi, neputincioase, zeităţile pictate şi unde el putea să-şi scuipe sufletul printre sticlele de rom.

Şi, cum Sebastian trecea la capitolul invadatori propria lui conştiinţă şi toate dovezile de afecţiune umană, zilele lui în Arcadia erau numărate. Pentru că Sebastian se temea de aceste momente pe

[1] „... Mai lesne e să treacă o cămilă prin urechile acului, decât să intre un bogat în împărăţia lui Dumnezeu" (*Matei*, 19, 24 — în varianta adnotată de Bartolomeu Anania, Bucureşti, 2001).

care eu le găseam paşnice. Îi cunoşteam foarte bine acea stare de vigilenţă şi suspiciune, când semăna cu o căprioară care-şi ciuleşte urechile brusc, auzind primele zvoane, oricât de îndepărtate, ale vânătorii; îi mai văzusem aerul acela de sastiseală, când venea vorba despre familia sau religia lui; descopeream acum că şi eu îi deveniseem suspect. Nu-i vorba că şi-ar fi pierdut iubirea pentru mine — îşi pierduse bucuria pe care aceasta i-o provoca, pentru că eu nu mai ţineam de solitudinea lui. Pe măsură ce se înmulţeau intimităţile mele cu familia lui, deveneam tot mai mult un element al lumii de care el se străduia să scape; deveneam una dintre capcanele care-l ţineau pe el în loc. Pentru acest rol mă pregătea mama lui, prin toate acele mici discuţii. Nimic nu era spus cu voce tare. Numai vag şi în foarte rare momente realizam şi eu care erau dedesubturile.

La suprafaţă, singurul duşman era domnul Samgrass. Timp de două săptămâni, Sebastian şi cu mine am rămas la Brideshead şi ne-am văzut de vieţile noastre. Fratele lui era ocupat cu sporturile şi cu administrarea domeniului; domnul Samgrass lucra, în bibliotecă, la cartea Doamnei Marchmain, care-şi petrecea mai tot timpul în compania lui Sir Adrian Porson. Ne întâlneam foarte puţin cu toţi ceilalţi, şi numai serile; sub acoperişul în formă de cupolă, era suficient spaţiu pentru o multitudine de vieţi separate.

După cele două săptămâni, Sebastian mi-a spus:

— Nu-l mai pot suporta pe domnul Samgrass. Hai să mergem la Londra — aşa c-a venit să locuiască la mine şi prefera să stea în casa mea, decât la Mărşăluitori.

Tatălui meu i-a plăcut Sebastian.

— Mi se pare foarte amuzant prietenul tău, mi-a spus. Invită-l mai *des*.

După aceea, când ne-am întors la Oxford, ne-am reluat genul de viaţă care părea să se comprime în aerul acela rece. Tristeţei care-l stăpânise pe Sebastian în trimestrul precedent i-a luat locul un fel de resentiment chiar şi faţă de mine. Inima lui suferea dintr-un

motiv oarecare, nu ştiam de ce anume şi sufeream şi eu pentru el, fiindcă nu puteam să-l ajut.

De la o vreme, dacă era vesel, era, de obicei, fiindcă se îmbăta, iar, când se îmbăta, obsesia lui era să-şi „bată joc de domnul Samgrass". Compusese un cântecel care avea ca refren: „Curu' ars a' lui Samgrass — Samgrass are curu' ars", cântat pe melodia clopotelor de la Sfânta Maria, şi cu asta se ducea, cam o dată pe săptămână, să-i cânte serenade sub fereastră. Domnul Samgrass ieşea în evidenţă prin aceea că era cel dintâi profesor care-şi instalase în apartamentul său telefon privat. Când era dus de tot, Sebastian îl suna la telefonul respectiv şi-i cânta de zor acest cântecel. Domnul Samgrass lua numai partea bună, cum se zice, din toate aceste lucruri şi zâmbea slugarnic ori de câte ori ne întâlneam, dar din ce în ce mai stăpân pe el, de parcă fiecare asemenea ofensă nu făcea decât să-i consolideze posesiunea asupra lui Sebastian.

În cursul acelui trimestru am început să realizez şi eu că Sebastian era beţiv, dar într-un cu totul alt sens decât mine. Şi eu mă îmbătam des, dar asta dintr-un exces de bună dispoziţie, din iubirea faţă de momentul respectiv, pe care aş fi dorit să-l prelungesc şi să-l intensific; Sebastian se îmbăta ca să evadeze. Pe măsură ce amândoi avansam în vârstă şi în seriozitate, eu beam din ce în ce mai puţin, el — din ce în ce mai mult. Am descoperit, la un moment dat, că, şi după ce eu mă întorceam la colegiul meu, el stătea până noaptea târziu şi trăgea de unul singur la măsea. O suită întreagă de nenorociri s-au abătut asupra lui atât de brusc şi atât de neaşteptat de brutal, încât îmi vine şi greu să spun când anume am realizat faptul că prietenul meu avea probleme grave, nu glumă. În vacanţa de Paşti, eram deja destul de conştient.

Julia spunea:

— Bietul Sebastian. Are şi el chimia lui.

Asta era pe-atunci expresia preferată şi provenea din cine ştie ce idee preconceputâ, care ţinea de înţelegerea populară a ştiinţei. „Este un fel de chimie între ei" — se spunea, pentru a explica faptul

că între doi oameni persista fie o ură, fie o iubire atotputernică. Era, de fapt, o nouă formă a vechiului concept numit determinism. Eu nu cred că prietenul meu avea în el vreo chimie.

Vacanța de Paşti petrecută la Brideshead a fost una foarte tristă şi a culminat cu un incident mărunt, dar atât de penibil, încât e de neuitat. Sebastian s-a îmbătat rău de tot chiar înaintea cinei, în casa mamei sale, marcând astfel începutul unei noi etape în evoluția deteriorării lui mentale — un prim pas pe calea fugii lui de familie, care l-a şi nenorocit până la urmă.

S-a întâmplat la sfârşitul zilei în care nenumăratele persoane invitate la petrecerea de Paşti au plecat de la Brideshead. I se spunea „petrecere de Paşti", cu toate că se desfăşura în marțea din Săptămâna Luminată, fiindcă familia Flyte se retrăgea în grup la casa de oaspeți a unei mănăstiri, începând cu marțea din Săptămâna Patimilor, până la Paştele propriu-zis. În anul acela, Sebastian declarase că el nu vroia să meargă, dar în ultima clipă cedase, iar când se întorsese acasă, era într-o stare acut-depresivă, din care n-am reuşit cu nici un chip să-l determin să iasă.

Băuse zdravăn de tot — numai eu ştiu cât de zdravăn — în ultima săptămână, şi anume băuse nervos, în clandestinitate, aşa cum nu-i era câtuşi de puțin obişnuit. În timpul petrecerii, în bibliotecă a existat întruna o tavă de grog[1], iar Sebastian şi-a făcut un obicei din a se strecura până la ea în cele mai diverse momente ale zilei, fără să spună o vorbă nimănui, nici măcar mie. În timpul zilei, casa era mai mult sau mai puțin pustie. Eu îmi petreceam timpul pictând un alt cadru în cămăruța cu obiecte de grădină care dădea direct în colonadă. Sebastian s-a plâns de-o răceală, a rămas în casă şi-n toată acea perioadă nu a fost niciodată propriu-zis treaz; nu i se dădea mare atenție, pentru că era tăcut. Din când în când, vedeam cum atrăgea privirile curioase ale celorlalți, dar

[1] Băutură alcoolică, în principal rom diluat cu apă, denumit astfel după numele amiralului englez Edward Vernon (1684–1757), zis *Old Grog*, care a ordonat ca romul marinarilor săi să fie diluat cu apă.

majoritatea invitaților îl cunoșteau prea puțin ca să observe la el vreo schimbare, iar fiecare membru al familiei lui era ocupat cu propriii săi musafiri.

Când i-am reproșat, mi-a răspuns:

— Nu pot să-i suport pe toți oamenii ăștia în jurul meu.

Abia când au plecat cu toții și nu i-a mai rămas decât să-și înfrunte rudele, abia atunci a cedat.

Obiceiul era să se aducă o tavă de cocteil în salon la ora șase; fiecare își amesteca băuturile cum vroia și sticlele erau luate înapoi când mergeam cu toții să ne schimbăm pentru cină; mai târziu, chiar înaintea cinei, ni se aduceau alte cocteiluri, de astă dată împărțite de servitori.

Sebastian a dispărut după ceai; afară se-ntunecase, iar eu mi-am petrecut o oră jucând *mahjong* cu Cordelia. La ora șase, când s-a întors el, rămăsesem singur în salon; avea o încruntătură pe care i-o cunoșteam prea bine, iar, când mi-a vorbit, i-am recunoscut vocea hârjâită de băutură.

— To' n-au adus cocteilurile-alea? a întrebat el și a tras cu greu de cordonul soneriei.

— Unde-ai fost, l-am întrebat eu.

— Sus, cu Tanti.

— Nu te cred. Ai băut pe undeva.

— Am citit la mine-n cameră. M-a lua' răceala și mai tare azi.

Când au sosit, în sfârșit, cocteilurile, și-a turnat gin și vermut într-un pahar plat și a ieșit din cameră, luându-și-l cu el. M-am luat după el pe scări în sus, dar, când să-l urmez în dormitorul lui, mi-a trântit ușa în nas și a răsucit cheia în broască.

M-am întors în salon plin de aprehensiuni și premoniții.

Familia s-a reunit. Doamna Marchmain a întrebat:

— De Sebastian ce se mai știe?

— S-a dus la el în cameră să se-ntindă puțin. I s-a agravat răceala.

— Vai de mine, sper să nu facă vreo gripă. Parcă mi s-a părut şi mie, o dată sau de două ori în ultima vreme, c-arăta febril. Vrea ceva anume?

— Nu, a rugat în mod special să nu fie deranjat.

Mi-am pus întrebarea dacă nu era cazul să-i spun lui Brideshead, însă masca lui mohorâtă, ca de cristal de stâncă, m-a împiedicat să-i fac orice fel de confidenţe. În schimb, în timp ce urcam scările, ca să mergem să ne îmbrăcăm, i-am spus Juliei.

— Sebastian e beat.

— Nu se poate. Nici măcar n-a coborât la cocteiluri.

— A stat şi-a băut la el în cameră toată după-masa.

— Foarte ciudat! Ce porcărie din partea lui! Şi-o să-i treacă până la cină?

— Nu.

— În tot cazul, te descurci *tu* cu el. Nu-i treaba mea. Şi face des chestii de-astea?

— A mai făcut, în ultima vreme.

— Mare porcărie din partea lui.

I-am încercat uşa lui Sebastian, am găsit-o încuiată, aşa c-am sperat că se culcase; dar, când m-am întors de la baie, l-am găsit aşezat în faţa focului din camera mea; era îmbrăcat de cină, mai puţin pantofii, cravata îi stătea şuie şi avea părul vâlvoi; era foarte roşu la faţă şi parcă-şi ţinea ochii uşor încrucişaţi. Vorbea telegrafic:

— Charles, ce mi-ai spus foarte adevărat. Nu cu Tanti. Băut whisky sus aici. Nu mai e nimic în bibliotecă dac-au plecat musafirii. C-au plecat musafirii şi numai Mami. Şi io mă simt puţin cam beat. Cred că mai bine mi-aduce pe-o tavă ce-o fi uite-aici. Cină cu Mami nu.

— Du-te şi te culcă, i-am spus. O să comunic eu că te-a întors răceala.

— M-a-ntors rău de tot.

L-am condus în camera lui, care era zid în zid cu a mea, şi am încercat să-l fac să se bage în pat, dar el s-a aşezat la masa de toaletă şi a început să se zgâiască la el însuşi cel din oglindă, încercând să-şi refacă lavaliera. Pe măsuţa de scris de lângă foc era o carafă de whisky pe jumătate golită. Am luat-o de-acolo, crezând că n-o să mă vadă, însă el s-a răsucit brusc de la oglindă şi-a zis:

— Pune-o la loc.

— Nu fi dobitoc, Sebastian. Ai băut destul.

— Ce mama dracului îţi pasă ţie?! Tu nu eşti aici decât musafir — musafirul *meu*. Şi eu beau cât vreau în casa mea.

În acel moment, s-ar fi bătut cu mine ca să-şi ia sticla înapoi.

— Foarte bine, i-am spus eu, punând carafa de unde o luasem. Dar ţine-te măcar deoparte, pentru Dumnezeu!

— Auzi, ia vezi-ţi tu de treabă. Ai venit aici fiindcă erai prietenul meu; şi-acuma ce faci? Mă spionezi în locul maică-mii, ştiu eu. Ei bine, poţi să te duci şi să-i spui că de-acuma-ncolo eu îmi aleg singur prietenii şi ea să-şi aleagă singură spionii.

Aşadar, l-am lăsat singur şi am coborât la cină.

— Vin de la Sebastian, am spus. I-a revenit răceala, şi-ncă destul de tare. S-a culcat şi spune că nu vrea nimic.

— Bietul Sebastian, a zis Doamna Marchmain. I-ar prinde bine un pahar de whisky fierbinte. Mă duc să văd ce face.

— Lasă, mami, că mă duc eu, a zis Julia, ridicându-se de pe scaun.

— Ba *eu* mă duc, a zis Cordelia, care-şi lua cina cu toată lumea în seara cu pricina, pentru a celebra, într-un fel anume, plecarea musafirilor — şi, până s-apuce oricine s-o oprească, ea şi ajunsese la uşă, ba chiar ţâşnise pe uşă afară.

Privirile mele s-au întâlnit cu ale Juliei, care a ridicat imperceptibil din umeri, cu un aer de tristeţe.

După câteva minute, Cordelia s-a întors, arborând o figură gravă.

— Nu, într-adevăr, a zis ea, nu pare să vrea nimic.

— Dar cum se simte?

— Ei bine, nu *ştiu*, dar *cred* că e beat rău de tot, a zis ea.

— *Cordelia!*

La un moment dat, copila din ea s-a apucat să chicotească:

— „Fiul de marchiz nedeprins cu vinul" — auzi! Şi „Miza: cariera studentului-model"!

— Charles, e-adevărat? a întrebat Doamna Marchmain.

— Da.

Exact atunci ne-a fost anunţată cina şi ne-am dus cu toţii în sufragerie, unde nu s-a mai scos o vorbă pe acest subiect.

— Ai spus că Sebastian e beat? m-a întrebat Brideshead, când am rămas numai eu cu el.

— Da.

— Ce moment extraordinar şi-a putut alege. Şi tu nu l-ai putut opri?

— Nu.

— Nu, a zis Brideshead, presupun că nu l-ai fi putut opri. L-am văzut odată pe tatăl meu beat — chiar aici, în camera asta. Nu cred să fi avut mai mult de zece ani pe-atunci. Nu poţi să-i opreşti pe oameni, dacă ei vor să se îmbete. Nici mama nu l-a putut opri pe tata, cred că ştii.

Vorbea în felul lui ciudat, impersonal. Cu cât observam această familie mai mult, mă gândeam eu, cu-atât mi se păreau cu toţii mai curioşi.

— O s-o rog pe mama să ne citească în această seară.

Abia mai târziu am aflat despre obiceiul acesta, de a-i cere Doamnei Marchmain să facă o lectură cu voce tare, ori de câte ori survenea câte o seară de tensiune în familie. În seara aceea, ne-a citit o parte din *Înţelepciunea părintelui Brown*[1]. Julia îşi adusese lângă ea un scăunel plin de ustensile de manichiură şi-şi refăcea stratul de lac

[1] Volum de povestiri ale lui Gilbert Keith Chesterton (1874–1936), în care personajul central este un preot-detectiv.

de pe unghii cu mare grijă; Cordelia ţinea în braţe pechinezul Juliei; Brideshead îşi dădea pasienţe; eu, neavând nici o altă ocupaţie, studiam minunea de grup pe care-l făceau cu toţii şi deplângeam situaţia prietenului meu de sus.

Dar nu se terminaseră încă ororile acelei seri.

Doamna Marchmain obişnuia uneori, când nu erau de faţă decât membrii familiei, să treacă pe la capelă înainte de-a merge la culcare. Tocmai îşi închisese cartea şi întrebase cine vroia să meargă împreună cu ea, când uşa s-a deschis şi şi-a făcut apariţia Sebastian. Era îmbrăcat la fel cum îl văzusem eu mai devreme, dar acum nu mai era îmbujorat la faţă, ci palid ca un mort.

— Venit să-mi cer scuze, a zis el.

— Sebastian, dragul meu, du-te mai bine înapoi la tine-n cameră, i-a spus Doamna Marchmain. Putem să vorbim şi mâine-dimineaţă.

— Nu ţie. Venit să-mi cer scuze lui Charles. Am fost măgar cu el şi e musafirul meu. Musafirul meu şi singurul meu prieten şi eu am fost măgar cu el.

Pe toţi ne-au trecut fiorii. L-am condus înapoi în camera lui; ai lui s-au dus cu toţii să-şi facă rugăciunile. Când am ajuns la el în cameră, am constatat că nu mai era nimic în carafa de whisky. I-am spus:

— Este momentul să te bagi în pat.

Sebastian a început să plângă.

— De ce le iei lor partea împotriva mea? Ştiam eu c-aşa o să se-ntâmple, dacă te las aici, să faci cunoştinţă cu ei. De ce mă spionezi?

Mi-a spus şi altele, de care nici nu vreau să-mi aduc aminte — nici măcar acum, după ce au trecut douăzeci de ani. Într-un târziu, am reuşit să-l fac s-adoarmă şi m-am dus şi eu la culcare, peste măsură de trist.

A doua zi dimineaţă, a venit la mine-n cameră foarte devreme, în timp ce restul casei încă mai dormea, şi a dat draperiile deoparte;

zgomotul făcut de ele m-a trezit şi l-am zărit: stătea cu spatele la mine, îmbrăcat din cap până-n picioare şi fuma, uitându-se pe fereastră afară, la umbrele alungite pe care le-aruncau zorii peste iarba plină de rouă, şi ascultând primele ciripituri ale păsărilor în vârfurile copacilor îmbobociţi. I-am spus ceva, iar el s-a întors către mine cu o figură pe care nu se mai vedeau ravagiile din ajun, ci era proaspătă şi îmbufnată, ca de copil dezamăgit.

— Ei, am zis eu. Cum te simţi?

— Destul de aiurea. Cred că e posibil să nu-mi fi trecut cu totul beţia. Tocmai vin de jos, de la grajduri, unde am încercat să pun mâna pe-o maşină, dar totul e-ncuiat. Suntem rupţi de lume.

A luat o înghiţitură din sticla de apă de lângă perna mea, şi-a aruncat ţigara pe fereastră şi şi-a aprins una nouă, cu nişte mâini care-i tremurau cum le tremură bătrânilor.

— Unde vrei să mergi?

— Nu ştiu. Presupun că la Londra. Pot să vin să stau la tine?

— Sigur că da.

— Păi, atunci, ia şi te-mbracă. Pot să ne trimită bagajele şi mai târziu, cu trenul.

— Nu putem pleca-n felul ăsta.

— Nici nu putem rămâne.

S-a aşezat pe pervaz, uitându-se iarăşi pe fereastră afară. Îndată după aceea, mi-a spus:

— Uite, că iese fum pe unele dintre coşuri. Probabil c-au deschis grajdurile, de-acum. Haide.

— Nu pot să plec aşa, am zis eu. Trebuie să-mi iau la revedere de la mama ta.

— Ce zbir simpatic eşti.

— Ei bine, nu ştiu de ce, dar nu-mi place să fug în felul ăsta.

— Iar mie puţin îmi pasă. Eu o să fug oricum, cât de repede şi cât de departe o să pot. Iar tu poţi să născoceşti, împreună cu maică-mea, orice complot vrei — înapoi nu mă mai vezi.

— Aşa vorbeai şi azi-noapte.

— Ştiu. Îmi pare foarte rău, Charles. Ţi-am spus că nu mi-a trecut chiar de tot beţia. Dacă te-ncălzeşte cu ceva, şi mie mi se pare că sunt absolut detestabil.

— Nu mă-ncălzeşte cu nimic.

— Ar fi trebuit să te-ncălzească, mă gândeam eu, măcar aşa, puţin. Mă rog, dacă nu vrei să vii, spune-i tu lui Tanti c-o iubesc.

— Chiar ai de gând să pleci?

— Bineînţeles.

— Şi ne vedem la Londra?

— Da, fiindcă vin să stau cu tine.

Apoi a ieşit, dar eu n-am mai reuşit să dorm; abia după vreo două ceasuri a venit un servitor cu ceai şi pâine cu unt şi mi-a pregătit hainele pentru o nouă zi.

Ceva mai târziu, în aceeaşi dimineaţă, am căutat-o pe Doamna Marchmain; vântul se înteţise, aşa c-am rămas în casă; m-am aşezat lângă ea, în faţa focului din camera ei; stătea aplecată deasupra lucrului de mână, în timp ce mugurii de iederă se loveau de ferestre.

— Aş fi preferat să nu-l *văd*, mi-a spus ea. Asta mi s-a părut ceva foarte crud. Nu mă supără *ideea* că e beat. Asta fac toţi bărbaţii în tinereţe. Cu *ideea* în sine sunt obişnuită. Fraţii mei parcă erau nebuni la vârsta lui. Cel mai dureros, azi-noapte, a fost că nu mai avea nici urmă de *fericire*.

— Ştiu, am zis eu. Nu l-am văzut niciodată chiar în halul ăsta.

— Şi, dintre toate serile, tocmai aseară..., după ce plecase toată lumea şi nu mai rămăseserăm decât noi — pentru că, vezi tu, Charles, eu te consider, în bună măsură, unul dintre noi. Sebastian te iubeşte — de pe vremea când n-avea nevoie să facă eforturi ca să fie vesel. Şi asta nu mai era — vesel. Am dormit foarte puţin azi-noapte şi-n tot acest timp n-am făcut decât să mă-ntorc la unul şi-acelaşi lucru: la cât de nefericit era.

Îmi era cu neputinţă să-i explic un lucru pe care eu însumi îl înţelegeam numai pe jumătate; chiar şi atunci îmi spuneam, în sinea mea: „O să afle, şi-ncă destul de curând. Poate că ştie deja."

— A fost ceva oribil, i-am spus. Dar vă rog: să nu credeţi că aşa se poartă de obicei.

— Domnul Samgrass mi-a spus că tot trimestrul trecut a băut mult prea mult.

— Da, dar nu în felul acesta — niciodată chiar aşa.

— Şi-atunci, de ce acum? Şi-aici?! Cu noi?! Toată noaptea m-am perpelit, şi m-am rugat, şi m-am întrebat ce-aş putea să-i spun, iar acum, de dimineaţă, nu-l mai găsesc aici. Foarte crud a fost, din partea lui, să plece fără nici o vorbă. Nu vreau să se ruşineze — faptul că se ruşinează face ca totul să fie o asemenea greşeală din partea lui.

— Îi e ruşine că e nefericit, am zis eu.

— Domnul Samgrass îmi spune că Sebastian e gălăgios şi binedispus. Eu cred — a continuat ea cu o vagă nuanţă de umor în glas, făcând să se mai lumineze puţin atmosfera — că tu şi cu el vă cam bateţi joc de domnul Samgrass. Nu-i foarte frumos din partea voastră. Eu îl îndrăgesc foarte mult pe domnul Samgrass şi cred c-aşa s-ar cuveni să faceţi şi voi, după tot ce-a făcut pentru voi. Dar stau şi mă gândesc tot eu că, dac-aş fi de vârsta voastră, şi bărbat pe deasupra, poate că şi eu aş simţi tentaţia să-mi bat joc puţin de domnul Samgrass. Nu de asta sunt eu supărată, ci de seara trecută şi de azi-dimineaţă, care sunt două lucruri cu totul diferite. Pentru că, vezi tu, *s-a mai întâmplat şi înainte.*

— Eu tot ce pot să spun este că l-am mai văzut adeseori beat şi că m-am îmbătat şi eu adeseori cot la cot cu el, dar ceea ce s-a petrecut aseară a fost o noutate chiar şi pentru mine.

— A, nu — nu despre Sebastian vorbeam. Vorbeam despre ceva ce s-a întâmplat cu mulţi ani în urmă. Am mai trecut prin aşa ceva cu un alt bărbat pe care-l iubeam. În fine, probabil că de-acum ştii despre cine-i vorba — despre tatăl lui. Şi el se îmbăta exact aşa, cum

ai văzut. Mi-a spus cineva că nu se mai comportă la fel şi-acum. Eu, cel puţin, mă rog la Dumnezeu să fie adevărat şi-i mulţumesc lui Dumnezeu din tot sufletul, dacă aşa este. Dar *fugitul — şi el* a fugit, după cum ştii. Exact aşa s-a întâmplat, cum ai spus tu adineauri — îi era ruşine de faptul că nu era fericit. Amândoi nefericiţi, ruşinaţi şi fugari. Mare păcat. Bărbaţii cu care am crescut eu — şi ochii ei mari s-au mutat de pe broderia la care lucra spre cele trei picturi în miniatură din mapa de piele pliabilă de pe tăblia şemineului — nu erau deloc aşa. Pur şi simplu nu înţeleg. Tu înţelegi, Charles?

— Foarte puţin.

— Şi totuşi, Sebastian te îndrăgeşte pe tine mai mult decât pe oricare dintre noi, ştii foarte bine. Tu trebuie să-l ajuţi. Eu nu pot.

Eu comprim aici, în câteva propoziţii, o discuţie care, atunci şi acolo, s-a prelungit în mult mai multe. Doamna Marchmain nu bătea câmpii, dar aborda subiectul într-o manieră feminină, de parcă i-ar fi făcut curte: îi dădea târcoale, se apropia de el, se retrăgea, făcea câte-o fandare; plutea pe deasupra lui ca un fluture, juca leapşa cu el, nefăcând practic nici o mişcare semnificativă în direcţia adevăratului punct nevralgic, decât atunci când erai întors cu spatele la ea, şi rămânând înlemnită atâta timp cât stăteai cu ochii aţintiţi spre ea. Nefericirea, fugitul de-acasă — acestea erau lucrurile care-i provocau tristeţea şi, în felul ei anume, le-a scos la lumină pe toate până să termine de vorbit. O oră întreagă a durat până să spună tot ce avea de spus. Pe urmă, în timp ce eu mă ridicam să plec, a adăugat, ca şi cum şi-ar fi adus aminte de ceva:

— Mă-ntrebam: ai văzut cumva cartea fratelui meu? Tocmai a ieşit de sub tipar.

I-am spus că mă uitasem peste ea la Sebastian în cameră.

— Mi-ar plăcea să ai şi tu un exemplar. Îmi dai voie să-ţi ofer eu unul? Trei bărbaţi splendizi au fost; iar Ned era cel mai bun dintre ei. El a fost omorât ultimul, iar, când am primit telegrama, pe care ştiam c-aveam s-o primesc, ţin minte că m-am gândit: „E-he, de-acum e rândul fiului meu să facă tot ce nu mai poate face Ned pe

lumea asta." Eram singură pe-atunci. El era tocmai pe punctul de-a pleca la Eton. Dacă-ți faci timp să citești cartea lui Ned, vei înțelege.

Avea un exemplar pregătit, așezat pe biroul ei. M-am gândit atunci: „Și-a planificat despărțirea asta încă dinainte să intru pe ușă. Și-o fi repetat dinainte și toată discuția?! Dacă lucrurile ar fi mers într-o altă direcție, oare și-ar fi pus cartea înapoi în sertar?"

A scris numele ei și pe al meu pe pagina de gardă, plus data și locul.

— Și pentru tine m-am rugat azi-noapte, mi-a spus.

Am tras ușa după mine, lăsând în urmă toată acea *bondieuserie*[1], tavanul jos, cretonul, legăturile de cărți din piele de miel, vederile de la Florența, castronașele cu zambile și *pot-pourri*, broderia în *petit-point*[2], lumea aceea modernă, plină de intimități femeiești, și m-am întors în holul cel mare, cu plafonul lui cu bolți și nișe, cu coloane și antablamente, în atmosfera bărbătească, augustă, a unor vremuri mai bune.

Prost nu eram și destul de mare cât să știu că fusesem ținta unei tentative de mituire, dar și destul de tânăr, pentru ca experiența să mi se fi părut plăcută.

N-am văzut-o pe Julia în dimineața aceea, dar, când să plec, a venit Cordelia în fugă până la portiera mașinii și mi-a spus:

— O să te vezi cu Sebastian? Te rog să-i spui cât îl iubesc de mult. Ții minte — cât îl iubesc de *mult*?!

În trenul care mă ducea spre Londra, am citit cartea pe care mi-a dăruise Doamna Marchmain. În frontispiciu, era reprodusă fotografia unui tânăr în uniforma Grenadierilor de Gardă[3], care mi-a

[1] Franțuzism disprețuitor care denumește atmosfera bisericoasă; din *bon Dieu* (fr.) — „bunul Dumnezeu".

[2] Textual: „punct mic" (fr.), tip de cusătură în puncte mici, în cruce.

[3] Cel dintâi și cel mai vechi dintre cele cinci regimente de gardă ale Casei Regale britanice.

dezvăluit, limpede ca lumina zilei, de unde venea masca morocănoasă care se suprapunea, la Brideshead, trăsăturilor grațioase ale familiei tatălui său; bărbatul acesta era un om al cavernelor și pădurilor, un vânător, un judecător al consiliului tribal, era depozitarul tradițiilor fruste ale unei populații aflate într-o continuă încleștare cu mediul ei de viață. Mai erau și alte ilustrații în carte, instantanee cu cei trei frați în vacanță, și la fiecare dintre ei am regăsit aceleași linii arhaice; iar când îmi aminteam de chipul delicat și luminos al Doamnei Marchmain, nu găseam nici o asemănare între ea și cei trei bărbați pe care-i aveam în fața ochilor.

Ea însăși apărea foarte rar în carte; era cu nouă ani mai în vârstă decât cel mai mare dintre ei și se măritase și plecase de acasă pe vremea când ei erau încă școlari; între ea și ei mai fuseseră alte două surori; după nașterea celei de-a treia fiice, avuseseră loc pelerinaje și acțiuni pioase de binefacere în speranța de a se ivi și un fiu, pentru că la mijloc erau și o proprietate vastă, și un nume cu vechime; moștenitorii bărbați veniseră pe lume mult mai târziu, dar atât de abundent, încât, la vremea respectivă, păruseră a fi o chezășie a continuității unei linii, care însă, așa cum tragic arătaseră ulterior evenimentele, se stinsese brusc, odată cu ei.

Istoria familiei cu pricina era una tipică pentru nobilimea de țară catolică din Anglia. De la domnia Elisabetei[1] până la cea a Victoriei, trăiseră o viață de izolare, printre neamurile și arendașii lor, trimițându-și fiii la școli din străinătate; adeseori se căsătoriseră acolo unde trăiau, între ei, sau, cel mult, într-un grup de familii ca și ei, excluse de la orice promovare; și învățaseră, de-a lungul acelor generații pierdute, niște lecții care se regăseau în viețile acestor ultimi trei bărbați ai casei.

Munca de redactor abil a domnului Samgrass adunase laolaltă și aranjase în succesiune un material scris, curios de omogen, format

[1] Cartea de față fiind publicată în 1945, autorul nu putea ști decât de existența unei singure regine Elisabeta, fiica lui Henric al VIII-lea, care a domnit între 1558 și 1603.

din poezii, scrisori, fragmente de jurnal, unul sau două articole nepublicate în prealabil — toate emanând aceeaşi atmosferă entuziastă, serioasă, cavalerească, spiritualizată; plus o serie de scrisori de la contemporani de-ai lor, scrise după ce muriseră, toate având un anumit nivel de coerenţă, care spuneau aceeaşi poveste a unor bărbaţi care, deşi se aflau în plin avânt al realizării academice şi al succesului sportiv, deşi se bucurau de popularitate şi de promisiunea unor măreţe recunoaşteri în viitor, erau văzuţi oarecum particularizaţi faţă de cei asemenea lor, ca nişte victime împodobite cu ghirlande şi capabile de sacrificiu. A trebuit să moară bărbaţi ca aceştia, pentru a-i face o lume locotenentului Hooper; ei fuseseră băştinaşii, nişte nimica din perspectiva legii, care puteau fi împuşcaţi după pofta inimii, în aşa fel, încât locurile să nu mai fie nesigure pentru comis-voiajor, cu ochelarii lui pince-nez[1] poligonali, care-ţi întinde o mână bondoacă şi năduşită, care-ţi rânjeşte cu toată dentiţia. M-am întrebat, în vreme ce trenul mă ducea tot mai departe de Doamna Marchmain, dacă nu cumva şi ea era urmărită de acelaşi blestem, care o însemnase, poate, şi pe ea, ca şi pe toţi ai ei, urmând s-o distrugă prin alte mijloace decât războiul. Să fi văzut, oare, vreun semn în miezul de foc al grătarului de la şemineul ei cel îmbietor; să fi auzit, oare, în răpăitul iederii pe geamul ferestrei, acest murmur al pierzaniei?

Apoi am ajuns la gara Paddington şi, când am revenit acasă, l-am găsit pe Sebastian la mine; sentimentul tragediei mi s-a disipat, pentru că arăta la fel de vesel şi se simţea la fel de liber, cum era când îl întâlnisem pentru prima oară.

— Cordelia îţi transmite cât de mult te iubeşte.

— Ai avut o „mică discuţie" cu Mami?

— Da.

— Şi? Ai trecut de partea ei?

---

[1] Textual: „ciupeşte nasul" (fr.), tip de ochelari fără braţe, care se fixează pe vârful nasului.

În ajun, i-aş fi spus: „Nu există două părţi"; atunci, în schimb, i-am spus:

— Nu, sunt de partea ta, *Sebastian contra mundum*[1].

Şi asta a fost, atunci şi de-atunci înainte, toată conversaţia pe care am mai purtat-o pe acest subiect.

Dar în jurul lui Sebastian se adunau din ce în ce mai strâns umbrele. Ne-am întors la Oxford şi, o dată în plus, micsandrele erau în plină floare sub ferestrele mele, şi castanii colorau străzile, şi zidurile de piatră caldă îşi azvârleau umbrele pe caldarâm; dar nu mai era cum fusese odată, pentru că în sufletul lui Sebastian era iarnă în toi.

Săptămânile au trecut; ne-am căutat locuinţă pentru trimestrul care urma şi le-am găsit pe strada Merton, într-o căsuţă retrasă şi scumpă, de lângă terenul de tenis.

M-am întâlnit cu domnul Samgrass, pe care nu-l mai văzuserăm atât de des în ultima vreme, şi l-am anunţat de alegerea noastră. Stătea lângă masa de la Blackwell, pe care fuseseră expuse cărţi recente în limba germană, şi-şi punea câteva deoparte, într-un mic teanc, pe care vroia să şi le cumpere.

— Adică-ţi împarţi cazarea cu Sebastian? m-a întrebat el. Deci *are* de gând să mai vină şi trimestrul viitor?

— Aşa mă gândesc. De ce n-ar mai veni?

— Nu ştiu de ce; aveam impresia că se putea să nu mai vină. Întotdeauna greşesc în privinţe de-astea. Îmi place strada Merton.

Mi-a arătat cărţile pe care şi le cumpăra, dar, eu neştiind nemţeşte, nu mi-au trezit în nici un fel interesul. Când m-am despărţit de el, mi-a spus:

— Să nu crezi că vreau să mă amestec, ştii dumneata ce spun, dar eu, unul, n-aş face nici un aranjament *definitiv* pe strada Merton, până n-aş fi sigur.

---

[1] Sebastian împotriva lumii (lat.).

I-am povestit lui Sebastian această discuție, iar el a zis:

— Da, sigur că da, complotul e-n desfășurare. Mami vrea să mă duc să locuiesc la monseniorul Bell.

— Și mie de ce nu mi-ai spus nimic?!

— Pentru că *nu* am de gând să locuiesc la monseniorul Bell.

— Eu totuși cred c-ai fi putut să-mi spui și mie. De când știi de asta?

— Ei, de ceva timp. Mami, după cum știi, este foarte isteață. A văzut că nu i-a reușit cu tine. Presupun că de vină a fost scrisoarea pe care i-ai scris-o după ce-ai citit cartea unchiului Ned.

— N-am spus mai nimic în ea.

— Tocmai asta a fost. Dacă era vorba să-i fii de vreun folos, i-ai fi scris o mulțime de lucruri. Unchiul Ned e testul suprem, știi asta.

Se pare însă că Doamna Marchmain nu-și pierduse orice speranță, pentru că, după numai câteva zile, am primit un bilet din partea ei, în termenii următori: „Trec prin Oxford marți și sper să vă văd și pe tine, și pe Sebastian. Aș vrea să te văd pe tine singur numai cinci minute înainte de a-l vedea și pe el. Oare-ți cer prea mult? Voi fi la ușa ta în jurul orei douăsprezece."

A venit. Mi-a admirat apartamentul...

— Frații mei, Simon și Ned, au fost și ei aici, cred că știi. Apartamentul lui Ned era cu fața spre grădină. Am vrut să vină și Sebastian aici, dar soțul meu a fost la Christ Church, după cum știi, a luat asupra lui problema educației lui Sebastian... Apoi, admirându-mi desenele: Picturile tale din oficiul grădinarului — *toată lumea* le adoră. Nu te iertăm în vecii vecilor, dacă nu vii să le termini.

În cele din urmă, a trecut la motivul vizitei:

— Presupun c-ai ghicit deja ce anume vroiam să te întreb. Și te întreb simplu: mai bea Sebastian la fel de mult și-n trimestrul acesta?

Ghicisem, ce-i drept; i-am răspuns:

— Dac-ar fi așa, nu v-aș răspunde nimic. Dar cum nu este așa, pot să vă răspund: Nu.

— Te cred. Slavă Domnului! a zis ea — şi-am plecat împreună să ne luăm prânzul la colegiul Christ Church.

În seara aceea, pe Sebastian l-a lovit nenorocirea şi-a treia oară; a fost găsit de vicedecan, hălăduind la ora unu noaptea prin curtea interioară cea mare de la Christ Church, iremediabil de beat.

Când mă despărţisem de el, cu câteva minute înainte de miezul nopţii, îl lăsasem abătut, dar pe deplin treaz. În ora care urmase, băuse de unul singur o jumătate de sticlă de whisky. Când a venit să-mi povestească, a doua zi dimineaţa, nu-şi mai amintea mare lucru despre toată povestea.

— Asta e tot ce-ai găsit de făcut, după ce-am plecat eu? l-am întrebat. Ai băut de unul singur.

— Vreo două pahare; sau poate patru. Dar nu mi se-ntâmplă decât atunci când vin să mă bată la cap. N-aş avea nici o problemă, dacă m-ar lăsa naibii în pace.

— Acuma chiar că n-or să te mai lase, i-am spus eu.

— Ştiu.

Amândoi ştiam că era vorba de o criză. În dimineaţa respectivă, nu aveam ce iubire să-i ofer lui Sebastian; el ar fi avut nevoie, dar eu nu aveam nimic de oferit.

— Zău aşa, i-am spus, dacă ai de gând să te pui pe băut aşa, solitar, ori de câte ori îţi cad ochii pe vreun membru al familiei tale, chiar că eşti un caz deznădăjduit.

— A, da, a zis Sebastian copleşit de tristeţe. *Ştiu* şi eu. Nu mai am nici o nădejde.

Dar eu mă simţeam lezat în mândria mea, fiindcă mă adusese în postura de a fi un mincinos şi, deci, nu puteam răspunde aşteptărilor lui.

— Mă rog, şi ce-ţi propui să faci?

— Eu nu fac nimic. Or să facă ei tot ce e de făcut.

L-am lăsat să plece fără să-l consolez.

Apoi, maşinăria s-a pus din nou în mişcare şi am văzut repetându-se tot ce se întâmplase în decembrie; domnul Samgrass şi

monseniorul Bell s-au întâlnit cu decanul de la Christ Church; Brideshead a venit şi el pentru o noapte; roţile cele mari s-au urnit şi rotiţele mici au zuruit. Toată lumea era peste măsură de întristată pentru Doamna Marchmain, ai cărei fraţi îşi aveau numele înscrise cu litere de aur pe zidul memorialului de război, ai cărei fraţi îşi aveau amintirea încă proaspătă în sufletele multora.

A venit iarăşi să mă vadă şi iar va trebui să comprim în câteva cuvinte o conversaţie pe care am purtat-o de la Holywell, prin Parcuri, peste Mesopotamia[1] şi apoi pe feribot, până în Oxfordul de Nord, unde ea urma să-şi petreacă noaptea, împreună cu nişte maici pe care le luase, într-un fel sau altul, sub protecţia ei.

— *Trebuie* să mă credeţi, i-am spus. Atunci când v-am spus că Sebastian nu bea, vă spuneam adevărul — asta ştiam eu atunci.

— Ştiu că-ţi doreşti să-i fii un prieten bun.

— N-am vrut să spun asta. Eu aşa credeam — aşa cum v-am spus. Şi acum cred la fel, într-o oarecare măsură. Cred că s-a mai îmbătat de vreo două sau de trei ori, nu mai multe.

— Nu foloseşte la nimic, Charles, mi-a spus ea. Singurul lucru care se înţelege din ce spui tu este că nici nu ai atâta influenţă asupra lui, nici nu-l cunoşti atât de bine, pe cât am crezut eu. Nu foloseşte la nimic nici să încercăm să-l credem. Eu am mai văzut beţivi. Unul dintre cele mai cumplite lucruri legate de ei este cum încearcă să te înşele. Iubirea de adevăr este primul lucru pe care şi-l pierd.

După acel prânz minunat pe care l-am luat împreună şi după ce tu ai plecat, Sebastian a fost aşa un scump cu mine, exact la fel ca atunci când era doar un băieţel — iar eu am fost de acord cu tot ce-a vrut el. Ştii că avusesem unele dubii în legătură cu faptul că vroia să împartă aceeaşi locuinţă cu tine. Sunt convinsă că vei înţelege de ce spun asta. Ştii că ne eşti drag tuturor, chiar şi lăsând la o parte faptul

[1] Este vorba despre o limbă de pământ aflată între cele două braţe în care se desface fluviul Tamisa la Oxford, formând o insulă denumită astfel după sensul cuvântului grecesc *Mesopotamia* — „între două fluvii", pentru că vechiul imperiu era aşezat între fluviile Tigru şi Eufrat.

că eşti prietenul lui Sebastian. Ţi-am simţi lipsa foarte tare, dacă vreodată ai înceta de-a mai veni la noi în vizită. Dar vreau ca Sebastian să aibă tot felul de prieteni, nu numai unul singur. Monseniorul Bell îmi spune că niciodată nu se amestecă printre ceilalţi catolici, că nu merge niciodată la Newman[1], că foarte rar merge până şi la mesă. Doamne fereşte, că nu zice nimeni să cunoască numai catolici, dar să cunoască măcar *câţiva*. Este necesară o credinţă peste măsură de puternică pentru a putea rezista de unul singur, iar Sebastian nu e puternic.

Dar eram atât de fericită la prânzul de marţea trecută, încât am renunţat la toate obiecţiile; ba chiar am fost, împreună cu el, să-mi arate apartamentul pe care vi l-aţi ales. Încântător. Am hotărât şi ce mobile să vă aducem de la casa noastră din Londra, ca să-l faceţi şi mai simpatic. Şi pe urmă, chiar în seara aceea, de după ce ne-am întâlnit! Nu, Charles, aşa ceva nu se înscrie în Logica Lucrului.

Când am auzit-o, ţin minte că m-am gândit: „Asta-i precis o expresie pe care a prins-o din zbor de la vreun trântor intelectual de-al ei."

— Mă rog, am zis eu. Şi? Aveţi vreun remediu?

— Cei de la colegiu sunt extraordinar de amabili! Spun că nu-l exmatriculează, cu condiţia să meargă să locuiască la monseniorul Bell. Nu cred că mi-ar fi trecut prin minte să propun eu însămi această soluţie; a fost chiar ideea monseniorului. Ţi-a trimis şi ţie în mod special un mesaj, în care-ţi spunea cât de bine-venit vei fi întotdeauna. Nu are loc şi pentru tine în palatul cel vechi, dar am, aşa, ca o bănuială că nici tu nu ţi-ai fi dorit să stai acolo.

— Doamnă Marchmain, dacă vreţi să faceţi din el un beţiv, exact asta şi este soluţia. Nu-nţelegeţi că fie şi cea mai vagă idee că este *urmărit* s-ar dovedi fatală pentru el?!

---

[1] Este vorba despre Societatea Newman, principala formă de asociere a catolicilor de la Oxford, denumită astfel după cardinalul John Henry Newman (v. nota 3, pag. 27).

— Vai, dragă, n-are nici un rost să-ncerc să-ţi explic. Protestanţii au întotdeauna impresia că preoţii catolici sunt nişte spioni.

— N-am vrut să spun asta — şi am încercat să-i explic, dar nu mi-a reuşit cine ştie ce. Într-un târziu, am zis: Trebuie să se simtă liber.

— Dar a fost liber, a fost întotdeauna liber pân-acum şi uite care este rezultatul.

Ajunseserăm la feribot; ajunseserăm într-un impas. Fără să mai schimbăm aproape nici o vorbă, am condus-o până la mănăstire, după care am luat autobuzul înapoi către Carfax.

Sebastian era la mine-n cameră şi mă aştepta.

— Îi telegrafiez lui Papà, mi-a spus. N-o să-i lase el să mă bage cu forţa în casa preotului ăluia.

— Dar dacă ţi se pune această condiţie ca să mai fii primit la Universitate?

— Atunci o să renunţ la Universitate. Poţi să-ţi închipui cum aş fi eu, înghiţind mesa de două ori pe săptămână, ajutând pe la ceaiurile dansante ale bobocilor catolici timizi, luând cina cu conferenţiarul venit în vizită la Newman, bând câte un pahar de Porto când am avea musafiri — monseniorul Bell stând cu ochii pe mine ca nu cumva să-mi torn prea mult —, devenind subiectul discuţiei, când aş ieşi din cameră, despre cum sunt un beţivan local cam stânjenitor, luat în grijă numai şi numai pentru că mama lui este o persoană atât de fermecătoare?

— I-am spus că n-o să meargă, am zis eu.

— Ce facem, ne-mbătăm de-a binelea în seara asta?

— Cred că e singurul moment în care paguba n-are nici un motiv să fie mai mare decât este, am zis eu.

— *Contra mundum?!*

— *Contra mundum!*

— Slavă ţie, Charles. Nu ne-au mai rămas multe seri.

Şi în noaptea aceea, pentru prima oară după multe săptămâni, ne-am îmbătat împreună, de-am ajuns să delirăm; l-am condus pe

Sebastian până la poartă exact când clopotele băteau de miezul nopții, apoi m-am târât înapoi până-n camera mea, pe sub cerul spuzit cu stele care înotau ametite printre turnuri, și am adormit îmbrăcat, ceea ce nu mi se mai întâmplase de un an de zile.

A doua zi, Doamna Marchmain a părăsit Oxfordul și l-a luat și pe Sebastian cu ea. Brideshead și cu mine am intrat în apartamentul lui, ca să triem ce ar fi vrut el să i se expedieze acolo unde se ducea și ce putea rămâne pe loc.

Brideshead era la fel de grav și de impersonal ca întotdeauna.

— E păcat că Sebastian nu-l cunoaște mai bine pe monseniorul Bell, a zis el. Ar vedea că este o persoană minunată, la care poate locui foarte bine. Am locuit eu însumi la el în ultimul an. Mama crede că Sebastian este un bețiv cu acte în regulă. Așa este?

— Este în primejdie să devină.

— Cred că Dumnezeu îi preferă pe bețivi multor altor oameni respectabili.

— Pentru Dumnezeu, am exclamat eu, care mai aveam puțin și izbucneam în lacrimi în dimineața respectivă, de ce trebuie amestecat Dumnezeu în orișice?!

— Îmi pare rău. Am uitat. Dar să știi că asta-i o chestiune peste măsură de amuzantă.

— Zău?

— Pentru mine. Nu pentru tine.

— Nu, pentru mine nu. Dar am impresia că, fără atâta religie de-a familiei voastre, Sebastian ar avea o șansă și el s-ajungă un bărbat sănătos și fericit.

— E discutabil, a zis Brideshead. Crezi c-o să mai aibă nevoie de acest picior de elefant?

În seara aceea, am traversat curtea interioară, ca să-i fac o vizită lui Collins. Era singur, cu textele lui, și lucra în fața ferestrei deschise, la lumina din ce în ce mai chioară.

— Bună, mi-a spus. Intră. Nu te-am văzut de la începutul trimestrului. Mă tem că n-am cu ce să te tratez. De ce ai părăsit grupul deşteptţilor?

— Sunt cel mai singuratic din tot Oxfordul. Sebastian Flyte a fost dat afară.

Imediat după aceea, l-am întrebat ce făcea în Vacanţa Mare. Mi-a spus; părea ceva insuportabil de plicticos. Pe urmă, l-am întrebat dacă avea locuinţă pentru trimestrul următor. Da, mi-a răspuns el, una situată destul de departe, dar foarte confortabilă. O împărţea cu Tyngate, secretarul Clubului de Referate al colegiului.

— Mai este o cameră în care n-avem pe cine să băgăm, deocamdată. Era vorba să vină Barker, dar acum, dacă tot candidează la preşedinţia Uniunii, simte el, aşa, că trebuie să locuiască undeva mai aproape.

Şi unuia, şi celuilalt ne-a trecut prin minte că eu aş fi putut lua camera cu pricina.

— Unde ai de gând să stai?

— *Aveam* de gând să stau pe strada Merton, cu Sebastian Flyte. Dar varianta asta a picat.

Şi totuşi, nici unul, nici celălalt n-am făcut propunerea, iar momentul oportun a trecut. Când am plecat, mi-a spus:

— Sper să găseşti pe cineva pentru strada Merton, iar eu am zis:

— Sper să găseşti pe cineva pentru Şoseaua Iffley — şi n-am mai vorbit cu el niciodată.

Mai erau numai zece zile din trimestrul acela; au trecut şi ele, cum-necum şi m-am întors la Londra, tot fără nici un fel de planuri, aşa cum făcusem şi cu un an mai devreme, în condiţii atât de diferite.

— Prietenul tău cel atât de arătos — m-a întrebat tatăl meu —, el nu e cu tine?!

— Nu.

— Şi eu, care mă gândeam că se instalase aici ca la el acasă. Îmi pare rău. Îmi plăcea.

— Tată, ţii cu tot dinadinsul ca eu să-mi iau licenţa?

— Dacă *eu* ţin să ţi-o iei?! Doamne iartă-mă, de ce-aş ţine *eu* la aşa ceva?! Eu n-am ce face cu ea. Nici tu nu pari să ai mare lucru ce face cu ea, din câte văd eu.

— Exact la acelaşi lucru mă gândeam şi eu. Şi mă gândeam că poate e pierdere de vreme să mă mai duc înapoi la Oxford.

Până atunci, tatăl meu se arătase numai vag interesat de ce-i spuneam; acum, şi-a pus cartea deoparte, şi-a luat ochelarii jos de pe nas şi s-a uitat drept în ochii mei.

— Te-au dat afară, a zis el. M-a prevenit frate-meu de treaba asta.

— Nu, nu m-au dat afară.

— Păi, şi-atunci, despre ce vorbim de fapt?! m-a întrebat el arţăgos, punându-şi ochelarii din nou şi căutându-şi locul unde rămăsese pe pagină. Toată lumea stă acolo cel puţin trei ani. Cunosc un individ căruia şapte ani i-au trebuit ca să-şi ia o amărâtă de licenţă în teologie.

— Mă gândeam numai că, dacă nu am de gând să îmbrăţişez vreuna dintre profesiile în care se cere diploma de licenţă, atunci ar fi mai bine să încep de pe-acum cu ce intenţionez să fac. Am de gând să mă fac pictor.

La care lucru însă tatăl meu nu mi-a răspuns nimic pe loc.

Şi totuşi, ideea a părut a prinde rădăcini în mintea lui; când am ajuns iarăşi să vorbim despre acest subiect, era fixată zdravăn.

— Dacă este să fii pictor, a zis el brusc, în timpul prânzului din duminica următoare, o să ai nevoie de un studio.

— Da.

— Păi da, dar aici nu avem studio. Nu avem nici măcar o cameră pe care s-o poţi folosi într-un chip decent pe post de studio. Nu vreau să te văd pictând în galerie.

— Nu. Nici nu mă gândeam la aşa ceva.

— Şi nu vreau să mi se fâţâie modelele despuiate prin toată casa, iar criticii cu jargonul lor cumplit, nici atât. Şi nu-mi place mirosul

de terebentină. Presupun că vrei să faci o treabă serioasă şi să foloseşti vopsele de ulei, nu?

Tatăl meu aparţinea unei generaţii pentru care pictorii se împărţeau în amatori şi serioşi, după cum foloseau vopsele pe bază de apă sau de ulei.

— Nu cred că e cazul să pictez prea mult în primul an. Şi, oricum, aş merge să lucrez la o şcoală de pictură.

— În străinătate?! a întrebat tata cu speranţă în glas. Cred că sunt câteva şcoli de pictură excelente în străinătate.

Lucrurile se mişcau parcă puţin prea repede faţă de intenţiile mele.

— Ori în străinătate, ori aici. Ar trebui să mă interesez înainte.

— Interesează-te în străinătate, mi-a spus el.

— Adică eşti de acord să renunţ la Oxford?

— Dacă sunt de acord? De acord?! Dragul meu băiat, ai douăzeci şi doi de ani!

— Douăzeci, am zis eu. Douăzeci şi unu în octombrie.

— Numai atât?! Mi s-a *părut* mult mai lung.

Acest episod a fost completat de o scrisoare primită din partea Doamnei Marchmain:

„Dragul meu Charles,

Sebastian m-a părăsit în această dimineaţă şi s-a dus la tatăl său, în străinătate. Înainte să plece, l-am întrebat dacă-ţi mai scrisese. Mi-a răspuns că nu, aşa încât mie îmi revine să-ţi scriu, cu toate că nici nu sper să pot spune într-o scrisoare ceea ce n-am reuşit să-ţi spun pe parcursul recentei noastre plimbări. În tot cazul, nu se cuvine să fii lăsat în necunoaştere.

Colegiul l-a suspendat pe Sebastian pentru un singur trimestru şi-l va reprimi după Crăciun, cu condiţia să meargă să locuiască la Mons. Bell. Este o decizie pe care el trebuie s-o ia. Până atunci, domnul Samgrass a fost amabil şi a consimţit să vegheze asupra lui.

De îndată ce vizita lui Sebastian la tatăl său ia sfârşit, domnul Samgrass intenţionează să-l ia sub aripa lui şi amândoi să călătorească în Levant, unde domnul Samgrass este atât de nerăbdător, şi de atât de mult timp, să cerceteze o serie de mănăstiri ortodoxe. Speră ca, în felul acesta, să-i trezească interesul lui Sebastian.

Şederea lui Sebastian aici nu a fost una foarte fericită.

Când se vor întoarce acasă, de Crăciun, sunt convinsă că Sebastian va dori să te vadă, la fel ca noi toţi. Sper că toate aranjamentele pe care ţi le-ai făcut pentru trimestrul următor n-au fost date prea tare peste cap şi că totul îţi merge bine.

Cu drag,
Teresa Marchmain

Am intrat azi-dimineaţă în camera grădinarului şi m-am întristat foarte, foarte tare."

Capitolul şase

— Iar când am ajuns în partea cea mai de sus a trecătorii, a povestit domnul Samgrass, am auzit galop de cai din urma noastră şi doi soldaţi au trecut călare pe lângă noi până la vârful caravanei şi ne-au întors înapoi. Fuseseră trimişi de general şi ne ajunseseră din urmă exact la timp. În faţa noastră, la nici o milă, ne-aştepta o ceată.

Aici a făcut o pauză, iar micul său public a rămas tăcut; erau toţi conştienţi că-şi propunea să-i impresioneze, dar şi în dubiu, neştiind cum ar fi putut să se arate interesaţi la modul politicos.

— O *ceată*?! a exclamat Julia. *Doamne fereşte!*

Totuşi, se pare că el se aştepta la mai mult. Într-un târziu, Doamna Marchmain a zis:

— Presupun că folclorul cu care te întâlneşti prin părţile acelea este *foarte* monoton.

— Dragă Doamnă Marchmain, o ceată de *briganzi*! — la care Cordelia, care stătea lângă mine pe canapea, a început să chicotească pe muteşte. El a continuat: Sunt plini munţii de ei. Răzleţi din armata lui Kemal[1]; greci care au rămas izolaţi de ceilalţi în timpul retragerii. Nişte indivizi foarte disperaţi, vă asigur.

— Ciupeşte-mă, te rog, mi-a şoptit Cordelia.

Eu am ciupit-o şi gemetele arcurilor canapelei au încetat.

— Mulţumesc, a zis ea, ştergându-se la ochi cu dosul palmei.

— Aşadar, n-aţi reuşit s-ajungeţi la cum-îi-spune, a zis Julia. N-ai avut o teribilă dezamăgire, Sebastian?

— Eu?! a întrebat Sebastian din penumbra de dincolo de cercul de lumină format de lampă, de dincolo de căldura lemnelor de pe foc, de dincolo de cercul familial şi de fotografiile răspândite pe toată masa de joc. Eu?! A, nu, nu cred că eram de faţă-n ziua aceea, nu-i aşa, Sammy?

— Erai bolnav în ziua aceea.

— Eram bolnav, a repetat el ca un ecou, drept care n-ar fi trebuit oricum s-ajung la cum-îi-spune, nu-i aşa, Sammy?

— *Aceasta*, deci, Doamnă Marchmain, este caravana la Alep, în curtea unui han. Acesta-i bucătarul nostru armean, Begedbian; aici sunt eu, călare pe ponei; acesta-i cortul strâns, acesta-i un kurd oarecum sâcâitor, care s-a tot ţinut după noi o vreme... Aici sunt eu în regiunea Pontului, la Efes, la Trabzon, la Krak-des-Chevaliers[2], la

---

[1] Mustafa Kemal (1881–1938), zis *Atatürk* („Tatăl turcilor"), care a desfiinţat Imperiul condus de sultani (în 1922) şi califatul (în 1924) şi a întemeiat republica, eminamente laică, a Turciei moderne, al cărei prim preşedinte a fost el însuşi (din 1923).

[2] Fortăreaţă cruciată de pe teritoriul Siriei actuale, foarte bine păstrată, care a fost ridicată de Ordinul Cavalerilor Ospitalieri în secolul al XII-lea, pe locul unei fortificaţii kurde mai vechi, şi cucerită de Sultanul Baibars în 1271 fără luptă, printr-un şiretlic.

Samotrace, la Batumi — sigur că nu le-am aranjat încă în ordine cronologică.

— Numai ghizi, şi ruine, şi catâri, a comentat Cordelia. Sebastian unde e?

— El, a zis domnul Samgrass cu o nuanţă de triumf în glas, ca şi cum s-ar fi aşteptat la întrebare şi ar fi avut răspunsul pregătit dinainte, el mânuia aparatul de fotografiat. A devenit un adevărat expert — asta de îndată ce a învăţat să nu-şi mai ţină mâna în faţa obiectivului —, nu-i aşa, Sebastian?

Din penumbră n-a mai venit nici un răspuns. Domnul Samgrass a scotocit din nou în taşca lui din piele de porc.

— Iar aici, a zis el, am un grup de fotografii făcute de un fotograf ambulant pe terasa hotelului Sfântul Gheorghe de la Beirut. Iată-l şi pe Sebastian.

— Bine, am zis eu, dar acesta nu-i Anthony Blanche?

— Ba da, l-am tot văzut pe unde-am fost; ne-am întâlnit cu el din întâmplare la Constantinopol. Admirabil companion de călător. Nici nu-mi vine să cred c-am putut să nu-l cunosc pân-acum. A venit cu noi tot drumul până la Beirut.

Ceaiul fusese luat de pe masă şi draperiile — trase. Era în a treia zi de Crăciun şi în prima seară a vizitei mele; prima seară şi pentru Sebastian şi domnul Samgrass, pe care, spre marea mea surprindere, îi găsisem chiar pe peronul gării la sosire.

Doamna Marchmain îmi scrisese, cu trei săptămâni mai devreme: „Tocmai am aflat de la domnul Samgrass că el şi Sebastian se întorc înapoi acasă de Crăciun, aşa cum speraserăm cu toţii. Nu mai avusesem nici o veste de la ei de atâta timp, încât mă temeam să nu se fi rătăcit cumva pe-acolo şi nu vroiam să fac nici un fel de aranjamente până când nu aflam ceva sigur. Precis că Sebastian aşteaptă cu nerăbdare să te revadă. Te rog să vii la noi de Crăciun, dacă reuşeşti să-ţi faci timp, sau, dacă vii după aceea, vino cât mai curând."

Promisiunea de a-mi petrece Crăciunul cu unchiul meu n-o puteam încălca, drept care am călătorit de-a latul ţării şi am luat

trenul local de la jumătatea drumului, aşteptându-mă să-l găsesc pe Sebastian gata instalat; când colo, am constatat că se afla în vagonul de lângă vagonul meu, iar când l-am întrebat ce mai făcea, mi-a răspuns domnul Samgrass atât de elaborat şi de întortocheat, amestecând la un loc bagajele rătăcite şi faptul că agenţia de călătorii Cook este închisă peste sărbători, încât am devenit pe dată conştient că exista o cu totul altă explicaţie, pe care evita să mi-o dea.

Domnul Samgrass nu era în apele lui; la prima vedere, îşi păstrase aceeaşi încredere în sine, dar sentimentul vinovăţiei plutea în jurul lui ca fumul stătut de trabuc, iar în felul în care l-a întâmpinat Doamna Marchmain, am surprins o uşoară nuanţă de nerăbdare. În timpul cât ne-am luat ceaiul, el ne-a tot făcut o prezentare însufleţită a întregii excursii, dar, după aceea, Doamna Marchmain l-a luat deoparte, apoi l-a condus pe scări în sus, la o „mică discuţie". M-am uitat cu un vag sentiment de compasiune la cum se ducea după ea; pentru oricine avea cât de cât idee de poker, era limpede că domnul Samgrass avea în mână o carte foarte îndoielnică; iar în timpul ceaiului, uitându-mă la el, începusem să-l suspectez nu numai de cacealma, ci chiar de trişat. Era ceva ce trebuia să spună, ce nu vroia să spună şi ce nu prea ştia cum să-i spună Doamnei Marchmain, despre ce şi cum făcuse el de Crăciun, dar, lăsând asta la o parte — bănuiam eu —, ar fi fost multe lucruri de spus, iar lui nici nu-i trecea prin cap să le spună, în legătură cu excursia levantină.

— Hai cu mine s-o vedem pe Tanti, mi-a spus Sebastian.

— Pot să vin şi eu, te rog? a zis Cordelia.

— Hai şi tu.

Am pornit-o în sus, spre camera de joacă a copiilor, de sub cupolă. Pe drum într-acolo, Cordelia a întrebat:

— Chiar deloc nu te bucuri că eşti acasă?!

— Ba cum să nu mă bucur, i-a răspuns Sebastian.

— Păi, atunci, ai putea să şi arăţi, măcar un pic. Eu abia aşteptam să vii.

Tanti nu era tocmai dispusă la conversații; pentru ea, musafirii erau buni numai atunci când nu-i dădeau atenție și-o lăsau să-și vadă de tricotat, iar ea putea să le observe chipurile și să se gândească la ei, cei pe care-i cunoscuse când erau copilași; ce mai făceau ei în prezent nu însemna pentru ea mare lucru, poate doar niște frecușuri și păcătoșenii timpurii.

— În fine, a zis ea, *chiar* c-arăți tras la față. Asta presupun că e din cauza tuturor mâncărurilor de prin străini, care nu-ți priesc. Să faci bine să te mai îngrași, dacă tot te-ai întors. Și parc-ai mai și pierdut nopțile, după cum îți arată ochii — ai dansat prea mult, mă gândesc eu. (Tanti Hawkins nutrea convingerea fermă că toți cei care făceau parte din lumea bună își petreceau majoritatea serilor în sala de bal.) Și cămașa de pe tine — mai trebuie și ea cârpită. Să mi-o aduci înainte s-o dai la spălat.

Adevărul este că Sebastian arăta bolnav; ultimele cinci luni lăsaseră urme cât la fel de mulți ani care ar fi trecut peste el. Era mai palid, mai slab, avea pungi sub ochi, avea colțurile gurii pleoștite și urme de opăreală pe o parte a bărbiei; vocea o avea parcă mai plată, iar mișcările — când blegi, când bruște; părea și cam șleampăt, și în privința hainelor, și a părului, pe care mai demult și-l purta nearanjat la modul simpatic, dar acum — pur și simplu nepieptănat; și, lucrul cel mai rău dintre toate, avea un aer de hăituială în priviri, pe care i-l surprinsesem și la Paști, dar care acum părea să fi devenit obișnuință la el.

Rezervat în fața acestei priviri hăituite, nu l-am întrebat nimic despre el însuși; i-am povestit, în schimb, despre cum îmi petrecusem eu toamna și iarna. I-am povestit despre camera mea de pe insula Ludovic cel Sfânt[1] și despre școala de pictură, despre cât de buni erau profesorii bătrâni și cât de proști studenții.

— Nici nu se apropie măcar de Luvru, i-am spus. Ori, dacă totuși se apropie, fac asta numai pentru că vreuna dintre revistele

[1] Île Saint-Louis — una dintre cele două insule naturale formate de Sena în mijlocul Parisului, cealaltă fiind Île-de-la-Cité.

lor tembele l-a „descoperit" brusc pe cutare maestru, căruia i se aplică teoria estetică din luna respectivă. Jumătate din ei îşi propun să rupă gura târgului, cum a făcut Picabia, cealaltă jumătate nu vor decât să-şi câştige existenţa realizând reclame pentru *Vogue* şi decoraţiuni interioare pentru cluburile de noapte. În timp ce profesorii lor insistă să-i facă să picteze precum Delacroix.

— Charles, nu-i aşa că toată arta modernă e-o nerozie? a întrebat Cordelia.

— Mare nerozie.

— Vai, ce tare mă bucur. Am avut o controversă cu una dintre maici, care ne-a spus că nu e bine să ne-apucăm să criticăm ceva ce nu înţelegem. Acuma pot să-i spun c-am aflat direct de la un artist adevărat şi-mi pare bine să-i spun şi ei.

N-a mai trecut mult şi Cordelia a plecat să-şi ia cina la ea în cameră, iar Sebastian şi cu mine am coborât în salon, să ne luăm cocteilurile. Brideshead era deja acolo, singur; Wilcox a intrat imediat după noi şi i-a spus:

— Doamna doreşte să stea de vorbă cu Domnia Voastră sus, domnule.

— Asta nu-i normal, ca Mami să trimită după cineva. De obicei, şi-i ademeneşte singură la ea sus.

Tava cu cocteiluri nu era pe nicăieri. După câteva minute, Sebastian a sunat. A răspuns un servitor:

— Domnul Wilcox este la etaj, la Doamna.

— Da, bine, treaba lor, poţi s-aduci tot ce trebuie pentru cocteiluri.

— Cheile sunt la domnul Wilcox, domnule.

— Aha... bine, atunci trimite-l s-aducă el tot ce trebuie, când coboară.

Am discutat puţin despre Anthony Blanche — „Îşi lăsase barbă la Istanbul, dar l-am convins eu să şi-o radă", am zis eu —, iar, după vreo zece minute, Sebastian a zis:

— În fine, oricum n-aveam chef de cocteil; mă duc să-mi fac baia — şi a ieşit din cameră.

Era ora şapte şi jumătate; mi-am închipuit că toţi ceilalţi se duseseră să se îmbrace de cină, aşa c-am pornit să fac şi eu acelaşi lucru; pe scări, m-am încrucişat cu Brideshead, care cobora.

— Numai o clipă, Charles, mi-a spus el. Trebuie să-ţi explic un lucru. Mama a dat dispoziţie să nu mai fie lăsate băuturi pe nicăieri prin casă. Înţelegi de ce. Dacă doreşti să bei ceva, sună şi cere-i lui Wilcox —, dar cel mai bine ar fi s-aştepţi până rămâi singur. Îmi pare foarte rău, dar asta e.

— Şi este necesar?

— Din câte înţeleg, este foarte necesar. Vei fi auzit, sau poate nu, dar Sebastian a mai avut o altă cădere, de îndată ce s-a întors în Anglia. În ziua de Crăciun, s-a şi pierdut. Domnul Samgrass a dat de el abia ieri-seară.

— Mi-am închipuit eu că despre aşa ceva era vorba. Sunteţi convins că este cea mai bună modalitate de a trata chestiunea?

— Este modalitatea mamei mele de-a o trata. Vrei acum un cocteil, dacă tot s-a dus la el în cameră?

— Mi-ar sta în gât.

De fiecare dată, mi se dădea camera în care locuisem şi la prima mea vizită; era cea de lângă a lui Sebastian, şi aveam în comun cu el o fostă garderobă, care fusese transformată în baie cu douăzeci de ani mai înainte, în sensul că-i fusese înlocuit patul cu o cadă de baie adâncă, făcută din cupru şi având o ramă din lemn de mahon, pe care o umpleai acţionând un levier de alamă greu cât o piesă de inginerie navală; în rest, toată încăperea rămăsese neschimbată; iarna, focul de cărbuni ardea în continuu acolo. Mă gândesc adesea la baia respectivă — la pereţii văruiţi în culori de apă, care păleau din ce în ce mai tare de la aburi, şi la prosopul enorm care se încălzea pe speteaza fotoliului îmbrăcat în creton — şi-o compar cu chichinetele fade, cu aspect clinic, în care lucesc obiectele şi oglinzile cromate şi care trec drept luxoase în lumea modernă.

Am zăcut o vreme în baie, după care m-am uscat pe îndelete în faţa focului, gândindu-mă numai şi numai la cât de neagră fusese revenirea prietenului meu acasă. Apoi mi-am pus halatul de casă şi m-am îndreptat către camera lui Sebastian, intrând, aşa cum făceam întotdeauna, fără să bat la uşă. L-am găsit aşezat în faţa focului din camera lui, pe jumătate îmbrăcat, iar, când m-a văzut, a tresărit încruntat şi a pus jos paharul pentru clătitul dinţilor.

— A, tu eşti. M-ai şi speriat.

— Deci tot ai făcut rost de băutură, am zis eu.

— Nu-nţeleg despre ce vorbeşti.

— Pentru Dumnezeu, am zis eu, nu-i nevoie să te prefaci chiar şi cu mine. Ai putea să-mi dai şi mie puţin.

— Mai rămăsese ceva în carafa mea. Nu mai e, s-a terminat.

— Ce se-ntâmplă cu tine?

— Nimic. O mulţime. Îţi povestesc eu cândva.

M-am îmbrăcat şi m-am dus la Sebastian, ca să-l iau şi pe el, dar l-am găsit exact la fel cum îl lăsasem — pe jumătate îmbrăcat, înaintea focului.

Julia era singură în salon.

— Deci, am întrebat-o eu, ce s-a mai întâmplat, de data asta?

— Ei, înc-o mică furtună de doi bani în familie. Sebastian s-a pilit din nou, drept care cu toţii trebuie să stăm cu ochii pe el. Foarte plictisitor.

— Şi pentru el e destul de obositor.

— Da, bine, dar e vina lui. De ce nu se poate stăpâni şi el, ca toată lumea? Apropo de stat cu ochii pe unul şi-altul, ce părere-ţi faci tu, Charles, de domnul Samgrass? N-ai observat nimic suspect la omul ăsta?

— Foarte suspect. Crezi că mama ta n-a observat?

— Mami vede numai ce-i convine ei. Nu poate ţine tot căsoiul ăsta sub supraveghere. Şi *eu* provoc anxietăţi, dacă vrei să ştii.

— N-am ştiut, i-am răspuns eu, apoi am adăugat, cu timiditate: Abia m-am întors de la Paris — ca să nu-i las cumva impresia că nu

ştiu ce necaz ar fi putut avea ea nu se bucura de o notorietate generalizată.

Cina care a urmat a fost mai sumbră ca niciodată. Am cinat în Salonul cu Picturi. Sebastian a întârziat, iar noi, ceilalţi, eram atât de chinuit-agitaţi, încât presupun că fiecare îşi făcea socoteala că apariţia lui avea să fie una de comedie de prost gust, cu bălăbăneli şi sughiţuri. Într-un târziu, când a sosit, arăta fără cusur, bineînţeles; şi-a cerut scuze, s-a aşezat pe scaunul rămas liber şi domnul Samgrass şi-a reluat monologul neîntrerupt şi, pare-se, nebăgat în seamă de nimeni. Druzi[1], patriarhi, icoane, ploşniţe, relicve romanice, feluri de mâncare ciudate, cu ochi de capră sau de oaie, oficialităţi franţuzeşti sau turceşti — n-a rămas nimic în catalogul călătoriilor în Orientul Apropiat, care să nu ne fie servit, spre amuzamentul general.

M-am uitat cum dădea sticla de şampanie ocol mesei. Când a ajuns şi la el, Sebastian a zis:

— Eu prefer whisky, mulţumesc.

L-am văzut pe Wilcox aruncându-i Doamnei Marchmain o privire peste capul lui şi am văzut-o pe ea încuviinţând cu o mişcare scurtă, aproape imperceptibilă, a capului. La Brideshead, se foloseau pentru băuturi spirtoase nişte carafe mici, individuale, al căror conţinut era cam un sfert din cel al unei sticle normale şi care erau aşezate întotdeauna pline în faţa oricui le cerea; carafa pe care Wilcox i-a pus-o în faţă lui Sebastian era pe jumătate goală. Sebastian a ridicat-o până la înălţimea ochilor cu un gest deliberat, a înclinat-o, s-a uitat la ea, după care, fără să scoată o vorbă, şi-a turnat băutura în propriul pahar, unde s-a ridicat la numai două degete. Cu toţii am început să vorbim deodată — cu excepţia lui Sebastian —, aşa încât domnul Samgrass, rămânând fără auditoriu,

[1] Adepţi ai unei secte islamice, răspândiţi mai ales în Liban şi Siria, care cred în Coran, dar şi în alte texte sacre, şi în transmigraţia sufletului după moarte.

s-a trezit vorbindu-le sfeşnicelor despre maroniţi[1]; cum însă noi, ceilalţi, am tăcut iarăşi aproape imediat, masa întreagă i-a rămas numai lui, până când Julia şi Doamna Marchmain au părăsit încăperea.

— Nu sta mult, Bridey, a zis Julia de la uşă, aşa cum spunea în fiecare seară, iar în seara aceea nimeni nu se simţea tentat s-o lungească.

Paharele ne-au fost umplute cu vin de Porto, iar carafa a şi fost luată din cameră. Am băut repede şi ne-am mutat în salon, unde Brideshead a rugat-o pe mama lui să ne citească, iar ea ne-a citit, cu mare însufleţire, din *Jurnalul unui neica-nimeni*[2] până la ora zece, când a închis cartea şi ne-a spus că era curios de obosită — atât de obosită, încât renunţa să mai meargă la capelă în seara aceea.

— Cine merge la vânătoare mâine? a întrebat ea, la care Brideshead i-a răspuns:

— Cordelia. Vreau să iau tretinul Juliei, numai aşa, ca să-l învăţ cu câinii; nu-l ţin afară mai mult de câteva ceasuri.

— Mâine soseşte şi Rex, a zis Julia. Prefer să rămân acasă şi să-l întâmpin.

— Unde se face adunarea? a întrebat brusc Sebastian.

— Chiar aici, pe domeniul Flyte, la St. Mary.

— Atunci, aş vrea să vin şi eu la vânătoare, dacă mai este vreun loc şi pentru mine.

— Bineînţeles că este. Minunat aşa. Puteam să te invit şi eu, numai că te-ai plâns, de fiecare dată, că eşti forţat să ieşi din casă.

---

[1] Creştini de origine arabă, care formează o biserică orientală aflată în comuniune cu Papa, dar având-şi propria liturghie. Iniţial, termenul îi desemna pe creştinii adunaţi pe la anul 400 d.C. în jurul ascetului Maron, din Antiohia.

[2] *The Diary of a Nobody*, relatarea comică a vieţii şi a ghinioanelor de tot felul ale unui umil funcţionar din Londra epocii victoriene târzii, scrisă de George Grossmith (1847–1912) şi ilustrată de fratele acestuia, Weedon (1854–1919), care a apărut pentru prima oară în foileton în revista satirică *Punch* (1888–1889).

Poţi s-o iei tu pe Tinkerbell[1]. Foarte frumos a mers în tot acest sezon.

Toată lumea s-a bucurat dintr-odată de faptul că Sebastian vroia să participe la vânătoare; s-ar fi zis că mai compensa câte ceva din toată impresia proastă creată. Brideshead a sunat după whisky.

— Mai vrea cineva?

— Eu aş vrea puţin, a zis Sebastian şi, cu toate că de astă dată era un servitor, şi nu Wilcox, cel care aducea băuturile, am văzut acelaşi schimb de privire şi încuviinţare din cap între el şi Doamna Marchmain. Toată lumea fusese, aşadar, prevenită. Cele două băuturi au fost aduse deja turnate în pahare, ca la bar, când îţi comanzi „unul dublu", şi cu toţii am urmărit cu privirile mersul tăvii, de parc-am fi fost nişte câini care participam la un joc de societate de recunoscut mirosurile.

Totuşi, starea de bine provocată de dorinţa lui Sebastian de a lua parte la vânătoare a persistat; Brideshead a scris un bilet care trebuia să ajungă la grajduri, după care cu toţii ne-am dus la culcare foarte binedispuşi.

Sebastian s-a băgat direct în pat; eu m-am aşezat lângă focul din camera lui şi am fumat o pipă. I-am spus:

— Parcă mi-aş dori să ies şi eu cu tine mâine.

— Cum vrei, a zis el. Dar n-o să vezi prea multă mişcare. Pot să-ţi spun exact ce am de gând să fac. Îl las baltă pe Bridey la primul adăpost, o iau direct peste câmp şi mă opresc la prima cârciumă onorabilă — şi-acolo-mi petrec tot restul zilei, mă fac praf în linişte în salonul barului. Dacă tot mă tratează ca pe un alcoolic, măcar să le ofer naibii un alcoolic. Oricum, nu pot să sufăr vânătoarea.

— Cum vrei, nu te pot opri.

— Adevărul e că poţi — dacă nu-mi dai bani. Contul în bancă mi l-au lichidat astă-vară, după cum ştii. Asta a fost una dintre

[1] Textual: „clopoţel de tinichea, zurgălău", numele zânei minuscule din basmul *Peter Pan* de Sir James Barrie (1860–1937).

dificultăţile majore cu care m-am confruntat. Mi-am amanetat ceasul şi tabachera, ca să-mi asigur un Crăciun fericit, aşa că mâine va trebui să vin la tine să-mi dai bani de cheltuială.

— Nu pot să-ţi dau. Ştii foarte bine că n-am de unde.

— Nu poţi să-mi dai, Charles? Bine, atunci pot eu să-ţi spun ţie c-o să mă descurc, într-un fel sau altul. M-am deşteptat destul de mult în privinţa asta, în ultima vreme — să mă descurc singur, adică. Am fost nevoit.

— Sebastian, ce-aţi pus la *cale*, tu şi domnul Samgrass?

— Ţi-a spus la cină: ruine, şi ghizi, şi catâri — cu lucruri din-tr-astea s-a ocupat Sammy. Am hotărât să mergem fiecare pe drumul lui, şi cu asta, basta. Bietul Sammy s-a comportat destul de bine pân-acum. Eu speram s-o ţină tot aşa, dar el se pare c-a fost foarte indiscret în legătură cu Crăciunul meu vesel. S-a gândit, probabil, să nu dea vreun raport prea bun despre mine, ca să nu rişte să-şi piardă slujba de custode.

Să ştii că se descurcă foarte bine în postura asta. Nu vreau să spun că fură. Sunt convins că e destul de cinstit în materie de bani. Îşi ţine, bineînţeles, un carneţel, în care notează toate cecurile de călătorie pe care le încasează şi pe ce cheltuieşte banii, ca să aibă ce verifica Mami şi avocaţii. Dar a ţinut neapărat să meargă prin toate locurile-alea şi i-a convenit din plin că eram şi eu de faţă, fiindcă putea să călătorească la un nivel confortabil, nu cum călătoresc de obicei profesorii ca el. Singurul inconvenient a fost, pentru el, c-a trebuit să mă suporte şi pe mine, dar pe acesta l-am înlăturat de îndată, spre binele lui.

Am plecat, ştii şi tu, ca într-un fel de Mare Turneu[1], cu scrisori trimise tuturor mărimilor de peste tot, şi am stat la Guvernatorul Militar din Rodos şi la Ambasadorul de la Constantinopol. Pentru asta s-a băgat Sammy pe fir de la bun început. Sigur c-a fost nevoit

[1] Aluzie la obiceiul domnilor englezi de familie bună, din secolele XVII–XIX, de a face lungi călătorii de iniţiere, cu sejururi prelungite în centre de civilizaţie importante.

să-şi reducă aria de acţiune tot stând cu ochii pe mine, dar i-a avertizat dinainte pe toţi cei care ne-au găzduit că nu sunt răspunzător de actele mele.

— Sebastian!

— Nu *întru totul* răspunzător. Şi, cum eu n-am avut bani de cheltuit, nu puteam evada prea mult. Până şi bacşişurile mele tot el le plătea, îi punea bancnota în palmă respectivului şi-şi nota imediat suma în carneţel — acolo, pe loc. Mie mi-a sosit momentul norocos la Constantinopol. Am reuşit să câştig nişte bani la cărţi într-o seară, când Sammy nu era atent. A doua zi, am scăpat de el şi am petrecut un ceas foarte plăcut la barul de la Tokatlian, când cine crezi că intră? — Anthony Blanche, cu barbă şi cu un tânăr evreu după el. Anthony mi-a împrumut o hârtie de zece chiar înainte să dea buzna Sammy, gâfâind, şi să pună iarăşi laba pe mine. După asta, nu m-a mai scăpat din ochi nici o clipă. Personalul Ambasadei ne-a urcat pe vaporul cu destinaţia Pireu şi s-a uitat după noi cum ridicam ancora. La Atena însă mi-a fost mai uşor. Am ieşit, pur şi simplu, pe poarta Legaţiei într-o zi, după prânz, mi-am schimbat banii la agenţia Cook şi am întrebat ce vapoare plecau spre Alexandria, numai ca să-l trimit pe Sammy pe o pistă greşită, apoi am luat un autobuz cu care am coborât în port, am găsit un marinar care vorbea americăneşte, m-am ţinut pe lângă el până la ora când îi pleca vaporul, şi hop! — înapoi la Constantinopol şi cu asta, basta.

Anthony şi tânărul evreu împărţeau o casă foarte simpatică, dar cam dărăpănată, de pe lângă bazar. Am stat acolo până când s-a făcut prea frig, după care am luat-o în derivă spre sud, până m-am întâlnit iarăşi cu Sammy, cu care mi-am dat întâlnire în Siria în urmă cu trei săptămâni.

— Şi Sammy nu s-a supărat?

— Ei, din contră, cred c-a fost numai bine, că s-a distrat şi el, în felul lui îngrozitor — deşi, bineînţeles, n-a mai avut parte de înalta societate. Cred că la început a fost oarecum îngrijorat. Cum nu

vroiam să pună toată flota din Mediterana pe urmele mele, i-am telegrafiat de la Constantinopol că eram bine, sănătos, şi că-l rugam să-mi trimită bani la Banca Otomană. A venit într-un suflet, de îndată ce-a primit telegrama de la mine. Sigur că se găsea într-o poziţie dificilă, pentru că eu sunt major şi n-am fost încă declarat iresponsabil, deci nu putea cere să fiu arestat. Nu putea să mă lase să mor de foame, atâta timp cât el însuşi trăia din banii mei, şi nu-i putea spune lui Mami, fără să iasă el însuşi destul de prost. Îl învârtisem din toate punctele de vedere, bietul Sammy. Iniţial, ideea mea fusese să-l las baltă cu totul, dar Anthony s-a dovedit de foarte mare ajutor în privinţa asta şi mi-a spus că era cu mult mai bine ca lucrurile să se aranjeze pe cale amiabilă; şi le-a *aranjat* el, toate lucrurile, mai mult decât amiabil. Aşa că, iată-mă aici.

— După Crăciun.

— Da, fiindcă m-am hotărât să-mi fac măcar Crăciunul fericit.

— Şi ţi l-ai făcut?

— Aşa cred. Nu mi-l amintesc prea bine şi ăsta-i întotdeauna semn bun, nu-i aşa?

A doua zi dimineaţă, la micul dejun, Brideshead era îmbrăcat în stacojiu. Cordelia, foarte elegantă şi ea, cu bărbia înălţată cu mult peste legătura albă de la gât, a început să se vaite când l-a văzut pe Sebastian făcându-şi apariţia într-o jachetă de tweed:

— Ah, *Sebastian*, dar nu se poate să ieşi în halul ăsta! Du-te chiar acum şi te schimbă. Atât de bine-ţi stă în ţinută de vânătoare.

— Este-ncuiată pe undeva. Nici Gibbs n-a mai găsit-o.

— Asta-i o gogoaşă. Cu mâna mea le-am scos pe toate, înainte să fii strigat şi tu.

— Jumătate din ele lipsesc.

— Nu dă bine deloc pentru prestigiul local. Dac-ai şti numai cât de nelalocul lor se-mbracă familia Strickland-Venables. Până şi servitorilor le-au luat jobenele.

Se făcuse deja unsprezece fără un sfert, când au fost aduşi caii, dar nimeni altcineva nu s-a mai arătat pe jos; ai fi zis că se ascundeau, aşteptând s-audă cum se îndepărtau copitele calului lui Sebastian, ca să se arate şi ei la faţă.

Chiar înainte să plece, când ceilalţi erau deja călări, Sebastian mi-a făcut semn să vin cu el în hol. Pe masă, alături de pălărie, mănuşi, cravaşă şi sendvişuri, stătea culcată sticla pe care o dăduse să-i fie umplută. A ridicat-o cu două degete şi-a scuturat-o; era goală.

— Uite, vezi? mi-a spus. Nici măcar pe atâta încredere nu mă pot baza. Ei sunt cei nebuni, nu eu. Acuma chiar că nu poţi să nu-mi dai bani.

I-am dat o liră.

— Mai mult, mi-a spus el.

I-am dat încă una şi m-am uitat la el cum încăleca şi cum pleca la trap după fratele şi după sora lui.

Apoi, ca şi cum acesta i-ar fi fost rolul în piesă, domnul Samgrass a venit până lângă mine, şi-a vârât braţul pe sub braţul meu şi m-a condus înapoi la foc. Şi-a încălzit puţin mânuţele îngrijite, după care s-a întors, ca să-şi încălzească şi posteriorul.

— Aşadar, Sebastian s-a dus la fugărit de vulpi, a zis el, şi mica noastră problemă este pusă la păstrare pentru vreo oră, două?

Nu aveam de gând să suport aşa ceva din partea domnului Samgrass.

— Am auzit tot ce era de auzit despre Marele dumneavoastră Turneu, i-am spus.

— A, dar mă gândeam eu că urma să afli — şi domnul Samgrass mi s-a părut scăpat de-o grijă, parcă-i dădea un sentiment de uşurare să afle că mai ştia şi altcineva. M-am abţinut de-a o mai hărţui pe gazda noastră cu toată povestea, a zis el. La urma urmei, a ieşit cu mult mai bine, decât s-ar fi cuvenit să se aştepte oricine. Am considerat însă că-i datoram o explicaţie oarecare în legătură cu

felul în care şi-a petrecut Sebastian Crăciunul. Vei fi observat, poate, aseară, că fuseseră luate anumite precauţii.

— Am văzut.

— Ţi s-au părut, cumva, excesive? Sunt alături de dumneata, cu atât mai mult, cu cât acestea riscă să compromită mica noastră vizită aici, în materie de confort. M-am întâlnit azi-dimineaţă cu Doamna Marchmain. Să nu-ţi imaginezi că m-aş fi dat jos din pat abia acum. Am avut o mică discuţie sus cu gazda noastră. Cred că putem spera la o anumită relaxare a condiţiilor în această seară. Pentru că seara de ieri — nu pot să *cred* că vreunul dintre noi ar dori s-o vadă repetându-se. Iar eu am avut parte, aşa mi se pare, de mai puţină gratitudine decât mi s-ar fi cuvenit pentru eforturile pe care le-am depus ca să vă distrez.

Vorbitul cu domnul Samgrass despre Sebastian îmi provoca repulsie, dar m-am simţit obligat să-i spun:

— Eu nu sunt sigur că tocmai diseară ar fi momentul potrivit să-nceapă relaxarea.

— Cum aşa?! De ce nu diseară, după o zi întreagă pe câmpuri, sub ochiul de inchizitor al lui Brideshead? Ar putea fi ales un moment mai bun?

— Ei, probabil că nu e, propriu-zis, treaba mea.

— Nici a mea, la drept cuvânt, acum, că s-a întors acasă în siguranţă. Doamna Marchmain mi-a făcut onoarea de a se consulta cu mine. Dar, în acest moment, sunt preocupat mai puţin de bunăstarea lui Sebastian, cât de-a noastră, a celorlalţi. Simt nevoia de un al treilea pahar de Porto; simt nevoia să găsesc în bibliotecă tava cu băuturi, atât de îmbietoare. Şi totuşi, dumneata te pronunţi în mod special împotriva unei relaxări *diseară*. Mă mir de ce. Sebastian nu are cum să calce pe-alături astăzi. În primul rând, nu are bani. Întâmplător, ştiu. Am avut eu grijă. Ba chiar am ceasul şi tabachera lui aici, la etaj. Se va dovedi absolut inofensiv... atâta timp cât nu se găseşte cineva suficient de ticălos, cât să-i dea... A, Domnişoară

Julia, bună dimineaţă, vă doresc o dimineaţă bună. Şi ce mai face Peke al dumneavoastră în această dimineaţă de vânătoare?!

— Ei, Peke al meu face foarte bine. Auziţi, astăzi trebuie să vină Rex Mottram aici. Pur şi simplu nu se poate să mai avem încă o seară cum a fost cea de ieri. Trebuie să stea cineva de vorbă cu Mami.

— A şi *stat* cineva de vorbă cu dumneaei, şi-anume eu. Cred că tot şi toate vor fi în regulă.

— Slavă Domnului, în cazul ăsta. Ce faci astăzi, Charles, pictezi?

Devenise un obicei ca, la fiecare vizită a mea la Brideshead, să pictez unul dintre medalioanele din camera cu obiecte de grădină. Obiceiul acesta mă aranja de minune, pentru că-mi oferea un pretext numai bun, ca să mă detaşez de toţi ceilalţi; când se umplea casa, încăperea cu obiecte de grădină devenea o rivală a camerei de joacă a copiilor, unde câte unul sau altul se refugia, din când în când, ca să se plângă de ceilalţi; în felul acesta, reuşeam fără efort să rămân în legătură cu bârfele locului. Trei medalioane erau de-acum terminate, fiecare destul de simpatic în felul său, dar, din nefericire, fiecare în câte un alt fel, pentru că mie mi se schimbaseră gusturile şi căpătasem ceva mai multă dexteritate de la prima realizare din serie, care fusese cu un an şi jumătate în urmă. Ca scheme decorative, erau toate nişte eşecuri. Dimineaţa respectivă era una tipică pentru multele dimineţi în care acea încăpere cu obiecte de grădină mi se păruse un sanctuar. M-am dus acolo şi, nu peste mult timp, m-am apucat de lucru. Julia m-a însoţit până acolo şi mi-a ţinut companie până mă apucam de lucru, iar de vorbit, am vorbit, inevitabil, despre Sebastian.

— Tu nu te-ai săturat de subiectul ăsta? m-a întrebat ea. De ce-o fi nevoie să facă toţi aşa un Caz pe o temă ca asta?!

— Pur şi simplu pentru că ne e drag.

— Mă rog, şi mie mi-e drag, într-un fel... mă gândesc..., numai c-aş vrea să se comporte şi el ca toată lumea. Am crescut cu un

spectru în familie, ştii şi tu — cu Papà. Să nu se vorbească despre el de faţă cu servitorii, să nu se vorbească despre el de faţă cu noi, când eram copii. Dacă Mami are de gând să-l transforme şi pe Sebastian într-un spectru, zău că e *prea* mult. Iar el, dacă vrea să fie întruna pilit, de ce nu se duce-n Kenya sau pe unde-o şti, unde să nu conteze?!

— De ce contează mai puţin dacă eşti nefericit în Kenya faţă de oriunde altundeva?

— N-o mai face pe prostul, Charles. Înţelegi perfect ce vreau să spun.

— Vrei să spui că n-ar mai fi atâtea situaţii jenante pentru tine? Eu, în schimb, nu vroiam să spun altceva decât că mă tem că şi diseară ar putea fi o situaţie jenantă, dacă lui Sebastian i se iveşte ocazia. E foarte prost dispus.

— Hai, că după o zi de vânătoare-i trece.

Era emoţionant să vezi câtă încredere investea fiecare în valoarea unei singure zile de vânătoare. Doamna Marchmain, care mi-a făcut o vizită ceva mai târziu, în dimineaţa aceea, s-a luat chiar pe ea însăşi în derâdere pe aceeaşi temă, cu simţul delicat al ironiei pentru care devenise celebră.

— De când mă ştiu, detest vânătoarea, mi-a spus ea, pentru că am impresia că scoate la iveală un tip anume de grosolănie chiar şi la oamenii cei mai simpatici. Nu ştiu de ce se-ntâmplă aşa, dar îndată ce s-au îmbrăcat în ţinuta respectivă şi au încălecat pe cai, devin cu toţii nişte prusaci. Şi se mai şi bat cu pumnul în piept pentru asta. Câte seri n-am stat eu la cină, uimită când îi vedeam pe bărbaţii şi femeile pe care-i cunoşteam, cum se transformau într-o gloată de somnambuli năuci, obsedaţi de-o idee fixă şi plini de ei!... Şi totuşi, nu ştiu de ce — trebuie să fie ceva moştenit de sute de ani —, dar astăzi sunt mai liniştită, în sufletul meu, ştiind că Sebastian a ieşit cu ceilalţi. „Nu se-ntâmplă, de fapt, nimic rău cu el", îmi spun, „doar s-a dus la vânătoare" — ca şi cum aş fi primit un răspuns la rugăciunea mea.

Apoi m-a întrebat despre viața mea de la Paris. I-am povestit despre camera mea cu vedere spre fluviu și spre turnurile de la Notre-Dame.

— Sper ca Sebastian să vină și să stea cu mine, când plec înapoi.

— Ar fi fost minunat, a zis Doamna Marchmain, oftând ca și cum era vorba de ceva imposibil de înfăptuit.

— După cum sper să vină să stea cu mine și la Londra.

— Charles, știi foarte bine că așa ceva nu e cu putință. Londra este locul cel mai rău dintre toate. Acolo, nici măcar domnul Samgrass n-a reușit să-l oprească. Noi, în această casă, nu avem secrete. După cum știi, *dus* a fost, pe toată perioada Crăciunului. Domnul Samgrass l-a găsit numai pentru că n-a putut să-și achite nota de plată pe unde-a fost, iar cei de-acolo au telefonat la noi acasă. Este cumplit, nu altceva. Nu, la Londra nici vorbă; dacă nu se poate stăpâni aici, cu noi... Trebuie să-l ținem o vreme aici, liniștit și sănătos, la vânătoare, și pe urmă să-l trimitem iarăși în străinătate cu domnul Samgrass... Pentru că, vezi tu, eu nu trec prin asta pentru prima oară.

Replica mi-a stat pe limbă, nespusă cu voce tare, dar înțeleasă prea bine și de unul, și de celălalt: „Nici pe *el* n-ai putut să-l ții; *și el* a fugit. La fel va fugi și Sebastian, pentru că amândoi te urăsc."

Din valea de mai jos de noi, s-au auzit un corn de vânătoare și strigătul unui hăitaș.

— I-auzi, ia, se pare că dulăii au prins urma. Sper ca Sebastian să se bucure de-această zi.

Așa încât și cu Julia, și cu Doamna Marchmain ajunsesem într-o fundătură, și asta nu pentru că n-am fi reușit să ne înțelegem între noi, ci dimpotrivă — pentru că înțelegeam prea bine. Cu Brideshead, care s-a întors acasă pentru masa de prânz și mi-a vorbit pe aceeași temă — care temă se răspândise peste tot prin casă, precum focul izbucnit în străfundurile calei unei corăbii, sub linia de plutire, care străpunge bezna cu limbile lui negre și roșii și iese

la lumină sub forma unor vălătuci de fum înăcrit, care se înfăşoară în jurul scărilor, se strecoară prin crăpăturile punţilor, se înghesuie să iasă prin trape, lâncezeşte pe coridoare, ori se năpusteşte brusc pe hublouri şi pe gurile de aerisire — cu Brideshead, cum spun, mă aflam într-o lume stranie, o lume care pentru mine era moartă, într-un decor selenar, de lavă întărită, pe un platou stăpânit de aerul rece, un loc la înălţime, unde vederea era nefiresc de limpede şi plămânii se chinuiau să respire. Mi-a spus:

— Eu sper să fie alcoolism. Ar fi, pur şi simplu, o situaţie profund nefericită, căreia trebuie să-l ajutăm cu toţii să-i facă faţă. Mă temeam de altceva: că s-a îmbătat în mod deliberat, când a avut el chef şi pentru ce a avut el chef.

— Exact asta a şi făcut — am făcut amândoi. Exact asta şi face cu mine acum. Pot să-l fac să se rezume la atât, cu condiţia ca mama dumneavoastră să aibă încredere în mine. Dacă-l tulburaţi cu supraveghetori şi tratamente, peste câţiva ani va fi o adevărată epavă — fizic vorbind.

— Nu e nimic *rău* în a fi o epavă, din punct de vedere fizic, să ştii. Nu are nimeni obligaţia morală de a fi Şeful Poştei sau conducător de ogari, nici de a fi în stare să meargă zece mile pe jos la optzeci de ani.

— *Nu e rău*, am zis eu, *obligaţie morală* — iarăşi aţi revenit la religie.

— Nu mi-am părăsit-o nici o clipă, a zis Brideshead.

— Ştiţi, Bridey, dacă m-aş simţi tentat, fie şi numai pentru o clipă, să mă fac şi eu catolic, n-aş avea nevoie decât să stau de vorbă cu dumneavoastră cinci minute, şi mi-ar trece. Reuşiţi să transformaţi nişte afirmaţii care par absolut rezonabile în simple absurdităţi.

— Curios că spui aşa ceva. Mi-au mai spus şi alţii. Ăsta-i unul dintre multele motive pentru care nu cred c-aş fi bun de preot. Este ceva ce are de-a face, mă gândesc eu, cu felul în care funcţionează mintea mea. Simt nevoia să-ntorc pe toate părţile câte un lucru, aşa

cum se face cu piesele de fildeş din jocurile chinezeşti, până când *clic*! — şi se potriveşte la locul lui. Dar, până atunci, pentru toţi ceilalţi e deja cu fundul în sus. Şi totuşi, este aceeaşi bucăţică de fildeş, să ştii.

În timpul prânzului, Julia n-a vorbit despre nimic altceva, decât de prietenul ei, care sosea chiar în acea zi. S-a dus cu automobilul să-l întâmpine la gară şi a venit înapoi acasă cu el chiar la ora ceaiului.

— Mami, te *rog* să te uiţi la cadoul de Crăciun pe care l-am primit de la Rex.

Era o mică broască ţestoasă, având iniţialele Juliei bătute în diamante în carapace şi acest obiect oarecum obscen, care fie aluneca neputincios pe tăbliile lustruite ale meselor, fie trecea vârtos peste masa de joc, fie se freca de covor, fie se retrăgea în carapace la cea mai mică atingere, fie îşi întindea gâtul şi-şi bălăbănea capul stafidit, antediluvian, a devenit, în tot cazul, partea cu adevărat memorabilă a serii, genul de cârcel de viţă-de-vie al experienţei, care ţi se agaţă de atenţie când la ordinea zilei sunt lucruri mai importante şi-ţi rămân în memorie şi după ce le uiţi pe acelea, făcând în aşa fel, încât, după ani şi ani, un reflex auriu, vreun miros oarecare sau ecoul vreunei bătăi de orologiu îţi reamintesc o tragedie.

— Vai de mine, a zis Doamna Marchmain, mă-ntreb dacă mănâncă aceleaşi lucruri ca o ţestoasă obişnuită.

— Ce se face după ce moare? a întrebat domnul Samgrass. Se poate introduce o nouă ţestoasă în carapacea rămasă?

Rex aflase despre necazul cu Sebastian — nici n-ar fi putut să nu afle, în atmosfera care domnea — şi a venit imediat cu o soluţie. A şi pus-o pe tapet la ceai, fără menajamente şi plin de bună dispoziţie, iar toţi ceilalţi, după o zi întreagă de şoapte, s-au simţit uşuraţi când au văzut problema spusă cu voce tare.

— Trimiteţi-l la Zürich, la Borethus. Nu e nimeni ca Borethus. Face minuni în fiecare zi la sanatoriul acela al lui. Ştiţi cum ajunsese să bea Charlie Kilcartney.

— Nu, a zis Doamna Marchmain, în felul ei, simpatic şi ironic în acelaşi timp. Nu, mă tem că nu ştiu cum bea Charlie Kilcartney.

Auzindu-şi iubitul persiflat, Julia s-a uitat încruntată la broasca ţestoasă; Rex Mottram rămânea însă neatins de asemenea maliţiozităţi.

— Două neveste şi-au luat lumea în cap din cauza lui, a continuat el. Când s-a logodit cu Sylvia, condiţia ei a fost ca el să urmeze tratamentul respectiv la Zürich. Şi a funcţionat. S-a întors după trei luni, şi era cu totul alt om. Iar de-atunci nu s-a mai atins de strop de băutură, nici măcar după ce Sylvia l-a lăsat baltă.

— De ce a făcut ea aşa ceva?

— Mă rog, bietul Charlie nu mai avea nici un haz, după ce s-a oprit din băut. Dar nu asta e, propriu-zis, morala poveştii.

— Nu, cred şi eu că nu. Ba chiar presupun că povestea vrea să fie, de fapt, una încurajatoare.

Julia s-a uitat ameninţător la broasca ei ţestoasă bătută cu nestemate.

— Se ocupă şi de cazuri legate de sex, dacă nu ştiaţi.

— Vai de mine, bietul Sebastian, ce prieteni cu totul aparte îşi poate face la Zürich!

— Are toate locurile ocupate cu luni de zile înainte, dar cred că-i poate găsi şi lui unul, dacă-l rog eu. Aş putea să-i telefonez chiar de-aici, astă-seară.

(În momentele lui de maximă eficienţă, Rex demonstra un fel de fanfaronadă plină de zel, ca şi cum i-ar fi impus unei gospodine delăsătoare o demonstraţie despre cum se foloseşte aspiratorul de praf.)

— Ne mai gândim.

Când s-a întors Cordelia de la vânătoare, încă ne mai gândeam.

— Vai, Julia, dar *ce*-i asta?! Câtă *bestialitate*!

— Este cadoul meu de Crăciun din partea lui Rex.

— Aoleu, îmi pare rău! Întotdeauna dau cu bâta-n baltă. Dar câtă cruzime! Trebuie s-o fi durut îngrozitor.

— Nu simte nimic.

— De unde ştii tu?! Pun pariu că simte.

Apoi a sărutat-o pe maică-sa, pe care n-o văzuse în ziua aceea, i-a întins mâna lui Rex şi a sunat să i se aducă ouă.

— Am băut un ceai la doamna Barney, de unde am telefonat să vină maşina să mă ia, dar tot îmi mai e foame. A fost o zi grozavă. Jean Strickland-Venables a căzut în noroi. Am galopat de la Bengers până la Eastrey-ul de Sus fără oprire. După socoteala mea, sunt cinci mile, nu-i aşa, Bridey?

— Trei.

— Nu şi la cum a galopat... Între o înghiţitură de omletă şi cealaltă, ne-a povestit despre vânătoare: Merita s-o vedeţi pe Jean când s-a ridicat din noroi.

— De Sebastian ştii ceva?

— Sebastian s-a făcut de ruşine — a zis ea şi cuvintele, spuse de glasul ei de copil, au răsunat ca nişte bătăi de clopote, dar apoi a continuat: Să iasă cu haina aia oribilă de prinzător de şobolani şi cu amărâta aia de crăvăţică, de parc-ar fi venit de la Academia de Călărie a căpitanului Morvin. Pe moment, nici nu l-am recunoscut în adunare şi sper că nimeni altcineva nu l-a recunoscut. De ce, nu s-a întors încă?! Nu m-aş mira să se fi rătăcit.

Când Wilcox a venit să ia ustensilele de ceai, Doamna Marchmain l-a întrebat:

— Nici un semn de la lord Sebastian?

— Nu, Doamna mea.

— Probabil că s-a oprit la cineva să-şi ia ceaiul. Nu-i stă deloc în obicei.

După o jumătate de oră, când a venit cu tava de cocteiluri, Wilcox a zis:

— Lord Sebastian a telefonat chiar acum să fie luat cu automobilul de la Twining-Sud.

— De la Twining-Sud?! Cine locuieşte acolo?

— Vorbea de la hotel, Doamna mea.

— De la Twining-Sud? a zis Cordelia. Doamne fereşte, da' *chiar* că s-a pierdut!

Când a sosit, era îmbujorat la faţă şi avea o strălucire febrilă în priviri; mi-am dat seama că era beat în proporţie de două treimi.

— Dragul meu băiat, a zis Doamna Marchmain, ce bucurie ne faci, când te vedem c-arăţi atât de bine din nou! Ţi-a priit să-ţi petreci ziua în natură. Băuturile sunt pe masă; fă bine şi te serveşte.

Nu era nimic ieşit din comun în ce spunea, ci simplul fapt că spunea ce spunea; cu şase luni în urmă, n-ar fi scos nici o vorbă.

— Mulţumesc, a zis Sebastian. Mă servesc.

O lovitură aşteptată, repetată, aplicată peste o vânătaie mai veche, fără tresărirea şi şocul surprizei, numai cu o durere surdă, care-ţi cade greu, de ajungi să te întrebi dacă vei mai putea suporta vreuna la fel — aşa mă simţeam eu, stând faţă în faţă cu Sebastian la cina care a urmat în acea seară, văzându-i ochii înceţoşaţi şi mişcările nesigure, auzindu-i vocea hârjâită, care se băga în vorbă pe lângă subiect, după câte o tăcere prelungită, abrutizată. În cele din urmă, după ce Doamna Marchmain, şi Julia, şi servitorii s-au retras, Brideshead a zis:

— Ai face bine să te duci la culcare, Sebastian.

— Beau mai întâi nişte Porto.

— Bine, bea nişte Porto, dacă vrei să bei. Dar nu mai veni în salon.

— Al dracului de băut, a zis Sebastian, încuviinţând cu mişcări adânci din cap. Ca-n vremurile cele bune. Domnii to'deauna prea băuţi să se ducă după doamne-n vremurile cele bune.

(— Şi totuşi, să ştii de la mine că *nu* era, mi-a spus domnul Samgrass, încercând să mă provoace, după aceea, la discuţii. Adică nu era deloc la fel în vremurile cele bune. Mă-ntreb, atunci: în ce mai consta diferenţa? În lipsa unui simţ al umorului sănătos? În lipsa unei companii potrivite? Şi ştii ce? — eu cred că astăzi precis a băut de unul singur. De unde-o fi făcut rost de bani?)

— Sebastian s-a dus la el în cameră, a zis Brideshead când am ajuns şi noi, ceilalţi, în salon.

— Da? Să vă citesc?

Julia şi Rex au jucat *bezique*[1]; broasca ţestoasă, hărţuită de pechinez, s-a retras în carapace; Doamna Marchmain a citit cu voce tare din *Jurnalul unui neica-nimeni* până când, cu toate că era încă foarte devreme, a hotărât că sosise momentul mersului la culcare.

— Nu pot să mai stau şi să mai joc puţin, Mami?! Numai trei jocuri.

— Foarte bine, draga mea. Dar să faci bine şi să treci pe la mine înainte să te culci. Nu mă culc până atunci.

Şi domnului Samgrass, şi mie ne-a fost limpede că Julia şi Rex vroiau să fie lăsaţi singuri, aşa că ne-am retras şi noi; lui Brideshead însă nu i-a fost, aşa că el s-a pus pe citit *The Times*, pe care nu-l văzuse în ziua aceea. În timp ce ne îndreptam către camerele noastre, domnul Samgrass mi-a spus:

— Adică nu era deloc la fel în vremurile cele bune.

A doua zi dimineaţă, l-am întrebat pe Sebastian:

— Spune-mi cinstit, vrei cu tot dinadinsul ca eu să stau în continuare aici?

— Nu, Charles, nu cred că vreau.

— Nu-ţi sunt de nici un ajutor?

— Nici un ajutor.

Aşa că m-am dus şi m-am scuzat faţă de mama lui.

— Trebuie neapărat să te întreb ceva, Charles. Tu i-ai dat bani lui Sebastian ieri?

— Da.

— Ştiind în ce fel avea de gând să-i cheltuiască?

— Da.

---

[1] Joc de cărţi asemănător cu pinacle, care se joacă însă cu două seturi, însumând 64 de cărţi, de la şase în sus, din fiecare set.

— Eu nu înțeleg așa ceva, a zis ea. Pur și simplu nu înțeleg de ce și cum poate fi cineva de o asemenea indiferență ticăloasă.

Apoi s-a oprit o vreme, dar nu cred că se aștepta să primească vreun răspuns; nu aveam nimic altceva să-i spun, decât s-o iau de la capăt cu această controversă binecunoscută și nesfârșită.

— Nu am de gând să-ți fac vreun reproș, a continuat ea. Martor mi-e Dumnezeu că nu sunt eu cea care să facă reproșuri cuiva. Orice eșec al copiilor mei este și eșecul meu. Dar nu înțeleg acest lucru. Nu înțeleg de ce și cum ai putut să fii atât de drăguț în atât de multe privințe și după aceea să faci un lucru atât de nejustificat de crud. Nu înțeleg de ce și cum te-am plăcut cu toții atât de mult. Ne-ai urât în tot acest timp? Nu înțeleg de ce am fi meritat așa ceva.

Nu m-am simțit mișcat deloc; nici măcar o parte din mine nu s-a simțit nici măcar vag mișcată de durerea ei. Așa îmi închipuisem adeseori că avea să arate alungarea mea din școală. Aproape că mă și așteptasem s-o aud spunând: „I-am scris deja tatălui dumitale cel atât de nefericit și l-am informat." Dar, în timp ce mă îndepărtam cu mașina, când m-am întors ca să arunc probabil o ultimă privire către casa aceea, am simțit că lăsam în urmă totuși o parte din mine însumi și că, indiferent unde m-aș mai fi dus după aceea, precis aveam să-i simt lipsa și s-o caut întruna deznădăjduit, așa cum se zice că fac duhurile — se ațin prin preajma locurilor în care au îngropat comori, fără de care nu-și pot plăti trecerea pe lumea cealaltă.

„Nu mă mai întorc niciodată", mi-am spus în sinea mea.

Se închisese o ușă, acea ușiță din perete, pe care o căutasem și o descoperisem la Oxford; dac-aș fi deschis-o acum, aș fi aflat că-n spatele ei nu se afla nici urmă de grădină fermecată.

Ieșisem la suprafață, la lumina zilei normale și la aerul curat de mare, după o lungă captivitate în palatele de corali, unde nu pătrunde nici o rază de soare, în mijlocul pădurilor unduitoare de pe fundul oceanului.

Lăsasem în urma mea — ce anume? tinerețea? adolescența? iubirea? Materialul ademenitor din care sunt făcute aceste lucruri, „Compendiul Uceniculuí Vrăjitor", scrinul bine lustruit în care-şi avea locul bagheta de ebonită, alături de bilele înşelătoare de biliard, de moneda care putea să dispară, sau de florile în evantai, care puteau fi vârâte într-o lumânare goală pe dinăuntru.

„Am lăsat în urmă iluzia", mi-am spus în sinea mea. „De-acum înainte, voi trăi într-o lume cu trei dimensiuni, ajutându-mă de cele cinci simțuri pe care le am."

Ce-i drept, de-atunci am învățat că nu există o asemenea lume; dar atunci, când maşina a luat curba şi casa mi-a dispărut din vedere, mi se părea că nici nu era nevoie s-o caut, fiindcă s-ar fi găsit oricum de jur împrejurul meu, de îndată ce aş fi ajuns la capătul aleii.

Aşa că m-am întors la Paris, şi la prietenii pe care mi-i găsisem, şi la obiceiurile pe care mi le făcusem acolo. Mă gândeam că nu aveam să mai aud nimic de Brideshead, numai că-n viață puține sunt separările atât de drastice. N-au trecut nici trei săptămâni şi am primit o scrisoare de la Cordelia, cu scrisul ei franțuzit, de mănăstire:

„Dragul meu Charles [zicea ea],

Am fost atât de nefericită când ai plecat. Puteai şi tu să vii şi să-ți iei la revedere!

Am aflat despre tine c-ai căzut în dizgrație şi de aceea îți scriu, ca să-ți spun că şi eu am căzut în dizgrație. Am şterpelit cheile lui Wilcox, ca să-i aduc whisky lui Sebastian, şi am fost prinsă. Pare-se că el este cel care a vrut să se-ntâmple aşa. Şi ce-a fost după aceea (şi mai este încă)... oribil scandal.

Domnul Samgrass a plecat (foarte bine!) şi cred că şi el este puțintel în dizgrație, dar nu ştiu de ce.

Domnul Mottram este foarte bine văzut de Julia (rău!) şi-l ia cu el pe Sebastian (foarte rău!), ca să-l ducă la un doctor neamț.

Țestoasa Juliei a dispărut. Noi credem că s-a îngropat singură, cum fac ele, așa că ducă-se-nvârtindu-se (asta-i o expresie de-a domnului Mottram).

Eu sunt foarte bine.

Cu toate dragostea,
Cordelia."

Să fi trecut o săptămână după ce am primit această scrisoare, când, întorcându-mă acasă într-o după-amiază, l-am găsit pe Rex care mă aștepta.

Cred că era pe la ora patru, fiindcă lumina pălea destul de devreme în studioul meu în acel moment al anului. Mi-am dat seama, după expresia de pe chipul portăresei, când mi-a spus c-aveam un musafir care m-aștepta, că sus trebuia să fie cineva cu adevărat impresionant; avea, femeia aceea, un dar înnăscut de a exprima diferențele de vârstă sau de atractivitate; aceea era expresia ei facială care vroia să spună că era vorba de cineva de mâna-ntâi — și Rex, într-adevăr, părea să-i justifice percepția, la cum l-am găsit, îmbrăcat cu paltonul lui cel impresionant, de călătorie, acoperind fereastra care dădea spre fluviu.

— Ia te uită, am zis eu. Ca să vezi.

— Am venit azi-dimineață. Mi s-a spus unde-ți iei prânzul de obicei, dar nu te-am găsit acolo. Știi unde este?!

N-am simțit nevoia să-l întreb cine anume.

— Adică ți-a tras clapa și ție?!

— Am ajuns aici aseară și urma să plecăm spre Zürich astăzi. L-am lăsat la Lotti după cină, fiindcă mi-a spus că era obosit, și m-am dus la Clubul Călătorilor, să joc ceva.

Am observat că se scuza, chiar și față de mine, ca și cum și-ar fi repetat o poveste pe care urma s-o spună în altă parte. Mi-a plăcut partea cu „mi-a spus că era obosit". Nici nu mi-l puteam închipui pe Rex abandonând un joc de cărți de dragul unui băiat semicherchelit.

— Și te-ai întors și nu l-ai mai găsit?

— Nicidecum. Aş vrea eu să fi fost aşa. L-am găsit aşteptându-mă — nu se culcase. Eu avusesem noroc la Clubul Călătorilor şi-i curăţasem pe câţiva inşi de bani. Sebastian mi i-a şterpelit pe toţi în timp ce dormeam. Nu mi-a mai lăsat decât cele două bilete de tren clasa-ntâi până la Zürich, înfipte în rama oglinzii. Şi-avusesem aproape trei sute de lire, naiba să-l ia!

— Şi de-acum poate să fie aproape oriunde.

— Oriunde. Nu *cumva* se-ascunde la tine-aici?!

— Nu. Relaţiile mele cu această familie s-au încheiat.

— Cred c-ale mele abia încep, a zis Rex. Auzi, am să-ţi spun o mulţime de lucruri şi i-am promis unui tip de la Clubul Călătorilor că-i acord revanşa în după-amiaza asta. Nu vrei să cinăm împreună?

— Ba da. Unde?

— Eu merg de obicei la Ciro.

— De ce nu la Paillard?

— N-am auzit niciodată. Dar plătesc eu, să ştii.

— Ştiu că plăteşti. Dă-mi voie să comand eu.

— Mă rog, foarte bine. Unde ziceai că vine asta?! a întrebat el, aşa că i-am scris. Ăsta-i genul de local unde ai ocazia să vezi tipicul locului?

— Da, poţi să-i spui şi-aşa.

— Bine, atunci o să fie o experienţă nouă. Să comanzi ceva bun.

— Asta şi am de gând.

Am ajuns acolo cu douăzeci de minute înaintea lui Rex. Dacă tot era să-mi petrec o seară cu el, măcar să fi fost aşa cum o vroiam eu. Ţin minte foarte bine ce-am comandat — supă de măcriş, un calcan gătit, pur şi simplu, într-un sos de vin alb, *caneton à la presse*[1], un *soufflé* de lămâie. În ultima clipă, de teamă ca toată această selecţie să nu fie totuşi prea simplă pentru unul ca Rex, am adăugat şi *caviar*

[1] Textual: „răţuşcă la presă" (fr.) — fel de mâncare din raţă servită într-un sos obţinut prin presare, din propriile ei măruntaie, după ce pieptul, care constituie carnea de raţă propriu-zisă, a fost dat la o parte.

aux blinis[1]. În materie de vinuri, i-am dat ocazia să mă trateze cu o sticlă de Montrachet-1906, care pe atunci era tocmai la vârsta potrivită, şi, pentru raţă, cu un Clos-de-Bèze din 1904.

Era uşor să trăieşti în Franţa pe-atunci; rata de schimb fiind cea care era, alocaţia îmi ajungea pentru multă vreme — şi nu trăiam deloc modest. Chiar şi aşa, foarte rar aveam parte de o asemenea masă, drept care l-am apreciat foarte mult pe Rex când a sosit, într-un târziu, şi şi-a lăsat paltonul şi pălăria cu aerul că nu se aştepta să le mai vadă vreodată. S-a uitat plin de suspiciune de jur împrejurul restaurantului mic şi întunecos, de parcă nu s-ar fi mirat să vadă ori *apaşi*[2], ori măcar vreun grup de studenţi ieşiţi la băut. N-a văzut însă decât vreo patru senatori care mâncau într-o tăcere absolută, cu şervetele vârâte pe sub bărbi. Îl şi vedeam povestindu-le partenerilor lui de afaceri mai târziu: „... un tip interesant, pe care-l cunosc; studiază pictura şi stă la Paris. M-a dus la un restaurant ciudat — genul de local pe lângă care treci şi nu-l observi —, unde ne-au servit cu nişte lucruri atât de bune, cum n-am mâncat niciodată. Să fi fost şi vreo şase-şapte senatori acolo, de unde se vede că era un local potrivit. Nici n-a fost prea ieftin."

— Ai vreun semn de la Sebastian? m-a întrebat el.

— Nu, i-am răspuns eu, şi nici n-o să am, până când n-o să aibă el nevoie de bani.

— E destul de groasă toată treaba — s-o şteargă-n felul ăsta. Şi eu, care mă gândeam că, dacă reuşesc să-i fac lui un serviciu, reuşesc să-mi fac şi mie un mic serviciu în altă direcţie.

Se vedea clar că vroia să vorbească despre ce-l privea pe el; putea să mai aştepte, m-am gândit eu, până la faza de toleranţă şi saţietate, până la coniac; putea să mai aştepte până când atenţia se diminua şi puteam să-l ascult numai pe jumătate, cu gândurile plecate şi în altă parte; deocamdată, în momentul acesta intens, când

---

[1] Caviar la blinele (fr.); blinelele sunt clătite ruseşti.

[2] Denumire dată unor grupări de tineri din lumea interlopă, despre care se credea că domină localurile pariziene.

maître d'hôtel[1] întorcea blinelele pe partea cealaltă în tigaie şi când alţi doi angajaţi, mai umili, presau rața de zor, aveam să vorbim despre mine.

— Ai mai rămas mult la Brideshead? Mi s-a mai pronunţat numele, după ce am plecat?

— Dacă ţi s-a pronunţat?! Mi s-a înăcrit, băiatule, de cât l-am auzit. Marchiza dezvoltase, în privinţa ta, „o conştiinţă încărcată" — aşa s-a exprimat. Din câte înţeleg, şi-a încărcat-o din plin ultima dată când aţi stat de vorbă.

— Da, „indiferenţă ticăloasă", „nejustificat de crud"...

— Vorbe grele.

— Ce nu te omoară te face mai puternic.

— Cum adică?!

— Era o vorbă.

— A...

Smântâna şi untul topit se amestecau şi acopereau, despărţindu-le unele de altele, fiecare boabă lucioasă de caviar, căreia-i făceau câte o ramă alb-aurie.

— Aş vrea nişte ceapă tocată peste ale mele, a zis Rex. Mi-a spus un tip care ştia ce şi cum că le scoate în evidenţă savoarea.

— Încearcă fără mai întâi, am zis eu. Şi mai dă-mi veşti despre mine.

— Bun, acuma Greenacre, sau cum îi zicea, nu mai ştiu — profesorul ăla cu nasul pe sus —, a făcut ce-a făcut şi-a căzut în nas. Ceea ce a fost bine primit de toată lumea. O zi sau două după ce-ai plecat, el a rămas băieţelul nevinovat. Nu m-aş mira s-o fi montat chiar el pe coana mare să-ţi dea papucii. Tot timpul ne-a fost vârât pe gât, de până la urmă Julia n-a mai putut suporta şi l-a dat de gol.

— *Julia* l-a dat de gol?!

— Păi, de, că-ncepuse să-şi vâre nasul şi-n treburile *noastre*, înţelegi tu. Julia s-a prins că nu era ce vroia să pară şi-ntr-o după-masă,

[1] Şef de sală (fr.).

când Sebastian iarăşi era pilit — fiindcă era pilit mai tot timpul —, a reuşit să scoată de la el toată povestea cu Marele Turneu. Şi cu asta, basta cu domnul Samgrass. După aceea, marchiza s-a gândit că fusese, poate, puţin cam aspră cu tine.

— Şi ce-a fost scandalul cu Cordelia?

— Asta le-a eclipsat pe toate. Puştoaica este o minunăţie, nu altceva — o săptămână-ntreagă l-a servit pe Sebastian cu whisky pe sub nasurile tuturor. Nu ne dădeam seama de unde făcea rost de el. Când a aflat-o şi pe-asta, marchiza chiar că s-a prăbuşit.

Supa era un deliciu după blinelele atât de săţioase — fierbinte, subţire, amăruie, spumoasă.

— Să-ţi spun ceva, Charles, ce Madam Marchmain n-a spus nimănui. Este foarte bolnavă. Poate să dea colţul în orice moment. George Anstruther a consultat-o astă-toamnă şi i-a mai dat cel mult doi ani.

— De unde naiba ştii aşa ceva?!

— Lucruri de felul ăsta se aud. Şi la cum îi merge familia în acest moment, eu nu i-aş da nici măcar un an. Ştiu pe cineva la Viena, care este exact ce i-ar trebui ei. A pus-o pe picioare pe Sonia Bamfshire când toată lumea, inclusiv Anstruther, nu mai vedea nici o speranţă în cazul ei. Dar Madam Marchmain nu face nimic în privinţa asta. Presupun c-o fi ceva legat de religia ei de capete seci, să n-ai grijă de propriul tău corp.

Calcanul a fost atât de simplu şi de la locul lui, încât Rex nici măcar nu l-a observat. Stăteam şi mâncam pe muzica presei — scrâşnete de oase frânte, picurat de sânge şi de măduvă, pleoscăitul lingurii care întorcea feliile subţiri de piept în sos. A urmat o pauză de un sfert de oră, în care eu am băut primul pahar de Clos de Bèze şi Rex şi-a fumat prima ţigară. S-a rezemat de spateaza scaunului, a suflat un nor de fum peste masă şi a comentat:

— Ştii ce, mâncarea de-aici nu-i deloc rea; ar trebui să preia cineva localul şi să scoată ceva din el — după care s-a întors iarăşi la familia Marchmain: Şi să-ţi mai spun şi altceva: or să se cam poticnească financiar, dacă nu sunt atenţi, şi-anume destul de curând.

— Eu credeam că sunt peste măsură de bogaţi.

— Păi da, sunt bogaţi, în sensul în care sunt bogaţi oamenii care-şi lasă banii să stea liniştiţi. Toţi cei din categoria lor sunt mai săraci acum decât erau în 1914 şi se pare că familia Flyte nu realizează. După cum văd eu lucrurile, avocaţii ăia care le administrează afacerile preferă să le dea câţi bani vor, fără să-i întrebe absolut nimic. Uită-te la felul cum trăiesc: şi la Brideshead, şi la Reşedinţa Marchmain, totul merge cu toate cazanele duduind — haită de câini de vânătoare, nimeni nu plăteşte chirie, nimeni nu e trimis la plimbare, zeci de servitori bătrâni, care nu mai fac nimic, în schimb sunt şi ei serviţi de alţi servitori. Şi, pe lângă toate astea, mai e şi bătrânul, care-şi ţine un menaj separat — şi nu şi-l ţine câtuşi de puţin la o scară modestă. Ştii cu cât sunt în deficit?

— Evident că nu ştiu.

— Cu aproape una sută mii numai la Londra. Nu ştiu ce datorii mai au şi prin alte părţi. Ei, asta chiar că este o piatră de moară, să ştii de la mine, de gâtul unora care nu-şi pun banii la *lucru*. Nouăzeci şi opt de mii în noiembrie trecut. Lucruri de felul ăsta se aud.

Astea erau lucrurile pe care le auzea el, m-am gândit eu: boală fatală şi datorii.

M-am răsfăţat cu vinul de Burgundia. Cum aş putea să-l descriu? În toate laudele pe care i le aducem vinului răsună eroarea de a-i atribui pasiuni omeneşti. De secole întregi, toate limbile s-au străduit să-i definească frumuseţea şi n-au reuşit să vină decât cu nişte exagerări exorbitante sau cu termenii standard ai domeniului. Vinul acesta de Burgundia mi s-a părut, atunci, senin şi triumfător, o reminiscenţă a faptului că lumea este mai veche şi mai bună decât era în mintea lui Rex, că omenirea rămăsese, din nesfârşitele ei patimi, cu o înţelepciune mai ceva decât a lui. Întâmplarea a făcut să dau peste acelaşi vin la un prânz în compania negustorului meu de vinuri de pe strada James, în prima toamnă a războiului; se mai înmuiase şi mai pălise între timp, dar mi-a vorbit din nou pe aceeaşi tonalitate pură şi autentică, pe care i-o descoperisem când era la

vârsta potrivită, iar în ziua aceea, ca şi la Paillard, în compania lui Rex Mottram, cu mulţi ani înainte, mi-a şoptit discret, dar cu un glas la fel de preţios, aceleaşi vorbe pline de speranţă.

— Asta nu-nseamnă că vor sărăci; bătrânul va trage întotdeauna la cântar cel puţin treizeci de mii pe an, dar nu mai e mult şi va veni o zguduitură; şi-n familiile-astea din lumea bună, prima idee care le vine, când se lovesc de vânturi potrivnice, este să le taie, de obicei, din porţie fetelor. Aşa că tare mi-ar plăcea să rezolv problema unei înţelegeri prealabile căsătoriei, până nu se-ntâmplă.

Nici vorbă să fi ajuns la coniac, şi iată că trecuserăm deja la subiectul Rex. Peste alte douăzeci de minute, aş fi fost pregătit pentru tot ce avea să-mi spună. Aşa însă am devenit opac la tot ce venea de la el şi m-am dedicat mâncării din faţa mea; şi totuşi, fericirea mea era luată cu asalt de fraze care-mi reaminteau de lumea dură şi posesivă în care trăia Rex. Vroia o femeie; vroia tot ce se găsea mai bun pe piaţă, şi o vroia şi ieftin — la asta se reducea totul.

— ...Madam Marchmain nu mă place. Mă rog, nici nu-i cer să mă placă. Nu cu ea vreau eu să mă-nsor. N-are tăria să spună cu glas tare: „Nu eşti un domn. Eşti un aventurier din Colonii." Îmi spune că trăim în atmosfere diferite. Aşa o fi, numai că Juliei, cum-necum, îi place în atmosfera mea... După care mă ia cu problema religiei. N-am nimic eu cu biserica ei; noi, în Canada, nu-i prea băgăm în seamă pe catolici, dar asta-i altă poveste; catolicii voştri de aici, din Europa, sunt foarte spilcuiţi. Foarte bine, Julia poate să se ducă la ce biserică vrea ea. N-o să-ncerc eu s-o opresc. Adevărul este că nu dă nici două parale pe lucrurile-astea, dar eu prefer o fată care-şi are o religie a ei. Şi, mai mult decât atât, poate să-i crească pe copii catolici. Îi fac toate „promisiunile"[1] pe care le vrea... Mai e şi trecutul meu.

[1] Angajament solemn care i se cerea pe vremea aceea viitorului soţ ne-catolic, înaintea căsătoriei cu un catolic, prin care acesta se angaja să respecte practicile religioase ale partenerului catolic şi să nu se opună creşterii copiilor în Biserica Romano-Catolică.

Cică: „Ştim atât de puţine despre tine." Ştie şi-aşa prea mult. Poate că ştii c-am fost cuplat cu altcineva timp de un an sau doi.

Ştiam; oricine-l cunoscuse vreodată pe Rex ştia despre povestea lui amoroasă cu Brenda Champion; ştia şi că de la respectiva poveste amoroasă i se trăgea lui tot ceea ce-l deosebea de oricare alt agent de bursă: faptul că juca golf cu Prinţul de Wales, că era membru al clubului Bratt's, chiar şi camaraderia lui de fumoar de la Camera Comunelor; pentru că, atunci când îşi făcuse apariţia pentru prima dată acolo, şefii lui pe linie de partid nu spuseseră despre el: „Iată, acesta e tânărul şi promiţătorul reprezentant de Gridley-Nord, care a vorbit atât de bine pe marginea restricţiilor în materie de chirii[1]." Nu, au spus despre el: „Iată ultima cucerire a Brendei Champion", ceea ce-l făcuse să urce substanţial în ochii bărbaţilor; pe femei era în stare să le vrăjească şi singur.

— Mă rog, capitolul ăsta e închis de mult. Dar Madam Marchmain este prea delicată ca să vorbească la subiect; tot ce-a spus a fost că mă bucur de „notorietate". Da, bine, şi ce speră să capete, pe post de ginere — cine ştie ce soi de călugăr scos din cuptor la jumătate, cum e Brideshead? Julia ştie tot ce trebuia să ştie despre povestea cealaltă; iar, dacă ei nu-i pasă, nu văd ce treabă ar avea să se amestece oricine altcineva.

După raţă, a urmat o salată de creson şi cicoare, cu vagi urme de arpagic. Am încercat să mă gândesc numai la salată. Am reuşit, o vreme, să mă gândesc numai la sufleu. Apoi a venit coniacul şi, odată cu el, ceasul potrivit pentru asemenea confidenţe.

— ...Julia împlineşte acuşi douăzeci de ani. Nu vreau s-aştept până devine majoră. Oricum, nu vreau să mă-nsor fără să fac lucrurile aşa cum se cuvin făcute... nu să ne-ascundem prin cotloane... Şi trebuie să am grijă să nu fie păcălită şi să nu-şi mai primească

[1] Problema reglementării chiriilor era în dezbatere în perioada respectivă. Partidul Laburist, care s-a aflat la guvernare timp de zece luni, în 1924, îşi propusese să limiteze restricţiile impuse chiriaşilor, dar n-a avut timp să-şi impună proiectul de lege.

porția care i se cuvine. Am ajuns la vârsta la care „notorietatea", cum zice Madam Marchmain, şi-a făcut numărul. Am nevoie să m-aşez la casa mea într-o poziție solidă. Ştii tu: Sfânta Margareta, Westminster — sau cum s-o numi la catolici —, capete încoronate şi prim-ministrul fotografiați la intrare... şi, pe urmă, „frumoasa Doamnă Julia Mottram, o tânără amfitrioană de prim-plan a lumii politice"... nimic marginal. Aşa încât, dacă marchiza nu vrea să intre-n joc, mă duc să stau de vorbă cu taică-său şi să mă-nțeleg cu el. Din câte am auzit, e-n stare să fie de acord cu orice ştie c-o enervează pe ea. În momentul ăsta, e la Monte Carlo. Îmi făcusem planuri să mă duc direct acolo, după ce-l plantam pe Sebastian la Zürich. De-aceea este aşa o porcărie faptul că l-am pierdut.

Coniacul n-a fost pe gustul lui Rex. Era limpede şi palid la culoare şi ne-a fost adus într-o sticlă fără mâzgă pe ea şi fără cifrul lui Napoleon. Era numai cu vreun an sau doi mai în vârstă decât Rex însuşi, iar în sticlă fusese tras de curând. Şi ne-a fost servit în pahare foarte zvelte, în formă de lalea, şi de dimensiuni modeste.

— Un brandy este unul dintre lucrurile la care mă pricep, a zis Rex. Ăsta n-are culoarea cum trebuie. Şi-n plus, nu-l pot degusta în degetarul ăsta.

I-a fost adusă o balercă aproape cât capul lui de mare. A cerut să-i fie încălzită la flacără de spirtieră. Pe urmă şi-a rotit în ea băutura splendidă, şi-a băgat nasul în aburii care ieşeau şi a decretat că era genul de spirtoasă în care-şi punea şi sifon la el acasă.

Ca urmare, cu nişte feţe ruşinate, ne-a fost adusă din ascunzătoarea ei sticla pântecoasă şi plină de praf care era pusă bine la păstrare pentru oameni de teapa lui Rex.

— Asta-i ce trebuie, a zis el, rostogolind substanța aceea uleioasă, până când au rămas urme închise la culoare de jur împrejurul paharului. Întotdeauna există câte ceva de felul ăsta dosit pe undeva, dar nu ți se aduce decât dacă faci puțină gălăgie. Gustă şi tu.

— Sunt foarte mulţumit şi cu ăsta.

— Mă rog, este o crimă să-l bei, dacă nu-l apreciezi la justa lui valoare.

Şi-a aprins un trabuc şi s-a lăsat pe spate, împăcat cu lumea. Şi eu eram împăcat, dar cu o altă lume decât el. Eram fericiţi amândoi. Mi-a vorbit în continuare despre Julia, dar eu îi auzeam vocea şi atât, nu înţelegeam ce spunea, ca de la mare distanţă, ca un lătrat de câine care se aude într-o noapte liniştită de la mile întregi depărtare.

La început de mai, a fost anunţată logodna. Am văzut un anunţ în *Continental Daily Mail*[1] şi am presupus că Rex „se-nţelesese cu taică-său". Dar lucrurile n-au mers cum ar fi fost de aşteptat. Următoarele veşti despre ei mi-au parvenit pe la mijlocul lui iunie, când am aflat că se căsătoriseră în mare discreţie la Capela Savoy[2]. Nici un cap încoronat nu fusese de faţă; nici prim-ministrul şi nimeni din familia Juliei. Părea să fi fost ceva destul de marginal, dar aveau să mai treacă ani buni până am aflat întreaga poveste.

Capitolul şapte

A sosit momentul să vorbesc despre Julia, care a jucat până acum doar un rol intermitent şi oarecum enigmatic în drama lui Sebastian. Aşa o vedeam eu la vremea respectivă — şi ea pe mine la fel. Urmăream scopuri separate, care ne-au apropiat unul de celălalt,

---

[1] *Daily Mail* era pe atunci un ziar londonez cu vederi conservatoare. Ediţia sa *continentală* ajungea la Paris în seara zilei publicării.

[2] Capelă construită iniţial, în secolul al XIV-lea, de Ducele de Savoia, distrusă în revolta ţărănească din 1381, reconstruită de regele Henric al VII-lea în 1512 şi aflată astăzi în proprietatea Casei Regale. Întrucât capelanul este subordonat direct regelui, şi nu autorităţilor eclaziastice, persoanele divorţate veneau aici ca să se recăsătorească.

dar am rămas nişte străini. Mi-a povestit mai târziu că-şi făcuse un fel de notă mentală în privinţa mea, cum faci atunci când cauţi din priviri câte o carte anume şi uneori îţi atrage atenţia o alta, pe care o iei de pe raft, o deschizi la pagina de titlu şi-ţi spui: „Trebuie să-mi fac timp s-o citesc şi pe-asta" — după care o pui la locul ei şi-ţi continui căutarea începută. De partea mea, interesul era şi mai mare, pentru că exista asemănarea fizică între frate şi soră, care, observată în repetate rânduri şi în diferite ipostaze, la diferite lumini, mă izbea de fiecare dată la fel ca la început; iar, cum imaginea lui Sebastian, în declinul său accelerat, părea să se estompeze şi destrame din ce în ce mai mult pe zi ce trecea, cu atât mai mult ieşea în evidenţă cea a Juliei, din ce în ce mai limpede şi mai fermă în mintea mea.

Era slabă pe vremea aceea, cu pieptul plat şi picioarele lungi; părea să fie numai membre şi gât, fără trup, ca un păianjen; în această privinţă, era conformă cu moda, însă cu toate coafurile şi pălăriile vremii, cu toate privirile goale şi gura căscată ale vremii, cu toate petele de roşu ca de clovn pe pometii obrajilor, şi tot nu putea fi încadrată într-un tip anume.

Când am cunoscut-o eu — când a venit să mă ia cu maşina din faţa gării şi m-a condus la ea acasă prin lumina de amurg al acelui toi de vară din 1923 —, abia împlinise optsprezece ani şi tocmai se întorcea de la primul ei sezon londonez.

Unii spuneau că acela fusese cel mai strălucit sezon de după război şi că lucrurile îşi reintrau pe un făgaş normal. Julia se afla de drept în miezul lor. Rămăseseră, pe-atunci, poate vreo cinci sau şase, nu mai multe, case londoneze care puteau fi numite „istorice"; Reşedinţa Marchmain din cartierul St. James era una dintre ele, iar balul dat în onoarea Juliei, în ciuda costumaţiei abjecte a vremii, fusese, după toate spusele, un spectacol memorabil. Sebastian a plecat de la Oxford, ca să ia parte la el şi cu o jumătate de gură mi-a propus şi mie să merg; eu l-am refuzat şi am ajuns de mi-am regretat refuzul, pentru că a fost ultimul bal de acest fel organizat acolo — ultimul dintr-o serie grandioasă.

De unde să fi ştiut?! În zilele acelea, s-ar fi zis că era o vreme pentru orişice; lumea se oferea spre a fi explorată pe îndelete. În vara cu pricina, eram atât de plin de Oxford; Londra putea să mai aştepte, mă gândeam eu.

Celelalte case le aparţineau unor rubedenii sau prieteni din copilărie de-ai Juliei şi, pe lângă ele, mai erau nenumărate alte case de substanţă prin pieţele din Mayfair şi Belgravia, luminate şi populate, una sau alta dintre ele, noapte de noapte, cu muzica revărsându-se pe ferestrele lor printre platani, cu perechi care se plimbau prin faţa lor pe trotuarele tăcute sau care ieşeau pe balcoane să tragă în piept aerul de vară. Străinii care se întorceau la posturi din propriile lor ţinuturi pustiite scriau acasă că pe-aici parcă tot mai zăreau chipul unei lumi pe care o crezuseră pierdută pe vecie prin noroaie şi printre sârme, iar în săptămânile-acelea idilice, Julia fremăta şi strălucea, când ca soarele care se strecura printre copaci, când ca lumina lumânării, care se reflecta în oglindă, aşa încât bărbaţii şi femeile mai în vârstă, care se ţineau mai deoparte cu amintirile lor, o priveau de parcă ea ar fi jucat rolul păsării albastre[1]. „Fata cea mare a lui Bridey Marchmain", spuneau. „Ce păcat că n-o poate vedea şi el astă-seară." În seara aceea, şi-n seara următoare, şi-n seara de după seara următoare, oriunde mergea, aflându-se întotdeauna în micul ei cerc de prieteni intimi, Julia le-a adus, tuturor celor care aveau ochi pentru ea, un moment de bucurie, aşa cum pescăruşul care se repede brusc peste apele învolburate ale fluviului te atinge până-n străfundul sufletului.

Astfel era fiinţa aceasta, nici fetiţă, nici femeie, care m-a dus cu automobilul prin lumina de amurg a serii de vară, netulburată de iubire, uimită de puterea propriei frumuseţi, ezitantă în faţa treptelor vieţii; care se găsise pe neaşteptate, pe nepregătite, în posesia unei arme; o eroină de basm, care-şi răsuceşte pe deget inelul

[1] Aluzie la piesa lui Maurice Maeterlinck, *Pasărea albastră*, în care doi copii pleacă în căutarea păsării albastre, simbolul fericirii.

magic; nu avea decât să şi-l mângâie cu buricele degetelor şi să şoptească vorbele fermecate, pentru ca pământul să i se caşte la picioare şi să-i scuipe afară titanul-slujitor, monstrul care ar fi dat din coadă ca un căţeluş în faţa ei şi i-ar fi adus tot ce i-ar fi cerut ea — cu toate că i-ar fi putut aduce acel ceva şi într-o formă nedorită.

Nu m-a băgat în seamă în seara aceea; djinnul[1] a tropăit sub picioarele noastre şi a rămas nechemat; Julia trăia separat, în mica ei lume, în interiorul unei alte mici lumi, aşezată cel mai adânc într-un sistem de sfere concentrice, precum bilele de fildeş cioplite atât de laborios în China antică; o mică problemă îi tulbura gândurile — mică în ochii ei, în termeni şi simboluri abstracte. Îşi punea întrebarea, fără să pună şi pasiune în ea, fără nici o tangenţă cu realitatea, cu cine ar fi trebuit să se mărite. La fel ezită şi strategii aplecaţi peste hartă, peste cele câteva ace cu măciulii colorate şi linii trase cu creta, calculând o mutare a acelor şi a liniilor cu doar câteva degete, ceea ce afară, unde nu ajung privirile ofiţerilor zeloşi, mutările lor pot transforma trecutul, prezentul şi viitorul în moarte sau în viaţă. Pe atunci, Julia era un simbol în propriii ei ochi, pentru că-i lipsea vitalitatea atât a fetiţei, cât şi a femeii; victoria sau înfrângerea erau nişte simple mutări de ace şi linii; ea habar n-avea de război. „Ce bine trebuie să fie să trăieşti în străinătate — se gândea ea —, unde lucrurile-astea se aranjează între părinţi şi avocaţi." Să se mărite cât mai repede şi cât mai strălucitor — acesta era scopul indiscutabil al tuturor prietenelor ei. Dacă ea se gândea şi dincolo de nuntă, însemna doar că privea măritişul ca pe începutul existenţei individuale; ca pe o scurtă încăierare din care-ţi luai apoi avânt, din care porneai în adevăratele căutări ale vieţii.

Le lăsa în umbră de departe pe celelalte fete de vârsta ei, dar ştia că, în lumea cea mică din interiorul altei mici lumi, unde-şi ducea ea viaţa, existau câteva handicapuri grave care o afectau. Pe canapelele

[1] Spirit bine- sau răufăcător din mitologia musulmană, care poate lua formă umană şi despre care se crede că sălăşluieşte fie într-o lampă, fie, cum este cazul aici, într-o regiune subpământeană.

de lângă perete, pe care stăteau bătrânii şi ţineau socoteala punctelor fiecăruia, unele amănunte lucrau împotriva ei. În primul rând, scandalul cu taică-său; toate îl iubiseră în trecut, femeile înşirate pe lângă perete, şi cele mai multe o iubeau pe maică-sa, şi totuşi exista o pată vagă, moştenită, care-i masca strălucirea şi părea întărită de ceva din modul ei de viaţă, de faptul că era voluntară şi încăpăţânată, mai puţin disciplinată decât majoritatea contemporanilor ei — ceea ce o făcea nepotrivită pentru cele mai înalte onoruri; dacă n-ar fi fost, cine ştie?...

Un subiect le eclipsa pe toate celelalte ca importanţă pentru doamnele înşirate pe lângă perete: cu cine aveau să se însoare tinerii prinţi? Nu puteau să spere într-o descendenţă mai nobilă şi într-o prezenţă mai graţioasă decât ale Juliei; dar exista, din păcate, această umbră care plutea pe deasupra ei şi care o făcea nepotrivită pentru cele mai înalte onoruri; şi mai era şi religia ei.

Nici nu putea fi vorba, în planurile Juliei, de o căsătorie cu vreun pretendent cu sânge regesc. Julia ştia ce vroia — sau îşi închipuia că ştie — şi nu asta vroia. Dar pare-se că, indiferent încotro se întorcea, religia se interpunea ca o barieră între ea şi scopul ei firesc.

În opinia Juliei, oricum ar fi dat-o, ieşea în pierdere. Dacă şi-ar fi abjurat religia, fiindcă fusese crescută la sânul Bisericii, ar fi ajuns în iad, în timp ce cunoştinţele ei, fete protestante, şcolite într-o fericită necunoaştere, s-ar fi putut mărita cu fiii cei mari din alte familii, ar fi trăit liniştite în lumea lor şi-ar fi ajuns în ceruri înaintea ei. Nu putea să existe un fiu mai mare şi pentru ea şi fiii mai mici erau nişte fiinţe fruste, necesare, dar despre care n-aveai de ce vorbi prea mult. Fiii mai mici nu se bucurau de nici unul dintre privilegiile unei vieţi obscure; datoria lor nescrisă era aceea de a rămâne ascunşi până când o eventuală nenorocire i-ar fi promovat în locul fraţilor mai mari; şi, dacă asta le era funcţia, atunci era de dorit să se menţină în orice moment pe deplin pregătiţi pentru succesiune. Poate că, într-o familie cu trei sau patru băieţi, o fată catolică l-ar fi putut căpăta pe cel mai mic dintre fraţi fără obiecţii. Existau, desigur, şi ceilalţi catolici, dar aceştia

foarte rar pătrundeau în lumea cea mică pe care Julia i-o construise pentru ea însăşi; cei care pătrundeau totuşi erau neamurile maică-sii, care i se păreau respingătoare şi excentrice. Dintre cele zece sau douăsprezece familii catolice bogate şi de viţă nobilă, nici una nu avea, la vremea respectivă, un moştenitor de vârstă potrivită. Străinii — şi aceştia erau mulţi în familia maică-sii — erau cusurgii în privinţa banilor, aveau feluri de a fi curioase şi ar fi mirosit a eşec de la o poştă, dacă o fată englezoaică s-ar fi măritat cu vreunul dintre ei. Şi-atunci, ce-i mai rămânea?

Iată care era problema Juliei după săptămânile ei de triumf londonez. Ştia că nu era o problemă insolubilă. Se gândea că trebuia să existe, în afara lumii ei personale, un număr de persoane suficient de calificate pentru a fi atrase înăuntrul ei; ruşinos era pentru ea să le caute. Nu era pentru ea luxul crud şi delicat al opţiunii, nu erau nici jocurile indolente, de-a şoarecele şi pisica, de pe covorul din faţa şemineului. Ea nu era Penelopa — trebuia să pornească la vânătoare în pădure.

Îşi făcuse un mic portret fantasmagoric al genului de bărbat care i s-ar fi părut potrivit: un diplomat englez, frumos, dar nu la modul foarte viril, care să fi fost chiar atunci în străinătate şi să fi avut o casă mai mică decât Brideshead, dar mai aproape de Londra; care să fi fost bătrân, de treizeci şi doi dau treizeci şi trei de ani, şi rămas de curând văduv, în urma unei întâmplări tragice; Julia se gândea c-ar fi preferat un bărbat oarecum îmblânzit de o durere anterioară. Unul care avea în faţă o carieră măreaţă, dar care nu-şi mai suporta propria singurătate; Julia nu era sigură dacă nu exista pericolul ca el să cadă în mâinile unei aventuriere străine lipsite de orice scrupule; poate c-avea nevoie de o infuzie proaspătă de sânge tânăr, care să-l sprijine cât timp rămânea la Ambasada de la Paris; chiar dac-ar fi susţinut, în numele său propriu, un uşor agnosticism, trebuia să fie plăcut impresionat de manifestările de religiozitate şi să fie perfect împăcat cu gândul de a-şi vedea copiii crescuţi în religia catolică; să creadă totuşi în restrângerea prudentă a propriei familii la doi băieţi

şi o fată, programaţi să acopere în mod confortabil un interval de doisprezece ani şi să nu pretindă, aşa cum ar fi putut face un soţ catolic, ca sarcinile să se succeadă una după alta, în fiecare an. Trebuia să aibă douăsprezece mii pe an, în afară de leafă, şi nici o rudă apropiată. Un asemenea individ i s-ar fi părut numai bun, se gândea Julia, aşa că pornise deja în căutarea lui, în seara când m-a luat pe mine de la gară. Nu eram eu cel căutat de ea. Mi-a comunicat acest lucru fără să scoată o vorbă, când mi-a luat ţigara de la buze.

Toate lucrurile-astea le-am aflat despre Julia, puţin câte puţin, din poveştile spuse de ea, din ce ghicisem eu, din câte o cunoscusem, din ce spuseseră prietenii ei, din exprimările ciudate care-i mai scăpau din când în când, din rarele ei monologuri de aducere-aminte visătoare; le-am aflat aşa cum te interesezi despre fosta viaţă a femeii pe care o iubeşti — despre viaţa ei pregătitoare, cum ai spune la momentul respectiv —, ca să te poţi introduce pe tine însuţi într-o porţiune a ei, îndreptând-o, pe diverse căi întortocheate, către tine.

Julia ne-a lăsat pe Sebastian şi pe mine la Brideshead şi a plecat să stea la o mătuşă, Doamna Rosscommon, în vila pe care aceasta o avea pe Riviera franceză, la Cap Ferrat. Pe tot drumul până acolo, meditase la problema ei. Îi şi dăduse un nume viitorului ei văduv-diplomat: îl botezase „Eustaţiu" şi, din acel moment, îşi făcuse din el un obiect de luat în râs, o glumiţă interioară, pe care nu le-o putea spune şi celorlalţi; aşa se face că, în cele din urmă, când un asemenea bărbat chiar şi-a încrucişat drumurile cu ale ei — cu toate că nu era diplomat, ci un maior îngândurat din Regimentul de Gardă Călare —, şi s-a îndrăgostit de ea, şi i-a oferit exact acele calităţi pentru care ea însăşi optase, Julia l-a trimis la plimbare mai prost dispus şi mai îngândurat ca niciodată, pentru că, între timp, îl cunoscuse pe Rex.

În cazul lui Rex, vârsta pe care o avea era un puternic atu pentru el; printre prietenele Juliei, se răspândise un fel de snobism gerontofil; bărbaţii tineri erau priviţi ca fiind stângaci şi buboşi şi se considera că era mult mai *chic* să fii văzută luându-ţi prânzul neînsoţită la Ritz — ceea ce, de altfel, numai câtorva fete de pe vremea respectivă li se permitea, şi în orice caz celor din micul cerc de prietene apropiate ale Juliei; un lucru privit cu suspiciune de cei mai în vârstă, care le ţineau socotelile în timp ce sporovăiau de zor de-a lungul pereţilor din sălile de bal — la masa de pe mâna stângă, imediat după uşă cum intrai, în compania cutărui bătrân desfrânat, acum băţos şi scofâlcit, de care şi mama ta fusese avertizată să se ferească, în tinereţea ei, decât în centrul încăperii, cu vreun grup de tineri exuberanţi pursânge. Rex, în schimb, nu era nici băţos, nici scofâlcit; cei mai în vârstă decât el îl socoteau un tinerel tenace, dar Julia a recunoscut la el un *chic* inconfundabil — i-a plăcut ideea de „Max", de „F.E.", de Prinţul de Wales, de masa cea mare de la Clubul Sportivilor, de cea de-a doua sticlă dublă de şampanie şi al patrulea trabuc, de şofer lăsat să aştepte ore în şir fără nici un fel de remuşcări —, pentru care prietenele ei aveau de ce s-o invidieze. Poziţia lui socială era şi ea unică; avea, aşa, un aer de mister, de lume a crimei, care-l însoţea peste tot; lumea spunea, chiar că Rex umbla înarmat. Julia şi prietenele ei resimţeau o silă combinată cu fascinaţie faţă de ceea ce ele numeau, cu un termen generic, „strada Pont"[1]; adunau expresii care stigmatizau pe cine le folosea, iar între ele — şi adeseori şi în public, spre nedumerirea celorlalţi — vorbeau într-o limbă născocită de ele. Era, de pildă, „strada Pont" să porţi inel-sigiliu şi să împarţi bomboane la teatru, era tot „strada Pont" să spui „Vrei să te-aprovizionez eu?" în timpul unei serate dansante. Rex, în schimb, indiferent ce-ar fi fost, cu siguranţă că nu

[1] Strada Pont este o arteră dintr-o zonă elegantă a Londrei, între Piaţa Sloane şi Knightsbridge, dar clădirile ei abundă în decoraţiuni în stilul flamboaiant burghezo-victorian; aşadar, semnificaţia sintagmei „strada Pont" ar fi „lipsit de gust, deşi se doreşte elegant".

era „strada Pont". Rex păşise de-a dreptul dintr-o sub-lume în lumea Brendei Champion, care era, ea însăşi, nucleul mai multor sfere de fildeş concentrice. Poate că Julia recunoscuse în Brenda Champion o previziune a ce şi cum ar fi putut ajunge ea şi prietenele ei peste doisprezece ani de atunci înainte; între fată şi femeie exista un antagonism care cu greu ar fi putut fi explicat altfel. Cu certitudine însă, faptul că Rex devenise proprietatea Brendei Champion a avut darul să-i ațâțe Juliei apetitul pentru el.

Rex şi Brenda Champion locuiau la vila de-alături de la Cap Ferrat, închiriată în acel an de un magnat al presei şi frecventată de politicieni. În mod normal, ei n-ar fi avut ce căuta în cercul de invitaţi ai Doamnei Rosscommon, dar, cum locuiau atât de aproape unii de alţii, musafirii unora s-au amestecat cu musafirii celorlalţi, aşa încât Rex a şi început să testeze cu precauţie terenul.

În tot cursul acelei veri, avusese o nelinişte continuă. Relaţia cu doamna Champion se dovedise a fi o fundătură; totul fusese peste măsură de incitant la început, dar acum legăturile acelea, cu mult mai rigide, poate, chiar şi decât legăturile căsătoriei, îl cam iritau. Doamna Champion trăia, după cum a descoperit el că erau capabili să trăiască englezii, într-o mică lume a lor în interiorul altei mici lumi; el, Rex, avea nevoie de orizonturi mai largi. Vroia să-şi consolideze câştigurile; să coboare pavilionul negru, să tragă la ţărm, să-şi atârne sabia de abordaj deasupra şemineului şi să nu se mai gândească decât la recolta viitoare. Era momentul să se însoare; şi el se afla în căutarea unui „Eustaţiu", dar, la modul de viaţă pe care-l întreţinea, făcea cunoştinţă cu prea puţine fete. O întâlnise pe Julia, din toate punctele de vedere o prospătură de vârf, un trofeu tocmai potrivit pentru el.

Urmărit de privirile reci ale doamnei Champion de după ochelarii de soare, lui Rex nu-i rămâneau prea multe de făcut la Cap Ferrat, poate doar să stabilească o relaţie de amiciţie pe care s-o poată dezvolta mai târziu. Nu rămăsese niciodată singur cu ea, numai el şi Julia, dar avusese grijă s-o includă şi pe ea în aproape tot

ce făcea el acolo; o învăţase să joace *chemin-de-fer*[1], aranjase lucrurile în aşa fel, încât numai cu maşina lui să se meargă la Monte Carlo sau la Nisa; făcuse destule, în orice caz, pentru ca Doamna Rosscommon să-i scrie Doamnei Marchmain, iar Brenda Champion să se mute cu el, mai curând decât avuseseră în plan, la Antibes.

Julia plecase la Salzburg, unde se afla şi mama ei.

— Mătuşa ta Fanny îmi spune că te-ai împrietenit la cataramă cu domnul Mottram. Sunt convinsă că nu e foarte simpatic.

— Nici eu nu cred că este, îi spusese Julia. Şi nu sunt convinsă că-mi plac oamenii simpatici.

Există un mister proverbial, printre cei mai mulţi dintre oamenii îmbogăţiţi peste noapte, legat de cum şi-au făcut primele zece mii de lire; tocmai calităţile pe care şi le-au dovedit atunci, înainte să devină nişte brute, când orice bărbat putea fi domesticit, când speranţa era singura care-i susţinea şi când nu puteau conta pe nimic altceva, din partea lumii din jur, decât pe ce reuşeau ei înşişi s-o păcălească să le ofere, tocmai acele calităţi îi ajută, presupunând că supravieţuiesc propriului triumf, să aibă succes la femei. În atmosfera de relativă libertate a Londrei, Rex i-a devenit abject Juliei; îşi planifica viaţa în funcţie de viaţa ei, mergea în locuri unde ar fi putut-o întâlni, se dădea bine pe lângă cei despre care ştia că l-ar fi putut vorbi de bine de faţă cu ea; se înscrisese în câteva comitete caritabile numai ca să stea în apropierea Doamnei Marchmain; îi propusese lui Brideshead să-l ajute să facă rost de un loc în Parlament (dar acolo a fost refuzat); îşi exprimase un interes deosebit în privinţa Bisericii Catolice, dar numai până aflase că nu aceasta era calea spre inima Juliei. Era oricând gata s-o ia cu automobilul său Hispano-Suiza şi s-o ducă oriunde îşi dorea ea să meargă; o ducea pe ea, cu tot cu grupul ei de prietene, la meciuri de box, unde

[1] Drum-de-fier (fr.), una dintre cele două variante ale jocului de cărţi *baccarat*.

făcea rost de bilete chiar lângă ring, iar, după meci, le prezenta pe toate, pugiliştilor; şi-n tot acest timp, nici măcar o dată nu i se prezentase ca un eventual pretendent. La început, prezenţa lui îi fusese agreabilă Juliei, dar acum îi devenise indispensabilă; la început, se înfăţişase mândră de el în public; acum se simţea, poate, puţin ruşinată, dar între timp, adică între Crăciun şi Paşti, Rex îi devenise deja indispensabil. Şi-apoi, când se-aştepta mai puţin, se trezise brusc îndrăgostită de el.

Avusese această revelaţie tulburătoare şi nedorită într-o seară de mai, când Rex îi spusese că urma să stea mai mult la Cameră, iar ea, trecând cu automobilul, din întâmplare, pe strada Charles, îl văzuse tocmai în momentul în care ieşea dintr-o casă pe care o ştia ca fiind a Brendei Champion. Fusese atât de lezată şi de furioasă, încât cu greu mai păstrase aparenţele în timpul cinei; de îndată ce-i fusese cu putinţă, se dusese glonţ acasă şi-şi plânsese amarul timp de zece minute; i se făcuse foame apoi, îi păruse rău că nu mâncase mai mult la cină, îşi comandase nişte pâine cu lapte şi se culcase lăsând instrucţiuni: „Dacă telefonează domnul Mottram de dimineaţă, indiferent ce oră este, să i se spună că nu pot fi deranjată."

A doua zi îşi luase micul dejun în pat, ca de obicei, citise gazetele, le telefonase prietenelor ei. Într-un târziu, întrebase:

— Se-ntâmplă cumva să fi sunat domnul Mottram?!

— A, sigur că da, doamna mea. Să vă fac legătura când mai sună?!

— Da. Ba nu. Spune-i c-am ieşit în oraş.

La coborâre, găsise pe masa din holul de la intrare un mesaj care o aştepta: „Domnul Mottram o aşteaptă pe Domnişoara Julia la Ritz la ora 1.30."

— Astăzi îmi iau prânzul acasă, replicase ea.

În după-amiaza respectivă, se dusese la cumpărături cu mama ei; îşi luaseră ceaiul la o mătuşă, iar acasă ajunseseră la ora şase.

— Vă aşteaptă domnul Mottram, doamna mea. L-am condus în bibliotecă.

— Ah, Mami, nu vreau să mă bată la cap. Te rog, spune-i tu să plece acasă.

— Nu-i frumos deloc din partea ta, Julia. De câte ori n-am spus eu că nu este preferatul meu, dintre cunoştinţele tale, dar acum aşa m-am obişnuit cu el, că aproape că-mi şi place. Zău că nu-i frumos să-i accepţi aşa pe oameni şi după aceea să le-ntorci spatele — mai ales pe oameni precum domnul Mottram.

— Haide, Mami, chiar *trebuie* să-l văd în faţă?! O să urmeze o scenă, dacă dau ochii cu el.

— Nu mai vorbi prostii, Julia, doar îl învârţi pe degetul mic pe domnul ăsta.

Aşa că Julia se dusese şi ea în bibliotecă, de unde ieşise după un ceas logodită.

— Ah, Mami, te-am prevenit c-aşa se va-ntâmpla dacă mă duc să dau ochii cu el.

— Ba deloc. Ai spus doar atât, c-o să urmeze o scenă. Nici o clipă nu mi-a trecut prin cap că e vorba de o *asemenea* scenă.

— Dar, oricum, îţi place şi ţie, Mami. Aşa mi-ai spus.

— A fost, într-adevăr, foarte amabil într-o serie de privinţe. Mie, personal, mi se pare absolut nepotrivit să-ţi fie soţ. Şi la fel i se va părea oricui.

— Naiba să-i ia pe toţi.

— Nu ştim nimic despre el. Dacă are sânge negru — adevărul este că e suspect de închis la culoare. Draga mea, aşa ceva nu se poate. Nu pricep cum de-ai putut fi atât de zănatică.

— Păi, bine, dar altfel ce drept aş avea eu să mă-nfurii pe el când se afişează cu femeia aia bătrână şi oribilă?! Tu faci atâta caz cu salvarea femeilor decăzute. Uite, salvez şi eu un bărbat decăzut, ca să mai fie o variaţie. Îl salvez pe Rex de la un păcat de moarte.

— Nu vorbi nerespectuos, Julia.

— Mă rog, nu este un păcat de moarte să se culce cu Brenda Champion?!

— Nici indecent.

— A promis că nu se mai duce la ea niciodată. Nu puteam să-i cer aşa ceva, dacă nu recunoşteam că sunt îndrăgostită de el, nu?

— Moralitatea doamnei Champion, slavă Domnului, nu e problema mea. Fericirea ta este, în schimb. Dacă vrei să ştii, cred că domnul Mottram este un prieten amabil şi util, dar n-aş investi în el nici un dram de încredere şi sunt convinsă că va avea nişte copii foarte dezagreabili. Întotdeauna revin la matcă. N-am nici o îndoială că-n câteva zile îţi va părea rău de toată povestea asta. Până atunci însă *nu mai faci nici un pas*. Nu spui nimănui nimic şi nu laşi pe nimeni să bănuiască nimic. Nu-ţi mai iei prânzul cu el. Poţi să te-ntâlneşti cu el aici, bineînţeles, dar nicidecum în public. Sau, şi mai bine, îl trimiţi la mine şi-o să am eu o mică discuţie cu el pe tema asta.

Astfel începuse logodna secretă a Juliei, care durase un an; vreme de mare apăsare, pentru că Julia şi Rex se iubiseră pentru prima oară chiar în după-amiaza aceea; şi nu cum i se mai întâmplase ei o dată sau de două ori, cu nişte băietani sentimentali şi nesiguri pe ei, ci cu o pasiune care dezvăluise o vagă urmă de ceva similar şi la ea. Pasiunea dovedită de amândoi o speriase pe Julia, care se întorsese de la confesiune, într-o bună zi, hotărâtă să-i pună capăt.

— Altfel, trebuie să încetez de a mă mai întâlni cu tine, îi spusese ea.

Rex devenise brusc umil, exact aşa cum fusese toată iarna, zi după zi, când îşi făcuse un obicei din a o aştepta în frig, în automobilul lui cel mare.

— Măcar de-am putea să ne căsătorim imediat, zisese ea.

Timp de şase săptămâni după aceea, rămăseseră la o distanţă de-un braţ unul de celălalt, îmbrăţişându-se la întâlnire şi la plecare, dar aşezându-se apoi la o anumită distanţă unul de altul, întorcând pe toate părţile ce aveau să facă şi ce aveau să trăiască împreună, sau ce şanse avea Rex în privinţa unui post de subsecretar. Julia era mulţumită, profund îndrăgostită şi deja trăind în viitor. Apoi, chiar înainte de sfârşitul acelei sesiuni, aflase că Rex îşi petrecuse sfârşitul

de săptămână, de fapt, la un agent de bursă din Sunningdale, când ea îl ştia în colegiul său electoral, şi că doamna Champion fusese şi ea tot acolo.

În seara în care aflase acest lucru, când Rex îşi făcuse apariţia, ca de obicei, la Reşedinţa Marchmain, reluaseră scena jucată cu două luni mai înainte.

— La ce te-aştepţi? îi spusese el. Ce drept ai să-mi ceri atât de mult, când îmi dai atât de puţin?

Julia se dusese cu problema ei pe strada Farm[1] şi o prezentase în termeni generali, dar nu la confesiune, ci într-un mic salonaş întunecos, rezervat unor asemenea discuţii.

— Nu-i aşa, părinte, că nu poate fi rău să comit eu însămi un mic păcat, numai ca să-l împiedic pe el să comită unul mult mai grav?

Dar bătrânul iezuit blajin se arătase la fel de inflexibil ca o stâncă. Julia mai că nici nu ascultase ce-i spunea; refuza să accepte ceea ce ar fi vrut ea să facă — altceva nici nu mai vroia să ştie.

După ce terminase ce avea să-i spună, preotul adăugase:

— Şi-acum, cel mai bine ar fi să vii în biserică şi să-ţi faci confesiunea.

— Nu, mulţumesc, îi spusese ea, ca şi cum ar fi refuzat ceva ce-i fusese oferit într-un magazin. Nu cred că mai vreau să fac aşa ceva astăzi — şi plecase foarte supărată către casă.

Din acel moment, în mintea ei nu mai vroia să ştie de religia în care fusese crescută.

Iar Doamna Marchmain o văzuse şi pe-asta şi-o adăugase la noua ei supărare cu Sebastian, şi la vechea ei supărare cu soţul ei, şi la boala care-i măcina trupul şi toate aceste mâhniri le ducea cu ea zilnic la biserică; s-ar fi zis că inima ei era străpunsă de aceste dureri

[1] Acolo se află Biserica Imaculatei Concepţii, subordonată Ordinului Iezuiţilor.

ca nişte săbii[1]; o inimă vie care se potrivea cu cea din ghips vopsit; cu ce consolare se întorcea înapoi acasă numai Dumnezeu ştie.

Aşa încât anul se scursese încet-încet şi secretul logodnei se răspândise de la confidentele Juliei la confidentele acelora şi uite-aşa, precum vălurelele pe apă, în cercuri concentrice din ce în ce mai largi, ajunseseră vorbe despre ea şi în presă, iar Doamna Rosscommon, ca doamnă de onoare a Reginei, fusese luată la întrebări pe tema respectivă, aşa că trebuia făcut ceva. Apoi, după ce Julia refuzase să se împărtăşească de Crăciun, iar Doamna Marchmain se trezise o dată în plus trădată, după ce o trădaserăm şi eu, şi domnul Samgrass, şi Cordelia, în primele zile cenuşii ale anului 1925, se hotărâse să treacă la acţiune. Interzisese oricui să mai vorbească despre logodnă, le interzisese Juliei şi lui Rex să se mai întâlnească vreodată, aranjase lucrurile în aşa fel, încât să închidă Reşedinţa Marchmain timp de şase luni, în care timp s-o ia pe Julia într-un turneu de vizite pe la rudele lor din străinătate. Caracteristic pentru vechea şi atavica ei îndărătnicie, care mergea mână în mână cu delicateţea, era faptul că nu i se păruse nelalocul lui să i-l dea pe Sebastian în grijă aceluiaşi Rex Mottram — ca să-l ducă la doctorul Borethus —, iar acesta, dacă tot nu se achitase de sarcina primită de la ea, se dusese mai departe la Monte Carlo, ca să-i desăvârşească înfrângerea. Lord Marchmain nu se arătase preocupat de nuanţele mai fine ale caracterului domnului Mottram; acelea, în opinia lui, erau de resortul fiicei sale. Rex i se păruse un tip zdravăn, sănătos, prosper, al cărui nume îi suna deja cunoscut din relatările politice; era şi generos, şi rezonabil la jocurile de cărţi; părea să ofere o companie

[1] Aluzie la cele Şapte Dureri care străpung inima Fecioarei Maria precum tot atâtea săbii. Acestea sunt: profeţia lui Simeon (*Luca*, 2, 33-35); fuga în Egipt (*Matei*, 2, 13-15); pierderea Copilului Isus în Templu (*Luca*, 2, 44-50); întâlnirea ei cu Isus pe Drumul Crucii (*Luca*, 23, 27-31); Răstignirea; coborârea trupului de pe Cruce; înmormântarea lui Isus. Ideea este că Doamna Marchmain îşi oferă propriile sacrificii Domnului, la fel ca Fecioara Maria.

suficient de plăcută; avea un viitor; Doamna Marchmain îl displăcea. Lord Marchmain se arătase, în linii mari, uşurat văzând că Julia făcuse o alegere atât de bună şi consimţise la o căsătorie care să aibă loc imediat.

Rex Mottram se apucase de pregătiri cu entuziasm. Îi cumpărase Juliei un inel, dar nu de pe o tavă de la Cartier, aşa cum se aşteptase ea, ci dintr-o cameră din spate, de undeva de la Hatton Garden, de la un bărbat care scosese pietrele dintr-un seif în pungulițe mici de catifea şi i le etalase pe un birou, ca să-şi aleagă din ele; apoi un altul, dintr-o altă cameră din spate, îi schiţase o montură cu un ciot de creion pe o foaie dintr-un carneţel, însă rezultatul stârnise admiraţia în tot cercul ei de prietene.

— De unde ştii tu, Rex, despre toate lucrurile-astea?! îl întrebase ea.

Zilnic se arăta surprinsă de câte lucruri ştia şi de câte lucruri nu ştia; şi unele, şi celelalte îl făceau cu atât mai atrăgător în ochii ei, pe vremea aceea.

Casa lui din Westminster de pe-atunci era suficient de mare pentru amândoi şi fusese remobilată şi redecorată de curând, de către firma cea mai scumpă de profil. Julia pretindea că nu-şi dorea deocamdată o casă la ţară; puteau găsi oricând locuinţe gata mobilate, dacă vroiau să plece de acolo.

Discuţii s-au ivit în legătură cu aranjamentul preconjugal, despre care Julia nici n-a vrut să ştie. Avocaţii erau disperaţi. Rex a refuzat cu desăvârşire să facă vreo alocare de capital.

— Ce-mi trebuie mie rezervă de capital? întrebase el.

— Nu ştiu, iubitule.

— Eu îmi pun banii să lucreze pentru mine, zisese el. M-aştept să obţin cincisprezece, douăzeci la sută — şi le obţin. Este pierdere curată să blochezi capitalul cu trei virgulă cinci la sută.

— Sunt convinsă c-aşa este, iubitule.

— Băieții ăștia vorbesc de parc-aș încerca să te jefuiesc. *Ei* sunt cei care se ocupă cu jaful. Vor să te jefuiască de două treimi din venitul pe care ți l-aș putea obține eu.

— Ce importanță are, zău așa, Rex? Doar avem cu toptanul — sau n-avem?!

Rex ar fi preferat să pună el mâna pe tot ce însemna dota Juliei, ca s-o pună el să lucreze în favoarea lui. Avocații insistaseră s-o pună la adăpost, dar nu putuseră obține de la el, așa cum ar fi vrut, să rezerve o sumă similară. În cele din urmă, foarte contrariat, se declarase de acord să-și facă o asigurare de viață, după ce le explicase avocaților pe îndelete că aceasta nu era decât o modalitate prin care el își vâra o parte din profitul lui binemeritat în buzunarele altora; dar avea o cunoștință la o firmă de asigurări, care-i concepuse un aranjament ceva mai puțin dureros pentru el, prin care căpăta el însuși comisionul de agent, pe care altminteri avocații se așteptau să-l primească ei.

În cele din urmă, se ajunsese și la chestiunea religiei lui Rex, care luase parte mai demult la o căsătorie în familia regală de la Madrid și-și dorea și el ceva similar.

— Măcar atât știe să facă și Biserica ta, zisese el, să pună în scenă un spectacol grandios. N-ai văzut nimic pe lumea asta, care să se apropie măcar de toți cardinalii ăia. Voi câți aveți aici, în Anglia?

— Numai unul[1], iubitule.

— Numai *unul*?! Nu putem să mai închiriem câțiva de prin străinătate?

I se explicase, atunci, că o căsătorie mixtă era ceva foarte lipsit de ostentație.

— Cum adică, „mixtă"?! Că doar nu sunt vreun negrotei sau mai știu și eu ce?

---

[1] Cu un număr de catolici relativ redus, Anglia are, prin tradiție, un singur cardinal, care este și Arhiepiscop de Westminster. În perioada în care se petrec evenimentele din carte, acesta era Francis Bourne (1861–1935), care fusese numit arhiepiscop în 1903.

— Nu, iubitule — adică între o catolică şi un protestant.

— A, adic-*aşa*?! Păi, dacă asta-i problema, uite-acuşi nu mai e mixtă deloc. Mă fac şi eu catolic. Ce trebuie să faci pentru asta?

Doamna Marchmain rămăsese uimită şi perplexă în faţa acestei evoluţii neaşteptate; degeaba îşi spusese, în sinea ei, că trebuia să se arate caritabilă şi să-şi asume buna lui credinţă, fiindcă tot îi reveniseră în minte lucruri de demult, despre o altă curtare şi o altă convertire.

— Rex, îi spusese ea, mă-ntreb uneori dacă dumneata realizezi ce lucru măreţ iei asupra dumitale sub forma Credinţei. Ar fi foarte rău să faci un asemenea pas fără să crezi cu sinceritate.

El se dovedise însă un maestru în felul în care-i răspunsese.

— Eu nu pretind c-aş fi un bărbat foarte pios, şi nici vreun cunoscător într-ale teologiei, dar ştiu că nu e deloc bine să ai două religii într-una şi aceeaşi casă. Omul are nevoie de-o religie. Dacă Biserica dumneavoastră este suficient de bună pentru Julia, este suficient de bună şi pentru mine.

— Foarte bine, îi răspunsese ea. Voi face demersurile necesare pentru iniţiere.

— Uitaţi ce se-ntâmplă, Doamnă Marchmain. Eu n-am timp de-aşa ceva. Păcat de iniţierea irosită pe mine. Daţi-mi formularul de completat, şi eu semnez pe linia punctată de jos.

— De obicei, durează luni de zile — adesea, chiar toată viaţa.

— Mă rog, eu învăţ repede. Puneţi-mă la încercare.

Aşa că Rex fusese trimis pe strada Farm, la părintele Mowbray, renumit pentru victoriile sale triumfătoare asupra unor catehumeni obstinaţi. După a treia convorbire, acesta venise la ceai la Doamna Marchmain.

— Ei, cum îl găsiţi pe viitorul meu ginere?

— Este cel mai dificil caz de convertire, pe care mi-a fost dat vreodată să-l întâlnesc.

— Vai de mine, şi eu care credeam că avea să fie atât de uşor.

— Tocmai asta e. Nu pot să m-apropii de el, şi pace. Nu pare să aibă nici dram de curiozitate intelectuală sau de pietate firească. În prima zi, am încercat să aflu ce fel de viaţă religioasă a dus până acum, aşa că l-am întrebat ce înţelege el prin rugăciune. Mi-a spus: „*Eu* nu înţeleg nimic. Spune-mi *dumneata*." Am încercat să-i spun în câteva cuvinte şi mi-a spus: „Foarte bine. Am rezolvat-o şi cu rugăciunea. Ce mai urmează?!" I-am dat catehismul, ca să-l ia cu el acasă. Ieri l-am întrebat dacă Domnul are mai mult decât o singură natură. Mi-a răspuns: „Câte spui dumneata, părinte." Pe urmă, l-am întrebat din nou: „Să zicem că Papa se uită-n sus, şi vede un nor, şi zice: «Are să plouă»; trebuie sau nu trebuie să se-ntâmple aşa?!" — „A, da, părinte." — „Dar dacă nu se-ntâmplă?!" La care, a stat şi s-a gândit o clipă, apoi a spus: „Presupun c-ar ploua, nu ştiu cum, spiritual, numai că noi am fi prea păcătoşi ca să vedem." Doamnă Marchmain, nu se înscrie în nici un tipar de păgânism întâlnit de misionari.

— Julia, întrebase Doamna Marchmain după plecarea preotului, tu eşti sigură că Rex nu face acest lucru pur şi simplu ca să ne facă nouă pe plac?

— Nu cred că aşa ceva îi trece măcar prin cap, zisese Julia.

— Adică este cu adevărat sincer în materie de convertire?

— Este cu tot dinadinsul hotărât să devină catolic, Mami —, iar în sinea ei îşi spusese: „În istoria ei îndelungată, va mai fi avut parte Biserica şi de alte convertiri destul de bizare; nu pot să cred că toată armata lui Clovis era pregătită mental de catolicism.[1] Aşa că una în plus nu supără pe nimeni."

Săptămâna următoare, iezuitul venise din nou la ceai. Începuse deja vacanţa de Paşti, aşa că era şi Cordelia de faţă.

---

[1] Episod relatat de Sf. Grigorie din Tours: în anul 496 d.C., regele francilor Clovis I (481–511), care pierdea o bătălie cu alemanii, şi-a amintit de sfatul soţiei sale, Sfânta Clotilda, şi s-a rugat la Dumnezeu să-l ajute, după care a câştigat lupta. În aceeaşi zi, s-ar fi convertit la creştinism trei mii de soldaţi ai săi.

— Doamnă Marchmain, zisese preotul, ar fi trebuit să apelați la unul dintre preoții mai tineri pentru această sarcină. Eu voi fi murit de mult, până s-ajungă Rex catolic.

— Vai de mine, și eu, care credeam că lucrurile mergeau atât de bine!

— Mergeau, într-un anume sens. S-a arătat excepțional de docil, a zis că acceptă orice i-am spus eu, a și ținut minte câteva lucruri din tot ce i-am spus, n-a pus nici o întrebare. Nu mi s-a părut c-ar avea vreun simț al realității, dar știam că intră din ce în ce mai mult sub o influență catolică, motiv pentru care am și fost dispus să-l primesc. Uneori trebuie să riști — de pildă, cu cei pe jumătate imbecili. Nu știi niciodată cât anume au priceput. Atâta timp cât știi că există cineva care să stea cu ochii pe ei, îți asumi riscul.

— Ce n-aș da s-audă și Rex toate-astea! sărise Cordelia.

— Numai că ieri mi s-a întâmplat ceva ce mi-a deschis ochii. Necazul, cu educația modernă, este că nu știi niciodată cât de ignoranți sunt oamenii. La oricine e trecut de cincizeci de ani, poți să deduci cu destulă acuratețe ce anume a fost învățat și ce n-a fost învățat. Dar oamenii ăștia tineri sunt atât de inteligenți și de cunoscători la suprafață, și pe urmă crusta li se sparge dintr-odată, și când privești înăuntrul lor, dai de niște abisuri de confuzie, despre care nici nu bănuiai că pot să existe. De pildă, ieri. Părea să meargă foarte bine. Învățase pe dinafară porțiuni întregi din catehism, și Tatăl Nostru, și Ave Maria. Pe urmă, l-am întrebat, ca de obicei, dacă exista ceva ce-l tulbura, iar el m-a privit nu știu cum, strâmb și mi-a spus: „Uite ce e, părinte, eu nu cred că dumneata ești cinstit cu mine. Eu vreau să intru-n Biserica dumitale — și o să intru-n Biserica dumitale —, dar am impresia că sunt multe lucruri pe care mi le ascunzi." L-am întrebat ce vroia să spună, iar el mi-a spus: „Am avut o discuție mai lungă cu un catolic — o persoană foarte pioasă, foarte educată, și-am învățat și eu câte ceva. De exemplu, că trebuie să dormi cu picioarele înspre Răsărit, pentru că-ntr-acolo e cerul și, dacă ți se-ntâmplă să mori în timpul nopții, să poți

ajunge până la el. Acuma, eu sunt gata să dorm cu picioarele în orice direcție-i convine Juliei, dar se-așteaptă cineva cu-adevărat ca un om în toată firea să creadă chestia asta cu mersul pe jos până la cer?! Și cum e cu Papa care și-a făcut cardinal unul dintre cai? Dar cu nu știu ce cutie care se ține la intrarea-n biserică și dacă bagi în ea o bancnotă de o liră pe care scrii numele cuiva, respectivul ajunge-n iad? Eu nu zic, o fi existând motivații serioase pentru lucruri dintr-astea — așa mi-a spus —, dar dumneata fă bine și spune-mi-le și mie, nu mă lăsa să le aflu eu de unul singur."

— Ce-o fi vrut să spună, *bietul* de el?! întrebase Doamna Marchmain.

— Vedeți că mai are cale lungă până la Biserică, zisese părintele Mowbray.

— Dar cu cine să fi stat de vorbă? Poate c-a visat toate lucrurile astea? Ce s-a-ntâmplat, Cordelia?

— Ce nătărău! Vai, Mami, ce nătărău strălucit!

— Cordelia! Cu *tine* a vorbit.

— Vai de mine, Mami, dar cine și-ar fi putut închipui c-o să-nghită așa ceva?! Și câte nu i-am spus... Despre maimuțele sacre de la Vatican — tot felul de lucruri.

— Păi da, și cu asta mi-ai îngreunat *mie* munca peste măsură, zisese părintele Mowbray.

— Bietul Rex, intervenise Doamna Marchmain. Știți ceva? Eu cred că toată situația îl face pe Rex destul de simpatic. Trebuie să-l tratați ca pe un copil redus mintal, părinte Mowbray.

Așa încât inițierea continuase, iar părintele Mowbray consimțise să-l convertească pe Rex cu o săptămână înainte de căsătorie.

— Ai zice c-ar fi cazul să se dea și peste cap să mă primească printre ei, se plânsese Rex. Pot să le fiu de un real folos într-un fel sau altul; iar ei, în schimb, sunt ca ăia care vând bilete de intrare la cazino. Și, pe lângă asta, adăugase el, Cordelia mi-a împuiat capul în așa hal, ca nici nu mai știu ce face parte din catehism și ce-a inventat ea.

Aşa stăteau lucrurile cu trei săptămâni înainte de căsătorie; invitaţiile fuseseră expediate, cadourile soseau unul după altul, domnişoarele de onoare erau deja încântate de rochiile pe care aveau să le poarte. Atunci picase ceea ce Julia numea „bomba lui Bridey".

Cu nepăsarea lui caracteristică, Brideshead îşi azvârlise pachetul cu explozibil, fără nici un avertisment, în mijlocul a ceea ce fusese, până atunci, o petrecere veselă de familie. Biblioteca de la Reşedinţa Marchmain fusese rezervată pentru cadouri; Doamna Marchmain, Julia, Cordelia şi Rex erau preocupaţi să le desfacă şi să le treacă pe listă. Brideshead intrase şi rămăsese, în prima clipă, uitându-se la ei.

— Vase chinezeşti de la mătuşa Betty, zisese Cordelia. Vechituri. Mi-aduc aminte de ele, cum stăteau pe treptele de la Buckborne.

— Ce se-ntâmpl-aici? întrebase Brideshead.

— Domnul, doamna *şi* domnişoare Pendle-Garthwaite — un set de ceai pentru dimineaţă. De la Goode's, treizeci de şilingi, de-a dreptul zgârciţi.

— Aţi face bine să-mpachetaţi la loc toate lucrurile-astea.

— Bridey, *ce* vorbă-i asta?!

— Doar că nunta se contramandează.

— *Bridey!*

— M-am gândit să fac nişte cercetări în legătură cu prezumtivul meu cumnat, de vreme ce nimeni altcineva nu părea interesat să facă, zisese Brideshead. Şi am primit răspunsul chiar astă-seară. S-a căsătorit în 1915, la Montréal, cu o anume domnişoară Sarah Evangeline Cutter, care locuieşte şi acum acolo.

— Rex, este adevărat?!

Rex stătea în picioare cu un dragon de jad în mână, pe care-l privea cu un ochi critic; îl depusese cu grijă pe piedestalul de abanos, apoi le zâmbise tuturor larg şi nevinovat.

— Bineînţeles că-i adevărat, zisese el. Şi ce-i cu asta?! Ce-aveţi cu toţii de păreţi atât de loviţi în moalele capului?! nu mai am nimic

de-a face cu ea. N-a însemnat niciodată nimic pentru mine. Şi, oricum, eram doar un copil. E genul de greşeală pe care o poate face oricine. Mi-am obţinut divorţul încă din 1919. Nici nu mai ştiam unde locuieşte — mi-a spus şi mie acum Bridey. Ce-i aşa o grozăvie?!

— Ai fi putut să-mi spui, zisese Julia.

— Nu m-ai întrebat. Pe cinstite, mi-am luat gândurile de la ea de ani de zile.

Atât de sincer se dovedise a fi, încât se văzuseră toţi nevoiţi să stea jos şi să vorbească despre situaţie cu calm.

— Tu nu-ţi dai seama, biet nătărău scump ce eşti, zisese Julia, că nu te poţi căsători catolic dacă mai ai o soţie în viaţă?!

— Dar *nu am*. Nu ţi-am spus c-am divorţat acum şase ani?!

— Dar, dacă eşti catolic, *nu poţi* să divorţezi.

— Nu eram catolic pe-atunci, aşa c-am divorţat. Am şi hârtiile pe undeva.

— Dar nu ţi-a explicat părintele Mowbray cum e cu căsătoria?!

— Mi-a spus că nu pot să divorţez de tine. Foarte bine, nici nu vreau. Nu pot să ţin minte chiar tot ce mi-a spus — cu maimuţele sacre, cu indulgenţele depline[1], cu cele Patru Lucruri din Urmă[2] —, dac-ar fi să memorez tot ce mi-a spus, nu mi-ar mai rămâne timp pentru nimic altceva. Şi, dacă este să vorbim, cum rămâne cu verişoara ta italiancă, Francesca — ea n-a fost măritată de două ori?

— A obţinut o anulare.

— Atunci, e foarte bine. Obţin şi eu o anulare. Cât o să mă coste?! De la cine trebuie s-o obţin? Poate să mi-o dea părintele

---

[1] Indulgenţe care anulează în totalitate pedepsele temporale primite de un păcătos.

[2] Moartea, Judecata, Raiul şi Iadul, în sensul că, imediat după moarte, omul este supus judecăţii lui Cristos, care hotărăşte dacă-l trimite în Rai, în Purgatoriu sau în Iad. Purgatoriul nu figurează printre Lucrurile din Urmă, pentru că este o etapă trecătoare înaintea accederii în Rai.

Mowbray? Tot ce vreau este să fac lucrurile cum trebuie. Nu mi-a spus nimeni.

Durase mult până când Rex Mottram se lăsase convins de existența unui impediment serios în fața căsătoriei lui. Discuția le durase până la cină, fusese suspendată în prezența servitorilor, apoi reluată din nou, de îndată ce rămăseseră numai ei și se prelungise până mult după miezul nopții. Controversa se rotise și se smucise ca un pescăruș, când în sus, când în jos, când în cerc, acum spre largul mării, până se făcuse nevăzută, avântându-se până la nori, pierzându-se în repetiții și lucruri nesemnificative, acum năpustindu-se chiar spre valul pe care pluteau guvizii.

— Cum vreți să procedez?! Cu cine să vorbesc?! tot întrebase Rex. Nu-mi spuneți că nu e nimeni care să poată repara situația asta.

— Nu e nimic de făcut, Rex, îi spusese Brideshead. Înseamnă, pur și simplu, că această căsătorie a ta nu poate avea loc. Îmi pare rău, din punctul fiecăruia de vedere, că lucrurile s-au precipitat în așa măsură. Ar fi trebuit să ne spui chiar tu.

— Uitați, zisese Rex, poate că e corect ceea ce-mi spuneți; poate că, în termeni strict legali, nu se cuvine să mă căsătoresc în catedrala voastră. Dar catedrala este rezervată deja; nimeni nu-și pune întrebări de nici un fel; Cardinalul habar n-are de situație; părintele Mowbray nu știe nici el. Nimeni, în afară de noi, cei de-aici, nu știe nimic. Așa că, de ce să facem atâta caz?! Stați liniștiți și lăsați lucrurile să meargă înainte, ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Cine ce pierde în treaba asta? Poate că risc eu s-ajung în iad. Foarte bine, îmi asum riscul. Ce legătură are oricine altcineva cu situația asta?

— De ce nu?! zisese și Julia. Nu cred eu că preoții știu chiar totul. Nu cred c-ajungi în iad pentru așa ceva. Nu sunt eu sigură c-ajungi în iad pentru nimic altceva. Și-n tot cazul, asta e problema noastră. Doar nu vă cerem să vă puneți voi sufletele la bătaie. Țineți-vă deoparte și gata.

— Julia, te urăsc! zisese Cordelia și ieșise din cameră.

— Suntem cu toţii obosiţi, zisese Doamna Marchmain. Dacă a mai rămas ceva de spus, propun să continuăm discuţia de dimineaţă.

— Dar nu mai e nimic de discutat, zisese Brideshead, afară de cum putem închide tot acest incident într-un mod cât mai puţin jenant cu putinţă. Mama şi cu mine vom decide cum anume. Va trebui să publicăm un anunţ în *The Times* şi în *Morning Post*; va trebui să înapoiem cadourile. Nu ştiu cum se procedează în cazul rochiilor pentru domnişoarele de onoare.

— Numai un moment, zisese Rex. Numai un moment. Poate că ne puteţi opri să ne căsătorim în catedrala voastră. Foarte bine, al dracului să fiu dacă nu ne căsătorim într-o biserică protestantă.

— Pot să vă opresc şi atunci, zisese Doamna Marchmain.

— Dar eu nu cred c-ai să ne opreşti, Mami, zisese Julia. Pentru că, vezi tu, eu sunt amanta lui Rex deja de câtva timp şi voi fi în continuare, măritată cu el sau nu.

— Rex, este adevărat?!

— Nu, fir-ar al naibii să fie, nu este, zisese Rex. Aş vrea eu să fi fost.

— Văd că *va trebui* să luăm toată discuţia de la capăt mâine-dimineaţă, zisese Doamna Marchmain epuizată. Deocamdată, eu nu mai pot continua.

Şi-l rugase pe fiul ei s-o ajute să urce scările.

— Ce naiba te-a apucat să-i spui mamei tale aşa ceva?! am întrebat-o pe Julia după câţiva ani buni, când mi-a povestit despre toată scena.

— Exact asta vroia să ştie Rex. Presupun că i-am spus fiindcă mă gândeam că aşa şi era. Nu în adevăratul sens al cuvântului — deşi trebuie să ţii minte că nu aveam decât douăzeci de ani şi că nimeni nu ştie cu adevărat numai din auzite ce te învaţă „şcoala vieţii" —, bineînţeles, nu vroiam să spun că aşa şi era în adevăratul sens al cuvântului. Nu ştiam cum altfel să exprim acest lucru.

Vroiam să spun că Rex şi cu mine eram pe-atunci mult prea tare implicaţi, ca să pot să-i spun aşa, simplu, „ştii ce, căsătoria planificată nu va mai avea loc" şi să las lucrurile aşa. Vroiam să devin o femeie onorabilă. De-atunci tot asta aştept — dacă stai şi te gândeşti.

— Şi pe urmă?

— Şi pe urmă discuţiile au continuat şi au răscontinuat. Biata Mami. Şi s-au băgat în ele şi preoţii, şi s-au băgat în ele şi mătuşile. Tot felul de sugestii au existat — să plece Rex înapoi în Canada; să meargă părintele Mowbray la Roma şi să întrebe dacă exista vreun temei posibil pentru o eventuală anulare; să plec eu în străinătate pentru un an. În toiul discuţiilor, Rex ce-a făcut? — i-a telegrafiat lui Papà: „Julia şi eu preferăm cununie desfăşurată rit protestant. Ai vreo obiecţie?", la care el i-a răspuns: „Încântat" — ceea ce a rezolvat problema cel puţin în privinţa posibilităţii ca Mami să ne oprească pe cale juridică. Au fost, după aceea, o mulţime de apeluri de ordin personal. Am fost trimisă eu să discut cu preoţi, cu călugăriţe şi cu mătuşi. Rex a mers mai departe liniştit — sau aproape liniştit — cu planurile de căsătorie.

Vai, Charles, ce cununie sordidă! La Capela Savoy mergeau pe-atunci perechile divorţate să se căsătorească, o bisericuţă înghesuită, cu totul diferită de ce-şi dorise Rex. Eu vroiam, pur şi simplu, să mă strecor într-un oficiu de stare civilă, într-un dimineaţă, şi să rezolv toată povestea cu două femei de serviciu pe post de martori, dar pentru Rex nimic nu era destul de bun, dacă n-avea domnişoare de onoare, şi flori de portocal, şi marşul nupţial. Oribil a fost.

Biata Mami s-a comportat ca o martiră şi a insistat să port eu dantela ei, în ciuda a tot ce se întâmplase. Mă rog, nici nu prea avea ce face — rochia mea fusese concepută în funcţie de dantela ei. Prietenele mele au venit, bineînţeles, aşa cum au venit şi acei complici bizari despre care spune Rex că sunt prietenii *lui*; restul asistenţei era o amestecătură foarte curioasă. Nimeni din familia lui Mami n-a venit, sigur că da, şi doar una sau două dintre neamurile

lui Papà. Toată lumea cu pretenții a lipsit — îi ştii şi tu, familia Anchorage, şi Chasm, şi Vanbrugh —, iar eu m-am gândit: Slavă Domnului că n-au fost, fiindcă oricum se uitau întotdeauna la mine cu nasurile pe sus; însă Rex a fost foarte supărat, fiindcă se pare că tocmai pe ei şi-i dorise de față.

La un moment dat, am sperat să nu mai fie nici o petrecere. Mami a zis că nu ne dădea voie la Mărşăluitori, aşa că Rex a vrut să-i telegrafieze lui Papà şi să invadeze casa cu o armată de furnizori, sub comanda avocatului familiei. Până la urmă, s-a hotărât să dăm o petrecere acasă în seara din ajun, ca să vedem cadourile — pare-se că nu era nici un impediment în acest sens, în opinia părintelui Mowbray. Mă rog, nimeni nu rezistă la infinit, când e vorba să meargă să-şi vadă propriul cadou, aşa încât asta a fost un adevărat succes, în schimb recepția dată de Rex a doua zi la Savoy pentru invitații la nuntă a fost ceva de groază.

Foarte penibil a fost cu ceilalți ocupanți ai hotelului. Până la urmă, Bridey a coborât şi le-a oferit o cină şi un foc de tabără chiar acolo, dar n-a fost nici pe departe ce aşteptau ei ca răsplată pentru supiera de argint pe care ne-o făcuseră cadou.

Cel mai greu a fost pentru biata Cordelia. De când nu-şi dorea ea să-mi fie domnişoară de onoare — discutam despre asta cu mult înainte să-mi fac eu debutul în societate —, plus că ea, bineînțeles, este şi un copil foarte pios. La început, n-a mai vorbit cu mine. Pe urmă, în dimineața cununiei — mă mutasem la mătuşa Fanny Rosscommon cu o seară înainte; aşa se părea că era mai potrivit —, a dat buzna în casă înainte ca eu să mă trezesc, venind tocmai de pe strada Farm cu şuvoaie de lacrimi în ochi, m-a implorat să nu mă mărit, după care m-a luat în brațe, mi-a dat o broşă micuță şi drăguță, pe care mi-o cumpărase ea, şi mi-a spus că se rugase pentru mine, să fiu întotdeauna fericită. Auzi, Charles, *întotdeauna fericită*!

A fost o nuntă îngrozitor de prost văzută, să ştii. Toată lumea i-a luat partea lui Mami, cum făcea toată lumea de obicei — nu c-ar fi avut ea ceva de câştigat de-aici. Toată viața ei, Mami a avut parte de

toată compasiunea tuturor, nu şi de-a celor pe care i-a iubit. Toţi au spus că mă purtasem cu ea într-un mod abominabil. Bietul Rex a descoperit, ăsta-i adevărul, că se-nsurase cu o renegată, adică exact opusul a ce-şi dorise.

Aşa că, vezi tu, lucrurile n-aveau nici o şansă, nici măcar una, să se-ndrepte. De la bun început a fost de rău augur pentru noi. Dar eu tot eram căzută-n limbă după Rex.

— Ciudat lucru, dacă stai să te gândeşti, nu-i aşa?

— Ştii, părintele Mowbray o nimerise în privinţa lui Rex, iar mie mi-a trebuit un an de mariaj ca să-mi dau seama de acelaşi lucru. Pur şi simplu, nu avea toate minţile acasă. Nu era deloc o fiinţă umană completă. Era o mică porţiune de fiinţă umană, nedezvoltată firesc; cum sunt chestiile-alea puse în sticle, organele ţinute în viaţă într-un laborator. Am crezut că era un soi de sălbatic primitiv, dar el era ceva cu totul şi cu totul modern şi la ordinea zilei, ceva ce numai epoca noastră cea sinistră putea produce. O mică porţiune de fiinţă umană, care se pretindea întreg.

— Mă rog, de-acum s-a terminat.

După zece ani mi-a spus toate acestea, în timpul unei furtuni, în mijlocul Atlanticului.

Capitolul opt

M-am întors la Londra în primăvara lui 1926, pentru Greva Generală[1].

[1] Grevă declanşată de Congresul Sindicatelor şi desfăşurată la nivel naţional între 4 şi 12 mai 1926, în sprijinul minerilor care nu vroiau să accepte salarii mai mici şi program de lucru mai lung.

La Paris, era principalul subiect. Exultând, ca întotdeauna, în legătură cu frustrările foştilor prieteni şi transpunând în termenii lor mai precişi noţiunile noastre mai înceţoşate, de dincoace de Canal, francezii au profeţit revoluţie şi război civil. În fiecare seară, chioşcurile afişau titluri apocaliptice, iar prin cafenele cunoştinţele se salutau cam aşa: „Aha, prietene, este că ţi-e mai bine-aici, decât acasă?!" — până când şi eu, şi alţi prieteni aflaţi în aceeaşi situaţie ca şi mine, am ajuns efectiv să credem că ţara noastră era în primejdie şi că trebuia să ne facem datoria faţă de ea. Ni s-a alăturat un futurist belgian, care trăia, dacă ţin minte bine, sub pseudonimul Jean de Brissac la Motte şi care-şi proclama dreptul de a pune mâna pe arme şi a lua parte la orice bătălie purtată oriunde împotriva claselor de jos.

Am traversat împreună Canalul, într-un grup de bărbaţi plini de zel, aşteptându-ne să găsim desfăşurată înaintea ochilor noştri, la Dover, imaginea unei istorii care se repetase de atâtea ori în ultima vreme, cu atât de puţine variaţiuni, prin toate părţile Europei, pe care eu, unul, în tot cazul, mi-o formasem în minte ca fiind imaginea clară, deşi compozită, a Revoluţiei — drapelul roşu înălţat deasupra poştei, tramvaiul răsturnat pe-o parte, ofiţerii beţi, puşcăriile cu porţile larg deschise şi bande întregi de infractori eliberaţi prădând străzile, trenul dinspre capitală care nu mai vine. Citeai despre lucrurile-astea în ziare, le vedeai în filme, le auzeai la mesele cafenelelor, iar şi iar, de vreo şase sau şapte ani, aşa încât deveniseră parte integrantă din experienţa căpătată la mâna a doua, la fel ca noroaiele Flandrei şi ca muştele din Mesopotamia[1].

Apoi am ajuns la ţărm şi-am dat peste vechile obişnuinţe: hangarele vămii, trenul care venea punctual să culeagă pasagerii aduşi de vapor, hamalii care stăteau aliniaţi la gara Victoria şi se adunau la vagoanele de clasa întâi, şirul nesfârşit de taxiuri în aşteptare.

[1] Flandra şi Mesopotamia (Irakul de astăzi) sunt două dintre zonele în care trupele britanice purtaseră lupte grele în Primul Război Mondial, în condiţii de ploi abundente, respectiv de deşert.

— Să ne despărţim, ne-am spus noi, şi să vedem ce se-ntâmplă. Ne-ntâlnim la cină şi ne comparăm observaţiile; cu toate că ştiam deja, fiecare în sinea lui, că nu se întâmpla nimic; în tot cazul, nimic din tot ce-ar fi putut reclama prezenţa noastră.

— Vai de mine, a zis tatăl meu, cu care m-am întâlnit pe neaşteptate pe scări, ce bucurie-mi faci să te revăd atât de curând. (Lipseam din ţară de un an şi trei luni.) Ai venit într-un moment foarte nepotrivit, să ştii. Or să mai facă iarăşi o grevă peste două zile — aşa o mare prostie — şi nu ştiu când şi cum vei mai putea pleca.

M-am gândit la seara pe care o ratam, la luminile pe care le-aş fi văzut aprinzându-se de-a lungul malurilor Senei şi la compania de care aş fi avut parte acolo — pentru că, la vremea respectivă, eram interesat de două fete americance foarte emancipate, care împărţeau o *garçonnière*[1] în Auteuil — şi mi-a părut rău că mă întorsesem.

Am cinat, în seara aceea, la Café Royal[2]. Acolo, ce-i drept, lucrurile arătau ceva mai belicos, pentru că localul era plin de studenţi care veniseră de la universităţi pentru „Serviciul Naţional"[3]. Un grup, cu toţii veniţi de la Cambridge, se înscriseseră chiar în după-amiaza cu pricina să ducă mesajele de la Casa Transporturilor[4] şi se găseau la o masă de lângă masa unui alt grup, care se înrolaseră ca poliţişti auxiliari[5]. Din când în când, unii sau ceilalţi azvârleau strigăte provocatoare peste umăr, dar, cum e destul de greu s-ajungi într-o situaţie de conflict serios, dacă stai spate în spate, până la

[1] Garsoniera era, iniţial, un spaţiu sau chiar un apartament, adeseori amenajat în podul unei case, în care dormeau băieţii (fr. *garçon*), cât mai departe de fetele din aceeaşi casă. Faptul că nişte fete locuiesc într-un asemenea spaţiu este un semn al egalităţii între sexe.

[2] Un restaurant celebru de pe strada Regent, aproape de piaţa Piccadilly, într-o zonă foarte luxoasă a Londrei.

[3] Denumire dată, în general, serviciilor de voluntariat cerute în situaţii excepţionale.

[4] Sediul Uniunii Generale a Lucrătorilor din Transporturi. Tot aici se afla şi sediul Partidului Laburist şi centrul de coordonare a grevei.

[5] Autorul însuşi a fost poliţist auxiliar în timpul Grevei Generale şi a rămas oripilat de calitatea umană mediocră a colegilor săi întru menţinerea ordinii.

urmă toată confruntarea s-a încheiat cu un schimb de pahare înalte cu bere blondă.

— Trebuia să fii la Budapesta când a intrat Horthy[1] în oraş, a zis Jean. Aia *da* politică.

În aceeaşi seară, se organiza o petrecere în Regent's Park pentru grupul de revistă „Păsările Negre", sosit de curând în Anglia.[2] Unul dintre noi fusese invitat, aşa că ne-am îndreptat cu toţii într-acolo.

Nouă, celor care frecventaserăm cluburi ca Bricktop's şi *Bal Nègre* de pe Rue Blomet, de la Paris, spectacolul nu ne-a oferit nimic realmente ieşit din comun; nici n-am trecut bine de uşă, c-am şi auzit o voce inconfundabilă, un ecou din ceea ce de-acum era pentru mine un trecut îndepărtat.

— *Ba nu*, zicea vocea, nu sunt animale de la *zoo*, Mulcaster, la care să te *zgâieşti*. Sunt *artişti*, dragul meu, artişti foarte mari, pe care trebuie să-i *venerezi*!

Anthony Blanche stătea, împreună cu Puiu Mulcaster, la masa unde trona vinul.

— Slavă Domnului, uite pe cineva cunoscut, a zis Mulcaster, când m-am apropiat de ei. Am venit c-o fată. N-o văd pe nicăieri.

— Ţi-a dat papucii, dragul meu, şi ştii de ce?! Pentru c-arăţi ridicol de *nelalocul* tău, Mulcaster. Nu e genul tău de petrecere, şi pace; n-ai ce căuta pe-aici; ai face bine să te duci, dacă mai ştii, la Numărul-O-Sută, sau vreo serată lugubru de dansantă în Piaţa Belgrave.

— De la ceva de genul ăsta şi vin, a zis Mulcaster. Iar pentru Numărul-O-Sută e prea devreme. Aşa c-o să mai stau puţin. Poate se mai mişcă lucrurile.

---

[1] Amiralul Horthy Miklós (1868–1957), care se distinsese în luptele din Primul Război Mondial, a fost chemat, în 1919, să organizeze rezistenţa împotriva revoluţiei comuniste din Ungaria. Câştigând războiul civil care a urmat, el a rămas regent al Ungariei până în 1944.

[2] În anii 1920, formaţiile de jazz şi vocale din America s-au bucurat de un mare succes în Europa.

— Îmi vine să te scuip, a zis Anthony. Cu *tine* vreau să vorbesc, Charles.

Am pus mâna pe o sticlă şi pe două pahare şi ne-am retras într-un colţ al unei alte săli. La picioarele noastre, cinci instrumentişti ai orchestrei „Păsările Negre" stăteau pe vine şi frecau zarurile.

— Uite *ăla*, mi-a spus Anthony, ăla ceva mai *palid*, scumpule, a izbit-o-n tărtăcuţă pe doamna Arnold Frickheimer acum câteva dimineţi, dragul meu drag, şi ştii cu ce? — cu o sticlă de lapte.

Aproape imediat — şi inevitabil — am început să vorbim despre Sebastian.

— Dragul meu, este aşa un *nătâng*. A venit să stea la mine anul trecut, la Marsilia, după ce l-ai lăsat baltă, şi zău c-a fost mai mult decât am putut suporta. Bea, bea, bea ca o văduvă bătrână cât e ziua de lungă. Şi ce *hoţoman*. Mereu descopeream că-mi lipseau tot felul de mărunţişuri, dragă, lucruri care-mi plăceau şi mie; odată mi-au dispărut două costume pe care abia le primisem, în aceeaşi dimineaţă, de la Lesley şi Roberts. Sigur că nu *ştiam* că Sebastian era de vină — doar se perindau pe la mine prin apartament o sumedenie de bucăţei cel puţin dubioşi. Cine ştie mai bine, dacă nu tu, gustul meu pentru bucăţeii dubioşi?! Ei, şi până la urmă, dragul meu, am descoperit magazinul de amanet la care le mă-mă-mărita Sebastian, şi unde pui că nu mai avea nici măcar *bonurile*?! Se pare că şi pentru astea exista o piaţă — la bistrou.

Văd în ochii tăi, dragul meu Charles, privirile-alea de puritan dezaprobator, ca şi cum ai vrea să spui că eu l-am ademenit pe bietul băiat. Asta-i una dintre calităţile mai puţin lăudabile ale lui Sebastian, că lasă mereu impresia că e mâ-mâ-mânat de la spate, cum sunt poneii la circ. Dar te asigur că eu am făcut tot ce-am putut. I-am spus iar şi iar: „De ce bei?! Dacă vrei să uiţi de tine, sunt atâtea alte posibilităţi mult, mult mai plăcute." L-am dus la cine era cu adevărat cel mai bun; mă rog, îl ştii şi tu la fel de bine ca şi mine — la Nada Alopov; şi Jean Luxmore şi *toţi cunoscuţii noştri* merg la el de ani de zile — îl găseşti oricând la barul Regina —,

după care am avut necazuri pe motivul ăsta, pentru că Sebastian i-a dat un cec fără acoperire — în fa-fa-*falş*, dragul meu — şi m-am trezit la uşa mea cu un grup întreg de bărbaţi foarte ameninţători — go-go-*gorile*, dragă —, iar Sebastian nici nu ştia pe ce lume era în momentul respectiv, şi-a fost foarte, dar foarte neplăcut.

Puiu Mulcaster a venit şi el înspre noi şi s-a aşezat, fără să-l invite nimeni, lângă mine.

— S-a cam terminat băutura în partea cealaltă, a zis el, turnându-şi din sticla noastră până s-a golit şi aceea. Nu-i neam de om, în tot stabilimentul, pe care să-l mai fi văzut vreodată — numai negri.

Anthony l-a ignorat şi mi-a povestit mai departe:

— Aşa c-atunci am părăsit Marsilia şi ne-am dus la Tanger şi *acolo*, dragul meu, Sebastian şi-a găsit un *nou* prieten. Cum să ţi-l descriu eu?! Era cam ca servitorul din „Umbre ameninţătoare"[1] — o namilă de neamţ, care fusese în Legiunea Străină[2]. Scăpase din ea împuşcându-se de unul singur în degetul mare de la picior. Şi nu i se vindecase încă. L-a găsit Sebastian făcându-şi veacul şi făcând foamea pe lângă una dintre casele din Kasbah — din zona prăvăliilor — şi l-a adus la noi, să locuiască şi el cu noi. A fost *mult* prea macabru. Aşa că uite-mă-napoi, dragul meu, în Anglia noastră bună şi frumoasă — *bună şi frumoasă*, a repetat el făcând un gest larg din mână, în care i-a înglobat şi pe negrii jucători de zaruri de la picioarele noastre, şi pe Mulcaster care stătea şi se uita în gol chiar în faţa lui, şi pe animatoarea noastră, îmbrăcată în pijama, care venise ca să facem prezentările.

— Nu v-am văzut niciodată pe-aici, a zis ea. Nici n-am apucat să vă-ntreb. Cine sunt, dacă tot a venit vorba, toate gunoaiele astea de albi?! Că mi se pare c-am greşit localul.

---

[1] Film german mut din 1922, al cărui titlu iniţial era *Schatten. Eine Nachtliche Halluzination* (Umbre. O halucinaţie nocturnă).

[2] Unitate a armatei franceze, formată din voluntari de diferite alte naţionalităţi, care apără interesele franceze oriunde în lume. În 1926, era cantonată în Algeria.

— Vreme de urgență națională, a zis Mulcaster. Orice se poate întâmpla.

— Merge bine petrecerea? s-a interesat ea neliniștită. Ce ziceți, cântă Florence Mills[1]? — după care a adăugat, uitându-se către Anthony: Cu tine m-am mai întâlnit.

— Adeseori, draga mea, dar astă-seară nu mi-ai propus nimic.

— Vai de mine, poate că nu te plac. Și eu, care credeam că-mi place toată lumea.

— Voi ce credeți, a întrebat Mulcaster, după ce ne-a părăsit animatoarea, n-ar fi deștept din partea noastră să declanșăm alarma de incendiu?

— Ba da, Puiu, fugi repede și dă-i drumul.

— Adic-ar putea să mai trezească lucrurile la viață, mă gândesc eu.

— Exact așa.

Așa că Mulcaster ne-a părăsit și el și-a plecat în căutarea telefonului.

— Eu cred că Sebastian și recentul său amic au plecat în Marocul francez, a continuat Anthony. Când am plecat eu de la Tanger, tocmai intraseră în belea cu poliția de-acolo. Și de când m-am întors la Londra, marchiza mă toacă mărunt la cap — vrea să mă determine să iau legătura cu ei. Ce necazuri mai are și femeia asta, biata de ea! De unde se vede că există o anumită dreptate pe lume.

N-a mai trecut mult și a început să cânte Florence Mills, și toată lumea, cu excepția jucătorilor de barbut, s-au îngrămădit în sala de-alături.

— Uite-o pe fata mea, a zis Mulcaster. Uite-o, acolo, cu negrul ăla. Aia-i fata cu care-am venit eu.

— Pare să fi uitat de tine-n momentul ăsta.

---

[1] Cântăreață și dansatoare de culoare (1896–1927), una dintre cele mai celebre vedete din epoca jazzului, supranumită *Blackbird* (Mierla, textual: „Pasăre-neagră"). Se pare că nu s-a păstrat nici o înregistrare cu ea dansând sau cântând, nici pe film, nici pe disc.

— Da. Îmi pare rău c-am venit. Haideți să mergem în altă parte.

Două mașini de pompieri au sosit chiar în timp ce noi plecam și o echipă de figuri cu căști au năvălit pe scări în sus, unde era mai mare aglomerația.

— Tipul ăsta, Blanche, a zis Mulcaster, nu e *deloc* băiat bun. I-o trag eu cândva.

Am trecut printr-o serie de cluburi de noapte. În ultimii doi ani, pare-se că Mulcaster își realizase practic ambiția simplă de a se face cunoscut și apreciat în localuri de felul acesta. În ultimul prin care am trecut, și el, și eu am fost cuprinși de un mare sentiment de patriotism.

— Tu și cu mine, a zis el, eram prea tineri ca să fi luptat în război. Alți băieți au luptat și milioane sunt morți acum. Noi nu. Le-arătăm noi lor. O să le-arătăm noi băieților ălora de-au murit că și noi suntem în stare să luptăm.

— De-asta și sunt aici, am zis eu. De peste mări am venit să fiu alături de patria mea dragă la ceas de nevoie.

— Ca australienii.

— Ca bieții australieni morți.[1]

— Tu unde ești?

— Deocamdată, nicăieri. Războiul nu e gata încă.

— Nu poți să te bagi decât într-un singur loc — unde-și face numărul Bill Meadows — la Corpul de Apărare. Băieți buni cu toții. Se cinstesc la Bratt's.

— Acolo mă bag și eu.

— Ești membru la Bratt's?

— Nu sunt. Dar mă bag și-acolo.

— Așa-i cum trebuie. La toți băieții buni le place de băieții morți.

---

[1] Cel mai probabil, aluzie la numeroșii soldați australieni din trupele britanice, care au căzut în luptele din peninsula Gallipoli, în 1915, în tentativa de a cuceri Constantinopolul.

Aşa că m-am băgat şi eu în echipa lui Bill Meadows, un pluton mobil, care însoţea livrările de alimente în cartierele mai sărace ale Londrei. La început, m-am înrolat în Corpul de Apărare, am depus un jurământ de loialitate şi am primit şi eu cască şi baston; apoi, am fost selecţionat pentru clubul Bratt's şi, împreună cu câţiva alţi recruţi, am fost ales într-un comitet convocat special cu această ocazie. Timp de o săptămână, am fost consemnat la Bratt's şi de trei ori pe zi ieşeam într-un camion, în fruntea unui convoi de cisterne cu lapte. De pe margine eram luaţi în râs şi o dată am fost şi bombardaţi cu gunoaie, dar de acţiune propriu-zisă am avut parte o singură dată.

Stăteam cu toţii în cerc după ce prânziserăm, în ziua aceea, când s-a întors Bill Meadows de la telefon într-o stare de surescitare.

— Haideţi, ne-a spus el. Cică pe Şoseaua Comercială e o bătaie pe cinste.

Am pornit într-acolo în mare viteză şi, când am ajuns, am găsit un cablu de oţel întins între doi stâlpi de iluminat, un camion răsturnat şi un poliţist, unul singur, pe trotuar, luat la şuturi de vreo şase tineri. De ambele părţi ale acestui centru de tulburare a liniştii publice şi la o distanţă destul de mare de el, se formaseră două grupări opuse. Lângă noi, cum ne-am dat jos din camion, un al doilea poliţist şedea direct pe caldarâm, năucit, ţinându-şi capul între mâini şi cu sânge prelingându-i-se printre degete; doi sau trei simpatizanţi stăteau în picioare lângă el; de cealaltă parte a cablului întins, am văzut o mână de tineri docheri ostili. Ne-am năpustit cu strigăte, l-am salvat pe poliţistul bătut şi, când să ne întoarcem împotriva forţelor principale ale inamicului, ne-am ciocnit de o grupare de clerici din zonă şi de consilieri locali, care sosiseră în acelaşi timp cu noi, dar pe altă rută, ca să încerce să rezolve conflictul prin persuasiune. Aceştia au fost singurele noastre victime, pentru că în timp ce ei se retrăgeau, cineva a strigat: „Fiţi atenţi! Poliţaii!" — şi un camion întreg de poliţişti ne-au căzut drept în spate.

Mulțimea s-a risipit și dusă a fost. I-am cules pe împăciuitori, dintre care numai unul era ceva mai grav rănit, am patrulat încă puțin pe străzile lăturalnice, în căutare de scandal, și n-am găsit nimic, așa că, în cele din urmă, ne-am întors la Bratt's. A doua zi, Greva Generală a fost oprită și peste tot prin țară, cu excepția minelor de cărbuni[1], lucrurile au revenit la normal. Era ca și cum o bestie devenită de mult legendară pentru ferocitatea ei ar fi ieșit la lumină pentru cel mult un ceas, ar fi adulmecat primejdia și s-ar fi vârât înapoi în vizuina ei. Nu merita să fi venit de la Paris pentru atâta lucru.

Jean, care se înrolase într-o altă formațiune, se alesese cu un ghiveci cu ferigă aruncat în cap de o bătrânică văduvă din Camden și a rămas în spital timp de o săptămână.

Datorită faptului că mă înrolasem în echipa lui Bill Meadows a aflat Julia că eram în Anglia. Mi-a telefonat să-mi spună că mama ei era nerăbdătoare să mă vadă.

— Ai s-o găsești foarte grav bolnavă, mi-a spus ea.

M-am dus la Reședința Marchmain a doua zi după ce se restabiliseră liniștea și pacea. În holul de la intrare, m-am încrucișat cu Sir Adrian Porson, care pleca tocmai când am sosit eu; ținea o batistă mare, colorată, peste față și bâjbâia cu mâna după baston și pălărie — era în lacrimi.

Am fost condus în bibliotecă; în mai puțin de un minut, a venit și Julia. Mi-a întins mâna cu o blândețe și o gravitate a gestului, care-mi erau necunoscute; în penumbra încăperii, arăta ca o stafie.

— Drăguț din partea ta c-ai venit. Mami a tot întrebat de tine, dar nu văd cum ai putea să te-ntâlnești cu ea chiar acum. Tocmai și-a luat adio de la Adrian Porson și e foarte obosită.

— Cum și-a luat adio?!

[1] Congresul Sindicatelor a renunțat la grevă tocmai din cauza pretențiilor inflexibile ale sindicatelor din minerit, care au împiedicat orice negociere.

— Păi, da. E pe moarte. Ar mai putea trăi o săptămână sau două, după cum ar putea muri în orice moment. E-atât de slăbită. Mă duc să-i chem infirmiera.

Liniştea morţii părea deja instalată în casă. Nimeni nu zăbovea în biblioteca Reşedinţei Marchmain. Era singura cameră nevăzută cu ochi buni în ambele reşedinţe ale familiei. Rafturile de stejar din perioada victoriană susţineau volume din Hansard[1] şi enciclopedii depăşite, care nu fuseseră deschise niciodată; masa goală de mahon părea pregătită pentru reuniunea unui comitet; toată încăperea părea să fie şi un loc public, şi nefrecventată; de la ferestrele ei, se vedeau curtea din faţă, balustrada, terasa paşnică.

Julia s-a întors destul de repede.

— Nu, mă tem că nu poţi s-o vezi. A adormit. Se poate foarte bine să zacă aşa ore în şir; pot să-ţi spun eu ce vroia de la tine. Hai să mergem altundeva. Detest camera asta.

Am trecut pe partea cealaltă a holului, în salonaşul unde se adunau mesenii pentru prânz şi ne-am aşezat de-o parte şi de cealaltă a şemineului. Julia părea să reflecte stacojiul şi auriul de pe pereţi şi le mai însufleţea paloarea.

— În primul rând, ştiu că Mami vroia să-ţi spună cât de rău îi pare că s-a purtat cu tine atât de oribil ultima dată când ai fost la noi. De multe ori a vorbit despre asta. Ştie de-acum că s-a înşelat în privinţa ta. Eu sunt absolut sigură că tu ai înţeles şi-ai uitat imediat, dar este genul de lucru pe care Mami nu şi l-ar putea ierta ei *însăşi* niciodată — pentru că e genul de lucru pe care nu l-a făcut aproape niciodată.

— Te rog să-i spui c-am înţeles foarte bine.

— Celălalt lucru de bună seamă că l-ai ghicit. Sebastian — vrea să-l vadă. Nu ştiu dacă e posibil. E posibil?

---

[1] Denumire tradiţională dată transcrierilor tipărite ale dezbaterilor din Parlamentul britanic, după numele lui Luke Hansard (1752–1828) şi ale descendenţilor săi, care s-au ocupat de compilarea şi publicarea textelor începând din 1829 până în prezent.

— Aud că trece printr-o pasă foarte proastă.

— Şi noi am auzit acelaşi lucru. Am telegrafiat la ultima dintre adresele pe care le-am avut, dar n-am primit nici un răspuns. Poate că mai este încă timp să vină s-o vadă. M-am gândit la tine ca fiind ultima speranţă, de îndată ce-am aflat că eşti în Anglia. Vrei să-ncerci să-l găseşti?! Ştiu că-ţi cer ceva sinistru, dar cred că şi Sebastian ar dori, dacă şi-ar da seama despre ce e vorba.

— O să-ncerc.

— Nu avem pe cine altcineva să rugăm. Rex e foarte ocupat.

— Da, este. Am auzit vorbindu-se despre tot ce-a făcut ca să organizeze uzina de gaz.

— A, da, a zis Julia, parcă amintindu-şi de vechea ei causticitate. Din toată greva, s-a ales cu o mulţime de *kudos*[1].

Apoi am vorbit câteva minute despre echipa de la Bratt's. Julia mi-a povestit că Brideshead refuzase orice afiliere la vreun serviciu public, pentru că nu era de acord cu justeţea cauzei; Cordelia era şi ea la Londra, dar se dusese deja la culcare, fiindcă o veghease pe mama ei toată noaptea. Eu i-am spus că mă apucasem de pictat obiective arhitectonice şi că-mi plăcea foarte mult ce făceam. Toată această convorbire nu însemna nimic; în primele două minute, ne spuseserăm deja tot ce aveam să ne spunem; am rămas încă zece, după care am plecat.

Air France avea un fel de zbor spre Casablanca; de acolo, am luat autobuzul până la Fez, pornind în zorii zilei şi ajungând în oraşul cel nou pe înserat. I-am telefonat de la hotel consulului britanic şi mi-am luat cina cu el în seara aceea, în casa lui cea fermecătoare de sub zidurile oraşului vechi. Era un om amabil şi serios.

— Îmi pare bine c-a venit cineva, în sfârşit, să aibă grijă de tânărul Flyte, mi-a spus el. Ne-a cam fost, într-un fel, ca un ghimpe în coastă. Nu este locul, aici, pentru un imigrant cu alocaţie. Iar

[1] Glorie, prestigiu (gr.).

francezii nu-l înțeleg, și pace. Au impresia că oricine vine-aici și nu face vreun comerț oarecare e spion.[1] Și nu se poate spune că trăiește ca un adevărat lord. Lucrurile nu sunt ușoare pe-aici, pe la noi. La nici treizeci de mile de casa-n care ne aflăm, are loc un război, chiar dacă nu s-ar zice. Numai săptămâna trecută ne-am trezit cu niște nătărăi tineri, veniți pe biciclete să se înroleze voluntari în armata lui Abdul Krim[2].

Și, pe urmă, cu maurii nu știi niciodată cum s-o iei; nu sunt obișnuiți cu băutura, iar tânărul nostru prieten, după cum probabil știi și dumneata, își petrece mai toată ziua bând. Ce treabă are să vină tocmai aici?! N-are atâta loc la Rabat sau la Tanger, unde se aduce băutură special pentru turiști? Și, știi, și-a luat o casă în partea de oraș a localnicilor. Am încercat să-l opresc, dar o luase de la un francez de la Secția de Arte. Nu spun că face vreun rău, dar mai e și el o grijă în plus. Și mai e și un individ oribil, care trăiește pe seama lui — un german scăpat din Legiunea Străină. Fac o echipă îngrozitoare din toate punctele de vedere. Nu se poate să nu iasă scandal.

Și ține minte că mie-mi *place* Flyte. Nu-l prea mai văd acum. Înainte mai venea pe-aici să facă baie, dar asta numai până și-a montat una și la el acasă. De fiecare dată s-a purtat absolut fermecător și soției mele a ajuns să-i placă foarte mult de el. O ocupație — asta-i lipsește.

I-am explicat care era misiunea mea.

— Acum îl găsești, probabil, acasă. Că doar — ce Dumnezeu? — n-ai unde să te duci, seara, în orașul vechi. Dacă vrei, trimit portarul cu dumneata, să-ți arate drumul.

---

[1] La vremea respectivă, cu excepția unei mici porțiuni din nord, care era posesiune spaniolă, Marocul se afla sub protectorat francez.

[2] Mohamed bin Abdel Karim Khattabi (1882–1963), zis Abdul Krim în Occident, lider al maurilor din munții Rif, care a proclamat o republică în Marocul spaniol și i-a atacat și pe francezi. A fost înfrânt de mareșalul Pétain în 1926 și exilat pe insula Réunion.

Aşa c-am pornit după cină, cu portarul de la consulat mergând înaintea mea şi ţinând un felinar în mână. Marocul era o ţară nouă şi ciudată pentru mine. Cât mersesem cu autobuzul, toată ziua aceea, pe drumul strategic, netezit, pe lângă vii şi posturi militare, pe lângă aşezămintele noi, albe, şi culturile timpurii, care se înălţaseră deja pe câmpurile deschise, întinse până la orizont, pe lângă panourile care făceau reclamă produselor din Franţa — Dubonnet, Michelin, Magazinele Luvrului[1] —, mi se păruse o ţară ca o suburbie, o ţară modernă; acum, la lumina stelelor, în oraşul închis între ziduri, ale cărui străzi erau nişte scări tocite şi prăfoase, printre două rânduri de pereţi fără ferestre, care se alăturau deasupra capetelor, apoi se desfăceau din nou către stele; unde stratul gros de nisip făcea călcătura moale pe pietrele de pavaj, iar oamenii treceau tăcuţi, înveşmântaţi în alb şi încălţaţi cu papuci moi sau desculţi, cu tălpile tari ca tovalul; unde aerul mirosea a cuişoare, a tămâie şi-a fum de la focul de lemne — de-acum ştiam ce-l atrăsese pe Sebastian aici şi ce-l făcuse să rămână atâta timp.

Portarul de la consulat mergea în faţa mea cu o atitudine arogantă, bălăngănindu-şi felinarul şi bătătorind pământul cu cârja lui înaltă; din loc în loc, prin câte o uşă deschisă, vedeam câte un grup tăcut, aşezat în cercul de lumină aurie a unui foc.

— Oameni foarte murdari, mi-a spus portarul disprețuitor, peste umăr. N-are educaţie. Francezi-i lasă murdari. Nu ca popoarele britanice. Popoarele mele, a adăugat el, todeauna foarte britanice popoare.

Pentru că el provenea din poliţia sudaneză organizată de britanici şi se uita la acest vechi centru al culturii sale cu aceiaşi ochi cu care un neozeelandez ar fi putut privi Roma.

Într-un târziu, am ajuns la ultima dintre multele uşi ţintuite, la care portarul a bătut cu bâtul, în timp ce-mi spunea:

---

[1] Centru comercial inaugurat în 1855 şi desfiinţat în 1974, reputat pentru faptul că produse de lux puteau fi cumpărate aici la preţuri modice.

— Casa la lord englez.

O lumină de felinar şi un chip închis la culoare şi-au făcut apariţia la grilaj. Portarul consulatului a vorbit pe un ton poruncitor; zăvoarele au fost date deoparte şi am intrat într-o curticică în mijlocul căreia era un puţ şi care era acoperită de iederă pe deasupra capetelor.

— Eu aştept aici, mi-a spus portarul. Tu mergi cu băştinosul aici de faţă.

Am intrat în casă, am coborât o treaptă şi am ajuns în camera de zi. Am găsit acolo un gramofon, o sobă cu ulei şi, între ele, un bărbat. Mai târziu, după ce m-am uitat de jur împrejur, am remarcat şi alte obiecte, mai plăcute — carpetele de pe jos, mătasea brodată de pe pereţi, bârnele sculptate şi vopsite, care susţineau acoperişul, lampionul greu, scobit, care atârna de un lanţ şi arunca prin toată camera umbrele delicate ale propriei dantelării. Dar, imediat după ce am intrat, aceste trei lucruri — gramofonul, pentru zgomotul pe care-l făcea, redând de pe un disc franţuzesc o formaţie de jazz; soba de ulei, pentru felul în care mirosea; şi tânărul, pentru privirea de fiară pe care mi-a aruncat-o — au fost cele care mi-au izbit simţurile. Se legăna într-un fotoliu de răchită, cu un picior bandajat întins în faţă şi proptit pe o ladă; era îmbrăcat într-un fel de jachetă subţire, de imitaţie de tweed din Europa Centrală, cu o bluză de tenis desfăcută la ceafă; piciorul pe care nu-l avea beteag purta o încălţare de pânză maro. Lângă el avea o tavă de alamă cu picioare de lemn, iar pe ea — două sticle de bere, o farfurie murdară şi o farfurioară plină de mucuri de ţigări; ţinea un pahar de bere în mână şi de buza de jos îi atârna o ţigară lipită bine acolo, care nu-i cădea când vorbea. Părul blond şi-l purta lung, pieptănat pe spate, fără cărare, şi pe faţă i se vedeau nefiresc de multe riduri pentru un om atât de evident de tânăr; unul dintre dinţii din faţă îi lipsea, aşa încât consoanele siflante îi ieşeau uneori peltice, alteori cu câte un şuierat deconcertant, pe care încerca să şi-l acopere chicotind; dinţii pe care-i avea erau pătaţi de tutun şi depărtaţi unii de alţii.

Era, fără doar şi poate, „individul oribil" despre care-mi vorbise consulul, servitorul din filmul german, despre care-mi vorbise Anthony.

— Îl caut pe Sebastian Flyte. Aceasta e casa lui, nu-i aşa?

I-am vorbit suficient de tare, cât să mă fac auzit peste muzica de la gramofon, dar el mi-a răspuns pe un ton blând, într-o engleză destul de fluentă, cât să-mi sugereze că se obişnuise, de-acum, cu ea.

— Mda... Dar nu este aici. Nu e nimeni altcineva, în afară de mine.

— Vin tocmai din Anglia, ca să vorbesc cu el nişte lucruri importante. Poţi să-mi spui unde-l găsesc?

Discul a ajuns la capăt. Neamţul l-a întors pe partea cealaltă, a răsucit manivela maşinăriei şi i-a dat drumul să cânte iarăşi; abia după aceea mi-a răspuns.

— Zebastian e bolnav. L-au luat fraţii la infirmerie. Poate că te lază ză-l vezi, poate că nu. Trebuie ză mă duc şi eu la ei într-una din zilele-astea, ză-mi repare piciorul. Îi întreb atunci. Când o ză fie mai bine, atunci or ză te laze ză-l vezi, poate.

Mai era un scaun şi m-am aşezat pe acela. Văzând că aveam intenţia să stau, neamţul mi-a oferit nişte bere.

— Nu eşti fratele lui Zebastian? m-a întrebat el. Poate vreun văr? Poate că te-ai înzurat cu zora lui?

— Sunt un prieten şi-atât. Am fost coleg la universitate cu el.

— Şi eu am avut un prieten la universitate. Studiam istoria. Prietenul meu era mai deştept decât mine; un tip slăbuţ şi mărunţel — când eram furios, îl luam în braţe şi-l scuturam bine —, dar atât de deştept. Şi-ntr-o zi, ne-am spus noi: „Ce mama dracului?! N-ai ce ză munceşti în Germania. Germania ze duce de râpă", aşa că le-am zis la revedere profesorilor noştri, care şi ei au zis: „Da, Germania ze duce de râpă. N-are nimic de făcut un student acum aici", aşa c-am plecat, şi-am mers noi, şi-am mers, pân-am ajuns aici. Şi pe urmă, ne-am spus: „Acuma nu mai e armată-n Germania, da' noi trebuie să fim zoldaţi", aşa că ne-am înrolat în Legiune. Prietenul

meu a murit de dizenterie anul trecut, în timp ce era în campanie în munții Atlas. Când am văzut că el a murit, mi-am spus: „Ce mama dracului?!", așa că m-am împușcat în picior. Și-acuma e plin de puroi, deși asta a fost cu mai bine de un an în urmă.

— Da, i-am spus eu, toate astea-s foarte interesante. Dar pentru mine, acum, Sebastian este prima grijă. Oare poți să-mi spui ceva despre el?!

— Foarte zimpatic băiat, Zebastian. Și e foarte bun cu mine. La Tanger a fost o mizerie. M-a luat cu el aici — casă bună, mâncare bună, servitor bun — totul e foarte bine pentru mine aici, dacă stau și mă gândesc. Îmi place foarte mult.

— Mama lui e foarte bolnavă, am zis eu. Am venit să-i spun asta.

— E bogată?

— Da.

— De ce nu-i dă mai mulți bani?! C-atunci poate c-am putea locui la Casablanca, într-un apartament mai mare. Tu o cunoști bine? Poți s-o convingi să-i dea mai mulți bani?

— Ce se-ntâmplă cu el?

— Nu știu. Mă gândesc, poate, că bea prea mult. Or să aibă frații grijă de el. Este foarte bine pentru el acolo. Frații sunt băieți buni. Foarte ieftin la ei — după care, a bătut din palme și a mai cerut bere. Vezi?! Am un zervitor bun, care să aibă grijă de mine. E foarte bine.

Când am reușit să aflu de la el cum se chema spitalul, am plecat.

— Tu spune-i lui Zebastian că eu tot aici zunt și că mă zimt bine. Mă gândesc, poate, că-și face griji pentru mine.

Spitalul, unde m-am dus a doua zi dimineață, era o suită de bungalouri ridicate între orașul vechi și cel nou. Era ținut de franciscani. Mi-am croit drum prin mijlocul unei mulțimi de mauri bolnavi, până la biroul doctorului. Era un mirean, cu obrazul bărbierit, îmbrăcat într-o salopetă albă, scrobită. Mi-a spus, în franțuzește, că

Sebastian nu era nicidecum în pericol, dar că nu era nici în stare să călătorească. Avusese gripă, şi-i afectase destul de tare un plămân; era foarte slăbit; de rezistenţă nici nu putea fi vorba; ce să fi aşteptat de la el? Doar era alcoolic. Doctorul mi-a vorbit absolut sec, aproape brutal, cu înclinaţia de care dau dovadă uneori oamenii de ştiinţă, de a se limita la lucruri neesenţiale, pentru a-şi peria propria lor activitate până acolo, încât s-o facă să pară sterilă; în schimb, cu fratele bărbos şi desculţ, în grija căruia m-a dat, un om fără pretenţii ştiinţifice şi care făcea toate muncile scârboase din salon, a fost o cu totul altă poveste.

— Este atât de răbdător. Nu-i deloc aşa cum sunt, de obicei, tinerii. Stă unde-l pui şi nu se plânge niciodată — şi chiar c-ar avea multe de care să se plângă. N-avem condiţii aici. Guvernul ne dă ce poate economisi de la soldaţi. Iar el este atât de amabil. Este şi un tânăr german, cu un picior care nu vrea să i se facă bine şi care mai are şi sifilis de gradul doi, care vine aici la tratament. Lord Flyte l-a găsit muritor de foame la Tanger, şi l-a luat la el, şi i-a dăruit un cămin. Adevărat samaritean.[1]

Săracul călugăr neştiutor, m-am gândit eu, un biet nerod şi el — Doamne, iartă-mă!

Sebastian se afla în aripa rezervată europenilor, unde paturile erau despărţite de nişte paravane joase, formând un fel de nişe în care puteai să ai sentimentul spaţiului privat. Stătea întins cu mâinile peste pled, uitându-se fix la perete, pe care singura decoraţiune era o cromolitografie cu subiect religios.

— Prietenul dumitale, a zis călugărul.

Sebastian s-a întors încet pe partea cealaltă.

— A, credeam că era vorba de Kurt. Ce *cauţi* aici, Charles?

Era mai slăbănog decât îl văzusem vreodată; băutura, care-i făcea pe alţii rotofei şi roşii la faţă, pe Sebastian parcă-l făcea să se

[1] Aluzie la episodul bunului samaritean din *Evanghelia după Luca* (10, 30-37).

ofilească. Călugărul ne-a lăsat singuri; m-am aşezat lângă patul lui şi l-am întrebat despre boala care-l măcina.

— Mi-am ieşit din minţi timp de o zi sau două, mi-a spus el. Mă tot gândeam că sunt iarăşi la Oxford. Ai fost la mine-acasă? Ţi-a plăcut? Kurt mai este-acolo? Nu te-ntreb dacă ţi-a plăcut Kurt. Nimeni nu-l place. Curios lucru, ştii: n-aş putea să merg mai departe fără el.

Pe urmă, i-am spus despre mama lui. Nu mi-a răspuns nimic o vreme, a rămas doar cu privirile ţintite la cromolitografia cu cele Şapte Dureri. Apoi a zis:

— Biata Mami. Chiar c-a fost o *femme fatale*[1], nu-i aşa c-a fost? Omora dintr-o singură atingere.

I-am telegrafiat Juliei că Sebastian nu era în stare să călătorească şi am rămas o săptămână la Fez, vizitându-l în fiecare zi la spital, până când s-a făcut suficient de bine, cât să se mişte singur. Primul semn că puterile îi reveneau, în a doua mea zi de vizită, a fost să ceară nişte *brandy*. A treia zi, cine ştie cum, căpătase deja puţin şi-l ţinea sub aşternuturi.

Doctorul mi-a spus:

— Prietenul dumitale bea din nou. Aici, este interzis. Ce pot eu să fac? Nu sunt la şcoala de corecţie aici. Nu pot să fac poliţie prin saloane. Eu sunt aici ca să-i vindec pe oameni, nu ca să-i apăr de propriile lor obiceiuri proaste, sau ca să-i învăţ ce este autocontrolul. Coniacul n-o să-i facă rău acum. O să-l slăbească doar, pentru data viitoare când se va simţi iarăşi rău, şi pe urmă, într-o bună zi, cea mai mică stare proastă o să-i vină de hac — puf! şi s-a dus. Ăsta nu-i azil pentru alcoolici. La sfârşitul săptămânii va trebui să plece.

Iar călugărul cel inocent a zis:

— Prietenul dumitale e mult mai fericit astăzi, parc-ar fi transfigurat. (Săracul călugăr neştiutor, m-am gândit eu, un biet nerod şi el; dar apoi tot el a mai spus:) Şi ştii de ce?! Are o sticluţă de coniac

[1] Textual: „femeie fatală" (fr.), femeie seducătoare, dar primejdioasă.

în pat, lângă el. A doua pe care i-o găsesc. Nici nu apuc bine să i-o iau, că el şi obţine alta. Aşa de neastâmpărat. Băieţii arabi îi fac rost de ele. Dar e bine să-l vezi iarăşi fericit, după ce a fost atât de trist.

În ultima după-amiază a şederii mele acolo, am întrebat:

— Sebastian, acum, că mama ta a murit — vestea ne parvenise în dimineaţa respectivă —, te gândeşti cumva să te-ntorci în Anglia?

— Ar *fi* minunat, în anumite privinţe, mi-a spus el. Dar tu ce crezi: lui Kurt i-ar plăcea?

— Pentru Dumnezeu, am zis eu, doar n-ai de gând să-ţi organizezi toată viaţa în funcţie de Kurt — sau ai?!

— Nu ştiu. Pare-se că el are de gând să şi-o petreacă alături de mine. „E foarte bine pentru el, zic eu în zinea mea", a adăugat el, imitând accentul lui Kurt; după care a spus ceva ce mi-ar fi putut oferi motivaţia care-mi lipsea, cu condiţia să fi fost mai atent; eu însă, la momentul respectiv, am auzit şi am ţinut minte, dar n-am luat notă. Mi-a spus: Ştii, Charles, este o schimbare destul de plăcută, după ce toată viaţa s-a găsit câte cineva care să aibă grijă de tine, să găseşti şi tu pe cineva de care să ai grijă. Numai că, bineînţeles, trebuie să fie cineva mai mult sau mai puţin deznădăjduit, ca să aibă nevoie de grija *mea*.

Înainte să plec, am reuşit să-i pun ordine în situaţia bănească. Până atunci, trăise făcând tot felul de datorii şi telegrafiindu-le avocaţilor să-i trimită diverse sume de bani. M-am întâlnit cu directorul filialei locale a Băncii Indochinei şi am aranjat în numele lui ca, de atunci înainte, dacă mai soseau fonduri de la Londra, banca să primească alocaţia trimestrială a lui Sebastian şi să-i elibereze lui, săptămânal, o sumă de bani de cheltuială, instituind o rezervă care să poată fi retrasă în cazuri de urgenţe. Aceasta din urmă să nu-i fie eliberată decât lui Sebastian personal şi numai dacă directorul era convins că urma să i se dea o întrebuinţare cuvenită. Sebastian a fost imediat de acord cu toate detaliile.

— Altminteri, a zis el, Kurt o să mă facă să-i semnez un cec pentru toată suma, când eu o să fiu beat, şi el o să plece cu banii şi-o să intre în tot felul de belele.

L-am condus pe Sebastian de la spital acasă. Părea şi mai slab în propriul fotoliu de răchită, decât păruse în patul de spital. Cei doi bolnavi, el şi Kurt, stăteau faţă-n faţă, despărţiţi de gramofon.

— Era şi cazul să te-ntorci, i-a spus Kurt. Aveam nevoie de tine.

— Zău, Kurt, aveai?!

— Aşa mă gândesc. Nu-i chiar atât de bine să stai zingur, când eşti bolnav. Cu băiatul ăla, care-i un puturos — o şterge mereu, când am nevoie de el. Odată a lipsit peste noapte şi n-a avut cine zăi-mi facă şi mie cafeaua când m-am trezit. Nu e bine deloc să ai picior plin de puroi. Zunt momente când nu pot ză dorm deloc. Poate că data viitoare o şterg şi eu şi mă duc undeva unde zăi aibă cineva grijă de mine — şi şi-a plesnit palmele, dar nu s-a ivit nici un servitor. Uite, vezi?! a zis el.

— Ce vrei?

— Ţigări. Mai am câteva în traista de sub patul meu.

Sebastian a dat să se ridice cu greu de pe scaunul pe care stătea.

— I le-aduc eu, am zis. Unde-i patul lui?

— Nu, asta-i treaba mea, a zis Sebastian.

— Păi, da, a zis Kurt. Cred şi eu că asta-i treaba lui Zebastian.

Aşa că l-am lăsat cu prietenul lui în căsuţa împrejmuită cu ziduri de la capătul străzii. Nu mai puteam face nimic altceva pentru Sebastian.

Mă gândisem iniţial să mă duc direct la Paris, dar această problemă a alocaţiei lui Sebastian m-a determinat să mă-ntorc la Londra, ca să discut cu Brideshead. Am călătorit pe mare, îmbarcându-mă de la Tanger pe unul dintre vasele companiei P. & O., şi am ajuns acasă la început de iunie.

— În opinia ta, m-a întrebat Brideshead, crezi că există ceva cât de cât vicios în relaţia dintre fratele meu şi acest german?

— Nu. Sunt convins că nu. Este, pur şi simplu, cazul a doi oameni fără căpătâi, care s-au adunat laolaltă.

— Adică spui că este un infractor?

— Am spus „genul infractor". A fost într-o închisoare militară, degradat şi lăsat la vatră.

— Şi doctorul spune că Sebastian se omoară de unul singur cu băutura?

— Se slăbeşte. N-are, deocamdată, ciroză şi nici DT[1].

— Adică nu-i nebun?

— Bineînţeles că nu. Şi-a găsit pe cineva care să-i ţină companie — şi care din întâmplare-i place — şi un loc unde-i place să trăiască.

— Atunci trebuie neapărat să-şi primească alocaţia, după cum propui. Este absolut limpede.

În anumite privinţe, cu Brideshead te puteai înţelege uşor. Avea un soi de certitudine zăludă în legătură cu orişice, drept care lua deciziile repede şi simplu.

— Ţi-ar plăcea să pictezi casa asta?! m-a întrebat el brusc. O vedere din faţă, o alta din spate, dinspre parc, alta cu scara principală, alta cu salonul cel mare? Patru picturi în ulei mici; tatăl meu şi le doreşte, pentru o arhivă care să fie păstrată la Brideshead. Eu nu cunosc pictori. Julia-mi spune că te-ai specializat în pictură de clădiri.

— Sigur că da, i-am spus eu. Mi-ar plăcea foarte mult.

— Ştii că urmează a fi demolată, nu? Tatăl meu o vinde. În locul ei, se construieşte un bloc de apartamente. Şi vor să-i păstreze numele — ceea ce, după toate aparenţele, nu-i putem împiedica să facă.

— E foarte trist, dacă-i aşa.

— Da, bine, sigur că-mi pare rău. Dar ţi se pare bună, din punct de vedere arhitectonic?

---

[1] *Delirium tremens* (lat.), formă de delir provocat de alcoolism şi caracterizat prin halucinaţii, tremurături şi anxietate.

— Este una dintre cele mai frumoase case pe care le cunosc.

— Eu n-o văd aşa. Întotdeauna mi s-a părut mai degrabă urâtă. Poate că picturile tale mă vor face s-o văd cu alţi ochi.

Aceasta a fost prima mea comandă; trebuia să lucrez contra cronometru, pentru că dezvoltatorii nu aşteptau decât semnătura finală ca să-şi înceapă munca de demolare. În ciuda acestui fapt — sau poate tocmai din cauza lui, pentru că am acest cusur, că zăbovesc prea mult asupra unei singure pânze şi nu mă mulţumesc niciodată cu ea în felul în care-mi iese —, cele patru picturi sunt preferatele mele şi succesul de care s-au bucurat, ele în mod special, şi la mine, şi la alţii, mi-a confirmat ceea ce de-atunci constituie profesia mea.

Am început cu salonul cel mare, fiindcă trebuia mutată mobila, care nu se mişcase de-acolo încă de la construirea casei. Era o încăpere lungă, elaborată, simetrică, tip-Adam[1], cu două grupuri de ferestre care dădeau spre Green Park[2]. Lumina care se revărsa dinspre apus, în după-amiaza în care mi-am început eu lucrul acolo, era de un verde proaspăt, de la copacii tineri de afară.

Am schiţat perspectiva în creion şi am plasat cu grijă detaliile. M-am abţinut să trec la pictura propriu-zisă, precum un înotător care stă pe malul apei; odată plonjonul făcut, aş fi simţit că plutesc şi m-aş fi lăsat cuprins de entuziasm. În mod obişnuit, pictam lent şi deliberat; în după-amiaza respectivă şi a doua zi în întregime, şi-n ziua care a urmat, am lucrat repede. Nu puteam să greşesc. La sfârşitul fiecărei treceri, mă opream încordat, ezitând să m-apuc de următoarea, temându-mă, ca un jucător, că norocul mi s-ar putea schimba, iar bănetul — să-l pierd. Puţin câte puţin, minut după

[1] Robert Adam (1728–1792), arhitect scoţian, ale cărui interioare au devenit cunoscute în toată Marea Britanie, datorită eleganţei lor clasice.

[2] Unul dintre parcurile importante ale Londrei. În cartea sa, *Waugh's World* (Lumea lui Waugh), Iain Gale plasează Reşedinţa Marchmain pe strada Arlington, vecină cu Green Park. Cert este că se găseşte lângă parcul Saint James, adică foarte aproape de Palatul Buckingham.

minut, obiectul a luat ființă. N-am întâlnit dificultăți; multitudinea complexă de lumini și culori a devenit un tot; culoarea corectă se afla, pe paletă, exact acolo unde o vroiam eu; fiecare tușă a pensulei, odată plasată la locul ei, părea să fi fost acolo dintotdeauna.

La un moment dat, în ultima după-amiază, am auzit o voce zicând, în spatele meu:

— Pot să stau și eu aici, să mă uit?

M-am întors și mi-au căzut ochii pe Cordelia.

— Da, i-am spus eu, dacă nu vorbești — și am continuat să lucrez, uitând cu totul de ea, până când soarele apus m-a silit să-mi pun jos pensulele.

— Trebuie să fie minunat să poți face așa ceva.

Uitasem că era și ea de față.

— Chiar este.

Nici acum nu puteam să-mi părăsesc pictura, cu toate că soarele apusese și camera devenea, încetul cu încetul, monocromă. Am luat pânza de pe șevalet și mi-am ridicat-o în fața ochilor la fereastră, apoi am pus-o la loc și am luminat puțin umbra. După toate acestea, simțind brusc oboseala în cap, în ochi, în spate și în braț, am considerat seara încheiată și m-am întors către Cordelia.

Avea de-acum cincisprezece ani și-n ultimul an și jumătate se făcuse înaltă, crescuse până aproape de înălțimea ei de femeie adultă. Nu promitea să aibă frumusețea de curat quattrocento a Juliei; se putea intui deja o vagă nuanță de Brideshead în lungimea nasului și în proeminența pomeților; era îmbrăcată în negru, fiindcă purta doliu după mama ei.

— Sunt obosit, am zis eu.

— Cred și eu că ești. Ai terminat-o?

— Practic, da. Trebuie s-o mai revăd o dată mâine-dimineață.

— Știai că ora cinei a trecut de mult?! Nu mai e nimeni aici, care să ne gătească la ora asta. Eu numai azi am sosit la Londra și nu mi-am imaginat până unde putea să meargă delăsarea. N-ai vrea să mă scoți în oraș pentru cină?!

Am ieşit pe poarta grădinii, am trecut prin parc şi ne-am îndreptat prin penumbră către restaurantul de la Ritz.

— L-ai văzut pe Sebastian? Nu vrea să vină acasă, nici măcar acum?

Nu fusesem conştient, până atunci, că pricepea chiar atât de mult — ceea ce i-am şi spus.

— În fine, eu tot îl iubesc mai mult decât oricine altcineva, a zis ea. Ce trist e ce se-ntâmplă cu Mărşăluitorii, nu-i aşa? Ştiai că se va construi în locul casei un bloc de apartamente? — şi Rex a zis că vrea să-l cumpere pe cel de la mansardă. Nu-i aşa că te şi aştepţi la aşa ceva de la el?! Biata Julia. A fost prea mult pentru ea. Iar el n-a priceput, şi pace; a crezut că i-ar face ei o bucurie, dac-ar ajuta-o să păstreze legătura cu casa ei cea veche. Cât de repede s-a ales praful de toate, nu găseşti? Se pare că Papà s-a înglodat rău de tot în datorii de multă vreme. Vânzarea Mărşăluitorilor l-a făcut solvabil din nou şi l-a scutit să plătească nu ştiu cât pe an impozit pe proprietate. Dar faptul că urmează a fi demolată mi se pare prea de tot. Julia zice că preferă aşa, decât să ştie că locuieşte altcineva în ea.

— Cu tine ce-o să se-ntâmple?

— Chiar aşa, ce? Există o mulţime de sugestii. Mătuşa Fanny Rosscommon vrea să mă duc să locuiesc la ea. Pe urmă, Rex şi Julia vorbesc să preia jumătate din Brideshead şi să se mute acolo. Papà nu vrea să se întoarcă. Noi am crezut c-ar putea veni înapoi, dar nu vrea. Capela de la Brideshead a fost închisă de Bridey şi de episcop; recviemul pentru Mami a fost ultima slujbă ţinută acolo. După ce-au înmormântat-o, preotul a intrat — eu eram acolo, înăuntru, singură, dar nu cred că m-a văzut —, a scos piatra cu relicve sacre din altar şi a vârât-o în servieta lui; ghemotoacele de lână îmbibate cu ulei sfinţit le-a ars, iar cenuşa lor a zvârlit-o afară; a golit vasul cu apă sfinţită, a suflat în candela din sanctuar şi a lăsat racla pentru moaşte goală şi larg deschisă, de parc-ar fi numai Vinerea Mare de-acum înainte. Presupun că pentru tine, Charles, ca un biet agnostic ce eşti, nimic din toate astea nu-ţi spune mare lucru. Am rămas acolo până după

ce a plecat şi mi-am dat seama, deodată, că aia nu mai era capelă, era doar o încăpere decorată bizar. Nu pot să-ţi spun ce sentiment îmi dădea. N-ai asistat niciodată la *Tenebrae*[1], nu-i aşa?

— Niciodată.

— În fine, dac-ai fi asistat, ai şti ce simţeau evreii în privinţa templului lor. *Quomodo sedet sola civitas* — „Cum stă ea singură cetatea"... frumoasă cântare. Ar trebui să mergi, odată şi-odată, numai ca s-o auzi pe-asta.

— Tot mai încerci să mă converteşti, Cordelia?

— A, nu. S-a terminat şi-asta. Ştii ce-a spus Papà după ce s-a făcut catolic?! Mi-a spus Mami odată. I-a spus aşa: „Mi-ai adus familia înapoi la credinţa strămoşilor ei." Ştiu, sună pompos. Oamenii o iau pe drumuri diferite. Oricum, familia noastră n-a fost cine ştie ce unitară, este? El s-a dus, şi Sebastian s-a dus, şi Julia s-a dus. Dar n-o să le-ngăduie Dumnezeu să se ducă prea departe prea mult timp, să ştii. Mă-ntreb dacă mai ţii minte povestea pe care ne-a citit-o Mami în seara în care Sebastian s-a îmbătat pentru prima oară — adică-n seara în care s-a îmbătat *rău* de tot. Părintele Brown spunea ceva de genul ăsta: „L-am prins (pe hoţ) cu un cârlig nevăzut şi o undiţă nevăzută, suficient de lungă, cât să-i îngăduie să rătăcească până la capătul pământului, şi tot ţi-l aduc înapoi, după aceea, cu o simplă smucitură de undiţă."[2]

Foarte puţin am pomenit-o pe maică-sa. Tot timpul cât am stat de vorbă, Cordelia s-a îndopat ca o fiară flămândă. La un moment dat, a zis:

— Ai văzut poemul publicat în *Times* de Sir Adrian Porson? E curios, el o cunoştea mai bine decât oricine altcineva — toată viaţa

---

[1] Beznă (lat.) — slujbă ţinută în ultimele trei zile din Săptămâna Mare, în cursul căreia sunt stinse, una câte una, cincisprezece lumânări, pe măsura citirii unor psalmi, până când rămâne una singură, reprezentând lumina lui Cristos într-o lume a beznei.

[2] Pasaj din povestirea *The Queer Feet* (Picioarele prefăcute), din volumul *Înţelepciunea părintelui Brown* de G.K. Chesterton (v. nota 1, pag. 164).

lui a iubit-o, știi doar — și totuși, nu pare să aibă vreo legătură cu ea. M-am înțeles cu ea mai bine decât oricare alt membru al familiei noastre, dar nu cred c-am iubit-o vreodată cu adevărat. Nu cum ar fi dorit sau meritat ea. Și e curios că n-am iubit-o, fiindcă altfel sunt plină de-o afecțiune normală.

— Eu n-am cunoscut-o niciodată cu adevărat pe mama ta, am zis eu.

— Nu ți-a plăcut. Mă gândesc uneori că oamenii, dacă vroiau să-l urască pe Dumnezeu, atunci o urau pe Mami.

— Ce vrei să spui cu asta, Cordelia?

— Păi, vezi tu, era obsedată de sfințenie, dar nu era vreo sfântă. N-ar putea nimeni să urască un sfânt, nu-i așa? Nici pe Dumnezeu nu-l poate urî nimeni, ăsta-i adevărul. Cine vrea să-l urască pe Dumnezeu și pe sfinții lui trebuie să găsească pe cineva cum este și el — sau ea — și să pretindă că acel cineva este Dumnezeu și să-l urască. Probabil că pentru tine toate astea-s niște neghiobii.

— Am auzit aproape același lucru în urmă cu câtva timp, de la o persoană foarte diferită.[1]

— A, dar eu vorbesc foarte serios. M-am gândit o mulțime la treaba asta. Mi se pare că așa poate fi explicată biata Mami.

Pe urmă, acea copilă ciudată s-a năpustit iarăși peste cina din fața ei, cu o poftă reînnoită.

— Este pentru prima oară când sunt invitată numai eu la o cină la restaurant, a zis ea, după care a continuat: Când a aflat că Papà vindea Mărșăluitorii, Julia a zis: „Biata Cordelia. Se pare totuși că n-o să-și facă balul de ieșire în societate acolo." Asta era ceva ce vorbiserăm noi între noi — ca și despre cum aveam eu să-i fiu ei domnișoară de onoare. Nici aia nu mi-a ieșit. Când a fost cu balul Juliei, am fost lăsată și eu să cobor timp de un ceas și să stau într-un

[1] Trimitere la conversația purtată de Charles cu Cara, către sfârșitul vacanței sale venețiene alături de Sebastian. Cara îi spusese: „Când oamenii ajung să urască din toate puterile, cu atâta vigoare, de obicei urăsc ceva din ei înșiși" (v. pag. 127), vorbind despre ura lordului Marchmain față de soția sa.

colţ cu mătuşa Fanny, care mi-a spus: „Peste şase ani, vei avea şi tu parte de aşa ceva"... Sper să am chemare.

— Nu ştiu ce-nseamnă asta.

— Înseamnă că te poţi face călugăriţă. Dacă nu ai chemare, n-ai nici o şansă, oricât de mult ţi-ai dori tu să te faci; iar, dacă ai chemare, nu poţi să eviţi acest lucru, oricât de mult l-ai detesta. Bridey îşi închipuie că are chemare, dar n-are. Eu credeam că Sebastian avea chemare şi că şi-o detesta — dar acum nu mai ştiu. Toate s-au schimbat, şi-atât de brusc.

Dar mie-mi lipsea răbdarea necesară ca să port o asemenea vorbărie de mănăstire. Simţisem, în după-amiaza respectivă, cum pensula prindea viaţă în mâna mea. Îmi vârâsem şi eu nasul în prăjitura cea mare şi suculentă a creaţiei. Devenisem un om al Renaşterii în acea seară — al Renaşterii lui Browning[1]. Eu, care mă plimbasem pe străzile Romei în velur genovez[2] şi văzusem stelele prin tubul lui Galilei[3], îi priveam cu dispreţ pe călugări, cu tomurile lor prăfuite, şi cu ochii lor geloşi, înfundaţi în orbite, şi cu vorbirea lor atât de arţăgoasă, de ţi se ridica părul în cap.

— Las', c-o să te-ndrăgosteşti, am zis eu.

— Vai, rogu-te, nu! Auzi, crezi c-aş mai putea căpăta o bezea dintr-asta delicioasă?!

---

[1] Aluzie la faptul că poetul Robert Browning (1812–1889) a scris o poezie lipsită de semnificaţie religioasă, plasată în decor renascentist.

[2] Tip de velur foarte scump, cu perii lungi şi cu motive de obicei multicolore, obţinute în timpul procesului de ţesere.

[3] Adică prin telescop. Folosindu-se de un telescop, Galileo Galilei (1564–1642) a descoperit patru dintre lunile lui Jupiter în 1610, scandalizând Biserica, fiindcă dovedise că nu toate corpurile cereşti se învârt în jurul Pământului.

Cartea II

O SMUCITURĂ DE UNDIȚĂ

Capitolul unu

Tema mea este amintirea, obsesia înaripată care a început să-mi dea târcoale într-o dimineaţă cenuşie din perioada războiului.

Amintirile de faţă, care sunt viaţa mea — pentru că nimic nu ştim cu certitudine, în afară de trecutul nostru —, m-au însoţit întotdeauna. Precum turturelele din piaţa San Marco de la Veneţia, erau peste tot: printre picioarele mele, câte una, perechi-perechi, ciripind cristalin în congregaţii, încuviinţând din capete, fâţâindu-se mândre, sclipindu-şi penajele, rotindu-şi penele moi de la gâturi, cocoţându-se uneori, dacă eu stăteam nemişcat, pe umerii mei şi ciugulind câte un colţ de biscuit dintre buzele mele; asta până când, brusc, tunul bubuia ca să anunţe amiaza şi-atunci, într-o clipă, într-un fluturat şi scuturat de aripi, pavajul rămânea gol şi întregul cer de deasupra capetelor devenea un singur tumult de păsăret. Aşa s-a întâmplat şi-n dimineaţa respectivă.

Aceste amintiri sunt mărturiile şi gajurile ceasurilor esenţiale dintr-o viaţă de om. Aceste ceasuri de puternic impuls al spiritului uman, care sunt resorturile artei, se aseamănă, prin caracterul lor misterios, acelor perioade ale istoriei, când un neam care timp de secole a trăit mulţumit, necunoscut, în interiorul propriilor sale fruntarii, care a săpat, a mâncat, a dormit, a procreat, a făcut ce trebuia să facă pentru a supravieţui — nimic altceva — deodată, în decursul unei generaţii sau două, provoacă stupefacţia lumii întregi; comite, probabil, crime de toate felurile cu putinţă; urmăreşte himere dintre cele mai nebuneşti; în final, se prăbuşeşte într-o adevărată agonie, dar lasă în urmă-i memoria unor noi piscuri atinse şi a unor noi răsplăţi pentru omenirea întreagă; apoi

viziunea se disipează, sufletul boleşte şi la ordinea zilei revine aceeaşi rutină a supraviețuirii.

Sufletul omului se bucură de asemenea momente rare, devenite clasice, dar, în lipsa lor, rareori ni se întâmplă să fim singulari sau chiar unici; ne întovărăşim, în lumea în care trăim, cu o sumedenie de abstracțiuni, şi reflecții, şi contrafaceri ale propriei noastre persoane — omul senzual, omul economic, omul rațional, bestia, maşinăria, somnambulul şi numai Dumnezeu ştie câte şi mai câte, toate după chipul şi asemănarea noastră, pe care cu ochiul liber nu le putem deosebi de noi înşine. Trecem prin viaţă cum-necum, fără să-i opunem rezistenţă, departe de ochii presei, până când ni se iveşte ocazia să rămânem în urma tuturor celorlalţi care nu ne observă, sau s-o cotim brusc pe vreo străduţă lăturalnică, să facem un popas acolo, să respirăm în voie, să ne conştientizăm propria situaţie, sau, dimpotrivă, să ne avântăm înainte, să ne distanţăm de umbrele care ne urmăresc, să le facem să joace după cum le cântăm noi, şi asta pentru ca, în momentul când ne vor ajunge din urmă, să se uite unele la altele pieziş, cu conştiinţa că deţinem un secret pe care nu-l vom împărtăşi niciodată cu nimeni.

Timp de zece ani m-am târât în felul acesta pe un drum la prima vedere plin de schimbări şi de incidente, dar nici o clipă, în tot acest răstimp — poate numai uneori, în pictura mea, dar şi aici la intervale din ce în ce mai lungi — nu am trăit cu atâta poftă de viaţă ca pe vremea prieteniei mele cu Sebastian. Am crezut că tinereţea era cea pe care mi-o lăsam în urmă, şi nu viaţa însăşi. Mă susţinea munca pe care o făceam, pentru că optasem pentru ceva ce mă pricepeam să fac, pentru ceva ce făceam din ce în ce mai bine cu fiecare zi care trecea, pentru ceva ce-mi plăcea să fac; întâmplător, era vorba de ceva ce nimeni altcineva nu mai încerca să facă, la vremea respectivă — mă făcusem pictor de clădiri. Întotdeauna mi-au plăcut construcţiile, nu numai fiindcă sunt realizările de căpătâi ale omului, ci şi fiindcă, în momentul în care procesul de construcţie propriu-zis este consumat, rezultatele lui scapă, în mod evident, din

mâinile celor care le-au făcut şi încep să se perfecţioneze, fără voia acelora, prin alte mijloace; iar oamenii mi se par a fi mult mai prejos decât construcţiile pe care tot ei le ridică şi le locuiesc, nişte simpli utilizatori sau subconcesionari neimportanţi, pe termen scurt, în lunga şi fructuoasa existenţă a clădirilor făcute chiar de ei.

Mai mult chiar decât operele marilor arhitecţi, îmi plăceau clădirile care avansau în vârstă odată cu secolele, în tăcere, observând şi păstrând tot ce era mai bun din fiecare generaţie, în timp ce anii îi mai toceau artistului mândria şi filistinului — vulgaritatea şi reparau stângăciile lucrătorului nătâng. Asemenea clădiri erau din abundenţă în Anglia şi englezii, în ultimul deceniu al lor de măreţie, păreau să-şi conştientizeze pentru prima oară ceva ce mai demult era considerat de la sine înţeles şi-şi salutau propriile înfăptuiri tocmai în momentul în care acestea începeau să dispară. De unde şi prosperitatea mea, care-mi depăşea cu mult meritele; munca pe care o făceam nu avea nimic demn de luat în seamă, afară de faptul că priceperea mea de ordin tehnic sporea întruna, că mă entuziasmam în legătură cu subiectul şi că-mi păstram independenţa faţă de ideile care circulau în jurul meu.

Prăbuşirea financiară din acei ani[1], care i-a lăsat şomeri pe mulţi pictori, a avut darul să-mi impulsioneze succesul, care în sine era, bineînţeles, un simptom al declinului. Dacă secaseră puţurile, oamenii încercau să bea apă din miraje. După cea dintâi expoziţie a mea, m-am trezit chemat în toate colţurile ţării, ca să fac portrete ale unor case ce aveau să fie abandonate sau demolate; ba chiar, aveam impresia că sosirea mea o devansa cu numai câţiva paşi pe cea a licitatorilor, ca într-o profeţie a pierzaniei.

Am publicat trei albume splendide — *Reşedinţe de ţară văzute de Ryder, Casele englezeşti văzute de Ryder* şi *Arhitectura sătească şi provincială văzută de Ryder* —, al căror tiraj de câte o mie de exemplare

[1] Aluzie la ceea ce s-a numit Marea Depresiune Economică din anii 1929–1933, pornită din Statele Unite, dar care s-a propagat în lumea întreagă. În tot deceniul 1930–1940, şomajul a rămas la cote înalte în Marea Britanie.

s-a epuizat imediat, la preţul de 5 guinee[1] bucata. Rareori mi s-a întâmplat să nu fiu pe placul comanditarului, pentru că nu exista propriu-zis un conflict între mine şi el — amândoi vroiam acelaşi lucru. Dar, pe măsură ce anii treceau, am început să jelesc pierderea unui nu ştiu ce cu care făcusem cunoştinţă în salonul de la Reşedinţa Marchmain şi, poate, o dată sau de două ori de atunci, anume sentimentul intens, convingerea, credinţa că lucrurile nu se făceau numai şi numai cu mâna — într-un cuvânt, inspiraţia.

Căutând să recuperez această lumină care pălea din ce în ce mai mult, am plecat în străinătate, la modul turneelor iniţiatice din perioada augustană, încărcat cu ustensilele meseriei mele, ca să-mi împrospătez maniera de lucru, timp de doi ani, în mijlocul unor stiluri necunoscute mie până atunci. Nu m-am dus în Europa; comorile ei se aflau la adăpost, chiar prea bine adăpostite, înfăşurate în grija specialiştilor, sugrumate de prea multă adoraţie. Europa mai putea s-aştepte. Îi venea rândul şi Europei, mă gândeam eu; ca mâine avea să vină ziua în care aş fi avut nevoie de altcineva lângă mine, care să-mi instaleze şevaletul şi să-mi care pânzele; ziua în care nu m-aş mai fi aventurat în afara unui hotel bun, mai departe decât o oră dus, o oră întors; ziua în care aş fi simţit nevoia unor adieri blânde şi a unui soare mângâietor de dimineaţa până seara; atunci mi-aş fi dus ochii cei bătrâni în Germania şi Italia. Deocamdată, cât mai eram în putere, vroiam să mă duc în locuri sălbatice, unde omul îşi părăsise aşezările şi jungla se apropia ameninţător, ca să-şi reia în stăpânire vechile teritorii.

Prin urmare, în etape prelungite, dar deloc uşoare, am călătorit prin Mexic şi America Centrală, printr-o lume care avea tot ce-mi trebuia mie; trecerea de la parcuri şi holuri la altceva era de natură să mă însufleţească şi să-mi redea părerea bună despre mine însumi. Mi-am căutat inspiraţia prin palatele devastate şi mănăstirile înecate

[1] Veche monedă de aur englezească, în valoare 21 de şilingi, care a fost bătută pentru ultima oară în 1813, dar este folosită în continuare pentru exprimarea preţului, în cazul obiectelor de lux.

în buruieni, prin bisericile abandonate[1], unde liliecii-vampiri atârnau de cupolă ca niște păstăi uscate și unde numai furnicile se mai fâțâiau neobosite, ca prin tunele, printre stranele bogate; prin orașe la care nu ajungea nici un drum și prin mausolee unde se adăpostea de ploi câte o familie de indieni loviți de friguri. În asemenea locuri, cu mare dificultate, cu stări bolnăvicioase și, uneori, într-o oarecare primejdie, am făcut primele desene din *America Latină văzută de Ryder*. O dată la câteva săptămâni, mă întorceam să mă odihnesc, mă regăseam pe mine însumi în câte o zonă a comerțului sau a turismului unde mă recuperam, unde-mi instalam studioul, îmi transcriam schițele, îmi împachetam nerăbdător pânzele definitivate și i le trimiteam agentului meu de la New York, după care plecam din nou, cu micul meu alai, în sălbăticie.

Nu-mi dădeam câtuși de puțin silința să păstrez legătura cu Anglia. Urmam sfaturile localnicilor în privința itinerarelor pe care mi le propuneam și nu-mi stabileam dinainte ruta, drept care cea mai mare parte a corespondenței nu mi-a parvenit deloc, iar ce mi-a parvenit se adunase în cantități atât de mari, încât n-aș fi putut parcurge totul într-o singură lectură. Mi-am făcut un obicei din a-mi înghesui un mănunchi de scrisori în taşcă, urmând să le citesc dacă și când aș fi simțit o asemenea aplecare, ceea ce se întâmpla în condiții dintre cele mai nepotrivite — în timp ce mă legănam în hamac, sub plasa de țânțari, la lumina unui felinar de furtună; în timp ce coboram câte un râu în derivă, eu răsturnat pe spate în barcă, iar băieții din aval de mine împingând leneși în malul apei, ca să nu ne înfigem cu nasul în el, însoțiți de apele sumbre care țineau pasul cu noi, pe la umbra verde a copacilor măreți, care-și împreunau frunzișurile pe deasupra noastră, și cu maimuțele care zbierau la lumina soarelui, printre florile care creșteau pe acoperișul pădurii; sau în

[1] Aluzie la faptul că, în Mexicul anilor 1930, guvernele de stânga rezultate din luptele revoluționare ale deceniilor anterioare adoptaseră o legislație anticlericală foarte dură, în unele regiuni activitatea bisericească ajungând să fie interzisă.

timp ce stăteam pe veranda cutărei ferme ospitaliere, unde se auzeau trosnituri de gheață și de zaruri și unde o felină tigrată se zbătea în lanț pe pajiștea cosită. Atunci și acolo, scrisorile mi se păreau niște voci atât de îndepărtate, încât ce-mi spuneau nu însemna mai nimic pentru mine; conținutul lor îmi trecea prin minte, intrând pe-o ureche și ieșind pe cealaltă, fără să lase nici o urmă, precum acele întâmplări cu ei înșiși, pe care tovarășii de călătorie ți le împărtășesc atât de generos în trenurile din America.

Dar, în ciuda izolării mele și a îndelungatei șederi într-o lume străină, personal am rămas neschimbat — în continuare câte o mică porțiune din mine se vroia întregul. Am renunțat la experiențele celor doi ani la fel ca la ținuta potrivită latitudinilor tropicale și m-am întors la New York, așa cum îmi propusesem. Aduceam cu mine o pradă bună — unsprezece picturi și cincizeci de desene de tot felul —, iar când, în cele din urmă, le-am expus la Londra, criticii de artă, dintre care mulți mă trataseră până atunci pe un ton îngăduitor, pe care succesul meu parcă-l și provoca, de astă dată m-au aclamat pentru nota de noutate și de bogăție din lucrările mele:

„Domnul Ryder [scria cel mai respectat dintre ei] se înalță precum un păstrăv tânăr și proaspăt, primește injecția subcutanată a unei noi culturi și dezvăluie o ipostază puternică pe paleta potențialităților sale... Armonizându-și orga franc-tradițională a erudiției și a eleganței sale cu acest maelstrom de barbarie, domnul Ryder s-a regăsit, în sfârșit, pe sine."

Cuvinte mari, dar, vai, câtuși de puțin adevărate. Soția mea, care a traversat și ea oceanul, ca să ne întâlnim la New York, și a văzut etalate în biroul agentului meu fructele despărțirii noastre, a rezumat lucrurile mai bine când mi-a spus:

— Bineînțeles, văd și eu că sunt absolut strălucite și realmente frumoase în felul lor sinistru, dar, nu știu de ce, nu mi se pare că ești într-adevăr *tu* în ele.

***

În Europa, soția mea trecea, uneori, drept americancă, pentru felul în care se îmbrăca, elegant și la modă, și pentru felul ei ciudat și igienic de a fi drăguță; în America, i se atribuia o delicatețe și o reținere englezească. Ea sosise cu o zi sau două înaintea mea și am găsit-o la chei când am acostat și eu.

— Nu ne-am văzut de mult, a zis ea drăgăstoasă, când ne-am întâlnit.

Ea nu mi se alăturase în mica mea expediție; prietenilor le explicase că regiunile acelea nu erau pentru ea, care-l mai avea și pe fiul ei acasă. Și mai era și-o fiică de-acum, adăugase ea, iar eu mi-am amintit că se vorbise despre acest lucru înaintea plecării mele, ca fiind un motiv suplimentar pentru ca ea să rămână acasă. Și în scrisori îmi pomenise despre acest motiv de câteva ori.

— Nu pot să cred că mi-ai citit scrisorile, a zis ea în seara aceea, după o cină în grup și după câteva ceasuri petrecute într-un cabaret, când ne-am adunat, în sfârșit, în camera de la hotel și am rămas numai noi doi.

— Unele s-au rătăcit. Mi-aduc aminte foarte clar că mi-ai povestit că narcisele din livadă sunt un vis, că dădaca era o bomboană și că patul cu baldachin stil regență era o descoperire, dar zău că nu țin minte să te fi auzit spunând că recentul tău copil se numește Caroline. De ce i-ai spus așa?!

— De la Charles, bineînțeles.

— Aha!

— Am pus-o naşă pe Bertha van Halt. Credeam că pot să m-aștept la un cadou ca lumea de la ea. Cu ce crezi c-a venit?

— Bertha van Halt este o binecunoscută poamă. Cu ce?

— Cu un tichet de cincisprezece șilingi la o tombolă cu câștiguri în cărți. Acum, că lui Johnjohn are cine să-i țină de urât...

— Cine?!

— Fiu-tău, dragule. Doar nu l-ai uitat și pe el?!

— Pentru Dumnezeu! am exclamat eu. De ce-i spui așa?!

— Pentru că el singur şi-a născocit numele ăsta. Nu ţi se pare scump? Acum, că lui Johnjohn are cine să-i ţină de urât, eu cred c-ar fi cazul să ne mai oprim măcar o vreme, tu nu?

— Cum vrei.

— Johnjohn vorbeşte întruna despre tine. Se roagă-n fiecare seară să te întorci sănătos.

Toate acestea le vorbea în timp ce se dezbrăca, făcând eforturi să pară netulburată; apoi s-a aşezat la masa de toaletă, şi-a trecut un pieptene prin păr şi, cu spatele gol întors către mine, uitându-se la ea însăşi cea din oglindă, mi-a spus:

— Eu sper că-mi apreciezi reţinerea.

— Ce reţinere?

— De a nu-ţi pune întrebări stânjenitoare. Că sincer îţi spun că m-au hăituit viziuni cu metise planturoase încă de când ai plecat. Dar am luat hotărârea să nu-ţi pun întrebări şi uite că nu ţi-am pus.

— Îmi convine aşa, am zis eu.

Ea s-a ridicat de la masa de toaletă, care se afla în partea cealaltă a camerei, şi a venit spre mine.

— Dăm stingerea?

— Cum vrei tu. Mie nu mi-e somn.

Ne-am întins în cele două paturi individuale, aşezate la câţiva paşi distanţă unul de celălalt, fumând. M-am uitat la ceas — era ora patru —, dar nici unul, nici altul n-aveam chef de somn, pentru că-n oraşul acela pluteşte în aer un soi de nevroză, pe care locuitorii o confundă cu energia.

— Nu cred că te-ai schimbat deloc, Charles.

— Nu, mă tem că nu.

— Dar nu vrei să te schimbi?

— Este singurul semn de viaţă.

— Dar te-ai putea schimba şi-n aşa fel, încât să nu mă mai iubeşti.

— Există şi-acest risc.

— Charles, tu nu mă mai iubeşti?!

— Tu singură spui că nu m-am schimbat.

— Mă rog, încep să cred că te-ai schimbat, totuşi. Eu nu m-am schimbat.

— Nu, am zis eu. Nu, într-adevăr, asta văd şi eu.

— Nu te-ai temut măcar aşa, un pic, astăzi, când m-ai revăzut?

— Câtuşi de puţin.

— Nu te-ai întrebat dacă nu cumva m-am îndrăgostit de altcineva între timp?

— Nu. Te-ai îndrăgostit de altcineva?

— Ştii foarte bine că nu. Dar tu?

— Nu. Eu nu sunt îndrăgostit.

Soţia mea s-a mulţumit cu acest răspuns, după toate aparenţele. Se măritase cu mine în urmă cu şase ani, pe vremea când avusesem prima mea expoziţie, iar de atunci făcuse multe lucruri în sprijinul intereselor noastre comune. Lumea zicea că ea mă „făcuse" ce eram, în schimb ea nu-şi revendica decât meritul de a-mi fi oferit un climat favorabil; avea o încredere solidă în geniul meu, în „temperamentul artistic" de care dădeam dovadă şi în principiul că lucrurile făcute pe ascuns nu sunt, în realitate, făcute deloc.

La un moment dat, m-a întrebat:

— Nu-i aşa c-abia aştepţi să te-ntorci acasă? (Tatăl meu îmi oferise, ca dar de nuntă, preţul unei case, iar eu cumpărasem o fostă casă parohială din partea de ţară de unde provenea soţia mea.) Am o surpriză pentru tine.

— Zău?

— Am transformat vechiul hambar pentru zeciuiala bisericească în studio pentru tine, ca să nu te mai deranjeze copiii sau musafirii, când vin în vizită la noi. L-am chemat pe Emden să-l transforme. Toată lumea e de părere c-a ieşit ceva excelent. A fost şi un articol despre hambarul nostru în *Viaţa la ţară* — ţi l-am adus, ca să-l citeşti.

Aşa că mi-a dat să citesc articolul cu pricina — „...un fericit exemplu de bune maniere arhitectonice... Sir Joseph Emden

adaptează cu tact la nevoile moderne un material tradițional..." —, însoțit de câteva fotografii; scânduri de stejar late acopereau acum suprafața de pământ dinainte; o fereastră înaltă, cu șprosuri de piatră, fusese construită în peretele dinspre nord, într-o nișă, iar acoperișul cu bârne groase, care înainte se aflase întotdeauna în beznă, acum se vedea din plin, bine luminat, văruit cu alb între bârne — arăta ca o sală de ședințe sătească. Îmi aminteam de mirosul dinăuntru, care precis că se pierduse acum.

— Mie-mi plăcea hambarul ăla, am zis eu.

— Dar vei putea lucra în el, nu-i așa?

— După ce stau pe vine într-un nor de musculițe, am zis eu, sub soarele care-mi coșcovește coala de hârtie de pe blocul de desen pe care desenez, pot să lucrez și pe acoperișul unui omnibuz. Nu m-aș mira ca vicarul să vrea să închirieze spațiul pentru vreo partidă de whist.

— Ai de făcut o mulțime de lucrări. I-am promis Doamnei Anchorage că-i pictezi Reședința Anchorage de îndată ce te întorci. Și-aia se demolează, știi — se fac niște magazine, cu apartamente de câte două camere deasupra. Nu crezi, Charles, că toate aceste lucrări exotice pe care le-ai făcut riscă să-ți strice mâna pentru celelalte lucrări?

— De ce mi-ar strica-o?

— Păi, fiindcă sunt atât de diferite. Nu te ataca.

— Și-acolo este, pur și simplu, o junglă care-și recâștigă teritoriul.

— Știu foarte bine cum te simți, dragule. Societatea Georgiană[1] a făcut așa un tărăboi, dar n-am avut ce face... Ai primit cumva scrisoarea mea despre Puiu?!

---

[1] Denumită, de fapt, Grupul Georgian, este o societate înființată în 1937, cu scopul precis de a conserva cât mai mult cu putință din arhitectura și obiectele din perioada primilor patru regi britanici cu numele de George (1714–1830). Cum discuția dintre Charles și soția lui are loc în 1936, ar putea fi vorba de o inadvertență din partea autorului.

— Nu ştiu, am primit-o? Ce mi-ai scris în ea?

(Soţia mea era sora lui Puiu Mulcaster.)

— Despre logodna lui. Acum nu mai contează, pentru că totul s-a contramandat, însă tata şi mama s-au supărat foarte tare, fiindcă era o fată oribilă. Până la urmă, a trebuit să-i dea şi bani.

— Nu, n-am auzit nimic despre Puiu.

— El şi Johnjohn sunt prieteni la cataramă, de-acum. Sunt atât de scumpi împreună, când îi vezi. De fiecare dată când vine acasă, primul lucru pe care-l face este să se repeadă cu maşina la fosta casă parohială. Intră în casă, nu bagă în seamă pe nimeni altcineva şi răcneşte: „Unde-i amicul meu Johnjohn?!" — la care Johnjohn se năpusteşte pe scări în jos şi pleacă-n pădurice amândoi şi se joacă ore-ntregi acolo. Ai zice, când îi auzi vorbind între ei, că sunt de aceeaşi vârstă. Adevărul este că Johnjohn i-a deschis ochii în legătură cu fata aia; să ştii că vorbesc serios — este înfricoşător de isteţ. Ne-o fi auzit pe Mama şi pe mine vorbind, pentru că data următoare când a venit Puiu, el i-a spus: „Unchiu' Puiu nu-nsoară cu fata oribilă şi părăseşte pe Johnjohn", şi-n aceeaşi zi a fost încheiată înţelegerea civilă de două mii de lire între părţi. Johnjohn îl admiră pe Puiu fantastic de mult şi-l imită în tot şi toate. E foarte bine pentru amândoi.

M-am dus şi eu în partea cealaltă a camerei şi am încercat din nou, tot fără nici un rezultat, să mai reduc din căldura emanată de calorifere; mi-am turnat nişte apă cu gheaţă şi am deschis fereastra, dar, pe lângă aerul rece al nopţii, au dat buzna peste mine şi ecourile muzicii din camera de alături, unde radioul era dat la maximum. Am închis-o şi m-am întors către soţia mea.

După o vreme, a început să-mi povestească din nou, cu o voce mai adormită:

— Grădina s-a dezvoltat foarte mult... Gărduleţul viu pe care l-ai plantat a crescut cu două palme anul trecut... Am adus nişte oameni de la Londra să ne aranjeze cum trebuie terenul de tenis... bucătar de clasa-ntâi în momentul ăsta...

În timp ce oraşul de sub noi se trezea la viaţă, am adormit amândoi, dar n-am reuşit să dormim prea mult: brusc, a sunat telefonul şi o voce ca de hermafrodit vesel a zis:

— Hotelul Savoy-Carlton. Bună dimineaţa. Este ora opt fără un sfert.

— Dar să ştiţi că n-am cerut să fim treziţi.

— Mă scuzaţi?

— Bine, nu contează.

— Cu plăcere.

În timp ce mă bărbieream, soţia mea, care era în baie, mi-a spus:

— Suntem exact ca pe vremuri. Să ştii, Charles, că eu nu-mi mai fac griji.

— Bine.

— Mă temeam foarte tare că doi ani ar fi putut aduce vreo schimbare. Acuma văd c-o putem lua de la capăt exact de unde-am lăsat-o.

Eu m-am oprit din bărbierit.

— Când asta?! am întrebat-o. Ce anume?! Când am lăsat şi ce am lăsat?

— Când ai plecat, bineînţeles.

— Nu te gândeşti, poate, la altceva, puţin mai devreme?!

— Haide, Charles, aia-i de-acum istorie. N-a însemnat nimic. Absolut nimic n-a însemnat. S-a consumat şi s-a terminat.

— Vroiam să ştiu, atâta tot, am zis eu. Ne-am întors exact acolo unde ne găseam în ziua în care am plecat eu în străinătate, nu-i aşa?

Drept care, am luat-o de la capăt exact de unde-o lăsaserăm cu doi ani mai devreme, adică de la faptul că soţia mea era în lacrimi.

Delicateţea şi reţinerea englezească a soţiei mele, dinţii ei drepţi, mici, foarte albi, unghiile ei rozulii manichiurate, aerul ei de şcoliriţă inocent-maliţioasă şi rochia ei de şcoliriţă, bijuteriile ei moderne, care fuseseră făcute cu mare cheltuială să dea impresia, de la depărtare, c-ar fi fost producţie de masă, zâmbetul ei constant

şi reconfortant, deferenţa ei faţă de mine şi zelul pe care-l punea în apărarea intereselor mele, sufletul ei mămos, datorită căruia îi telegrafia zilnic dădacei de acasă — pe scurt, farmecul ei aparte o făcea să le fie foarte simpatică americanilor, drept care, în ziua plecării, cabina noastră gemea de pachete învelite în celofan — flori, fructe, dulciuri, cărţi, jucării pentru copii — primite de la prieteni pe care şi-i făcuse doar în acea săptămână. Însoţitorii de bord, la fel ca surorile din azilurile de bătrâni, îşi formau opiniile despre importanţa pasagerilor în funcţie de cantitatea şi valoarea unor asemenea trofee; aşa se face c-am pornit în călătorie ţinuţi la mare stimă.

Primul gând al soţiei mele, după ce-a urcat la bord, a fost să ceară lista pasagerilor.

— Ia te uită câţi prieteni, a zis ea. O să fie o călătorie minunată. Hai să dăm o petrecere cu cocteiluri diseară.

Nici n-au fost bine retrase pasarelele, că ea s-a şi pus pe telefonat.

— Julia. Sunt Celia — Celia Ryder. Mă bucur foarte tare să aflu că te afli şi tu la bord. Cum o mai duci? Vino să bei un cocteil diseară şi să-mi povesteşti ce-ai mai făcut.

— Care Julia?

— Mottram. N-am văzut-o de ani de zile.

Nici eu n-o mai văzusem; adevărul este că n-o mai văzusem din ziua nunţii mele; iar de vorbit cu ea, nu mai vorbisem de şi mai mult timp, de la vizionarea privată a expoziţiei mele, în care cele patru picturi ale Reşedinţei Marchmain, împrumutate mie de Brideshead, fuseseră expuse laolaltă şi atrăseseră multe priviri interesate. Picturile respective fuseseră ultimul meu contact cu familia Flyte; vieţile noastre, atât de apropiate într-un răstimp de un an sau doi, se despărţiseră. Sebastian, din câte ştiam, era tot în străinătate; lui Rex şi Juliei, din câte mai auzisem uneori, nu le mergea bine împreună. Rex nu prosperase chiar atât de mult cât prevăzuse el; rămăsese undeva pe la periferia guvernării, într-o postură proeminentă, dar vag suspectă. Trăia într-o lume de oameni foarte bogaţi, iar discursurile pe care le ţinea păreau să încline către o politică revoluţionară, conţinând aluzii

atât la comuniști, cât și la fasciști. Auzisem vorbindu-se despre familia Mottram în diferite conversații; le văzusem chipurile, când și când, reproduse în *Tatler*, în timp ce dădeam paginile, tot așteptând, din ce în ce mai nerăbdător, pe câte cineva cu care aveam întâlnire, dar ei și cu mine ajunseserăm, așa cum numai și numai în Anglia se poate ajunge, să te afli în lumi separate, ca pe niște mici planete de relații personale, care se rotesc fiecare în legea ei; probabil că există, în fizică, o analogie perfectă cu acest proces, în măsura în care, dacă am înțeles eu bine, particulele de energie se grupează și regrupează în sisteme cu magnetisme separate — analogie numai bună de invocat de către omul care știe să vorbească despre asemenea lucruri cu siguranță de sine, dar nu și pentru mine, care pot spune doar atât: că în Anglia se găsesc din abundență asemenea mici bisericuțe de prieteni intimi, așa că, și în cazul meu și al Juliei, puteam foarte bine să locuim pe aceeași stradă londoneză, să zărim, din când în când, același orizont campestru, chiar dacă de la câteva mile depărtare unul de altul, să ne fim plăcuți unul celuilalt, să fim curioși, fiecare, ce-a mai făcut celălalt, ba chiar să regretăm faptul că ne-am despărțit, să știm că și unul, și celălalt nu trebuie decât să ridicăm telefonul și putem să vorbim stând cu capetele pe pernă, savurând bucuriile trezirii matinale, ca și cum fiecare dintre noi ar intra pe ușa celuilalt cu sucul de portocale în mână, odată cu soarele de dimineață — și totuși să ne simțim împiedicați de a face lucrul acesta, de către forța centripetă din lumea fiecăruia și de spațiul interstelar, atât de glacial, dintre ele.

Soția mea, cocoțată pe speteaza canapelei și ieșind parcă ea însăși din mormanul de foi de celofan și panglici de mătase, dădea telefoane întruna, parcurgând lista de pasageri cu un ochi expert.

— ... Da, sigur că da, adu-l și pe el, mi s-a spus că e un dulce... Da, până la urmă, l-am căpătat pe Charles înapoi din sălbăticie; nu-i așa că-i minunat... Ce surpriză, dragă, să-ți găsesc numele pe listă! Mi-a luminat călătoria... Draga mea, și noi am fost la Savoy-Carlton; cum am putut să nu ne întâlnim?!...

Uneori, se întorcea către mine și-mi spunea:

— Trebuie să mă asigur că eşti aici cu-adevărat; încă nu m-am obişnuit prea bine.

Eu am urcat şi am ieşit, în timp ce vasul pufăia uşor pe coşuri de-a lungul fluviului; m-am oprit la una dintre nişele mari de sticlă, de unde pasagerii puteau să privească alunecarea înapoi a ţărmurilor. „Atât de mulţi prieteni", zisese mai devreme soţia mea. Ce mulţime stranie mi se părea mie că vedeam; emoţiile luatului de rămas-bun abia începuseră să se mai risipească; unii dintre ei, care băuseră până în ultima clipă cu cei care-i conduseseră, încă mai erau exuberanţi; alţii îşi făceau deja planuri unde anume aveau să-şi amplaseze şezlongurile; orchestra cânta nebăgată în seamă de nimeni — toată lumea se fâţâia de colo-colo, ca furnicile.

Am intrat în câteva dintre sălile vaporului, care erau gigantice şi fără pic de splendoare, de parcă ar fi fost proiectate pe post de compartimente dintr-un vagon de tren, apoi mărite la o scară monstruoasă. Am trecut printre porţile mari de bronz, cu nişte ornamente care s-ar fi zis că erau marca de pe o bucată de săpun care a fost folosit o dată sau de două ori; am călcat pe covoare de culoarea sugativei; pereţii ca nişte panouri mari pictate arătau şi ei tot ca sugativa: o pictură ca de grădiniţă, în culori fade şi terne; iar între pereţii colorati se întindeau porţiuni întregi de lemn în culoarea biscuitului, care nu fusese atins vreodată de uneltele tâmplarului — lemn cu muchiile rotunjite, cu îmbinări invizibile, de lemn tratat cu aburi, încastrat în perete şi lustruit; pe toată suprafaţa covorului de sugativă, erau împrăştiate mese ca nişte blocuri pătrate umplute cu câlţi, având nişte adâncituri tot pătrate, la care să stai, şi al căror capitonaj aducea tot cu sugativa; lumina din acea sală, provenind din nenumăratele nişe, era difuză, uniformă, fără umbre — toată atmosfera vibra de la sutele de ventilatoare şi de la motoarele uriaşe de sub picioare.[1]

[1] Deşi autorul nu precizează, vasul descris pare a fi pachebotul *Queen Mary*, a cărui primă traversare a Oceanului Atlantic a avut loc chiar în anul 1936 şi care avea decoraţiuni interioare foarte moderniste, considerate şic pe atunci.

Mă gândeam: iată-mă şi-aici, întors din junglă, întors dintre ruine. Aici, unde bogăţia nu mai are nici o splendoare şi puterea — nici o demnitate. *Quomodo sedet sola civitas* — „Cum stă ea singură cetatea" (auzisem această celebră lamentaţie, pe care mi-o citase Cordelia mai demult în salonul Reşedinţei Marchmain, cântată de un cor de femei metise în Guatemala, în urmă cu aproximativ un an)!

Un însoţitor de bord a venit la mine.

— Pot să vă ofer ceva, domnule?

— Un whisky cu sifon, dar nu de la gheaţă.

— Îmi pare foarte rău, domnule, dar tot sifonul este ţinut la gheaţă.

— Şi apa este ţinută la gheaţă?

— Sigur că da, domnule.

— Mă rog, nu contează.

Individul, mirat, a plecat cu paşi mici, care nu se auzeau în bâzâitul care venea de peste tot.

— Charles.

M-am uitat în spate. Era Julia, care şedea într-unul dintre cuburile de sugativă, cu mâinile încrucişate-n poală, atât de nemişcată, încât trecusem pe lângă ea şi n-o observasem.

— Am aflat că eşti aici. Mi-a telefonat Celia. Mă bucur foarte tare.

— Ce mai faci?

Şi-a desfăcut mâinile goale în poală, într-un gest elocvent.

— Aştept. Camerista mea desface bagajele; foarte nesuferită a fost, de când am plecat din Anglia. Acum se plânge din nou — de cabina mea. Şi nu-nţeleg de ce. Mie mi se pare grozavă.

Însoţitorul de bord s-a întors cu whisky şi cu două căni — unul cu apă de la gheaţă, celălalt cu apă fiartă; mi le-am amestecat eu singur până la temperatura potrivită. El s-a uitat la mine şi mi-a spus:

— Acum am reţinut cum îl preferaţi, domnule.

Cei mai mulți pasageri aveau toane; el era plătit ca să-i alimenteze fiecăruia părerea bună despre sine. Julia și-a comandat o cană de cacao fierbinte. M-am așezat lângă ea, în cubul de alături.

— Nu te-am văzut deloc în ultima vreme, a zis ea. Parcă nu mă mai întâlnesc — și nu știu de ce — cu nimeni care-mi place.

Dar ea vorbea de parc-ar fi fost o problemă de câteva săptămâni, nu de câțiva ani; de parcă, tot așa, înainte să ne despărțim am fi fost prieteni apropiați. Era ceva diametral opus față de situația obișnuită a unor astfel de întâlniri, când îți dai seama că timpul și-a ridicat propriile-i linii defensive, a camuflat punctele vulnerabile și a instalat un câmp de mine peste tot locul, cu excepția câtorva cărări bătătorite bine, drept care, de cele mai multe ori, nu-ți rămâne altă soluție, decât să-i faci semne cu mâna celuilalt, dintr-o parte într-alta a hățișului de sârmă. Iată că Julia și cu mine, care nu fuseserăm niciodată prieteni propriu-zis, acum ne regăseam în termenii unei îndelungate și neștirbite apropieri.

— Ce-ai făcut în America?

Julia și-a ridicat privirile încet din cana de cacao și mi-a spus, uitându-se țintă la mine cu ochii ei splendizi:

— Nu știi?! Îți povestesc eu cândva. Am fost o fraieră. Mi-am închipuit că eram îndrăgostită de cineva, dar s-a dovedit că nu era chiar așa.

Iar eu mi-am adus aminte de o seară petrecută la Brideshead, cu zece ani mai devreme, în care acea copilă minunată de nouăsprezece ani, cu aerul ei de păianjen, care parc-ar fi fost lăsată să părăsească timp de un ceas camera de joacă a copiilor și lezată de lipsa de atenție cu care o întâmpinau oameni mari, îmi spusese: „Și *eu* provoc anxietăți, dacă vrei să știi", iar eu îmi spusesem, la vremea respectivă — cu toate că nici eu, dacă stăteam bine acum și mă gândeam, nu trecusem de prea mult timp la pantaloni lungi —, în sinea mea: „Câtă importanță își mai dau și fetele-astea, cu toate poveștile lor amoroase."

De astă dată însă era cu totul altceva; în vorbele ei nu mai era decât umilință și candoare prietenoasă.

Îmi părea rău că nu puteam să răspund la confidența ei, să-i ofer vreun semn oarecare că-i era primită, dar nu aveam nimic, în acești ultimi ani ai mei, plini de evenimente, dar banali, ce să-i pot împărtăși. Am început, în schimb, să-i vorbesc despre timpul petrecut de mine în junglă, despre tot felul de personaje comice pe care le întâlnisem și despre locurile uitate pe care le văzusem, dar, în atmosfera de veche prietenie creată, povestea șchiopătă, drept care am încheiat-o brusc.

— Abia aștept să-ți văd picturile, a zis ea.

— Celia vroia să despachetez câteva dintre ele și să le afișez prin cabină pentru mica ei petrecere cu cocteiluri. N-am putut să fac așa ceva.

— Nu... Celia ce mai face — e la fel de drăguță cum o știam eu? Întotdeauna mi s-a părut c-avea ochii cei mai frumoși, dintre toate fetele de-o vârstă cu mine.

— Nu s-a schimbat.

— Tu te-ai schimbat, Charles. Atât de slăbănog și de încruntat — nu mai ești deloc băiatul ăla frumos pe care l-a luat Sebastian cu el acasă. Și ești și mai dur.

— Iar tu ești mai blândă.

— Poate că da... și foarte răbdătoare, de-acum.

Nu împlinise încă treizeci de ani, dar se apropia de zenitul propriei frumuseți cu toate promisiunile generoase îndeplinite din abundență. Își pierduse aerul acela de păianjen, foarte la modă; capul, care mi se păruse mie de quattrocento și care parcă nu se potrivea foarte bine cu trupul ei, acum devenise parte integrantă din ea și nu era deloc florentin — nu avea nici o legătură cu pictura, nici cu artele în general, cu nimic altceva, în afară de ea însăși, drept care n-avea nici un rost să-i fragmentez eu și să-i disec frumusețea, care era tocmai esența ei și nu putea fi cunoscută altfel, decât în ea

însăşi, prin voinţa ei şi prin iubirea pentru ea, ce avea să mă cuprindă nu peste mult timp.

Timpul mai săvârşise o schimbare asupra ei: nu mai vedeam la ea zâmbetul şiret, de complezenţă, al Giocondei; anii însemnaseră ceva mai mult decât un „sunet de liră şi de flaut"[1] pentru ea şi o făcuseră mai tristă. Parc-ar fi spus: „Uitaţi-vă la mine. Am făcut ce ţinea de mine. Sunt frumoasă. Este ceva cu totul ieşit din comun această frumuseţe a mea. Sunt făcută să plac. Dar *eu* cu ce m-aleg din asta?! Unde e răsplata *mea*?!"

În aceasta şi consta schimbarea pe care o suferise faţă de ea cea din urmă cu zece ani; ba chiar în asta şi consta răsplata ei, în tristeţea magică, obsedantă, care ţi se înfigea direct în suflet şi-ţi impunea tăcere; era o completare a frumuseţii ei.

— Şi mai tristă, am zis eu.

— Asta da, mult mai tristă.

Soţia mea era într-o stare de spirit exuberantă când m-am întors în cabină, după două ceasuri.

— Am făcut eu singură totul. Cum ţi se pare?

Ni se dăduse, fără să plătim nimic în plus, un apartament uriaş, având una dintre camere atât de mare, încât rareori se întâmpla să fie închiriată şi de altcineva decât de şefii companiei, pe care trezorierul-şef — după cum a recunoscut el singur — le-o mai repartiza, uneori, pasagerilor pe care-şi propunea să-i răsfeţe. (Soţia mea era specialistă în a obţine mici avantaje de felul acesta, mai întâi reuşind să impresioneze prin şicul ei şi celebritatea mea, după care, odată poziţia de superioritate stabilită ferm, adoptând o atitudine de prietenoşenie cvasi-provocatoare.) Ca semn al aprecierii de care se bucura în ochii ei, trezorierul-şef a fost şi el invitat la petrecerea noastră, iar el, ca semn al aprecierii de care se bucura ea în ochii lui,

[1] Aşa o descrie Sir Walter Pater (1839–1894) pe Mona Lisa în *Studiile* sale *de istorie a Renaşterii*, din 1873, vrând să spună că femeia pictată de Leonardo pare atoateştiutoare şi nesupusă timpului.

trimisese înaintea propriei persoane o reprezentare în mărime naturală a unei lebede modelate din gheață și umplute cu caviar. Această piesă de o măreție glacială domina camera de pe masa din centru pe care fusese depusă, unde acum se topea deja puțin câte puțin, lăsând să-i picure din cioc pe tava de argint. Florile aduse de dimineață acopereau aproape în întregime culorile pereților (camera în sine fiind o replică în miniatură a halei monstruoase de deasupra).

— Trebuie să te-mbraci urgent. Unde-ai fost, de-ai lipsit atâta timp?!

— Am stat de vorbă cu Julia Mottram.

— O cunoști? Da, sigur că da, erai prieten cu bețivanul de frate-său. Doamne, ce fascinantă!

— Și ea este o mare admiratoare a felului cum arăți tu.

— A fost una dintre cuceririle lui Puiu.

— Cum poți crede așa ceva?!

— El mi-a spus — de-atâtea ori.

— Te-ai gândit vreun moment, am întrebat-o eu, cum or să facă musafirii tăi, ca să mănânce din caviarul ăsta?

— M-am gândit. Este o problemă fără soluție. Dar mai există și toate astea — și mi-a scos niște tăvi cu un fel de ciobulețe din sticlă —, plus că oamenii-și mai găsesc și singuri mijloacele de-a mânca tot felul de lucruri la petreceri. Nu ții minte când am mâncat creveți dintr-un castron cu tăietorul de hârtie?

— Am făcut noi așa ceva?

— Dragule, era în seara în care ai sărit la mine cu întrebarea.

— Eu țin minte că tu ai sărit.

— Mă rog, în seara în care ne-am logodit. Dar nu mi-ai spus dacă-ți place cum am aranjat pe-aici.

„Aranjat" însemna, pe lângă lebădă și flori, un însoțitor de bord parcă sechestrat într-un colț al camerei, în spatele unui bar improvizat, plus un altul, cu o tavă în mână, care se bucura de libertate, în comparație cu celălalt.

— Visul actorului de cinema, i-am spus eu.

— Apropo de cinema şi de actori, a zis soţia mea. Despre asta vreau să-ţi vorbesc.

A venit după mine la garderobă şi, în timp ce eu mă îmbrăcam, ea mi-a vorbit. Se gândise că, dat fiind interesul meu legat de arhitectură, adevărata menire a mea era să proiectez decoruri pentru filme, aşa că invitase la petrecere şi doi magnaţi de la Hollywood, în ale căror graţii voia să mă introducă.

Ne-am întors în salon.

— Dragule, am impresia că ţi s-a pus pata în legătură cu păsăroiul meu. Să nu mi-l vorbeşti de rău în faţa trezorierului. A fost frumos din partea lui că s-a gândit. Şi, pe urmă, ştii, dac-ai fi citit despre ea în cutare descriere a unui banchet veneţian de secol şaisprezece, ai fi zis că acelea erau vremuri adevărate, în care merita să trăieşti.

— La Veneţia şi-n secolul şaisprezece, ar fi avut o formă oarecum diferită.

— Dar *iată*-l pe Moş Crăciun. Tocmai ne declaram extaziaţi de lebăda dumitale.

Trezorierul-şef a intrat în cameră şi ne-a strâns mâinile cu putere.

— Draga mea Doamnă Celia, ne-a spus el, dacă v-aţi pune hainele cele mai călduroase şi aţi porni într-o expediţie cu mine în refrigerator mâine, v-aş putea prezenta o întreagă Arcă a lui Noe de asemenea obiecte. Pâinea prăjită soseşte într-un minut. Este ţinută fierbinte.

— Pâine prăjită! a exclamat soţia mea, de parc-ar fi fost vorba de ceva la care nici în visele ei de gurmandă nu sperase. Ai auzit, Charles?! *Pâine prăjită!*

În scurt timp, au început să sosească musafirii; nu aveau nimic de făcut, care să-i împiedice.

— Celia, ziceau ei, ce cabină grozavă şi ce lebădă frumoasă!

Şi, cu toate că ni se dăduse una dintre cele mai mari cabine de pe tot vasul, în curând chiar şi aceasta se aglomerase până la refuz şi

gemea de lume care începuse cu stinsul ţigărilor în băltuţa de apă care înconjura de-acum lebăda de gheaţă.

Trezorierul a făcut senzaţie, aşa cum le place marinarilor să facă, prezicând o furtună.

— Cum puteţi fi atât de crud?! l-a întrebat soţia mea, reuşind să le transmită şi celorlalţi impresia flatantă pentru el, că-şi întindea puterea nu numai asupra cabinei şi caviarului, ci şi asupra valurilor. Şi, chiar dac-ar fi, furtunile nu afectează un vas precum acesta, nu-i aşa?

— Pot să ne-ntârzie puţin.

— Dar nu ne pot face să ne fie rău, nu?

— Depinde — în funcţie de cât de bun este fiecare de marinar. Mie întotdeauna mi se face rău pe timp de furtună — şi asta de când eram copil.

— Nu vă cred. O face doar pe sadicul. Veniţi cu mine aici, vreau să v-arăt ceva — şi a scos nişte fotografii recente cu copiii ei. Charles nici n-a văzut-o încă pe Caroline. Nu-i aşa că şi pentru el este o surpriză?

Nu erau şi prieteni ai mei de faţă, dar auzisem despre o treime dintre cei prezenţi la petrecere, aşa încât am purtat o conversaţie suficient de politicoasă. O doamnă mai în vârstă mi-a spus:

— Aşa, deci, dumneata eşti Charles. Am senzaţia că te cunosc din toate punctele de vedere — atât de mult mi-a vorbit Celia despre dumneata.

Din toate punctele de vedere, m-am gândit eu. Din toate punctele de vedere înseamnă multe lucruri, stimată doamnă. Oare chiar puteţi vedea în locurile acelea sumbre, în care până şi ochii mei abia dacă zăresc vreun jalon după care să mă ghidez? Puteţi să-mi spuneţi, dragă doamnă Stuyvesant Oglander — dacă nu greşesc, parcă sub acest nume am auzit-o pe soţia mea vorbind despre dumneavoastră —, de ce oare în momentul acesta, în care stau aici de vorbă cu dumneavoastră despre viitoarea mea expoziţie, nu mă gândesc la nimic altceva, decât la momentul în care va sosi Julia? De ce oare

pot să vorbesc în felul acesta cu dumneavoastră, dar nu şi cu ea? De ce oare oi fi despărţit-o pe ea de restul omenirii şi pe mine însumi de ea? Ce s-o fi petrecând, oare, în acele locuri de taină din spiritul meu, la care dumneavoastră aveţi un acces atât de liber? Ce s-o fi petrecând, oare, doamnă Stuyvesant Oglander?

Şi totuşi, Julia n-a mai venit, iar zgomotul celor douăzeci de oameni adunaţi în acea cămăruţă care era atât de mare, încât nimeni nu şi-o închiria, răsuna la fel ca zgomotul unei mulţimi.

Apoi am văzut ceva curios. Era de faţă un individ mărunt şi roşcat, pe care nimeni nu părea să-l cunoască, şleampăt, care nu aducea câtuşi de puţin cu calitatea generală a musafirilor soţiei mele; de douăzeci de minute nu se mişcase de lângă caviar şi mâncase din el grăbit, ca un iepure. La un moment dat, s-a şters la gură cu batista şi, parcă dintr-un impuls de moment, s-a aplecat în faţă şi şi-a dus degetul la ciocul lebedei, de pe care a cules stropul de apă care se adunase chiar în vârf şi ar fi urmat să cadă imediat. Apoi s-a uitat în jurul său pe furiş, ca să vadă: fusese remarcat de cineva? — iar, când mi-a văzut privirile îndreptate spre el, a chicotit nervos:

— De mult vreau să fac lucrul ăsta, mi-a spus. Pur pariu că nu ştiţi câţi stropi cad pe minut. Eu ştiu, i-am numărat.

— N-am idee.

— Ghiciţi. Un dolar, dacă n-o nimeriţi; juma' de dolar dac-o nimeriţi. Aşa e cinstit.

— Trei, am zis eu.

— I-auzi, sunteţi bun observator. Le-aţi numărat şi dumneavoastră.

Dar nu mi s-a părut c-ar fi avut vreo pornire să-şi plătească pariul. În loc de asta, mi-a spus:

— Ia să vedem dacă pe-asta o dibuiţi. Sunt englez născut şi crescut în Anglia, dar acum navighez peste Atlantic pentru prima oară.

— Poate c-aţi zburat pe deasupra?!

— Nu, nici pe deasupra lui.

— Atunci, presupun c-ați făcut ocolul Pământului și ați traversat Pacificul.

— Da' *chiar* că sunteți perspicace, fără glumă. Am câștigat binișor din controversele pe tema asta.

— Și ce rută v-ați ales? am întrebat eu, încercând să fiu amabil.

— Ei, ar însemna să nu mai termin. Și trebuie s-o iau din loc. La bună vedere.

— Charles, a intervenit soția mea, ți-l prezint pe domnul Kramm de la studiourile Interastral Films.

— Deci dumneavoastră sunteți domnul Charles Ryder, a zis domnul Kramm.

— Eu sunt.

— Măi, măi, măi, a zis el și s-a oprit. Eu am așteptat. Apoi a adăugat: Trezorierul aici de față zice că ne-așteaptă o vreme nenorocită. Știți ceva despre asta?

— Mult mai puțin decât trezorierul.

— Iertați-mă, domnule Ryder, nu cred că vă-nțeleg prea bine.

— Am spus că eu știu mai puțin decât trezorierul.

— Zău, chiar așa?! Măi, măi, măi — mi-a părut foarte bine de conversație. Sper să fi fost prima dintr-o lungă serie.

O englezoaică a zis:

— Vai, și lebăda asta! Șase săptămâni am stat în America și am căpătat o fobie absolută în materie de gheață. Spuneți-mi, cum v-ați simțit când ați reîntâlnit-o pe Celia după doi ani? Știu că eu, cel puțin, m-aș afla într-o dispoziție de-a dreptul indecent de conjugală. Dar Celia nu și-a dat, propriu-zis, niciodată jos din păr florile de portocal, nu-i așa?

O altă femeie a zis:

— Nu e divin să ne luăm la revedere și să știm că ne vom întâlni din nou peste jumătate de oră și tot așa, din jumătate în jumătate de oră, zile-n șir de-acum înainte?!

Apoi, musafirii noștri au început să plece și fiecare, înainte de-a pleca, m-a informat despre ceea ce soția mea promisese că urma să

mă determine pe mine să fac, într-un viitor apropiat; tema întregii seri a fost aceea că urma să ne revedem cu toţii foarte des, că formaserăm, adică, unul dintre acele sisteme moleculare, despre care fizicienii se laudă că le pot ilustra. În cele din urmă, a fost luat de acolo şi căruciorul cu lebădă, iar eu i-am spus soţiei mele:

— Julia n-a venit.

— Nu, dar a telefonat. N-am auzit nimic din ce mi-a spus, cu tot zgomotul de-aici — era ceva legat de o rochie. S-a nimerit foarte bine, de altfel — nu mai era loc nici de-o pisică. Minunată petrecere, nu-i aşa? Ţi-a displăcut chiar atât de mult? Te-ai purtat excelent şi arătai atât de distins. Cine era amicul tău roşcat la păr?

— Habar n-am cine era.

— *Foarte* curios! Şi — i-ai spus ceva domnului Kramm despre lucratul la Hollywood?

— Bineînţeles că nu.

— Ah, Charles, tu mă-ngrijorezi. Nu este suficient să stai deoparte, cu un aer distins şi de martir în numele Artei. Haide să mergem la cină. Suntem la masa Căpitanului. Nu cred eu să coboare la cină chiar din prima seară, dar politicos este să fim relativ punctuali.

Până să ajungem şi noi la masa cu pricina, ceilalţi invitaţi îşi ocupaseră deja locurile. De-o parte şi de cealaltă a scaunului liber al Căpitanului stăteau Julia şi doamna Stuyvesant Oglander; în afară de ele, se mai aflau un diplomat englez cu soţia, senatorul Stuyvesant Oglander şi un cleric american, aflat, în acel moment, cu totul izolat între două perechi de scaune libere. Clericul acesta s-a prezentat ulterior — oarecum redundant, mi s-a părut mie — ca fiind episcop al Bisericii Episcopale[1]. Soţii şi soţiile stăteau alături la masă. Soţia mea s-a văzut confruntată cu o opţiune pe care a trebuit s-o facă pe moment, şi, cu toate că însoţitorul de bord a încercat să ne aşeze altfel, ea s-a aşezat la masă în aşa fel, încât să stea lângă

[1] Biserica Episcopală este denumirea curentă dată ramurii din America a Bisericii Anglicane.

senator, iar eu — lângă preot. Julia ne-a făcut amândurora câte un mic semn abătut de simpatie.

— Mă simt ca naiba în privinţa petrecerii voastre, a zis ea. Nenorocita mea de cameristă a dispărut fără urmă cu toate rochiile mele. N-a mai apărut decât în urmă cu o jumătate de ceas — cică se dusese să joace ping-pong.

— I-am povestit senatorului ce-a pierdut, a zis doamna Stuyvesant Oglander. I-am spus că, oriunde s-ar afla, Celia cunoaşte pe toată lumea care înseamnă ceva.

— În dreapta mea este aşteptată o pereche importantă, ne-a explicat episcopul. Cei doi îşi iau toate mesele în cabină, afară de cazurile în care sunt informaţi dinainte că va fi prezent şi Căpitanul.

Sinistru cerc se formase; până şi capacitatea de socializare a soţiei mele, altfel atât de puternică, dădea semne de slăbiciune. În unele momente, auzeam fragmente din ce spunea:

— ...un omuleţ roşcat... extraordinar — parcă era Căpitanul Foulenough[1] în persoană.

— Dar am înţeles din ce mi-aţi spus, Doamnă Celia, că nu-l cunoşteaţi.

— Vreau să spun că era *precum* Căpitanul Foulenough.

— Încep să înţeleg. Îl întruchipase pe acest prieten al dumneavoastră numai ca să ia parte la petrecere.

— Nu, nu... Căpitanul Foulenough este un simplu personaj comic.

— Nu pare să fi avut nimic din cale-afară de amuzant acest personaj despre care vorbiţi. Deci prietenul dumneavoastră este comediant?

---

[1] Numele unui personaj (textual: „Destul-de-ticălos") din rubrica umoristică *Apropo*, ţinută în ziarul londonez *Daily Express* de scriitorul J.B. Morton (1893–1979), şase zile pe săptămână, timp de mai bine de cincizeci de ani, între 1924 şi 1975.

— Nu, nu... Căpitanul Foulenough este un personaj imaginar dintr-un ziar englezesc. Cum să vă spun eu, cum este Popeye la dumneavoastră.

Senatorul şi-a pus jos cuţitul şi furculiţa.

— Să recapitulăm: un impostor a venit la petrecerea dumneavoastră, iar dumneavoastră l-aţi acceptat fiindcă vi s-a părut că semăna cu un personaj fictiv dintr-o caricatură.

— Da, presupun că, de fapt, aşa se explică.

Senatorul s-a uitat la soţia lui cu o figură care vroia să spună: „Ce oameni deosebiţi, nu?"

Am auzit-o pe Julia, peste masă, încercând să reconstituie — şi să-i explice diplomatului — legăturile prin alianţă ale verilor ei maghiari şi italieni. Diamantele din părul ei şi de pe mâini aruncau raze de foc, dar cu degetele rostogolea nervoasă biluţe de miez de pâine şi capul înstelat şi-l ţinea aplecat de disperare.

Episcopul îmi povestea mie despre misiunea de bunăvoinţă pentru care călătorea la Barcelona:

— ... s-a realizat o lucrare foarte, foarte importantă de împăciuire, domnule Ryder. A sosit vremea reconstrucţiei pe temelii mai solide. Mi-am făcut un scop din a-i reconcilia pe aşa-numiţii anarhişti cu aşa-numiţii comunişti şi, întru atingerea acestui scop, eu şi comitetul din care fac parte am parcurs toată literatura disponibilă pe această temă. Concluzia noastră, domnule Ryder este unanimă: *nu* există o diferenţă fundamentală între cele două ideologii. Este, pur şi simplu, o chestiune de caractere omeneşti şi ceea ce caracterele omeneşti au dezbinat, caracterele omeneşti pot să şi unească...

De pe partea cealaltă a mesei am auzit:

— Şi pot să-mi permit să vă întreb ce instituţii au finanţat expediţia soţului dumneavoastră?!

Soţia diplomatului şi-a luat inima în dinţi şi a vrut să ştie de la episcopul de care o despărţea un întreg abis:

— Şi ce limbă veţi vorbi, odată ajuns la Barcelona?

— Limba Raţiunii şi a Frăţiei, doamnă — apoi, întorcându-se către mine: Vorbirea secolului ce vine va fi în gânduri, nu în cuvinte, nu sunteţi de acord, domnule Ryder?

— Ba da, i-am spus eu. Ba da.

— Ce sunt cuvintele? a întrebat episcopul.

— Chiar aşa, ce sunt?!

— Numai nişte simboluri convenţionale, domnule Ryder, iar noi trăim într-o epocă devenită sceptică — pe bună dreptate — în faţa simbolurilor convenţionale.

Mintea mi se chircea; după febra ca de colivie de papagal a petrecerii date de soţia mea, după emoţiile profunde, insondabile, de după-amiază, după toate eforturile pe care le-au presupus plăcerile soţiei mele la New York, după lunile de singurătate în penumbra verde şi sufocantă a junglei, nu mai puteam suporta şi ce era în jurul meu. Mă simţeam ca regele Lear scăpat în furtună, ca Ducesa de Malfi[1] asaltată de nebuni. Am invocat şi eu cataractele şi uraganele[2], iar ele, ca printr-un gest magic, au răspuns de îndată la chemarea mea.

De câtva timp — deşi nu-mi dădeam seama, la momentul respectiv, dacă nu cumva era doar o festă pe care mi-o jucau nervii mei —, simţeam o mişcare ce se repeta şi se amplifica din ce în ce mai mult, ca şi cum sala de mese, uriaşă cum era, s-ar fi umflat şi scuturat ca pieptul unui om în toiul unui somn profund. La un moment dat, soţia mea s-a întors către mine şi a zis:

— Ori am băut eu prea mult, ori se strică vremea — şi chiar în timp ce-mi vorbea, ne-am trezit cu toţii că stăteam, cu tot cu scaune, aplecaţi într-o parte.

---

[1] Personaj din piesa omonimă a lui John Webster (1580–1634).

[2] Trimitere la scena din piesa *Regele Lear*, de William Shakespeare, în care personajul central conjură elementele: „Suflaţi, voi, vânturi, până vă plesnesc bojocii! Urlaţi! Suflaţi! Voi, cataracte şi-urgane revărsaţi-vă..." (Actul III, Scena 2).

A urmat un zdroncănit de tacâmuri prăbuşite la pământ undeva pe lângă perete, iar paharele de vin de pe masa noastră s-au înclinat în acelaşi timp şi s-au răsturnat, pe când noi, cei de la masă, ne ţineam strâns în mâini farfuriile şi furculiţele şi ne uitam unii la alţii cu expresii dintre cele mai diverse pe chipuri, mergând de la groaza sinceră din ochii soţiei diplomatului, până la sentimentul de uşurare din ochii Juliei.

Vijelia care, de un ceas încoace, se tot învârtoşa pe deasupra noastră, neauzită, nevăzută şi nepercepută de noi, în mica lume împrejmuită şi izolată, în care ne aflam, îşi schimbase acum strategia şi se năpustise cu toate puterile asupra flancurilor vasului.

După tot vacarmul obiectelor căzute, s-a lăsat liniştea, înlocuită apoi de o hărmălaie de râsete nervoase. Însoţitorii de bord au pus şervete peste băltoacele de vin vărsat. Am încercat să ne reluăm conversaţiile, dar cu toţii aşteptam următoarea izbitură de baros, aşa cum aşteptase şi omuleţul cu părul roşcat să se adune stropul de apă ce urma să pice din ciocul lebedei; când a căzut, izbitura cu pricina s-a dovedit şi mai grea decât prima.

— Este momentul să vă urez tuturor noapte bună, a zis nevasta diplomatului, ridicându-se de pe scaun.

Soţul s-a ridicat şi el şi au plecat amândoi spre cabină. Sala de mese a început să se golească în ritm alert. N-a trecut mult şi am rămas numai Julia, soţia mea şi cu mine la masă, iar Julia, parcă prin telepatie, a zis:

— Parc-am fi în *Regele Lear*.

— Numai că fiecare dintre noi este ca toţi cei trei la un loc.

— Tu ştii ce vrei să spui, a comentat soţia mea.

— Ca Lear, Kent şi Nebunul.

— Vai, dragă, mă tem că este o nouă discuţie chinuitoare, cum a fost cea cu Foulenough. Nici nu-ncerca să-mi explici.

— Nici nu cred c-aş putea, am zis eu.

A urmat o nouă înălţare şi o nouă coborâre interminabilă. Însoţitorii de bord se mobilizaseră să facă repede tot ce trebuia

făcut, să pună lucrurile la adăpost, să ducă de-acolo toate ornamentele nesigure.

— Bine, şi-acuma, că ne-am terminat cina şi am dat un exemplu strălucit de stăpânire de sine britanică, haideţi să mergem şi să vedem ce se mai întâmplă, a propus soţia mea.

Pe drumul către salonul cel mare, a trebuit să ne ţinem bine, toţi trei, de un stâlp; când am ajuns, l-am găsit aproape părăsit; orchestra cânta în continuare, dar pe ringul de dans nu era nimeni; mesele fuseseră aranjate pentru tombolă, dar nimeni nu mai cumpăra tichete, iar ofiţerul din comanda vasului, care se specializase în a striga numerele câştigătoare cu toată vorbăraia fără noimă a punţilor inferioare — „şaisprezece... anişori zburdalnici au nevoie de trei paznici", sau „cheia de la uşă, douăzeci şi unu", sau „şaizeci şi şase... ticăloase" — stătea de vorbă fără chef cu colegii săi; mai erau câţiva cititori de romane risipiţi pe ici, pe colo, câteva partide de bridge în plină desfăşurare, la fumoar se bea coniac —, dar toţi musafirii pe care-i avuseserăm în urmă cu două ceasuri nu erau pe nicăieri.

Ne-am aşezat puţin, ca să ne odihnim toţi trei, chiar la marginea ringului de dans, altminteri pustiu; soţia mea ştia o mulţime de stratageme prin care am fi putut să ne mutăm la altă masă, fără să părem nepoliticoşi.

— Ar fi o nebunie să mergem la restaurant, a zis ea, şi să plătim în plus pentru exact aceeaşi cină. Şi, oricum, numai vedetele de film se duc să mănânce acolo. Nu văd nici un motiv pentru care ne-am simţi obligaţi să mergem şi noi.

Într-un final, a zis:

— Mi se învârte capul şi, oricum, sunt obosită. Mă duc să mă culc.

Julia s-a dus cu ea. După ce au plecat ele, eu am luat vasul la picior, pe una dintre punţile acoperite, unde vântul vuia şi spuma valurilor se înălţa din beznă şi se izbea de paravanele de sticlă, cu stropi albi şi cafenii; din loc în loc, erau postaţi marinari care nu

lăsau pe nimeni să iasă pe punțile neacoperite. Pe urmă, am coborât și eu.

În garderoba cabinei noastre, tot ce se putea sparge fusese pus bine, ușa către cabină fusese deschisă larg și prinsă în cârlig, iar dinăuntru se auzea vocea soției mele care striga pe un ton plângăcios:

— Mă simt groaznic. Nu știam că un vapor de dimensiunile-astea poate avea un asemenea tangaj, a zis ea și-n ochi i se citeau consternarea și reproșurile pe care le-ar fi resimțit o femeie aflată la capătul unei sarcini, care-și dă seama, în ultima clipă, că durerile facerii sunt inevitabile, oricât ar fi de luxoasă casa de nașteri și oricât de bine plătit doctorul mamoș; chiar și înălțările și prăbușirile vaporului se repetau la fel de ritmic precum contracțiile dinaintea nașterii.

M-am culcat în camera de-alături; sau, mai degrabă, am zăcut în pat, pendulând între somn și trezie. Pe un prici îngust, sau pe o saltea mai tare, m-aș fi putut odihni, eventual, dar aici paturile erau late și mișcătoare; am adunat câte perne am putut și am încercat să le proptesc sub mine, dar toată noaptea n-am făcut altceva, decât să mă-ntorc și eu cu fiecare legănare și sucitură a vaporului — acum avea și ruliu, nu numai tangaj —, iar în cap îmi răsuna fiecare trosnitură și bușitură care luaseră locul bâzâitului de vreme bună.

La un moment dat, cu vreo oră înainte să se lumineze de ziuă, soția mea s-a ivit ca o fantomă în cadrul ușii, sprijinindu-se cu ambele mâini de toc, și m-a întrebat:

— Ești treaz? Nu poți să faci nimic? Nu poți să-i ceri doctorului să-mi dea ceva?

L-am sunat pe însoțitorul de bord din tura de noapte. Avea o poțiune gata pregătită, care a avut prea puțin efect asupra soției mele.

Și toată noaptea aceea de pendulat între somn și trezie, m-am gândit la Julia; în scurtele momente în care visam, o vedeam luând o mie și-o sută de forme fantastice, teribile și obscene; iar, în cele de

trezie, mi se întorcea în minte imaginea capului ei trist şi înstelat, aşa cum o văzusem la cină, ceva mai devreme.

După ce s-a luminat, am adormit şi eu pentru vreo oră sau două, după care m-am trezit cu mintea limpede şi cu un reconfortant sentiment al premoniţiei.

Vântul se mai potolise, mi-a spus însoţitorul de bord, chiar dacă tot mai sufla tare şi dacă era o hulă zdravănă de tot; „şi nimic nu e mai rău decât o hulă zdravănă — mi-a explicat el — pentru bunăstarea pasagerilor; n-or să fie prea multe comenzi de mic dejun în această dimineaţă."

M-am dus şi-am verificat ce făcea soţia mea; am găsit-o adormită, aşa c-am închis uşa dintre noi; apoi am mâncat somon cu orez şi ouă şi nişte şuncă rece Bradenham şi am telefonat după un bărbier care să vină şi să mă bărbierească.

— Sunt o mulţime de lucruri în camera de zi pentru doamna, mi-a spus însoţitorul de bord. Să le las acolo deocamdată?

M-am dus până acolo, să văd. Avusese loc o a doua livrare de pachete învelite în celofan, de la magazinele aflate la bord, unele din ele comandate prin radio de prieteni de la New York, ale căror secretare nu le spuseseră la timp de plecarea noastră, altele din partea unor musafiri, după ce plecaseră de la petrecerea noastră. Nu era o zi potrivită pentru vaze de flori; i-am spus însoţitorului de bord să le lase acolo, pe jos, după care mi-a trecut prin minte să scot cartea de vizită de la trandafirii expediaţi de domnul Kramm şi să-i trimit, cu toată dragostea mea, Juliei. Telefonul din partea ei a sunat în timpul bărbieritului.

— Ce idee jalnic-ai putut avea, Charles! Nu te ştiam aşa!

— Nu-ţi plac?!

— Ce pot face cu trandafiri într-o asemenea zi?!

— Miroase-i.

A urmat o pauză, apoi un fâşâit de celofan despachetat.

— Nu au nici un fel de miros.

— Ce-ai mâncat la micul dejun?

— Struguri muscat şi cantalup.

— Când pot să te văd?

— Înainte de prânz. Pân-atunci, sunt ocupată — am o şedinţă de masaj.

— De masaj?!

— Da, şi mie mi se pare curios. Numai o singură dată am avut parte de aşa ceva pân-acum, când mi-am luxat umărul la vânătoare. Oare de ce, ori de câte ori ajungi pe un vapor, simţi nevoia să te porţi ca o stea de cinema?

— Eu nu simt nevoia.

— Şi ce este, atunci, cu trandafirii ăştia nelalocul lor?!

Bărbierul şi-a făcut meseria cu o dexteritate ieşită din comun, ba chiar cu agilitate, fiindcă se ţinea pe propriile-i picioare ca un spadasin dintr-un balet: când pe poanta unui picior, când pe a celuilalt, ştergându-şi, dintr-o singură mişcare, spuma de pe lama briciului şi răsucindu-se cu el din nou către bărbia mea, când vaporul revenea la poziţia dreaptă; eu n-aş fi avut curaj să-mi dau nici cu un aparat de bărbierit din cel sigur.

Telefonul a sunat din nou. Era soţia mea.

— Cum te simţi, Charles?

— Obosit.

— Nu vii să mă vezi?

— Am venit o dată. Mai vin — imediat.

I-am dus florile din camera de zi; erau numai bune să completeze atmosfera de salon de maternitate, pe care făcuse ea cumva ca să şi-o creeze în cabină; însoţitoarea de bord avea un aer de moaşă, cum stătea proţăpită lângă pat, ca un stâlp uman de pânză scrobită şi siguranţă de sine. Soţia mea şi-a întors capul spre mine pe pernă şi mi-a zâmbit, trasă la faţă; şi-a întins braţul dezgolit şi a mângâiat cu vârfurile degetelor celofanul şi panglicile de mătase ale buchetului cel mai mare.

— Ce scumpi sunt oamenii, a zis ea cu o voce slăbită, ca şi cum vijelia de-afară n-ar fi fost decât un ghinion personal de-al ei, pentru care lumea iubitoare din jur o consola.

— Din câte-nţeleg, nu te ridici din pat.

— A, nu, doamna Clark e-atât de amabilă cu mine. (Întotdeauna reţinea foarte repede numele servitorilor.) Tu nu-ţi face griji. Mai vino, din când în când, şi spune-mi şi mie ce se întâmplă.

— Haide, haide, dragă, a intervenit însoţitoarea de bord. Cu cât suntem deranjate mai puţin astăzi, cu atât mai bine.

Soţia mea părea capabilă să facă un ritual sacru, femeiesc, până şi dintr-o stare bolnăvicioasă.

Cabina Juliei, din câte ştiam eu, se afla undeva sub a noastră. Am aşteptat-o lângă liftul de pe puntea principală; după ce a sosit, ne-am plimbat, făcând turul promenadei o dată; cu o mână mă ţineam de balustradă, Julia mă ţinea de braţul celălalt. Era greu de mers; prin sticla mişcătoare, se vedea o lume distorsionată, formată din cerul cenuşiu şi marea neagră. Când vasul se înclina foarte tare din cauza ruliului, o răsuceam şi eu pe Julia, ca să se apuce şi ea de balustradă cu mâna cealaltă; vuietul vântului se potolise, dar întreg vaporul trosnea de efort. Am parcurs traseul o dată, după care Julia a zis:

— N-are nici un rost. A scos şi untul din mine femeia aia şi, oricum, simt că mă scurg pe jos. Hai să ne-aşezăm.

Porţile uriaşe de bronz ale holului cel mare se smulseseră din zăvoarele care le ţineau laolaltă şi acum se legănau după ruliul vasului; într-un ritm regulat şi, după toate aparenţele, inevitabil, se deschideau şi se închideau pe rând; se opreau după ce parcurseseră fiecare jumătate de cerc, apoi se repuneau în mişcare lent şi încheiau ciclul următor accelerat, cu câte o izbitură care provoca ecou. Nu riscai, propriu-zis, nimic trecând printre ele, afară de cazul în care ai fi alunecat şi te-ar fi prins acea izbitură finală, bruscă; altminteri, aveai tot timpul să treci printre ele fără grabă, dar aveai totuşi motiv să te simţi ameninţat, când vedeai acele greutăţi uriaşe de

metal, care se bâțâiau necontrolat și care l-ar fi putut face pe un om timid să dea înapoi ori să se repeadă înainte; mi-a făcut plăcere când am simțit mâna Juliei absolut nemișcată pe brațul meu și am știut, mergând alături de ea cu același pas egal, că nu era câtuși de puțin temătoare.

— Bravo, ne-a spus un bărbat care se așezase nu departe. Eu voi mărturisi c-am ocolit pe partea cealaltă. Nu mi-au plăcut porțile astea și ce fac ele, nu știu de ce. Toată dimineața s-au chinuit să le fixeze cumva.

Puțini ieșiseră în ziua aceea și acei puțini păreau legați între ei de un sentiment de camaraderie bazat pe stima reciprocă; nu făceau nimic altceva, decât să stea mai degrabă posaci pe fotolii, să bea din când în când și să se felicite reciproc pentru faptul că nu sufereau de rău de mare.

— Sunteți prima doamnă pe care o văd astăzi, a zis bărbatul.

— Sunt foarte norocoasă.

— *Noi* suntem foarte norocoși, a zis omul, cu o mișcare începută ca o plecăciune și terminată ca o prăbușire în genunchi, în momentul în care podeaua în culoarea sugativei s-a afundat brusc între noi și el.

Ruliul ne-a îndepărtat de el, dar nu ne-a îndepărtat unul de altul; am rămas în picioare și ne-am așezat grăbiți unde ne-a purtat dansul, de partea cealaltă a holului, izolați; o rețea de frânghii fusese instalată prin tot holul și arătam cu toții ca niște boxeri ținuți de frânghii înăuntrul ringului.

Însoțitorul de bord s-a apropiat de noi.

— Ca de obicei, domnule? Whisky și apă la temperatura camerei, dacă reținbine. Și pentru doamna? Pot să-mi permit să vă propun un strop de șampanie?!

— Știți ce? Este oribil, știu, dar *zău* c-aș vrea foarte mult niște șampanie, a zis Julia. Ce viață de huzur — trandafiri, o jumătate de oră cu o femeie-boxer, și-acum șampanie!

— Te-aş ruga să-i laşi încolo, trandafirii. N-a fost ideea mea chiar întru totul. I-a trimis cineva Celiei.

— Ei, asta-i altceva. Te scuteşte pe tine cu desăvârşire de orice vină. Dar atunci e şi mai rea partea cu masajul meu.

— Eu am fost bărbierit în pat.

— Mă bucur de trandafiri, a zis Julia. Sincer îţi spun — am rămas şocată când i-am văzut. M-am gândit că ne începeam ziua asta de pe poziţii total greşite.

Ştiam ce vroia să spună şi, în momentul acela, m-am simţit ca şi cum aş fi scuturat praful şi zgura de pe zece ani de secătuială; şi atunci, ca întotdeauna, indiferent când şi cum ar fi vorbit cu mine, în jumătăţi de propoziţii, în cuvinte izolate, în clişee din jargonul contemporan, cu mişcări abia perceptibile din ochi, din buze sau din mâini, indiferent cât de inexprimabile i-ar fi fost gândurile, cât de repede şi cât de departe ar fi divagat de la tema discuţiei, cât de adânc s-ar fi cufundat — aşa cum adeseori făcea — de la suprafaţa lucrurilor în străfundurile lor, eu tot ştiam; chiar şi în ziua aceea în care mă oprisem în pragul extrem al iubirii, tot ştiam ce vroia să spună.

Ne-am băut vinul şi apoi, curând, prietenul nostru de ocazie s-a apropiat de noi bălăbănindu-se de-a lungul frânghiei de sprijin.

— Pot să stau lângă dumneavoastră?! Nimic nu-i adună pe oameni laolaltă mai bine decât o vreme proastă. Pentru mine, este a zecea trecere şi tot n-am văzut niciodată ceva care să semene cu ce-i acum. Dar dumneavoastră, tânără doamnă, văd că sunteţi un matelot experimentat.

— Nu sunt. Adevărul este că e pentru prima dată când ies pe mare, în afară de călătoria până la New York, bineînţeles, şi de traversările peste Canalul Mânecii. Şi nu am rău de mare, slavă Domnului, dar mă simt obosită. Iniţial, am crezut că era din cauza masajului, dar am ajuns la concluzia că e din cauza vaporului.

— Soţia mea este într-un hal... Şi ea chiar *este* un matelot experimentat. Numai aparenţe, nu-i aşa?

A venit alături de noi şi la masa de prânz, iar pe mine nu m-a deranjat prezenţa lui acolo; era limpede că-i plăcea de Julia şi că ne lua drept soţ şi soţie; iar confuzia din mintea lui şi felul galant în care se purta nu ştiu să spun de ce, dar avea darul să ne apropie unul de celălalt.

— V-am văzut aseară pe-amândoi la masa Căpitanului, cu toţi grangurii, a zis el.

— Foarte plicticoşi granguri.

— Dacă vreţi să ştiţi părerea mea, toţi grangurii sunt la fel. Numai când te pomeneşti într-o asemenea furtună îţi dai seama din ce aluat sunt făcuţi oamenii de fapt.

— Aveţi o predilecţie pentru bunii mateloţi?

— Mă rog, pusă aşa problema, nu sunt convins că am o asemenea predilecţie — ce vreau să spun este că-i ajută pe oameni să se apropie unii de alţii.

— Asta da.

— Uitaţi-vă la noi, de pildă. Dacă nu era ce este acum, probabil că nu ne întâlneam niciodată. Am avut parte, în viaţă, de câteva întâlniri foarte romantice pe mare. Dacă-mi îngăduie doamna, mi-ar face plăcere să vă povestesc o mică aventură pe care am avut-o în golful Lyon, pe vremea când eram ceva mai tânăr decât sunt acum.

Amândoi eram epuizaţi; nesomnul, vacarmul interminabil şi încordarea pe care ţi-o cerea fiecare mişcare ne vlăguiseră. Ne-am petrecut după-amiaza separat, fiecare în cabina lui. Eu am dormit, iar, când m-am trezit, marea era mai agitată ca niciodată, norii de culoarea cernelii se fugăreau pe deasupra noastră şi paravanele de sticlă şiroiau în continuare de apă, dar mă obişnuisem cu furtuna încă din somn, îi preluasem ritmul, devenisem o parte a ei, aşa că m-am ridicat din pat în plină putere şi încredere în mine însumi şi am găsit-o pe Julia trează şi stăpânită de aceeaşi stare de spirit.

— Ce zici de asta?! m-a întrebat ea. Individul de mai devreme dă o mică petrecere de „mai bună cunoaştere" în fumoar, la care i-a

invitat pe toți adevărații mateloți. M-a rugat să-l iau cu mine și pe soțul meu.

— Și mergem?!

— Sigur că da... Mă-ntreb dacă s-ar cuveni să mă simt la fel ca doamna cu care prietenul nostru a făcut cunoștință în drum spre Barcelona. Fiindcă nu mă simt, Charles, deloc nu mă simt.

Optsprezece persoane au venit la petrecerea de „mai bună cunoaștere"; nu aveam nimic altceva în comun, decât imunitatea la răul de mare. Am băut șampanie și, la un moment dat, gazda ne-a spus:

— Ascultați puțin cu toții. Am o ruletă portabilă. Problema este că nu putem juca la mine-n cabină, fiindcă acolo e nevastă-mea, iar într-un loc public nu aveam voie să jucăm.

Așa încât petrecerea s-a mutat cu totul în camera de zi a cabinei mele și s-a jucat pe mize mărunte până târziu în noapte, când Julia s-a retras, iar gazda noastră băuse prea mult ca să mai fie surprins de faptul că Julia și cu mine nu împărțeam aceeași cabină. Când nu mai rămăsese nimeni în afară de el însuși, domnul a adormit pe scaun, iar eu l-am lăsat să doarmă. Atunci l-am văzut pentru ultima oară, pentru că mai târziu, după ce-i dusese ruleta și accesoriile ei înapoi în cabină, însoțitorul de bord s-a întors și mi-a povestit că respectivul căzuse pe coridor și-și rupsese clavicula, drept care fusese dus la spitalul vaporului.

Toată ziua care a urmat Julia și cu mine am petrecut-o împreună, fără întrerupere: am vorbit, aproape că nu ne-am urnit din loc, țintuiți de scaune cum eram din cauza mării agitate. După masa de prânz, ultimii pasageri îndrăzneți s-au retras la odihnă, iar noi doi am rămas acolo singuri, de parcă sala întreagă ne-ar fi fost eliberată, de parcă un tact de dimensiuni titanice i-ar fi determinat pe toți ceilalți să se retragă în vârfurile picioarelor numai ca să ne lase pe noi unul în grija celuilalt.

Porțile de bronz ale holului cel mare fuseseră proptite, dar nu fără pagube: doi marinari se răniseră și fuseseră transportați la

infirmerie. Încercaseră diverse metode — să le prindă cu frânghii şi, mai târziu, când s-a dovedit că nici acestea nu le ţineau, cu cabluri de oţel —, dar nu aveau, de fapt, nimic de care să le lege; în cele din urmă, au vârât sub ele pene de lemn, reuşind să le prindă în acel trecător moment de pauză, când fiecare dintre porţi era deschisă larg — numai aşa s-au lăsat blocate.

Înainte de cină, când Julia s-a întors în cabină ca să se pregătească (nimeni nu s-a mai îmbrăcat de seară), iar eu am însoţit-o — nu mă invitase, nu s-a opus, probabil că se aştepta — şi acolo, în spatele uşii închise, am luat-o în braţe şi am sărutat-o pentru prima oară, nimic nu s-a schimbat, din toată starea de spirit a după-amiezii dinainte. Mai târziu, răsucind în mintea mea toată povestea, în timp ce mă răsuceam eu însumi în pat, după cum se înălţa şi se prăbuşea vaporul, în ceasurile lungi, de singurătate şi amorţire, ale nopţii, mi-am adus aminte cum tânjisem în trecutul îndepărtat — cu zece ani, morţi-copţi, în urmă; cum îmi spuneam, în timp ce-mi legam cravata pentru câte o ieşire în oraş, sau în timp ce-mi puneam câte o gardenie la butonieră: în cutare sau cutare moment, cu prilejul ăsta sau celălalt, voi trece linia de start şi voi porni la atac, fie ce-o fi; etapa de-atunci a bătăliei durase destul, mă gândeam eu — trebuia luată o decizie. Dar cu Julia nu existau etape, nu exista linie de start, nu existau strategii.

Şi totuşi, în noaptea aceea, când s-a dus la culcare, iar eu m-am ţinut după ea, m-a oprit.

— Nu Charles, nu încă. Poate că niciodată — nu ştiu. Nu ştiu dacă-mi doresc iubire.

La care, nu ştiu ce anume, vreo stafie care le supravieţuise celor zece ani morţi — pentru că nu poţi să mori, nici măcar pentru o clipă, fără să pierzi câte ceva — m-a făcut să-i spun:

— Iubire?! Nu iubire caut eu.

— Ba da, Charles, asta cauţi, mi-a răspuns ea, şi-a ridicat o mână la obrazul meu şi m-a mângâiat cu tandreţe — după care, şi-a închis uşa.

Iar eu am luat-o înapoi pe coridorul pustiu şi slab luminat, izbindu-mă când de un perete, când de celălalt, pentru că furtuna, pare-se, avea o formă de inel. Pe tot parcursul acelei zile, navigaserăm prin centrul ei; acum, ne aflam din nou în bătaia furioasă a vântului — şi noaptea care urma s-a dovedit a fi şi mai agitată decât cea dinainte.

Zece ore de vorbit — oare ce avuseserăm să ne spunem?! Lucruri concrete, în cea mai mare parte, să ne povestim viețile, care fuseseră atât de multă vreme atât de separate una de alta, iar acum se făcuseră una şi-aceeaşi. Tot restul acelei nopți chinuite de furtună, mi-am repetat lucrurile pe care mi le spusese; nu mai era când un sucub[1], când o viziune înstelată, ca pe timpul nopții anterioare; tot ce era cât de cât transferabil din trecutul ei îmi dăduse mie spre păstrare. Îmi povestise — ceea ce eu am povestit deja mai departe — despre logodna şi căsătoria ei; îmi povestise despre copilăria ei, de parc-ar fi dat cu nostalgie paginile unui vechi album de familie, aşa că petrecusem zile lungi şi însorite alături de ea pe pajişte, avându-le pe Tanti Hawkins aşezată pe scaunul ei de grădină şi pe Cordelia în landou, adormită, şi dormisem nopți liniştite sub cupolă, între picturile pe teme religioase care păleau încetul cu încetul în jurul patului, pe măsură ce focul de veghe se făcea tot mai mic, până nu mai rămânea decât jarul pe grătarul şemineului. Îmi povestise despre viața ei alături de Rex şi despre acea escapadă secretă, vinovată, dezastruoasă, care o adusese tocmai la New York. Şi ea avusese parte de anii ei morți. Îmi povestise despre lupta interminabilă dintre ea şi Rex pe tema dacă era cazul sau nu să facă un copil. La început, ea şi-l dorise, dar, după un an, aflase că trebuia să se opereze mai întâi, ca să-l poată face; între timp, iubirea dintre ea şi Rex nu mai era ce fusese, şi totuşi Rex îşi dorea

[1] În Evul Mediu, demon-femeie despre care se credea că profita sexual de bărbații adormiți (lat. *succubus*).

copilul în continuare, iar când Julia, în cele din urmă, consimțise, copilul venise pe lume gata mort.

— Rex nu s-a purtat niciodată urât cu mine în mod intenționat, îmi spusese ea. Atâta doar, că el nu este propriu-zis un om în adevăratul sens al cuvântului; este numai o mână de calități ale unui om, iar acelea — exacerbate; restul pur și simplu nu există. De pildă, el n-a priceput și pace de ce pe mine m-a deranjat când am descoperit, la două luni după ce ne întorseserăm din luna de miere la Londra, că el încă o mai frecventa pe Brenda Champion.

— Eu m-am bucurat când am aflat despre Celia că nu-mi era tocmai fidelă, am zis eu. M-am simțit îndreptățit să nu-mi mai placă.

— Nu ți-a fost?! Nu-ți mai place?! Mă bucur. Nici mie nu-mi place. De ce te-ai însurat cu ea?

— Din atracție fizică. Din ambiție. Toată lumea-i de acord că este soția ideală pentru un pictor. Care se simte singur, care-i simte lipsa lui Sebastian.

— Îl iubeai, nu-i așa?

— A, da. El a creat precedentul.

Julia mă înțelesese.

Vaporul trosnea și se scutura din toate încheieturile, se înălța și se prăbușea. Soția mea strigase către mine din camera de-alături:

— Charles, ești aici?!

— Sunt.

— Simt eu c-am dormit peste măsură de mult. Cât e ceasul?

— Trei și jumătate.

— Nu s-a făcut deloc mai bine, nu-i așa?

— S-a făcut mai rău.

— Și totuși, mă simt ceva mai bine. Crezi că mi-aduce și mie cineva niște ceai sau ceva, dacă trag de sonerie?!

I-am adus eu niște ceai cu biscuiți de la însoțitorul de bord din tura de noapte.

— Te-ai distrat bine toată seara?

— Toată lumea suferă de rău de mare.

— Bietul Charles. Şi ce călătorie plăcută era vorba să fie. Poate c-o fi mâine ceva mai bine.

Am stins lumina şi am închis uşa între noi.

Acum treaz, acum visând, în funcţie de gemetele, scrâşnetele şi oftaturile unei nopţi care nu se mai sfârşea, răsturnat pe spate, cu braţele şi picioarele întinse în lături cât puteam de mult, ca să compensez ruliul vasului, şi cu ochii larg deschişi în beznă, stăteam şi-mi aminteam ce-mi povestise Julia.

„...Ne-am gândit noi că Papă s-ar fi putut întoarce în Anglia, după ce murise Mami, că s-ar fi putut recăsători, dar el a continuat să ducă exact viaţa pe care o dusese până atunci. Rex şi cu mine mergem adeseori în vizită la el acum... Sebastian a dispărut cu desăvârşire... Cordelia e plecată-n Spania cu nu ştiu ce spital de campanie...[1] Bridey are şi el propria lui viaţă ieşită din comun. După ce a murit Mami, el a vrut să închidă reşedinţa de la Brideshead, însă Papă nu l-a lăsat, din nu ştiu ce motiv, aşa încât Rex şi cu mine locuim acolo în prezent, iar Bridey are două camere ale lui tocmai în cupolă, sus, lângă Tanti Hawkins, dintre fostele camere de joacă ale copiilor. Parc-ar fi un personaj de-al lui Cehov. Te mai întâlneşti cu el, uneori, la uşa bibliotecii sau pe scări — niciodată nu ştiu cu siguranţă dacă este sau nu acasă — şi, din când în când, îşi face brusc apariţia la cină, ca o stafie, când te-aştepţi mai puţin."

„Ah... Rex şi partidele lui! Politică şi bani. Nu pot face nimic dacă n-au bani; dacă se plimbă-n jurul lacului, trebuie neapărat să pună rămăşaguri câte lebede se văd plutind pe apă... Statul până la ora două noaptea, ca să le distrez pe fetele lui Rex şi să le-ascult pălăvrăgelile, răpăitul interminabil de zaruri în cutia de table, în timp ce bărbaţii jucau cărţi şi fumau trabucuri. Fumul de trabuc...

[1] 1936, când se petrec evenimentele descrise în această parte a cărţii, este şi anul izbucnirii războiului civil din Spania.

mi-l simt în păr când mă trezesc, dimineața; îl simt în haine, când mă dezbrac, seara. Nu miros și-acum a trabuc?! Îți vine a crede că femeia care mi-a făcut masaj mi l-a simțit în piele?!"

„... La început, a trebuit să mă obișnuiesc să rămân peste noapte prin casele diverșilor prieteni ai lui Rex. Acuma, nu mă mai obligă. I s-a făcut rușine cu mine, când și-a dat seama că nu eram genul de femeie pe care și-o dorea el; i s-a făcut rușine de el însuși, că se lăsase dus de ape. Nu eram câtuși de puțin articolul pentru care se tocmise el. Nu pricepe la ce-i folosește una ca mine, dar, de câte ori ajunge la concluzia că nu-i folosesc la nimic și se obișnuiește cu ideea, hop și surpriza — se trezește că-i cad cu tronc vreunui bărbat, sau chiar unei femei, pentru care el nutrește respect, și-atunci, deodată, vede și el că există o lume-ntreagă de lucruri pe care noi, ceilalți, le pricepem, iar el — nu... S-a supărat când m-a văzut plecând. O să fie fericit când o să mă vadă întorcându-mă. I-am fost fidelă până când s-a ivit povestea asta, ultima. Ce nu face o bună creștere?! Știai că anul trecut, când am crezut că urma să nasc, mă hotărâsem să-mi cresc fetița catolică? Nu mă mai gândisem la religie până atunci și nu m-am mai gândit de-atunci încoace; dar la vremea respectivă, când așteptam să vină momentul nașterii, mă gândeam: «Uite, ăsta-i un lucru pe care pot să i-l dau. Mie nu prea pare să-mi fi fost de mare folos; poate că-i va folosi ei.» Era ciudat, să vrei să-i dai altuia ceva ce tu, personal, ai pierdut. După care, când a fost să fie, nu i-am putut da nici măcar asta; nu i-am putut da nici măcar viață. Nici n-am văzut-o măcar; am fost mult prea bolnavă, ca să-mi dau seama de ce se petrecea, și multă vreme după aceea, până acum, de fapt, nici n-am vrut să vorbesc despre ea — era fetiță, așa că lui Rex nici nu i-a păsat prea mult că murise."

„... Am fost pedepsită pușintel pentru măritișul cu unul ca Rex. Pentru că nu reușesc, vezi tu, să-mi scot din cap lucrurile de felul ăsta: Moartea, Judecata, Raiul și Iadul, Tanti Hawkins, catehismul — devin parte integrantă din tine, dacă-ți sunt servite de la o vârstă suficient de fragedă. Și totuși, vroiam ca și copilul meu

să aibă parte de ele... Acuma, presupun c-o să fiu pedepsită pentru ce-am făcut. Poate că de-aceea tu şi cu mine suntem împreună aici, în felul ăsta... face parte dintr-un plan."

Ăsta a fost, practic, ultimul lucru pe care mi l-a spus — „face parte dintr-un plan" — înainte să coborâm la cabina ei şi să ne despărţim în faţa uşii.

A doua zi, vântul se potolise din nou şi iarăşi ne legănam în toate părţile pe valuri. Nu se mai vorbea numai de rău de mare, de-acum, ci mai mult de oase rupte; oamenii fuseseră izbiţi de toţi pereţii în timpul nopţii şi mulţi se accidentaseră urât de tot pe podelele băilor.

În ziua aceea, pentru că vorbiserăm atât de mult în ajun şi pentru că tot ce ne mai rămăsese de spus cerea prea puţine cuvinte, am vorbit puţin. Aveam cărţi, iar Julia găsise un joc pe gustul ei. După lungi tăceri, când începeam să vorbim, descopeream că, între timp, gândurile noastre ţinuseră pasul împreună, cot la cot.

La un moment dat, eu am zis:

— Tu stai şi-ţi păzeşti bine propria tristeţe.

— Numai cu asta m-am ales. Cum ai zis tu ieri — asta mi-e plata.

— O chitanţă de mână din partea vieţii. Cu promisiunea de plată la cerere.

Ploaia s-a oprit în jurul prânzului; spre seară, norii s-au risipit şi soarele, rămas în urma noastră, a dat buzna deodată în holul cel mare, unde stăteam şi noi, făcând să pălească toate luminile aprinse.

— Apune soarele, a zis Julia. Ziua noastră, ajunsă la capăt.

Pe urmă, s-a ridicat şi, cu toate că tangajul şi ruliul vasului păreau de neoprit, m-a dus pe scări în sus, către puntea cu bărci. Şi-a strecurat braţul pe după braţul meu şi mâna în mâna mea, în buzunarul paltonului meu. Puntea era uscată şi pustie, bătută doar de vântul iscat de înaintarea vaporului. Făcând eforturi mari să avansăm şi noi,

cu multe opriri, cât mai departe de norii de funingine zburătoare ce ieşeau pe coşul de fum, eram când ciocniţi unul de altul, când îmbrânciţi, când smuciţi unul de lângă altul, deşi aveam braţele şi degetele încrucişate, eu ţinându-mă strâns de balustradă, iar Julia la fel de strâns de mine, izbiţi din nou unul de altul, iarăşi separaţi; apoi, la un plonjon parcă mai adânc decât celelalte, m-am trezit aruncat peste ea şi apăsând-o de balustradă, ferindu-mă de ea cu braţele care o ţineau prizonieră de-o parte şi de alta, aşa că-n momentul în care vasul s-a oprit, la capătul căderii, şi a părut a-şi aduna puterile ca să se înalţe din nou, ne-am trezit aşa, îmbrăţişaţi, sub cerul liber, obraz lângă obraz, cu părul Juliei biciuindu-mi ochii; orizontul sumbru care era peretele de apă, cu creasta lui de reflexe aurii, a rămas încremenit deasupra noastră pentru o clipă, apoi s-a prăbuşit înspre noi, de-am ajuns eu să mă holbez prin părul ei cel negru la un cer întreg albastru şi auriu, iar Julia să se lipească de mine şi mai tare, sprijinită de mâinile mele care se cramponau de balustradă, cu faţa în continuare lipită de faţa mea.

Chiar atunci, în momentul acela, şi-a ridicat buzele la urechea mea şi i-am simţit răsuflarea caldă în vântul tăios şi sărat, spunându-mi, cu toate că eu nu scosesem nici o vorbă:

— Haide, acum — după care, când vaporul s-a îndreptat şi a intrat, cum-necum, în ape mai liniştite, m-a condus înapoi jos.

Aşa s-a făcut că, la apusul soarelui, am luat-o în posesiune, în mod formal şi în calitate de amant. Nu era vremea dulcegăriilor huzurului; aveau să vină şi acelea, în anotimpul potrivit, odată cu întoarcerea rândunelelor şi cu înfloritul teilor. Acum, pe apele-acelea frământate, faptul că fusesem primit între şoldurile ei înguste şi că, potolindu-mi apriga dorinţa, depusesem acolo, în fine, o povară pe care acum aveam impresia c-o purtasem după mine toată viaţa, că mă chinuise, pentru că nu ştiam de ce natură era —, cum zic, deci, acum, în timp ce valurile se spărgeau în continuare de prova cu zgomot ca de tunet, actul de luare în posesiune era unul simbolic, un ritual de origine străveche şi semnificaţie solemnă.

În seara aceea, am cinat sus de tot, la restaurantul vaporului, şi am văzut, pe ferestrele boltite, cum stelele răsăreau şi spuzeau cerul, exact la fel cum le văzusem demult de tot — îmi aduceam foarte bine aminte — spuzindu-l pe deasupra turnurilor şi frontoanelor de la Oxford. Însoţitorii de bord au anunţat că a doua zi, seara, orchestra urma să cânte din nou şi că localul avea să fie plin. Ar fi fost bine să facem rezervări chiar de-atunci, au zis ei, dacă vroiam să mai apucăm o masă bună.

— Vai de mine, a zis Julia, unde vom şti să ne-ascundem, pe vreme frumoasă, noi, orfanii furtunilor[1]?!

N-am avut tăria să mă despart de ea în noaptea respectivă, iar a doua zi, dis-de-dimineaţă, în timp ce mă-ndreptam din nou spre cabina mea pe coridorul ei, am descoperit că puteam să merg fără nici o dificultate; vaporul aluneca discret pe marea de-acum liniştită, iar eu am înţeles că singurătatea noastră se sfârşise.

Am auzit-o pe soţia mea strigând voioasă din camera ei:

— Charles, Charles, mă simt atât de bine! Ce crezi că mănânc pe post de mic dejun?!

M-am dus, de curiozitate, să văd. Mânca o friptură de vacă.

— Mi-am aranjat o vizită la coafor — îţi poţi închipui că nu m-au putut programa decât la ora patru după-amiază, de ocupaţi ce sunt brusc?! Aşa că n-o să m-arăt până diseară, dar o mulţime de oameni vin să ne vadă în dimineaţa asta şi i-am invitat pe Miles şi pe Janet să ia prânzul cu noi aici, în camera noastră de zi. Mă tem c-am fost o soţie nevrednică pentru tine în ultimele două zile. Tu ce-ai mai făcut?

— Am avut o seară simpatică, i-am spus eu. Am jucat ruletă, până la ora două noaptea, chiar aici, în camera de zi, iar cel care a făcut invitaţiile a băut până n-a mai ştiut de el.

---

[1] Aluzie la titlul filmului *Orphans of the Storm* (Orfane în furtună), în regia lui D.W. Griffith, care fusese lansat în 1921, avându-le ca protagoniste pe surorile Lillian şi Dorothy Gish.

— Doamne! — aşa-şi pierde omul reputaţia. Şi tu, Charles, ai fost cuminte?! N-ai plecat cumva la agăţat de sirene?!

— N-a fost aproape nici o femeie de faţă. Mi-am petrecut cea mai mare parte a timpului cu Julia.

— A, bine. Întotdeauna m-am gândit să vă fac să fiţi mai apropiaţi. Julia este una dintre prietenele mele despre care ştiam că ţi-ar plăcea. Presupun c-ai fost mană cerească pentru ea. În ultima vreme, a avut nişte experienţe destul de neplăcute. Nu cred eu că ţi-a pomenit... — şi soţia mea s-a apucat să-mi povestească varianta cunoscută de ea, despre călătoria Juliei la New York. Apoi mi-a spus, pe post de concluzie: O s-o invit la cocteiluri, în dimineaţa asta.

Julia a venit, iar eu m-am simţit destul de fericit că mă aflam lângă ea.

— Aud c-ai avut grijă de soţul meu cât n-am putut eu, a zis soţia mea.

— Da, foarte apropiaţi am devenit. El, cu mine şi cu un domn despre care nu ştiu cum îl cheamă.

— Domnule Kramm, ce-aţi păţit la braţ?

— Am căzut pe podeaua din baie, a zis domnul Kramm şi i-a explicat pe lung şi pe lat cum căzuse.

În acea seară, Căpitanul a cinat la propria-i masă, iar cercul a fost complet, pentru că scaunele din dreapta episcopului au fost ocupate şi ele de doi japonezi care s-au declarat profund interesaţi de proiectele lui de înfrăţire la nivel mondial. Căpitanul nu mai contenea cu glumele pe seama felului în care Julia îndurase furtuna, oferindu-i un post de matelot; după atâţia ani de cutreierat mările, avea câte o glumă pentru orice ocazie. Soţia mea, proaspăt ieşită din salonul de coafură, părea neatinsă de cele trei zile de suferinţă şi, în ochii multora, o lăsa în umbră pe Julia, a cărei tristeţe se risipise şi lăsase locul unei stări de linişte şi mulţumire imposibil de comunicat; pentru toţi ceilalţi imposibil de comunicat, nu şi pentru mine; despărţiţi de mulţime, Julia şi cu mine stăteam izolaţi, dar contopiţi

sufleteşte, aşa cum stătuserăm cu o seară înainte, înlănţuiţi unul în braţele celuilalt.

În acea noapte, pe vapor a domnit o stare de spirit de sărbătoare. Deşi asta însemna să se trezească în zori ca să împacheteze, toată lumea a fost de acord că era cazul ca măcar o noapte să se bucure de luxul pe care furtuna li-l refuzase tuturor. Nu a existat izolare; fiecare cotlon al vaporului a fost aglomerat; muzică de dans, pălăvrăgeli în gura mare, pline de incitaţie, însoţitori de bord care se grăbeau în toate direcţiile cu tăvi cu pahare, vocea ofiţerului însărcinat cu tombola: „Ochiul lui Kelly — numărul unu; picioarele — unsprezece; şi băgăm iarăşi mâna-n pălărie"; doamna Stuyvesant Oglander cu un coif de hârtie pe cap; domnul Kramm cu braţul bandajat, cei doi japonezi azvârleau, plini de graţie, serpentine de hârtie şi sâsâiau precum gâştele.

N-am schimbat o vorbă, singur cu Julia, toată seara aceea.

Ne-am întâlnit pentru un minut, a doua zi, pe latura de tribord a vaporului, în timp ce tot restul lumii se înghesuia la babord, ca să vadă oficialităţile care urcau pasarela şi să se holbeze la linia verde a orizontului din Devon.

— Ce planuri ai?

— Merg la Londra pentru o vreme, a zis ea.

— Celia merge direct acasă. Vrea să-şi vadă copiii.

— Mergi şi tu?

— Nu.

— Atunci, ne vedem la Londra.

— Charles, omuleţul acela roşcat — Căpitanul Foulenough. Ai văzut?! Doi poliţişti în civil au venit la bord şi l-au ridicat.

— N-am văzut. Era mult prea multă lume de partea aia a vaporului.

— Am aflat ce trenuri sunt şi am trimis o telegramă. Ajungem acasă până la cină. Copiii vor fi deja culcaţi. Poate că-l putem trezi pe Johnjohn — numai aşa, o dată.

— Du-te tu înainte, i-am spus. Eu trebuie să trec pe la Londra.

— Vai, Charles, dar *trebuie* să vii. N-ai văzut-o pe Caroline.

— Se schimbă mult într-o săptămână sau două?

— Dragule, se schimbă-n fiecare zi.

— Atunci, draga mea, ce rost are s-o văd chiar acum?! Îmi pare rău, dar trebuie să desfac picturile şi să văd cum au călătorit. Trebuie să-mi aranjez expoziţia cât mai repede.

— Chiar trebuie?! a zis ea, dar ştiam că rezistenţa ei ceda când invocam toate misterele ocupaţiei mele. Sunt foarte dezamăgită. Şi, pe urmă, nu ştiu dacă Andrew şi Cynthia vor fi eliberat apartamentul. Îl au închiriat până la sfârşit de lună.

— Pot să mă duc la hotel.

— Dar asta chiar e oribil. Nu suport să te ştiu singur în prima ta seară petrecută acasă. Stau şi eu cu tine şi plec mâine spre casă.

— Să nu-i dezamăgeşti şi pe copii.

— Nu. (Copiii ei, arta mea — fiecare cu misterele ocupaţiei lui...) Vii pentru sfârşitul de săptămână?

— Dacă pot.

— Toate paşapoartele britanice în salonul pentru fumători, vă rog, a zis un însoţitor de bord.

— Am aranjat cu funcţionarul acela de la Externe, un scump, care stătea la masă cu noi, să coborâm primii, odată cu el, a zis soţia mea.

Capitolul doi

Ideea soţiei mele a fost să-mi ţin vizionarea privată într-o vineri.

— Ceea ce ne propunem este să-i prindem pe critici, de astă dată, a zis ea. A sosit vremea să înceapă să te ia în serios şi ştiu şi ei

acest lucru. Acum li se oferă prilejul. Dacă-ți deschizi expoziția într-o luni, cei mai mulți dintre ei abia s-au întors din provincie și-or să încropească niște fraze, acolo, înainte de cină — sigur că-mi fac griji numai pentru săptămânale. Dacă le dăm prilejul să se gândească peste sfârșitul de săptămână la ce au de scris, îi aducem într-o dispoziție rafinată, gen duminică-petrecută-la-țară. Se liniștesc după un prânz bun, își suflecă mânecile și produc pe îndelete un frumos articol cu cap și coadă, pe care vor avea ocazia să-l redi-teze mai târziu într-o cărticică numai bună. De data asta, nu ne mulțumim cu mai puțin.

În decursul acelei luni de pregătire, soția mea făcuse de mai multe ori drumul la și de la fosta casă parohială, ca să revadă lista invitaților și să ajute la atârnatul picturilor.

În dimineața vizionării private, eu i-am telefonat Juliei și i-am spus:

— M-am săturat de picturile-astea de pe-acum și mi-aș dori să nu le mai văd niciodată, dar presupun că trebuie totuși să fiu de față.

— Vrei să vin și eu?

— Aș prefera să nu.

— Celia mi-a trimis o carte de vizită pe care scrisese în diagonală, cu cerneală verde, „Adu cu tine pe toată lumea". Când vrei să ne-ntâlnim?

— În tren. Ai putea să-mi culegi bagajele.

— Dacă ți le faci din timp, aș putea să te culeg și pe tine și să te las la galerie. Am o probă la croitor chiar acolo, în vecini, la ora douăsprezece.

Când am ajuns la galerie, soția mea stătea la fereastră și se uita la ce se-ntâmpla pe stradă. În spatele ei, să fi fost vreo șase amatori de artă pe care nu-i cunoșteam și care treceau de la o pânză la alta cu catalogul în mână; erau persoane care cumpăraseră cândva o gravură și fuseseră trecuți, prin urmare, pe lista clienților fideli ai galeriei.

— Deocamdată, n-a venit nimeni, mi-a spus soția mea. Sunt aici de la ora zece și nu se mișcă nimic. A cui era mașina care te-a adus?

— A Juliei.

— A Juliei?! Și de ce n-ai adus-o și pe ea înăuntru? Curios lucru, dar tocmai am vorbit despre Brideshead cu un omuleț caraghios, care părea să ne cunoască foarte bine. Mi-a spus că-l chema domnul Samgrass. Din câte am înțeles, este unul dintre tinerii ceva mai copți aduși de lord Copper la *Daily Beast*[1]. Am încercat să-i sugerez câteva paragrafe, dar el părea să știe mai multe despre tine, decât știu eu. Mi-a spus că m-a văzut și cu nu știu câți ani în urmă, la Brideshead. Îmi pare rău că n-a intrat și Julia — atunci am fi putut s-o întrebăm despre el.

— Mi-l amintesc foarte bine. Un escroc.

— Asta da, se simțea de la o poștă. Nu mi-a vorbit, cât a stat aici, decât despre o așa-numită „clică de la Brideshead"[2]. Se pare că Rex Mottram a transformat casa de-acolo într-un cuib de rebeliune de partid. Tu știai?! Ce părere și-ar fi făcut săraca Teresa Marchmain?

— Acolo mă duc și eu diseară.

— Nu diseară, Charles; nu se poate să te duci acolo *diseară*. Ești așteptat acasă. Ai promis că vii acasă, de îndată ce se termină pregătirile pentru expoziție. Johnjohn și dădaca lui au făcut o banderolă mare, pe care au scris „Bine ai venit!" Și nici n-ai văzut-o pe Caroline.

— Îmi pare rău, e totul aranjat.

— Și, pe urmă, lui Tati i se va părea mai mult decât curios. Și Puiu vine și el acasă duminică. Și nu ți-ai văzut noul studio. Nu se poate să te duci acolo diseară. Pe mine m-au invitat?

---

[1] Această gazetă (textual: „Fiara zilnică", titlu fictiv, care parafrazează umoristic titlurile altor gazete, ca, de exemplu, *Daily Mail* – „Poșta zilnică") și proprietarul ei, lordul Copper, apar și în alte romane ale lui Evelyn Waugh.

[2] Spre sfârșitul deceniului 1930–1940, deși Partidul Conservator se afla la guvernare, au existat câteva grupuri dizidente față de politica generală a partidului, care au fost denumite după locurile în care se întruneau.

— Bineînțeles, dar eu știam că n-ai să poți veni.

— Nu pot acum. Aș fi putut, dacă m-ai fi anunțat mai din timp. Aș fi încântată să văd și eu „clica de la Brideshead" acasă la ea. Mi se pare că este absolut oribil ce faci, dar nu e momentul acum pentru o ciondăneală domestică. Familia Clarence au promis că vor veni înainte de masa de prânz; se poate s-apară în orice moment.

Și-am fost întrerupți, într-adevăr, dar nu de vreun sânge regal, ci de o reporteriță de la unul dintre cotidiane, pe care directorul galeriei a condus-o până la noi. Nu venise acolo să vadă picturile expuse, ci să obțină o „poveste umană" despre pericolele călătoriei mele. Am lăsat-o în grija soției mele, iar a doua zi am citit în ziarul ei:

„Charles Ryder, zis «Case grandioase», părăsește harta.

Șerpii și vampirii din junglă n-au nimic de reproșat cartierului Mayfair, susține pictorul în vogă Ryder, care a lăsat baltă casele mărimilor, preferând ruinele din Africa ecuatorială..."

Încăperile au început să se umple și-n scurt timp a trebuit să-ncep să mă port curtenitor. Soția mea era pretutindeni — întâmpina lumea, făcea prezentările, transforma cu abilitate o aglomerație într-o petrecere. Am văzut-o conducându-i pe oameni, unul câte unul, către lista de subscripții care fusese deschisă pentru publicarea cărții *America Latină văzută de Ryder*; am auzit-o spunând:

— Nu, draga mea, nu sunt câtuși de puțin surprinsă, dar nu te-așteptai să fiu *eu* aceea, nu-i așa? Vezi tu, Charles trăiește pentru un singur lucru — pentru Frumusețe. Și cred că s-a săturat s-o tot găsească de-a gata în Anglia; așa c-a trebuit să meargă și să și-o creeze singur. Avea nevoie de cucerit lumi noi. La urma urmei, doar și-a spus ultimul cuvânt în materie de case de țară, sau nu și l-a spus?! Ceea ce nu înseamnă că n-o să mai lucreze cândva una sau două pentru *prieteni*.

Un fotograf ne-a pus unul lângă altul, ne-a orbit cu o lampă îndreptată direct spre ochii noştri, după care ne-a lăsat să ne despărţim la loc.

Deodată, s-a lăsat acea linişte relativă şi toţi cei de faţă s-au dat deoparte, aşa cum se întâmplă, de obicei, când intră cineva de neam regesc. Am văzut-o pe soţia mea făcând reverenţă şi am auzit-o spunând:

— Vai, domnule, sunteţi atât de amabil!

Apoi am fost eu însumi adus în micul spaţiu liber creat şi ducele de Clarence[1] mi-a spus:

— Cam zăpuşeală pe-acolo, mă gândesc.

— Aşa este, domnule.

— Teribil de isteţ felul în care-ai reuşit s-o nimereşti, impresia asta de fierbinţeală. Mă face să mă simt foarte neplăcut aşa cum sunt, în palton.

— Ha, ha!

După ce-au plecat, soţia mea mi-a spus:

— Doamne, am întârziat la prânz. Margot dă o petrecere în onoarea ta, iar în taxi: Ştii la ce m-am gândit? Ce-ar fi să-i scrii Ducesei şi să-i ceri permisiunea să-i dedici ei *America Latină*?!

— Şi de ce aş face aşa ceva?

— Fiindcă i-ar face aşa o mare plăcere.

— Nu mă gândisem s-o dedic vreunei persoane anume.

— Păi, sigur că da — e tipic pentru tine, Charles. De ce să scapi un prilej de-a face o plăcere cuiva?!

Douăsprezece persoane luau parte la masa de prânz şi, cu toate că soţia mea şi gazda şi-au făcut un titlu de glorie din a spune că se aflau acolo în onoarea mea, era limpede ca bună ziua că jumătate dintre cei de faţă nu ştiau de expoziţia mea şi veniseră numai pentru că fuseseră invitaţi şi nu aveau nimic altceva în program. De-a lungul

[1] În 1936, nu exista nici o familie Clarence cu sânge regal. Ultimul duce de Clarence, care ar fi putut ajunge rege în 1910, murise în 1892.

întregii mese, nu s-a vorbit, fără întrerupere, decât despre doamna Simpson[1], dar după aceea, toată lumea — sau aproape toată — ne-a însoțit înapoi la galerie.

Ora de după prânz a fost cea mai aglomerată dintre toate. Erau de față reprezentanți ai Galeriei Tate, ai Legatului Chantrey, ai Fondului Național pentru Colecțiile de Artă, cu toții promițând să revină cât mai curând posibil însoțiți de colegi și rezervându-și, până atunci, anumite pânze pe care să le studieze ulterior mai în amănunt. Cel mai influent dintre critici, care în trecut mă desființase din câteva comentarii tendențioase, mi-a aruncat o privire scrutătoare de sub borul moale al pălăriei și de peste fularul de lână, m-a luat de braț și mi-a spus:

— Știam eu c-aveți talent. L-am văzut în germene. L-am așteptat să iasă la iveală.

De pe buzele unora în ton cu moda și ale altora împotriva ei, am auzit în egală măsură vorbe de prețuire.

— Dacă mi s-ar fi cerut să-mi dau cu presupusul, spunea cineva, cred că ultimul la care m-aș fi gândit ar fi fost Ryder. Sunt atât de pline de virilitate, atât de pasionale.

Tuturor li se părea că descopereau câte ceva nou. Nu la fel se întâmplase la ultima mea expoziție, care avusese loc în exact aceleași săli, cu puțin timp înainte de plecarea mea în străinătate. Atunci, nota dominantă fusese una de inconfundabilă plictiseală. Atunci se vorbise mai puțin despre mine și mai mult despre casele din picturile mele, se spuseseră anecdote despre stăpânii lor. Mi-am adus aminte că tocmai femeia care acum aplauda virilitatea

[1] Este vorba despre Wallis Warfield Simpson (1896–1986), o americancă divorțată de două ori, de care se îndrăgostise regele Eduard al VIII-lea. În anul 1936, când se petrec evenimentele descrise în carte, criza constituțională ajunsese la apogeu. Regele, care urcase pe tron în ianuarie, ținea să se însoare cu ea cu orice preț, dar s-a lovit de opoziția fermă a societății civile, prin intermediul Guvernului, și a Bisericii Anglicane, care au refuzat s-o accepte în postura de regină a Marii Britanii. Regele a abdicat în decembrie, s-a căsătorit cu Wallis Simpson în 1937 și împreună au trăit în exil tot restul vieții.

şi pasiunea din lucrările mele spusese atunci, aflându-se foarte aproape de mine, despre una dintre pânzele pentru care trudisem din greu, că era „atât de facilă".

Expoziția de atunci mi-o aminteam şi din alt motiv: avusese loc tocmai în săptămâna în care eu descoperisem adulterul soției mele. Şi atunci, ca şi acum, se dovedise o gazdă neobosită şi o auzisem spunând: „Ori de câte ori văd ceva frumos în ziua de astăzi — vreo clădire, vreun peisaj —, îmi spun, în sinea mea: «Aici e mâna lui Charles». Prin ochii lui le văd pe toate. Pentru mine, *el* este Anglia."

Chiar o auzisem spunând aşa ceva; îşi făcuse un obicei din a spune asemenea lucruri. Toată viața noastră conjugală, de nenumărate ori simțisem cum mi se chirceau măruntaiele în mine la tot ce putea să debiteze. Dar în ziua aceea, în galerie, o auzisem şi rămăsesem indiferent, aşa încât realizasem dintr-odată că nu mai avea nici o putere asupra mea; eram liber; pasul acela secret şi stingher pe-alături al ei însemnase emanciparea mea; coarnele pe care mi le pusese mă transformaseră în stăpân al pădurii.

La sfârşitul zilei, soția mea mi-a spus:

— Dragule, trebuie să plec. Fantastic succes a fost, nu-i aşa? Mă gândesc eu la ceva ce-aş putea să le spun celor de-acasă, dar îmi pare rău c-a trebuit să se-ntâmple chiar aşa.

Aha, ştie deci, m-am gândit eu. Îi merge mintea. Şi-a pus nasul în pământ, de la prânz încoace, şi-a luat urma.

Am lăsat-o pe ea să plece prima şi mă pregăteam să fac şi eu acelaşi lucru — sălile practic se goliseră —, când am auzit, la bariera turnantă de la intrare, o voce pe care n-o mai auzisem de foarte mulți ani, o bâlbâială autoindusă de neuitat, o retorică a reproşului în cadență alertă.

— Nu, *nu* mi-am luat la mine invitația. Nici măcar nu ştiu dacă am primit vreo invitație; nu caut să mă bag pe sub pielea Doamnei Celia; nu vreau să-mi apară fotografia în *Tatler*; n-am venit ca să mă dau în spectacol. Am venit să *văd* picturile. Poate nu v-ați dat seama,

dar sunt expuse nişte picturi aici. Nu ştiu cum se face, dar mă interesează *pictorul* — dacă vă spune ceva cuvântul acesta.

— Antoine, am zis eu, haide înăuntru.

— Dragul meu, este aici o go-go-gorgonă, care crede c-am venit să fo-fo-forţez intrarea. Abia ieri am ajuns la Londra şi am auzit întâmplător, în timpul prânzului, că-ţi deschizi o expoziţie, aşa c-am venit într-un suflet să-mi prezint omagiile la locul de-nchinăciune. Ce zici, m-am schimbat? M-ai fi recunoscut? Ia zi, unde-ţi sunt picturile? Dă-mi voie să ţi le explic.

Anthony Blanche nu se schimbase de când îl văzusem ultima oară; ba chiar, nu se schimbase de când îl văzusem pentru prima oară. S-a repezit brusc, de parc-ar fi alunecat peste toată încăperea, până la pânza cea mai reprezentativă — un peisaj de junglă —, s-a oprit pentru o clipă, şi-a lăsat capul într-o parte ca un câine terier priceput, apoi m-a întrebat:

— Unde-ai găsit, dragul meu Charles, acest colţ de verdeaţă somptuos? Ce este, colţul vreunei sere din Tr-Tr-Trent sau din Tr-Tr-tring[1]? Ce bogătaş dezmăţat a modelat frunzişurile-astea numai de dragul tău?

Apoi a făcut un tur al celor două încăperi; o dată sau de două ori a oftat profund, altminteri a rămas tăcut. Când a terminat, a oftat din nou, mai adânc decât până atunci, şi mi-a spus:

— Ceea ce-mi spun ele, dragul meu, este că tu eşti îndrăgostit şi fericit. Asta-i toată explicaţia, nu-i aşa? — sau aproape toată.

— Sunt chiar atât de rele?! — la care Anthony şi-a coborât glasul până la nivelul unei şoapte pătrunzătoare:

— Dragul meu, hai să nu scoatem la lumină mica ta impostură în faţa tuturor acestor oameni simpli şi cinstiţi — şi s-a uitat cu un

[1] Trent Park era denumirea unui domeniu vast, pe care Sir Philip Sassoon (1888–1939) întreţinea o grădină botanică şi una zoologică mai degrabă exotice; astăzi, face parte din campusul universităţii din Middlesex. Tring este denumirea unui orăşel rezidenţial din Hertfordshire, bastion al clasei de mijloc, unde se afla o staţiune de odihnă.

aer conspirativ la ultimele rămăşiţe ale publicului dinainte —, să nu le stricăm plăcerea nevinovată. Noi ştim, adică tu şi cu mine, că toată povestea nu e decât o cu-cu-cumplită go-go-gogoriţă. Hai să plecăm, până nu-i ofensăm pe adevăraţii cunoscători. Cunosc un băruleţ bizăruţ nu departe de-aici. Hai să mergem acolo şi să vorbim despre celelalte cu-cu-cuceriri ale tale.

Mi-a trebuit această voce din trecutul meu, care să mă trezească: toată ziua nu auzisem decât aceleaşi pălăvrăgeli fără discernământ, dar laudative, care acţionaseră asupra mea ca o succesiune de panouri de reclamă, înşirate de-a lungul unei şosele, printre plopi, milă după milă, recomandându-ţi să te opreşti la cutare hotel nou construit, încât la capătul drumului, când ajungi la destinaţie, anchilozat şi prăfuit, ţi se pare inevitabil să intri pe poarta peste care tronează aceeaşi denumire care la început ţi s-a părut plictisitoare, apoi enervantă, dar, în cele din urmă, a devenit parte integrantă din starea ta de extenuare.

Anthony m-a condus, de la galerie, pe o străduţă lăturalnică, până la o uşă flancată de o agenţie de ştiri şi o farmacie, amândouă de proastă reputaţie, pe care scria cu vopsea: CLUBUL GROTA ALBASTRĂ. *Exclusiv membrii.*

— Nu-i tocmai anturajul tău, scumpule, dar al meu este, pot să te asigur. La urma urmei, toată ziua numai în anturajul tău ai stat.

M-a condus pe nişte scări în jos, de la mirosul de pisici la mirosul de gin combinat cu chiştoace dė ţigări şi la sunetul unui aparat de radio.

— Adresa mi-a dat-o un bătrân jegos de la *Bœuf sur le Toit*[1]. Îi sunt mai mult decât recunoscător. Eu am lipsit foarte mult din Anglia şi cârciumioarele simpatice de felul acesta se schimbă foarte

[1] Textual: „Boul-pe-acoperiş" (fr.) — denumirea unui club de noapte parizian, deschis la puţin timp după premiera, în 1920, a unui balet cu acelaşi titlu, inspirat după un cântec popular brazilian, de Darius Milhaud (1892–1974).

repede. M-am înfăţişat aici pentru prima dată abia ieri-seară şi deja mă simt *chiar* ca acasă. Bună seara, Cyril.

— Iete, Toni, te-ai şi întors?! a zis tinerelul din spatele barului.

— Ne luăm băuturile şi ne-aşezăm într-un colţ. Nu trebuie să uiţi, dragul meu, că *tu* eşti la fel de ieşit din comun aici — şi de nefiresc, dacă-mi dai voie să-ţi spun, scumpule —, cum aş fi *eu* la Bratt.

Localul era vopsit în culoarea cobaltului; şi podeaua era acoperită cu linoleum în culoarea cobaltului. Peşti din hârtie argintie şi aurie fuseseră lipiţi aleatoriu pe tavan şi pereţi. Şase tineri beau şi se jucau la maşinăriile cu monede; un bărbat mai în vârstă, spilcuit şi cu figură de beţivan, părea să fie mai-mare peste ei; la maşina cu gumă de mestecat cu fructe s-a iscat puţină hărmălaie; după care, unul dintre tinerii aceia s-a apropiat de noi şi a întrebat:

— Oare prietenul tău are chef de-o rumbă?!

— Nu, Tom, *nu* are chef, iar eu nu fac cinste cu băutură; nu acum, în tot cazul... Băiatul ăsta e foarte necuviincios, dragul meu, un adevărat scormonitor după aur.

— Aşa, am zis eu, mimând o detaşare pe care nici pe departe n-o simţeam în acea vizuină, şi ce-ai mai făcut în toţi anii ăştia?

— Dragul meu, despre ce-am venit noi aici să vorbim? — despre ce-ai mai făcut *tu*. Te-am urmărit îndeaproape, scumpule. Eu sunt un bătrân lup singuratic şi fidel şi-am stat cu ochii pe tine.

În timp ce-mi vorbea, tot barul, cu barmanul, cu mobila de rafie albastră, cu maşinăriile de jocuri, cu aparatul de radio, cu perechea de băieţi care dansau pe podeaua gudronată, cu ceilalţi tineri care se hlizeau în jurul maşinăriilor cu monede, bărbatul mai bătrâior şi cu venele ieşite în relief, îmbrăcat cu ştaif, care stătea şi bea în colţul de vizavi de noi — altfel spus, toată acea speluncă sordidă şi secretoasă pălea în ochii mei, care parc-aş fi fost iarăşi la Oxford şi mă uitam peste pajiştea cu verdeaţă de la Christ Church, printr-o fereastră gotică în stil Ruskin.

— Am fost la prima ta expoziţie, mi-a spus Anthony. Am găsit-o... şarmantă. Era un interior acolo, de la Reşedinţa

Marchmain, foarte englezesc, foarte corect, dar şi absolut delicios. Mi-am spus: „Charles a realizat ceva; nu e tot ce va face, nu e tot ce poate face, dar este ceva."

Încă de pe-atunci, dragul meu, mi-am pus anumite întrebări. Mi s-a părut că era ceva parcă prea *de domn* în pictura ta. Nu trebuie să uiţi că eu nu sunt englez; nu reuşesc să pricep strădania asta zeloasă de a fi bine-crescut. Snobismul englezesc mi se pare şi mai macabru decât morala englezească. Şi totuşi, mi-am spus în sinea mea: „Charles a realizat ceva delicios. Oare ce va mai face în continuare?"

Pe urmă, am văzut volumul acela foarte frumos al tău — *Arhitectura sătească şi provincială*-i zicea, parcă? O carte pe cinste, dragul meu — şi ce-am descoperit în ea? Tot şarm. „Nu prea-i pe gustul meu", m-am gândit; „prea englezească." Pe gustul meu sunt mai degrabă lucrurile cu sare şi piper, după cum ştii, nu ce se petrece la umbra cedrilor, nu sendvişul cu castravete, nu cana de argint cu frişcă, nu tânăra englezoaică înţolită în nu ştiu ce pun pe ele tinerele englezoaice când joacă tenis — nu aşa ceva, nu Jane Austen şi *nu* mi-mi-micuţa domnişoară Mi-Mi-Mitford[1]. Atunci, ca să fiu sincer, dragul meu Charles, m-ai adus la disperare. „Eu sunt un bătrân *da-da-dago*[2] degenerat", mi-am spus, „iar Charles — vorbesc despre pictura ta, scumpule — este precum fata decanului îmbrăcată-n muselină cu flori."

Aşa încât poţi să-ţi închipui cât de incitat am fost astăzi la prânz. Numai despre tine vorbea toată lumea. Eram în vizită la o prietenă de-a mamei mele, o anume doamnă Stuyvesant Oglander — o prietenă de-a ta, dragul meu. Vai, ce hoaşcă! Nu e deloc genul de înaltă societate, prin care mi-am închipuit că te-nvârţi. Chiar şi-aşa, cu toţii fuseseră la expoziţia ta, în schimb vorbeau despre *tine*, despre cum

[1] Este vorba despre Mary Russell Mitford (1787–1855), autoarea cărţii *Our Village* (Satul nostru —1824), o suită de schiţe despre viaţa rustică britanică.

[2] Termen disprețuitor (rostirea englezească stâlcită a numelui personal *Diego*), care desemnează o persoană de origine hispanică.

ţi-ai luat lumea-n cap, dragul meu, cum ai plecat la tropice, cum ai devenit un Gauguin, un Rimbaud. Îţi închipui că mi-a sărit din loc inima bătrână.

Ziceau: „Biata Celia, după tot ce-a făcut pentru el." — „Tot ce-a realizat i se datorează ei; păcat." — „Şi cu cine? Cu Julia. După felul în care s-a purtat în America." — „Tocmai când se întorcea la Rex." La care, eu am zis: „Dar tablourile? Spuneţi-mi despre *ele*." — „Ei, da, tablourile", mi s-a spus. „Foarte ciudate sunt." — „Nu seamănă câtuşi de puţin cu stilul lui obişnuit." — „Foarte pline de forţă." — „Absolut barbare." — „Mie mi se par de-a dreptul nesănătoase", a zis doamna Stuyvesant Oglander.

Dragul meu, nici nu mai puteam să stau liniştit pe scaunul meu. Îmi venea s-o şterg din casă chiar atunci, să sar într-un taxi şi să-i spun şoferului: „Du-mă la picturile nesănătoase ale lui Charles." În fine, am fost, dar, imediat după prânz, galeria gemea de femei la fel de absurde ca şi pălăriile pe care le purtau şi pe care ar fi trebuit să fie obligate să le *mănânce*, aşa că m-am odihnit puţin — m-am odihnit aici, cu Cyril, cu Tom şi cu-aceşti băieţi obraznici. După care, m-am întors la ora cu totul nepotrivită cinci — ca pe ace, dragul meu. Şi ce-am găsit? Am găsit, scumpule, o farsă — foarte răutăcioasă şi foarte reuşită. Mi-am adus aminte cum îi plăcea dragului de Sebastian să se îmbrace de gală, cu favoriţi falşi. Am găsit şarm din nou, dragul meu, pur şi simplu şarm cremos englezesc — n-avea gură să strige.

— Ai perfectă dreptate, i-am spus eu.

— Bineînţeles c-am dreptate, scumpule. Dreptate am avut şi cu ani în urmă — cu mai mulţi ani, dacă-mi dai voie să spun, decât arătăm şi tu, şi eu —, când te-am *prevenit*. Te-am scos la cină, ca să te previn în legătură cu şarmul. Te-am prevenit în mod expres şi cu multe amănunte în legătură cu familia Flyte. Şarmul este marea plagă englezească. Şi nu trăieşte pe nicăieri altundeva, numai pe insulele acestea umede. Spurcă şi omoară tot ce atinge. Omoară iubirea; omoară arta; şi tare mă tem, dragul meu Charles, că te-a omorât şi pe *tine*.

Tânărul pe nume Tom s-a apropiat iarăşi de noi.

— Nu fi răutăcios, Toni; ia-mi ceva de băut.

Eu mi-am adus aminte c-aveam tren şi l-am lăsat pe Anthony în compania lui.

În timp ce stăteam pe peron, la uşa vagonului-restaurant, am văzut bagajul meu şi pe cel al Juliei trecând pe lângă mine şi pe camerista cu mutră acră a Juliei călcând apăsat alături de hamal. Uşile vagoanelor începuseră deja să se închidă[1] când a sosit Julia, fără să se grăbească, şi s-a aşezat la locul ei, în faţa mea. Luasem o masă de două persoane. Era un tren foarte convenabil; aveam la dispoziţie o jumătate de oră înaintea cinei şi o jumătate de oră după ea; mai mult decât atât, în loc să schimbăm trenul cu cel care o lua pe linia secundară, aşa cum se proceda pe vremea Doamnei Marchmain, eram luaţi cu automobilul direct de la punctul de joncţiune. Era deja întuneric la ora la care am ieşit din gara Paddington şi puzderia de lumini ale oraşului s-au rărit, rămânând câteva, ici şi colo, în suburbii, şi nici una în bezna de pe câmpuri.

— Parcă sunt zile-ntregi de când nu te-am văzut, am zis eu.

— Şase ore; şi ieri am stat împreună toată ziua. Arăţi epuizat.

— A fost o zi de coşmar — aglomeraţie, critici, familia Clarence, masa de prânz la Margot, încheiată cu o jumătate de oră de tocat mărunt şi raţional picturile mele într-un bar de zâne... Celia mă tem că ştie despre noi.

— Păi, oricum ar fi aflat, odată şi-odată.

— S-ar zice că toată lumea ştie. Prietenul meu zână nici nu venise bine la Londra de douăzeci şi patru de ore, când a şi aflat.

— Naiba să ia pe toată lumea.

— Şi cu alde Rex cum rămâne?

— Rex nu face parte din toată lumea, a zis Julia. El, pur şi simplu, nu există.

---

[1] Vagoanele de tren aveau pe atunci, în afară de uşa dinspre culoarul vagonului, câte o uşă la fiecare compartiment, prin care se putea urca direct de pe peron.

Cuțitele și furculițele zdroncăneau pe masă în timp ce trenul gonea prin beznă; cerculețele de gin și vermut din pahare se lungeau și se făceau ovale, se contractau din nou, după cum se legăna vagonul, atingea buzele paharelor, reveneau la orizontală, fără să se verse nici un strop; ziua respectivă rămânea în urmă. Julia și-a scos pălăria și a azvârlit-o în plasa de deasupra ei, apoi și-a scuturat părul negru ca noaptea, cu un oftat de ușurare — oftat care s-ar fi potrivit mai bine pe pernă, în timp ce lumina focului pălea, cu fereastra dormitorului deschisă către stele și către șopotul copacilor dezgoliți.

— E minunat să te vedem din nou, Charles. Ca-n vremurile bune.

Care vremuri bune?! m-am gândit eu.

Rex, care trecuse de patruzeci de ani, se făcuse voinic și roșu la față; își pierduse accentul canadian și căpătase, în schimb, acel ton răgușit și zgomotos, care le era comun tuturor prietenilor lui, ca și cum vocile lor s-ar fi chinuit întruna să se facă auzite pe deasupra vacarmului unei mulțimi, ca și cum, odată lăsată în urmă tinerețea, nici unul dintre ei n-ar mai avut vreme s-aștepte momentul oportun pentru a vorbi, n-ar mai avut vreme s-asculte sau să răspundă, ci doar să râdă — un râs din gâtlej, fără pic de umor, dar care constituie moneda curentă a bunăvoinței.

Șase prieteni de felul acesta se găseau în Holul cu Tapiserii: politicieni, „tineri conservatori" trecuți de patruzeci de ani, cu părul deja rărit și tensiunea crescută; un socialist provenit din minele de cărbuni, care deja prinsese accentele aparte ale celorlalți, căruia i se fărâmițau trabucurile între buze, căruia-i tremura mâna când își turna băutura în pahar; un gazetar obsedat, singurul care stătea într-un colț, tăcut, și tânjea după singura femeie din tot grupul; un finanțist mai în vârstă decât restul celor de față și, probabil, mai bogat, după cum îl tratau ceilalți; și o femeie căreia-i spuneau „Grizel", o pacoste care le știa pe toate și de care toți, în sinea lor, se cam temeau.

Şi de Julia se temeau cu toţii, inclusiv Grizel. Ea i-a salutat pe toţi şi s-a scuzat că nu fusese de faţă ca să-i întâmpine, cu un simţ al convenienţelor care i-a lăsat pe toţi fără grai în prima clipă; după care, a venit şi s-a aşezat alături de mine lângă foc, iar caruselul discuţiilor a fost reluat şi a început să ne bubuie amândurora în urechi.

— Ba bine că nu — poate să se-nsoare cu ea şi s-o facă regină de mâine.

— Noi ne-am risipit şansa în octombrie. De ce n-am trimis flota italiană la fundul aşa-zisei *Mare Nostrum*?! De ce n-am aruncat La Spezia în aer?! De ce n-am debarcat în Pantelleria?![1]

— Franco nu e nimic altceva, decât un agent al nemţilor. Au încercat să-l infiltreze acolo, ca să pregătească baze aeriene, de unde să poată ei să bombardeze Franţa. Oricum, păcăleala asta a fost dată pe faţă.

— Ar consolida monarhia cum n-a mai fost nici pe vremea Tudorilor. Populaţia este alături de el.

— Presa este alături de el.

— Eu sunt alături de el.

— Îi mai pasă cuiva de divorţ astăzi? Poate câtorva fete bătrâne, care oricum nu sunt măritate, nu?

— Dacă-şi pune mintea cu toţi boşorogii ăia, or să se risipească toţi ca nişte... ca nişte...[2]

— De ce n-am închis noi Suezul?! De ce n-am bombardat Roma?!

— N-ar fi fost nevoie. O singură subliniere fermă...

— Un singur discurs ferm...

---

[1] *Mare Nostrum* („Marea Noastră" — lat.): denumire dată Mării Mediterane pe vremea Imperiului Roman, ale cărui teritorii o înconjurau complet, şi pe vremea regimului fascist al lui Mussolini, care pretindea că reconstituia imperiul; *La Spezia*: port italian situat între Genova şi Pisa, unde se afla principala bază navală italiană; *Pantelleria*: insulă italiană de la nord-vest de Malta.

[2] În realitate, regele Eduard al VIII-lea nu s-a bucurat de o poziţie chiar atât de puternică, pentru că mulţi n-au văzut cu ochi buni faptul că era gata să renunţe la îndatoririle sale monarhice, pentru o femeie.

— O singură confruntare.

— Oricum, Franco precis c-o s-o şteargă înapoi în Maroc, de unde-a venit. M-am întâlnit azi c-un tip care tocmai venise de la Barcelona...

— ...Tip care tocmai venise de la Fort Belvedere[1]...

— ...Tip care tocmai venise de la Palazzo Venezia[2]...

— Nu vrem altceva decât o confruntare.

— O confruntare cu Baldwin[3].

— O confruntare cu Hitler.

— O confruntare cu vechea gardă.

— ...C-am trăit să-mi văd ţara, ţara lui Clive şi-a lui Nelson...

— ...Ţara *mea* a lui Hawkins şi Drake.

— ...Ţara *mea* a lui Palmerston...

— Vrei, te rog foarte mult, să fii atât de amabil şi să nu mai faci treaba asta?! i-a spus Grizel jurnalistului, care încercase, cam afumat cum era, să-i sucească încheietura mâinii. Nu ştiu de ce, dar nu-mi place.

— Stau şi mă-ntreb, i-am spus eu Juliei, ce este mai oribil: Arta şi Moda pe gustul Celiei, sau Politica şi Banii pe gustul lui Rex?

— De ce ne facem griji pentru ei?

— Vai, draga mea, de ce oare dragostea mă face să urăsc pe toată lumea?! Ideea este să aibă exact efectul contrar. Mă simt ca şi cum toată omenirea, plus Dumnezeu, ar conspira împotriva noastră.

— Păi, asta şi face, conspiră.

— Dar noi avem fericirea noastră, în ciuda tuturor; aici şi acum, ne-am luat-o în posesiune. Nu ne poate nimeni atinge, nu-i aşa?

---

[1] Reşedinţa lui Eduard al VIII-lea, de lângă Windsor.

[2] Palat renascentist din secolul al XV-lea, reşedinţa comună a ambasadorului Republicii Veneţiene şi a unui cardinal veneţian, preluat de Mussolini şi transformat în cartierul său general, din al cărui balcon se adresa mulţimii.

[3] Stanley Baldwin (1867–1947), prim-ministru al Marii Britanii între 1935 şi 1937, principalul oponent al regelui Eduard al VIII-lea, pe care l-a obligat să aleagă: fie renunţa la Wallis Simpson, fie abdica.

— În seara asta, nu; acum, nu.

— Şi-n alte câte nopţi nu?!

Capitolul trei

— Mai ţii minte, m-a întrebat Julia în seara liniştită, parfumată de florile de tei — mai ţii minte furtuna?

— Porţile de bronz care se izbeau.

— Trandafirii în celofan.

— Bărbatul care a dat petrecerea de „mai bună cunoaştere" şi pe care nu l-a mai văzut nimeni după aceea.

— Mai ţii minte cum a ieşit soarele în ultima noastră seară, exact la fel cum a ieşit şi astăzi?

Fusese o după-amiază cu nori joşi, care lăsaseră averse de vară, uneori atât de întunecată, încât mă opream din lucru şi o trezeam şi pe Julia din cvasitransa în care-mi poza — dar de câte ori nu-mi pozase; nu mă mai săturam s-o pictez, găsindu-i, de fiecare dată, o nouă bogăţie şi delicateţe —, până când, văzând aşa, ne duseserăm din vreme să ne facem baia şi să ne îmbrăcăm de cină, iar apoi, la coborâre, când mai era o singură jumătate de oră de lumină de zi, descoperiserăm o lume schimbată: soarele se arătase la faţă şi, din toată vântoasa, nu mai rămăsese decât o adiere uşoară, care scutura blând inflorescenţele teilor şi le ducea cu ea parfumul împrospătat de ploile recente, făcându-l una cu izul dulce emanat de gardul viu şi cu pietrele pe cale de a se usca. Umbra obeliscului măsura terasa.

Adusesem două perne de grădină din oficiul de sub coloane şi le depusesem pe marginea fântânii. Pe ele stătea Julia şi-mi poza, îmbrăcată cu o tunică strâmtă pe corp, aurie, şi o rochie albă, cu o mână în apă, rotind leneşă un inel cu smarald, ca să prindă o rază ca

de foc a soarelui-apune; animalele cioplite se cățărau unele peste altele deasupra capului ei negru, într-un morman de mușchi verde, piatră lucioasă și umbre adânci, iar apele scânteiau de jur împrejurul lor, pleoscăiau și se spărgeau într-o sumedenie de boabe colorate ca focul.

— Atât de multe aduceri-aminte, a zis ea.

— Câte zile s-au adunat de-atunci, în care nu ne-am văzut; o sută să fi fost, ce crezi?

— Nu chiar atât de multe.

— Două Crăciunuri, adică tot atâtea incursiuni anuale sinistre în lumea convenienţelor. La Boughton, în casa familiei mele, casa vărului meu Jasper — cu ce amintiri triste din copilărie am revăzut coridoarele de-acolo, placate cu pin răşinos, şi pereţii atinşi de igrasie! Câte reproşuri nu ne-am făcut, eu şi tatăl meu, în timp ce ne-apropiam, cot la cot, în automobilul Humber al unchiului meu, de aleea plantată cu *wellingtonii*[1], ştiind că la capătul ei aveam să dăm peste unchiul meu, peste mătuşa mea, peste mătuşa mea Philippa, vărul Jasper şi, de câţiva ani încoace, şi de soţia şi de copiii lui Jasper; şi, pe lângă ei, poate sosiţi deja, poate aşteptaţi în orice moment, soţia şi copiii mei. Acest sacrificiu anual ne unea; pe sub frunzele de laur şi smocurile de vâsc, lângă bradul tăiat, printre jocurile de salon îndeplinite ca nişte ritualuri, bând cremă de whisky şi mâncând prune de Carlsbad, ascultând corul satului care cânta în galeria menestrelilor, placată şi ea cu pin răşinos, printre hârtiile de cadouri cu model de conuri de brad, legat cu şnur auriu, ea şi cu mine eram acceptaţi ca soţ şi soţie, indiferent cât de urâte erau zvonurile care circulaseră în cursul anului care se încheia.

[1] Specie de arbori denumită *Wellingtonia gigantea* în Marea Britanie de către botanistul englez John Lindley, în onoarea Ducelui de Wellington. Din 1939, li s-a generalizat denumirea ştiinţifică de *Sequoiadendron giganteum*, preluând apelativul folosit în America, fiindcă pot creşte până la 100 de metri înălţime. Totuşi, cei plantaţi în Marea Britanie vor ajunge la deplină maturitate abia peste câteva sute de ani.

„Trebuie să menținem aparențele, oricât de mult ne-ar costa pe noi, de dragul copiilor", zicea soția mea. Da, două Crăciunuri... Și cele trei zile de plăcere pură, înainte să vin la Capri după tine.

— Prima noastră vară împreună.

— Mai ții minte cum am rătăcit prin Napoli, apoi te-am urmat, și cum ne-am aranjat să ne-ntâlnim pe cărarea care ducea pe deal în sus, și cum a căzut totul baltă?

— Eu m-am întors la vilă și am zis: „Papà, cine crezi c-a venit la hotel?!", iar el a zis: „Charles Ryder, mă gândesc eu." La care, eu am zis: „Dar de ce te gândești tocmai la el?!", iar Papà mi-a întors-o: „Cara s-a-ntors de la Paris cu vestea că tu și cu el sunteți nedespărțiți. Pare să aibă o aplecare față de copiii mei. Oricum, adu-l aici. Presupun c-avem destul spațiu."

— Și când ai avut gălbinare și nu mi-ai dat voie să vin să te văd.

— Și când am făcut gripă, iar ție ți-a fost frică să vii.

— Nenumăratele vizite în colegiul lui Rex.

— Și Săptămâna Încoronării[1], când ai părăsit Londra în grabă. Misiunea de bunăvoință pe lângă socrul tău. Când te-ai dus la Oxford să pictezi tabloul care nu le-a plăcut. Ei, da, chiar c-au fost o sută de zile.

— O sută de zile irosite din doi ani și un pic... N-a fost zi în care să nu fii prezentă în inima mea; n-a fost zi de răceală, sau de neîncredere, sau de dezamăgire.

— Nimic de felul acesta.

Apoi am rămas tăcuți; numai păsările au continuat să vorbească într-o sumedenie de glasuri limpezi de prin frunzișurile teilor; numai apele mai vorbeau printre stâncile lor cioplite.

Julia mi-a luat batista din buzunarul de piept și și-a șters mâna; pe urmă, și-a aprins o țigară. Mie-mi era teamă să rup vraja amintirilor,

---

[1] Succedându-i la tron fratelui său, Eduard al VIII-lea, care a abdicat, Ducele de York, viitorul rege George al VI-lea (1936–1952), a preluat, pur și simplu, aranjamentele de încoronare oficială, care au avut loc, așa cum fusese stabilit, pe 12 mai 1937.

dar acum, pentru o dată, gândurile noastre n-au ținut pasul unele cu altele, de vreme ce, într-un târziu, când a vorbit din nou, Julia mi-a spus:

— Și câte încă?! Alte o sută?

— O viață-ntreagă.

— Vreau să fiu măritată cu tine, Charles.

— Într-o zi; de ce acum?

— Din cauza războiului, a zis ea. Anul ăsta, la anul, într-un viitor apropiat. Îmi doresc o zi sau două cu tine, de pace adevărată.

— Dar asta nu-i pace?!

Soarele coborâse de-acum până la conturul pădurilor de dincolo de vale; toată coama de pe partea cealaltă era deja în penumbră, dar lacurile de mai jos de noi parcă luaseră foc; lumina se făcea tot mai puternică și mai splendidă, pe măsură ce se apropia de stingere, întinzând umbre lungi de-a curmezișul pajiștii, inundând suprafețele vaste de piatră ale clădirii, înflăcărând ferestrele, răsfrângându-se de cornișe, de colonadă și de cupolă, smulgând tot ce însemna dulceață ascunsă a culorii și parfumului din pământ, din piatră și din verdeață, glorificând capul și umerii femeii de lângă mine.

— Ce-nțelegi tu prin pace, dacă nu asta?!

— Mult mai multe — după care, pe un ton sec și la obiect, a detaliat: Căsătoria nu este ceva ce putem face când ni se năzare nouă. E nevoie de un divorț — de fapt, de două divorțuri. Trebuie să ne facem planuri.

— Război, divorțuri, planuri... într-o seară cum e asta.

— Uneori, a zis Julia, am senzația că trecutul și viitorul apasă atât de tare fiecare din partea lui, încât nu-i mai lasă nici un loc prezentului.

Apoi a venit Wilcox pe scări în jos, îndreptându-se parcă spre soare-apune, ca să ne comunice că era gata cina.

Jaluzelele erau ridicate, perdelele trase, lumânările aprinse — totul în Salonul cu Picturi.

— Ia uite, sunt puse trei tacâmuri la masă.

— Lord Brideshead a sosit acum o jumătate de oră, Doamna mea. Şi a trimis un mesaj, în care vă roagă să nu-l aşteptaţi cu cina, pentru că s-ar putea să întârzie puţin.

— Parc-ar fi trecut luni de zile de când a fost aici ultima oară, a zis Julia. Ce-o fi făcând, *oare*, la Londra?!

Adeseori, acesta era un subiect de speculaţie între noi, care dădea ocazia multor fantezii, pentru că Bridey era un adevărat mister, o fiinţă subpământeană, o vietate cu botul tare, care scurma şi hiberna şi care se ferea de lumină. În toţi anii lui de viaţă adultă, fusese un om complet inactiv; toate discuţiile despre cum ar fi intrat el în armată, în Parlament sau într-o mănăstire nu se concretizaseră în nimic. Singura lui realizare, despre care se ştia cu certitudine — şi asta pentru că, într-un sezon sărac în ştiri, făcuse obiectul unui articol de gazetă intitulat „Plăcere neobişnuită a unui pair" —, fusese o colecţie de cutii de chibrituri, pe care şi le ţinea fixate pe panouri şi etichetate şi care-i ocupau an de an un spaţiu din ce în ce mai mare în căsuţa lui de la Westminster. La început, se arătase ruşinat de notorietatea pe care i-o provocase ziarul, dar apoi se declarase foarte mulţumit, pentru că, în felul acesta, i se oferise posibilitatea să ia legătura cu alţi colecţionari din toate colţurile lumii, cu care de-atunci coresponda şi făcea schimb de dubluri. În afară de asta, nimeni nu putea spune despre el dacă avea şi alte lucruri care să-l intereseze. Era, în continuare, co-maestru al clubului de vânătoare de la Marchmain, cu ai cărui membri ieşea să vâneze conştiincios în cele două zile pe săptămână, dacă era acasă; niciodată nu vâna cu haita din vecini, care deţinea un teren mai bun. Nu avea o chemare adevărată pentru sport şi nu ieşise de mai mult de zece ori în sezonul respectiv; prieteni avea puţini; îşi vizita mătuşile; mergea la dineuri publice organizate în sprijinul intereselor catolice. La Brideshead, se achita de toate sarcinile locale inevitabile, aducând cu el pe podiumuri, la sărbători şi la şedinţele diverselor comitete un vag abur de stângăcie şi rezervă, tipic pentru el.

— La Wandsworth, a fost găsită o fată strangulată cu sârmă ghimpată săptămâna trecută, am zis eu, reînsufleţind o mai veche fantezie.

— Mâna lui Bridey trebuie să fi fost. Nu e cuminte.

Ne-aşezaserăm la masă de un sfert de oră, când a venit şi el — a intrat în cameră greoi, îmbrăcat cu jacheta de casă din catifea verde ca de sticlă, pe care şi-o păstra la Brideshead şi o purta mereu acolo. Avea treizeci şi opt de ani şi se făcuse masiv, chelise şi putea fi luat foarte bine ca având patruzeci şi cinci.

— Aha, numai voi doi, văd, a zis el; speram să-l găsesc şi pe Rex.

De multe ori mă-ntrebam ce părere-şi făcea despre mine şi despre faptul că eram întruna prezent; părea să mă accepte fără nici o curiozitate, ca şi cum aş fi fost de-al casei. De două ori în ultimii doi ani, mă luase prin surprindere cu ceva ce-ar fi putut trece drept gesturi de prietenie: de ultimul Crăciun, îmi trimisese o fotografie cu el însuşi în roba Cavalerilor de Malta şi, la scurt timp după aceea, mă întrebase dacă nu vroiam să-l însoţesc la cină la club. Ambele gesturi îşi avuseseră explicaţiile lor: căpătase prea multe exemplare din fotografia tipărită şi nu ştia ce-ar fi putut face cu toate; şi era mândru de clubul lui, o asociere curioasă de bărbaţi altminteri eminenţi în profesiunile lor, care se întâlneau o dată pe lună pentru o seară de caraghioslâcuri ceremonioase; fiecare-şi avea porecla lui acolo — Bridey, de pildă, era numit „Fratele Mai Mare" — şi câte o broşă proiectată special, asemănătoare unui ordin cavaleresc, care i-o simboliza; aveau nasturi cu însemnele clubului la veste şi un ritual complicat pentru prezentarea invitaţilor; după cină, se citea câte un referat şi se purtau discuţii spirituale. Exista o concurenţă vizibilă în a aduce invitaţi distinşi; cum Bridey avea prea puţini prieteni şi cum eu eram într-o măsură tolerabilă cunoscut, m-a invitat pe mine. Chiar şi la o serată atât de festivă, tot îmi simţeam gazda producând nişte uşoare vălurele magnetice de inadecvare socială şi creând, ca să zic aşa, un lăcuşor de stinghereală generală în jurul persoanei sale, pe care el însuşi plutea liniştit ca un buştean.

S-a aşezat la masă faţă în faţă cu mine şi şi-a aplecat capul cu creştetul dezgolit şi rozuliu deasupra farfuriei.

— Ia zi, Bridey, ce mai e nou?

— Adevărul este, a zis el, că am nişte noutăţi. Dar pot să mai aştepte.

— Spune-ne acum.

El a făcut o grimasă pe care eu am interpretat-o ca vrând să spună: „Nu de faţă cu servitorii", dar el, în schimb, a zis:

— Cum îţi mai merge pictatul, Charles?

— Care pictat?

— Ce ai acum în lucru, orice.

— Am început un desen cu Julia, dar astăzi, toată ziua, lumina ne-a jucat feste.

— Cu Julia?! Credeam c-ai mai desenat-o până acum. Presupun că înseamnă o schimbare după clădiri şi că-i mult mai greu.

Discuţia cu el era plină de pauze lungi, în decursul cărora mintea lui parcă înlemnea; de fiecare dată, te aducea înapoi, vorbind brusc, exact în punctul în care se oprise el. Atunci, după ce trecuse cel puţin un minut, a zis:

— E plină lumea de tot felul de subiecte.

— Asta aşa e, Bridey.

— Dac-aş fi eu pictor, a zis el, aş alege un subiect cu totul diferit de fiecare dată; subiecte care să conţină acţiune din plin, de pildă...

Şi iar a făcut o pauză, în răstimpul căreia m-am întrebat ce urma să spună: „Scoţianul Zburător"[1]? „Asaltul Brigăzii de Infanterie Uşoară"[2]? „Regata de la Henley"? Dar el m-a şi luat prin surprindere când a zis:

— ... din *Macbeth*.

---

[1] Denumire dată unui tren expres — de fapt, locomotivei acestuia —, care a făcut legătura între Londra şi Edinburgh timp de mai bine de patru decenii.

[2] Episod al bătăliei de la Balaclava (1854), din timpul Războiului Crimeei, în care o trupă eroică, dar prost condusă, a luat cu asalt poziţiile ruseşti inexpugnabile. Numai 200 din cei 700 de militari s-au întors vii, toţi răniţi.

Ideea că Bridey ar fi putut picta scene de acțiune părea un fel de supremă elucubrație; el era de obicei elucubrant, dar niciodată nu mergea până la absurd. Reușea să dea impresia de demnitate prin faptul că era rezervat și fără vârstă; încă mai era pe jumătate copil și deja era pe jumătate veteran; nu părea să pâlpâie înăuntrul lui nici o scânteie de trăire contemporană; dovedea un soi de principialitate și de impermeabilitate brute, o indiferență față de lumea din jurul său, care impuneau respect. Chiar dacă râdeam de el frecvent, niciodată nu reușea să se facă ridicol în mod absolut; uneori, se dovedea chiar înfricoșător.

Stăteam de vorbă despre ce mai era nou prin Europa Centrală[1], când Bridey, întrerupând brusc discuția pe un subiect atât de arid, a întrebat:

— Unde sunt bijuteriile rămase de la Mami?

— Asta a fost a ei, a zis Julia. Și asta. Cordelia și cu mine ne-am împărțit toate obiectele ei personale. Bijuteriile de familie au fost depuse la bancă.

— Atât de mult a trecut de când le-am văzut ultima dată. Nici nu știu dacă le-am văzut vreodată pe toate. Ce-i acolo? Nu sunt cumva și niște rubine oarecum celebre, după cum spunea cineva?!

— Da, un colier. Mami l-a purtat destul de des, nu ții minte?! Și sunt și perlele — pe-astea chiar le purta întruna. Dar cea mai mare parte au rămas la bancă an după an. Este o tiară cu diamante absolut hidoasă, mi-aduc aminte, și un guler victorian bătut cu diamante, pe care nimeni nu l-ar mai purta în ziua de astăzi. În orice caz, o cantitate de pietre bune. De ce?

— Aș vrea să le văd și eu, într-o bună zi.

— Auzi, sper că nu vrea Papà să le facă vânt, da? N-a intrat iarăși în datorii?

---

[1] Este perioada premergătoare Acordurilor de la München, din septembrie 1938, care i-au permis Germaniei lui Hitler să anexeze regiunea Sudeților din Cehoslovacia, când amenințarea războiului devenea din ce în ce mai palpabilă.

— Nu, nu, nici vorbă de-aşa ceva.

Bridey mânca lent şi zdravăn. Julia şi cu mine îl urmăream printre lumânări. La un moment dat, a zis:

— Dacă eu aş fi Rex... — fiindcă mintea lui funcţiona cu asemenea supoziţii: „Dacă eu aş fi Arhiepiscopul de Canterbury", „Dacă eu aş fi şeful cel mare de la Căile Ferate Occidentale", „Dacă eu aş fi actriţă", ca şi cum destinul i-ar fi jucat o simplă festă, nefăcându-l nimic din toate acestea, şi se putea oricând trezi dimineaţa, ca să descopere că eroarea fusese corectată. ... Dacă eu aş fi Rex, aş prefera să locuiesc în colegiul meu electoral.

— Rex e de părere că-şi economiseşte patru zile de lucru pe săptămână, dacă nu locuieşte acolo.

— Îmi pare rău că nu este şi el aici. Am de făcut un mic anunţ.

— Bridey, n-o face pe misteriosul. Dă-i drumul.

El a făcut o grimasă care voia să spună ceva de genul: „Nu de faţă cu servitorii."

Mai târziu, când rămăseserăm numai noi trei şi sticla de vin de Porto de pe masă, Julia a zis:

— Eu nu mă ridic de-aici până nu aflu ce anunţ ai de făcut.

— Mă rog, a zis Bridey, rezemându-se de speteaza scaunului şi uitându-se fix la propriu-i pahar. Ai putea foarte bine s-aştepţi până luni şi vei vedea tipărit negru pe alb în gazete. M-am logodit. Sper că eşti mulţumită.

— Bridey. Ce... ce veste grozavă! Cu cine?

— Ei, n-o cunoşti.

— E drăguţă?

— Nu cred că poate fi descrisă tocmai prin acest cuvânt, *drăguţă*; *plăcută* este cuvântul care-mi vine în minte în legătură cu ea. Este o femeie voinică.

— Grasă?!

— Nu, voinică. Doamna Muspratt se numeşte; iar pe numele de botez o cheamă Beryl. O cunosc de multă vreme, dar până anul trecut a avut un soţ; acum, e văduvă. De ce râzi?

— Îmi pare rău. Nu e câtuşi de puţin comic. Este atât de neaşteptat. Şi este... este măcar apropiată de tine ca vârstă?

— Cam tot aşa, cred. Are trei copii, dintre care băiatul cel mare tocmai s-a înscris la Ampleforth. Nu e deloc o femeie înstărită.

— Bine, Bridey, dar unde-ai găsit-o?

— Soţul ei, răposatul amiral Muspratt, era colecţionar de cutii de chibrituri, a zis el cu o neştirbită seriozitate.

Julia a început să tremure toată şi era cât pe-aci să izbucnească în râs, dar şi-a recăpătat stăpânirea de sine şi a întrebat:

— Doar nu te însori cu ea pentru cutiile de chibrituri pe care le-a moştenit?!

— Nu, nu; colecţia respectivă a fost lăsată în întregime Librăriei Orăşeneşti de la Falmouth. Resimt o mare afecţiune pentru ea. În ciuda tuturor dificultăţilor cu care s-a confruntat, a rămas o femeie foarte voioasă, foarte doritoare să joace. Are legături cu Breasla Actorilor Catolici.

— Papà ştie?

— Chiar azi-dimineaţă am primit o scrisoare de la el, în care-mi dă acordul. De câtva timp mă tot îndeamnă să mă căsătoresc.

Şi Julia, şi eu ne-am dat seama în acelaşi timp că ne lăsaserăm dominaţi de curiozitate şi de surpriza de moment; acum însă l-am felicitat, şi unul, şi celălalt, pe un ton mult mai blând, fără urmă de batjocură.

— Vă mulţumesc, a zis el. Vă mulţumesc. Mă consider foarte norocos.

— Dar noi când o s-o cunoaştem?! Părerea mea este că puteai s-o aduci cu tine, dacă tot ai venit — dar el n-a zis nimic, a continuat să soarbă din pahar şi să privească fix. Julia s-a ambalat: Bridey, bestie bătrână, vicleană şi egoistă, de ce n-ai adus-o cu tine?

— Ei, nu puteam să fac aşa ceva, ştii foarte bine.

— De ce nu puteai?! Mor s-o cunosc. Haide să-i telefonăm chiar acum şi s-o invităm la noi. O să ne creadă mai mult decât nelalocul nostru, dac-o lăsăm de una singură în vremuri cum sunt acestea.

— Are copiii, a zis Brideshead. Şi, pe urmă, tu chiar *eşti* nelalocul tău, sau nu?!

— Ce anume vrea să-nsemne asta?!

Brideshead şi-a înălţat capul şi s-a uitat cu solemnitate la sora lui, dar a continuat pe acelaşi ton simplu, de parcă ar fi spus ceva ce nu era cu nimic diferit de tot ce se spusese până atunci.

— Nu pot s-o invit aici, la modul la care stau lucrurile. Nu s-ar cuveni. La urma urmei, eu sunt un simplu locatar aici. Pentru moment, este casa lui Rex, la fel cum poate fi casa oricui. Ceea ce se petrece aici îl priveşte pe el. Dar eu nu puteam s-o aduc pe Beryl aici.

— Pur şi simplu nu înţeleg, a zis Julia pe un ton mai degrabă tăios. Bineînţeles că Rex şi cu mine vrem să vină.

M-am uitat la ea. Nu mai era nici urmă din maliţiozitatea gentilă de mai înainte; părea înţepată, aproape speriată.

— A, da, nici nu mă-ndoiesc. Dificultatea rezidă însă în altă parte — şi şi-a golit paharul de vin de Porto, şi-a mai turnat unul, după care a împins carafa înspre mine. Trebuie să-nţelegi că Beryl este o femeie cu principii catolice foarte stricte, întărite de prejudecăţile clasei mijlocii din care face parte. Nici nu poate fi vorba s-o aduc aici. Mie îmi este absolut egal dacă tu alegi să trăieşti în păcat cu Rex, cu Charles ori cu amândoi — în detaliile acestui *ménage* al tău am evitat întotdeauna să intru —, dar sub nici o formă Beryl n-ar consimţi să-ţi fie oaspete.

Julia s-a ridicat în picioare.

— Va să zic-aşa, măgar infatuat ce..., a zis ea, după care s-a oprit şi s-a întors cu faţa spre uşă.

Iniţial, am crezut că nu se mai putea stăpâni să râdă; apoi însă, când i-am deschis uşa, am rămas consternat văzând-o cu ochii în lacrimi. N-am ştiut ce să fac. Ea s-a strecurat pe lângă mine fără să-mi arunce nici măcar o privire.

— Voi fi lăsat impresia, poate, că este vorba de un mariaj de convenienţă, a continuat Brideshead la fel de placid. Nu vorbesc în

numele lui Beryl; fără îndoială că stabilitatea condiției mele va fi avut o oarecare influență asupra ei. Ba chiar s-a și exprimat în acest sens. Dar, în ceea ce mă privește, vreau să subliniez că mă simt atras în mod febril.

— Bridey, cum ai putut să-i spui Juliei ceva chiar atât de jignitor?!

— N-ar trebui să aibă vreo obiecție față de ce i-am spus. N-am făcut decât să afirm ceva ce știe foarte bine.

Nu era în bibliotecă; am urcat până în camera ei, dar nu era nici acolo. Am zăbovit puțin în fața mesei de toaletă încărcate, întrebându-mă dacă avea să vină. Apoi, pe fereastra deschisă, la lumina care se revărsa către terasă, către penumbra de-afară și fântâna care, ori de câte ori stăteam în casa aceea, parcă ne atrăgea spre ea, ca să ne dea liniște și prospețime, am zărit o pată albă pe fundalul negru — fusta ei pe pietre. Se făcuse noapte aproape de tot. Am găsit-o refugiată în locul cel mai întunecat, pe un scaun de lemn într-o nișă a gardului viu, tuns cu foarfecile, care făcea un cerc în jurul bazinului. Am luat-o în brațe, iar ea și-a lipit obrazul de inima mea.

— Nu ți-e frig aici, afară?!

Nu mi-a răspuns, în schimb s-a strâns și mai tare lângă mine, scuturându-se toată de plâns.

— Draga mea, ce este? De ce te superi? Ce importanță are ce zice prostul ăla bătrân?

— Nu mă supăr. Nu contează. Doar că m-a șocat. Să nu râzi de mine.

În cei doi ani de când ne iubeam, care parc-ar fi fost o viață de om, n-o mai văzusem niciodată chiar atât de tulburată, nici nu mă simțisem atât de neputincios în a o ajuta.

— Cum îndrăznește să-ți vorbească-n halul ăsta?! i-am spus. Dobitoc bătrân și nepăsător... — dar nu reușeam, de fapt, s-o înțeleg.

— Nu, mi-a spus ea, nu-i vorba de asta. Are perfectă dreptate. Ştiu amândoi foarte bine tot ce e de ştiut — Bridey şi văduva lui; au totul scris negru pe alb; şi-au cumpărat de la intrarea-n biserică, pe un singur *penny*.[1] Orice poţi să obţii de-acolo cu un *penny* şi nimeni să nu te vadă că plăteşti; poate doar vreo babă care zdroncăne cu mătura la capătul celălalt, printre confesionale, sau vreo tinerică venită s-aprindă o lumânare la cele Şapte Dureri. Poţi să pui banul în cutie sau nu, cum doreşti — dar tot îţi iei broşurica. Şi-acolo ai totul, negru pe alb.

Şi ai totul acolo, într-o vorbă — o singură vorbă, seacă şi ucigătoare, în care înghesui o viaţă de om.

„Să trăieşti în păcat" — nu doar să faci un lucru greşit, aşa cum am făcut eu când am plecat în America; să-l faci, ştiind că e greşit, apoi să nu-l mai faci şi să şi uiţi că l-ai făcut. Nu despre asta e vorba. Nu pentru asta şi-a pus Bridey bănuţul în cutie. Ceea ce spune el este ce scrie acolo, negru pe alb.

Să trăieşti în păcat — cu păcatul, prin păcat, pentru păcat, ceas de ceas, zi de zi, an după an. Să te trezeşti cu păcatul dimineaţa, văzând perdelele trase care ascund păcatul, să te speli în el, să te-mbraci în el, să ţi-l împodobeşti cu diamante, să ţi-l hrăneşti, să ţi-l arăţi la toată lumea, să ţi-l distrezi, să ţi-l culci noaptea cu vreo tabletă de Dial, dacă se-ntâmplă să fie prea vioi.

Mereu acelaşi şi-acelaşi, ca un copil idiot, supravegheat cu grijă şi ţinut departe de lume. „Biata Julia — zic toţi —, nu poate să iasă din casă. Trebuie să-şi aibă grijă de micul ei păcat. Acuma ce să-i faci, dacă i-a trăit — aşa zic —, şi mai e şi-atât de rezistent. Aşa sunt întotdeauna copiii de felul ăsta. Iar Julia se pricepe atât de bine la micul ei păcat nebunesc."

---

[1] Aluzie la aşa-numitul catehism de un *penny*, publicat de Societatea Catolică pentru Adevăr în format de buzunar, care lămurea, sub forma unor întrebări şi răspunsuri, toate chestiunile care ţineau de credinţă. De exemplu, prima întrebare era: „Cine m-a făcut?", iar răspunsul: „Dumnezeu m-a făcut."

Nu era decât un ceas, mă gândeam eu, de când, la lumina soarelui-apune, stătea şi-şi răsucea mâna prin apă şi număra zilele de fericire; iar acum, la lumina primelor stele, printre ultimele zvonuri cenuşii ale zilei, toată această revărsare misterioasă de tristeţi! Ce se întâmplase cu noi în Salonul cu Picturi? Ce umbră se înfăşurase în jurul lumânării? Două fraze seci şi o expresie răsuflată. Parcă era în transă; glasul ei, când asurzit, fiindcă vorbea în pulpana hainei mele, când limpede şi angoasat, îmi turna cuvinte disparate şi propoziţii frânte, care sunau cam aşa:

— Trecutul şi viitorul; toţi anii cât am încercat să fiu o soţie bună, în tot fumul ăla de trabuc, şi mă uitam cum trecea timpul şi ascultam ţăcănitul scorului la table, iar cel care stătea „pe tuşă" la masa bărbaţilor se ocupa cu umplutul paharelor; cât am încercat să-i fac un copil, sfâşiată de ceva ce era deja mort; cât l-am lăsat deoparte, cât l-am uitat, cât te-am găsit pe tine, ultimii doi ani cu tine, tot viitorul cu tine, tot viitorul cu sau fără tine, şi războiul care vine, lumea care se-ncheie — într-un cuvânt: păcat.

Un cuvânt de nici nu mai ştiu când, spus de Tanti Hawkins care cosea lângă focul din şemineu şi lângă candela de noapte care ardea în faţa Inimii celei Sfinte. Cordelia şi cu mine cu catehismul în mână, la Mami în cameră, înaintea meselor de prânz de duminică. Mami, care mi-a dus mie păcatul cu ea la biserică şi s-a înclinat sub semnul păcatului meu şi sub voaleta ei de dantelă neagră, în capelă; care se strecura din casă cu el cu tot şi mergea pe străzile Londrei înainte să se aprindă felinarele; care-l ducea cu ea pe străzile pustii, pe unde căluţii lăptarului băteau pavajul cu copitele din faţă; Mami, care a murit măcinată de păcatul meu mai vârtos chiar decât de propria ei boală ucigătoare.

Mami care a murit cu el; Cristos care a murit cu el, cu mâinile şi picioarele bătute-n cuie; care atârna deasupra patului din camera de somn, care an după an trona în cămăruţa de studiu de pe strada Farm, cu podeaua ei gudronată şi lucioasă; care atârna în biserica întunecoasă, unde singură femeia de serviciu mai saltă praful şi

numai o singură lumânare arde; care atârnă la ora prânzului, proțăpit sus de tot, deasupra mulțimii și soldaților; fără nici o bucurie, afară de un burete înmuiat în oțet și de vorbele bune ale unui tâlhar; care atârnă pe vecie; nici vorbă de mormântul răcoros și de giulgiurile întinse pe lespedea de piatră, nici vorbă de ulei și de mirodenii în grota întunecată; numai și numai soarele amiezii și țăcănitul zarurilor care-i pun la bătaie mantia fără cusături.

Nici vorbă să te refugiezi în peșteră sau între zidurile castelului. Rătăcești prin spații pustiite, pe unde noaptea viermuiesc hienele și ziua fumegă mormanele de gunoaie. Nu există drum de întoarcere; porțile ferecate; toți sfinții și îngerii postați de jur împrejurul zidurilor. Nimic altceva decât piatră goală, și mizerie, și resturile care ard mocnit. Ești aruncat, zdrobit, lăsat să putrezești; până și moșneagul bolnav de lupus, care iese la căderea nopții, cu bățul lui ca o furcă, și scormonește prin gunoaie, sperând să găsească orișice de pus în traistă, ce-ar putea vinde — până și el întoarce capul dezgustat.

Mort și anonim, cum era și copilul pe care l-au înfășurat și l-au luat până s-apuc să-l văd.

Printre lacrimi a vorbit până când n-a mai știut ce să spună. Eu nu puteam face nimic: pluteam în derivă pe o mare necunoscută; mâinile pe care le țineam peste țesătura cu fir de metal a tunicii ei îmi înghețaseră și-mi înțepeniseră; ochii mă usturau; eram la fel de îndepărtat de ea, spiritual vorbind, cu toate c-o țineam strâns lipită de mine în noapte, cum fusesem cu atâția ani în urmă, când îi aprinsesem țigara pe drumul de la gară; la fel de îndepărtată-mi era, ca în anii seci și goi pe care-i trăisem în vechea casă parohială a soției mele și în junglă.

Lacrimile izvorăsc din vorbele spuse; de când nu mai vorbea, se oprise și din plâns. S-a îndreptat pe scaun, s-a dezlipit de mine, a luat batista pe care i-o întindeam, s-a scuturat toată și s-a ridicat în picioare.

— Mda, a zis ea, pe un ton aproape de normal. Bridey se pricepe să lanseze obuze, nu-i așa?

Eu am urmat-o în casă şi apoi pe scări în sus, până-n camera ei; s-a aşezat la oglindă.

— Având în vedere că tocmai am trecut printr-o criză de isterie, nu mi se pare deloc rău ce văd, a zis.

Ochii ei păreau nefiresc de mari şi de strălucitori, iar obrajii — palizi, cu două pete de culoare vie în locurile în care, când era fetişcană, îşi dădea cu roşu. Apoi mi-a explicat:

— Majoritatea femeilor isterice arată de parc-ar fi fost picnite de o răceală severă. Fă bine şi schimbă-ţi cămaşa înainte să coborâm — e plină de lacrimi şi ruj de buze.

— Mai coborâm?!

— Bineînţeles, nu trebuie să-l abandonăm pe bietul Bridey tocmai în seara logodnei.

Când m-am întors la ea, mi-a spus:

— Îmi cer iertare, Charles, pentru această scenă abominabilă. Nu pot să-ţi explic.

Brideshead se afla în bibliotecă, unde-şi fuma pipa şi citea placid o nuvelă poliţistă.

— Era plăcut afară? Dacă ştiam că vă duceţi, veneam şi eu.

— Destul de rece.

— Sper că pe Rex nu-l va deranja că va trebui să se mute de aici. Vezi tu, locuinţa de pe strada Barton este mult prea mică pentru noi doi şi cei trei copii. Şi-apoi, lui Beryl îi place la ţară. În scrisoarea lui, Papà se arăta de acord să-mi transfere întregul domeniu fără întârziere.

Mi-am adus aminte de felul în care mă întâmpinase Rex la prima mea sosire la Brideshead în calitate de musafir al Juliei. „Foarte potrivit aranjament", îmi spusese. „Îmi convine până la ultimele detalii. Bătrânul îşi păstrează dreptul de proprietate; Bridey se ocupă de toate chestiile-alea feudale cu arendaşii; eu — de administrarea casei fără chirie. Tot ce mă costă este mâncarea şi lefurile servitorilor din interior. Nu puteai să pretinzi mai echitabil de-atât, este?!"

— Părerea mea este că n-o să-i convină să plece, am zis eu.

— Ei, îşi găseşte el vreun alt chilipir pe undeva, a zis Julia; nu-l plânge tu.

— Beryl are nişte obiecte de mobilier de-ale ei, de care este foarte ataşată. Nu ştiu dacă ar merge foarte bine aici. Ştii, comodă de stejar, scaune în genul tronului, lucruri dintr-astea. Mă gândeam că le-ar putea pune în fosta camera în care stătea Mami.

— Da, acolo ar fi locul potrivit pentru ele.

Aşa încât, frate şi soră au stat şi au pus la cale cum aveau să-şi aranjeze casa până la ora culcării. În urmă cu numai o oră, mă gândeam eu, la adăpostul gardului viu, îi plângea şi sufletul de moartea dumnezeului ei; acum, discută care dintre camere aveau s-o ia copiii lui Beryl — vechiul fumoar sau camera de meditaţii. Eu eram într-o derivă totală.

Mai târziu, după ce Brideshead se dusese la culcare, am întrebat-o:

— Julia, tu ai văzut vreodată o pânză de-a lui Holman Hunt intitulată *Deşteptarea Conştiinţei*[1]?

— Nu.

Găsisem un exemplar din *Prerafaelitismul* în bibliotecă, în urmă cu câteva zile; l-am regăsit acum şi i-am citit descrierea făcută de Ruskin. A izbucnit într-un râs de-a dreptul voios.

— Ai perfectă dreptate. Exact aşa m-am simţit şi eu.

— Bine, draga mea, dar nu pot să cred că toată acea furtună de emoţii te-a copleşit numai din cauza câtorva cuvinte spuse de Bridey. Precis că te-ai mai gândit şi tu, înainte de asta.

— Abia dacă m-am gândit vreodată; când şi când; poate în ultimul timp ceva mai mult, de când cu Trâmbiţa de pe Urmă care-i din ce în ce mai aproape.

---

[1] Tabloul se află expus la Galeria Tate din Londra şi reprezintă o femeie care, după ce stătuse aşezată pe genunchii iubitului ei, începe să se ridice, realizând brusc poziţia ruşinoasă, imorală şi subordonată în care se aflase până atunci.

— Sigur că este ceva pentru care psihologii ar putea găsi o explicație; vreo precondiționare din copilărie; sentimente de culpabilitate induse de aiurelile care ți-au fost inoculate în copilărie. Dar în sufletul tău știi că sunt numai prostii, nu-i așa?

— Ce tare mi-aș dori să fie așa!

— Sebastian mi-a spus odată aproape același lucru.

— Știi că s-a întors la Biserică. Bineînțeles, el n-a părăsit-o niciodată la fel de iremediabil ca mine. Eu am mers prea departe; nu mai există cale de-ntoarcere pentru mine acum; asta știu, dacă asta vrei să zici când îmi spui că sunt numai prostii. Tot ce mai pot spera să fac este să-mi pun puțină ordine în viață la nivel uman, și asta până când nu ia sfârșit orice fel de ordine omenească. De-asta vreau să mă mărit cu tine. Aș vrea să am și un copil. Asta măcar pot să fac și eu... Hai să ieșim din nou. De-acuma, trebuie să fi răsărit și luna.

Luna era sus de tot și era plină. Am dat ocol casei; sub tei, Julia s-a oprit și a smuls cu o mișcare lentă una dintre crenguțele lungi, ieșită deja de un an direct din trunchi, pe care a început s-o jumulească de frunze în timp ce mergeam, făcându-și o nuia, așa cum își confecționează copiii, numai că ea și-o făcea cu mișcări smucite, care nu erau deloc de copil, smulgând frunzele nervoasă și storcindu-le între degete; după care, a început s-o și descojească, râcâindu-i coaja cu unghiile.

O dată în plus, ne-am oprit lângă fântână.

— Parc-ar fi montarea unei comedii, am zis eu. Scenă: fântână barocă pe domeniul unui nobil. Actul întâi — apus de soare; actul al doilea — amurg; actul al treilea — la lumina lunii. Personajele se reunesc în repetate rânduri la fântână, fără vreo motivație foarte clară.

— Comedie?!

— Dramă. Tragedie. Farsă. Ce vrei tu. Aceasta e scena reconcilierii.

— A existat o ceartă?

— Înstrăinare şi neînţelegere — în actul al doilea.

— Ia nu mai vorbi în felul ăsta grobian. De ce trebuie să le vezi pe toate în planul secund?! De ce trebuie să fie o piesă toată treaba asta?! De ce trebuie să fie conştiinţa mea o pictură prerafaelită?!

— Aşa e felul meu.

— Îl detest.

Mânia Juliei a fost la fel de neaşteptată ca toate celelalte schimbări de dispoziţie din acea seară, care o virau aşa, una-două. Brusc, m-a plesnit peste faţă cu nuiaua cât a putut ea de tare — m-am trezit cu un şfichi usturător, dat răutăcios.

— Acum vezi cât de tare-l detest?! — şi iar m-a lovit.

— Foarte bine, am zis eu. Dă-i înainte.

La care ea, deşi avea mâna ridicată, s-a oprit la fel de brusc şi a zvârlit nuiaua pe jumătate descojită în apă, unde a rămas, plutind albă şi neagră la lumina lunii.

— Te-a durut?

— Da.

— Zău?!... Te-am făcut să te doară?!

În clipa următoare, toată furia îi dispăruse; lacrimile i-au ţâşnit din nou, de astă dată pe obrazul meu. Am îndepărtat-o de mine la o întinsoare de braţ, iar ea şi-a înclinat capul, mângâindu-mi cu obrazul, ca o pisică, mâna pusă pe umărul ei — dar, spre deosebire de pisică, lăsându-mi pe mână şi o lacrimă.

— Mâţă de pe streaşină ce eşti!

— Bestie! — şi m-a muşcat de mână, dar, dac-a văzut că eu nu mi-o clintesc, şi-a schimbat muşcătura în pupătură, apoi pupătura într-o atingere cu limba. A zis: Mâţă la lumina lunii.

Asta era dispoziţia pe care i-o cunoşteam. După aceea, ne-am îndreptat spre casă. Când am ajuns în holul de la intrare, la lumină, mi-a spus:

— Bietul obrazul tău, pipăindu-mi urmele de la nuia cu degetele. Crezi c-o să-ţi rămână semn şi mâine?

— Eu aşa mă gândesc.

— Charles, oare eu înnebunesc? Ce-a fost cu mine-n seara asta? Sunt atât de obosită.

Apoi a căscat; brusc, a fost cuprinsă de o criză de căscaturi. Stătea la masa de toaletă, cu capul plecat, cu părul peste faţă şi căsca fără să se poată opri; când şi-a ridicat privirile, eu am văzut în oglindă, peste umărul ei, un chip răvăşit de epuizare, ca de soldat în timpul retragerii, iar, alături de el, chipul meu brăzdat de două linii stacojii.

— Atât de obosită, a repetat ea, scoţându-şi tunica de culoarea aurului şi dându-i drumul să cadă pe jos. Obosită şi ţicnită — şi nu sunt bună de nimic.

Am condus-o în pat; pleoapele date cu albastru îi cădeau peste ochi; buzele pălite i se mişcau pe pernă, dar n-am ştiut dacă-mi spunea mie noapte bună sau îşi spunea în şoaptă rugăciunea — vreun ecou zglobiu, care-i revenea în minte acum, în lumea fără contururi care făcea trecerea de la tristeţe la somn; sau vreo rimă pioasă pe care o auzise de la Tanti Hawkins, după secole întregi de şoapte spuse la culcare, cu toate schimbările suferite de limbă de pe vremea cailor de povară de pe Calea Pelerinilor[1].

În seara următoare, ni s-au alăturat Rex şi camarazii lui politici.

— Nu vor să lupte.

— Nu pot să lupte. N-au banii necesari; n-au petrolul necesar.

— N-au wolframul necesar; n-au nici oamenii necesari.

— N-au curajul necesar.

— Le e teamă.

— Se tem de francezi; se tem de cehi; se tem de slovaci; se tem de noi.

— E praf în ochi.

— Sigur că e praf în ochi. Unde le e tungstenul?! Unde le e manganul?!

---

[1] Denumire dată drumului de la Londra până la Canterbury, pe care în tot cursul Evului Mediu au circulat intens pelerinii care mergeau să i se închine Sfântului Thomas Becket, fost Arhiepiscop de Canterbury, asasinat chiar în Catedrală în anul 1170.

— Unde le e cromul?!

— Să vă spun ceva...

— Ascultaţi aici; trebuie să fie interesant; ne spune Rex ceva.

— ...Un prieten de-al meu, care mergea cu motocicleta prin Pădurea Neagră zilele trecute, tocmai s-a-ntors de-acolo şi-mi povestea la o partidă de golf. Cică — îmi spunea prietenul ăsta —, în timp ce mergea cu motocicleta, a ieşit de pe o alee lăturalnică pe drumul mare. Şi peste ce dă el acolo, dacă nu peste un convoi militar?! N-a putut să oprească, a intrat în el în plin, s-a izbit de-un tanc din lateral. S-a gândit că era ca şi mort... Staţi aşa, c-acum vine partea nostimă.

— Acum vine partea nostimă.

— A scăpat neatins, nici măcar nu şi-a zgâriat vopseaua. Vă vine să credeţi?! Era, de fapt, o pânză — pe un cadru din bambus era întinsă o pânză pictată.

— N-au oţelul necesar.

— N-au nici uneltele necesare. N-au forţa de muncă necesară. Sunt pe jumătate morţi de foame. N-au de nici unele. Copiii le sunt rahitici.

— Femeile sunt sterpe.

— Bărbaţii sunt impotenţi.

— N-au doctorii necesari.

— Doctorii erau evrei.

— Acum au rămas cu oftica.

— Acum au rămas cu sifilisul.

— Goering[1] i-a spus unui prieten de-al meu...

— Goebbels[2] i-a spus unui prieten de-al meu...

---

[1] Hermann Wilhelm Goering (1893–1946), lider nazist, comandant al Aviaţiei militare germane în al Doilea Război Mondial, desemnat de Hitler succesor al său.

[2] Paul Joseph Goebbels (1897–1945), lider nazist, ministru al Propagandei în regimul hitlerist.

— Ribbentrop[1] mi-a spus că armata îl ține pe Hitler la putere numai atâta timp cât se dovedește capabil să obțină diverse lucruri pe degeaba. În momentul în care i se opune cineva, gata — s-a terminat cu el. Armata-l împușcă.

— Îl spânzură liberalii.

— Comuniștii or să-l dezmembreze.

— Își taie singur craca de sub picioare.

— Și-ar tăia-o încă de-acum, dacă n-ar exista Chamberlain[2].

— Dacă n-ar exista Halifax[3].

— Dacă n-ar exista Sir Samuel Hoare[4].

— Și Comitetul din 1920[5].

— Și Moțiunea de Pace[6].

— Și Ministerul de Externe.

— Și băncile newyorkeze.

— Nimic altceva nu trebuie, decât o linie bună și fermă.

— O linie trasată de Rex.

— O linie trasată de mine.

— Să-i dăm Europei o linie bună și fermă. Europa întreagă așteaptă un discurs din partea lui Rex.

---

[1] Joachim von Ribbentrop (1893–1946) era ambasadorul Germaniei în Marea Britanie în 1938, când are loc scena de față; ulterior, a fost numit ministru de Externe al Germaniei.

[2] Arthur Neville Chamberlain (1869–1940), prim-ministrul al Marii Britanii de la data respectivă, care și-a justificat cedările în fața lui Hitler, premergătoare Acordurilor de la München, spunând că *„It is peace in our times"* („Este pace în vremurile noastre"); totuși, după mai puțin de un an, la 3 septembrie 1939, se vedea obligat să-i declare război Germaniei hitleriste.

[3] Edward Frederick Lindley Wood, *earl* de Halifax (1881–1959), ministru de Externe britanic în perioada în care se desfășoară această discuție.

[4] Sir Samuel Hoare (1880–1859), ministru de Interne în aceeași perioadă.

[5] Comitet care cuprindea membrii conservatori ai Camerei Comunelor, alții decât cei care deveniseră membri ai cabinetului.

[6] Mișcare pacifistă înființată în 1935 în Marea Britanie, în urma unui referendum organizat de Liga Britanică pentru Națiunile Unite, care milita împotriva unui nou război generalizat și împotriva ideii că fascismul european nu putea fi stăvilit decât prin război.

— Şi un discurs din partea mea.

— Şi un discurs de-al meu. Să ne-atragem popoarele iubitoare de libertate din lumea-ntreagă. Germania se va ridica. Şi Austria se va ridica. Iar cehii şi slovacii nu au cum să nu se ridice.

— La un discurs de-al lui Rex şi la un discurs de-al meu.

— Ce ziceţi de-o mână de bridge?! Dar de-un whisky ce ziceţi?! Care dintre voi, băieţi, are din întâmplare un trabuc zdravăn? Alo, voi doi ce faceţi, ieşiţi?!

— Da, Rex, a zis Julia. Charles şi cu mine ieşim să privim luna.

Am închis ferestrele după noi şi vocile au amuţit; lumina lunii părea să fi acoperit terasa cu un strat de brumă şi-n urechi nu auzeam altceva decât muzica fântânii; balustrada de piatră a terasei putea fi luată drept zidurile Troiei, iar în parcul tăcut puteau foarte bine să se afle corturile grecilor, în care dormea Cresida[1] în noaptea cu pricina.

— Câteva zile, câteva luni.

— Nu mai e timp de pierdut.

— O viaţă-ntreagă de când răsare până când apune luna. Apoi întunericul.

Capitolul patru

— Şi, bineînţeles, Celia va primi custodia copiilor.

— Bineînţeles.

— Şi-atunci, cum rămâne cu fosta casă parohială? Nu-mi închipui c-o să vrei să te stabileşti cu Julia tocmai la poarta noastră.

[1] Tânără troiană pe care o iubeşte prinţul Troilus, dar care este răpită de grecul Diomede şi se îndrăgosteşte de acesta; personaj al unui poem al lui Chaucer şi al unei piese de Shakespeare.

Copiii o consideră casa lor, să ştii. Robin nici nu are o casă a lui până când nu-i moare unchiul. Şi, la urma urmei, nu te-ai folosit niciodată de studio, nu-i aşa? Robin zicea numai cu câteva zile în urmă ce bună cameră de joacă s-ar putea face acolo — suficient de mare pentru badminton.

— Să ia Robin casa parohială.

— Acuma, în privinţa banilor. Celia şi Robin, cum e şi normal, nu vor să primească nimic pentru ei înşişi, dar există o problemă, totuşi: educaţia copiilor.

— Asta se rezolvă. O să discut cu avocaţii.

— În fine, cred că asta-i tot, a zis Mulcaster. Ştii, am văzut şi eu câteva divorţuri la viaţa mea, dar n-am văzut nici unul în care lucrurile să se aranjeze atât de bine pentru toţi cei implicaţi. Aproape fără excepţie, oricât de buni amici ar fi oamenii la început, până la urmă tot ies la suprafaţă resentimentele, când se ajunge la detalii. Şi ţine minte, că nu mi-e ruşine să spun: mi s-a-ntâmplat de câteva ori, în ultimii doi ani, să cred că te purtai destul de urât cu Celia. Greu de spus, când e vorba de propria ta soră, dar mie întotdeauna mi s-a părut că este o fată cu vino-ncoace, nu glumă, genul de fată pe care orice băiat s-ar bucura să pună mâna — şi are şi gust, ce altceva ţi-ai mai putea dori? Dar trebuie să recunosc: ştii să le-alegi. Mereu am avut o slăbiciune pentru Julia. Oricum, lucrurile s-au aranjat în aşa fel, încât să pară satisfăcătoare pentru toată lumea. Robin este înnebunit după Celia de vreun an şi jumătate. Îl cunoşti?

— Vag. Un tinerel cam necopt şi bubos, dacă-mi aduc bine aminte.

— Ei, n-aş zice chiar aşa. Destul de tânăr, ce-i drept, dar lucrul cel mai important este că Johnjohn şi Caroline îl adoră. Ai doi copii pe cinste, Charles, zău aşa. Transmite-i Juliei complimentele mele; îi urez toate cele bune, de dragul unor vremuri trecute.

— Aşadar, ai divorţat, a zis tatăl meu. N-a fost oarecum inutil, după ce-aţi fost fericiţi împreună toţi aceşti ani?!

— N-am fost cine ştie ce fericiţi, să ştii.

— N-aţi fost?! Chiar n-aţi fost? Mi-aduc aminte foarte limpede că de ultimul Crăciun v-am văzut împreună şi m-am gândit cât de fericiţi arătaţi — mă şi întrebam de ce. Vei descoperi că e foarte complicat, să ştii, s-o iei de la capăt din nou. Câţi ani ai, treizeci şi patru?! Asta nu-i vârstă la care s-o iei de la capăt. Ar fi trebuit să te aşezi deja la casa ta. Ţi-ai făcut vreun plan, ceva?!

— Da. Mă recăsătoresc de îndată ce se sfârşeşte divorţul.

— Ştii ce? asta chiar mi se pare o prostie fără margini. Pot să înţeleg un bărbat care ajunge să regrete faptul că s-a însurat şi care încearcă să scape de greşeala făcută — cu toate că eu, unul, n-am simţit niciodată aşa ceva —, dar să te lepezi de-o nevastă ca s-o iei de la capăt imediat cu alta zău că e ceva lipsit de orice noimă. Celia mi s-a părut întotdeauna o persoană fără cusur. Într-un fel, ajunsese chiar să-mi placă. Dacă n-ai putut fi fericit cu ea, cum naiba de te-aştepţi să fii fericit cu altcineva?! Ascultă-mă ce-ţi spun, dragă băiete: renunţă la toată povestea asta.

— De ce să ne bagi şi noi, pe Julia şi pe mine, în treaba asta?! a întrebat Rex. Dacă vrea Celia să se recăsătorească, foarte bine şi frumos; poate să-i dea drumul. Vă priveşte pe tine şi pe ea. Dar eu aveam impresia că Julia şi cu mine suntem fericiţi aşa cum suntem acum. Nu poţi să te plângi c-am făcut greutăţi cuiva. O mulţime de alţii ar fi trecut la brutalităţi. Dar eu sper că sunt un om de lume. Nu-i vorbă, că n-am rămas nici eu dator. Dar un divorţ e cu totul altă mâncare de peşte; n-am auzit de vreun divorţ care să-i fie de folos cuiva.

— Asta-i treaba ta şi-a Juliei.

— Da, Juliei chiar că i-a intrat în cap. Ce speram este că poate o faci tu să se răzgândească. Eu am încercat să mă ţin deoparte cât de mult am putut; dacă totuşi am fost de faţă prea mult, spune-mi, că nu mă supăr. Atâta că-n momentul ăsta parcă prea s-au strâns multe; unde mai pui că şi Bridey vrea să-i eliberez casa; asta mă-ncurcă foarte tare şi am o mulţime de lucruri pe cap.

Viața publică a lui Rex Mottram se apropia de o răscruce. Treburile nu-i merseseră chiar atât de unse, cum şi le plănuise el. Despre finanțele lui nu ştiam nimic, dar auzisem vorbindu-se că tranzacțiile nu-i erau deloc bine văzute de conservatorii ortodocşi; până şi calitățile lui, cum ar fi ospitalitatea şi impulsivitatea, ajunseseră să-i fie reproşate, pentru că deja se vorbea despre seratele organizate de el la Brideshead. Tot timpul se scria prea mult despre el în ziare; era prieten la cataramă cu mogulii presei şi cu clientela lor zâmbitoare, dar cu priviri triste; în discursurile pe care le ținea, spunea lucruri de un gen anume, care „aveau ecou" pe strada Fleet[1], dar care nu-i aduceau deloc elogii din partea şefilor partidului; numai războiul i-ar fi putut schimba destinul lui Rex şi l-ar fi putut propulsa la putere. Un divorț nu i-ar fi pricinuit nici un rău în cercul său de amici; problema era, mai curând, că, dacă banca prelua serios inițiativa, el nu-şi mai putea ridica ochii de la masa de joc.

— Dacă Julia insistă cu divorțul, presupun că e cazul să şi-l obțină, a zis el. Dar nu-şi putea găsi un moment mai nepotrivit. Spune-i să mai aştepte puțin, Charles, fii băiat de treabă.

— Văduva lui Bridey a zis: „Deci tu divorțezi de un bărbat divorțat şi te măriți cu altul. Pare destul de complicat, dar să ştii, draga mea — mi-a spus «draga mea» de vreo douăzeci de ori —, că mi-am dat seama de un lucru, şi anume că-n orice familie catolică există un membru al familiei decăzut — şi acela, de obicei, este şi cel mai simpatic."

Julia tocmai se întorsese de la un prânz oferit de Doamna Rosscommon în onoarea logodnei lui Brideshead.

— Şi cum este?

— Majestuoasă şi voluptuoasă; comună, bineînțeles; ar putea fi irlandeză, sau evreică, sau şi una, şi alta; vocea răsunătoare, gura

[1] Arteră londoneză pe care (sau în apropierea căreia) îşi aveau sediile majoritatea ziarelor importante ale vremii.

mare, ochii mici, părul vopsit — şi să-ţi spun ceva: l-a minţit pe Bridey în privinţa vârstei. Are cel puţin patruzeci şi cinci. N-o văd producându-i un moştenitor. Iar Bridey nu-şi poate dezlipi ochii de ea. A stat şi s-a holbat la ea în modul cel mai dezgustător tot timpul cât a durat prânzul.

— E prietenoasă?

— Vai de mine, da — în felul ei condescendent. Vezi tu, îmi închipui că se obişnuise să fie ea cea care comanda în cercurile marinăreşti, cu toţi aghiotanţii care trepăduşeau prin jurul ei şi cu tinerii cadeţi care o linguşeau. Ei, şi sigur că nu prea avea ce comanda la mătuşa Fanny, aşa c-a răsuflat uşurată când m-a găsit pe mine acolo pe post de oaie neagră. Adevărul este că s-a concentrat asupra mea; mi-a cerut sfatul în materie de magazine şi alte lucruri; mi-a spus, oarecum apăsat, că spera să mă vadă mai des *prin Londra.* Cred că scrupulele pe care şi le face Bridey se rezumă la dormitul sub acelaşi acoperiş cu mine. Pare-se că nu s-ar simţi grav lezată de prezenţa mea la vreo modistă, la vreun coafor sau la vreo masă la Ritz. Scrupulele sunt, oricum, numai de partea lui Bridey; văduva este o zdrahoancă de femeie.

— Îl comandă şi pe el?

— Nu încă — prea mult. Iar el este într-un fel de transă amoroasă, bietul nătărău, şi nici măcar nu-şi dă seama cum stă. Ea este, pur şi simplu, o femeie de bună-credinţă, care-şi doreşte un cămin bun pentru copiii ei şi nu se opreşte în faţa nici unui fel de obstacol. Cartea cu toată povestea religioasă o joacă în momentul în care chiar merită să fie jucată. Îndrăznesc să spun că va lăsa garda ceva mai jos de îndată ce se va fi aşezat la casa ei.

Printre prietenii noştri se vorbise mult despre cele două divorţuri; chiar şi în acea vară de încordare generală, tot mai existau cotloane în care treburile private se aflau în centrul atenţiei. Soţia mea, cum-necum, reuşise să creeze impresia că felicitările pentru toată povestea i se cuveneau ei; mie — reproşurile; că ea se comportase

fără cusur, că suportase totul mai mult decât ar fi putut suporta oricine altcineva, în afară de ea; Robin era cu şapte ani mai tânăr decât ea şi oarecum infantil pentru vârsta lui — aşa se bârfea prin cotloanele care se ocupau de treburi private —, în schimb îi era devotat orbeşte bietei Celia, căreia chiar că i se cuvenea, după toate cele prin care trecuse. Cât despre mine şi Julia, povestea era aceeaşi dintotdeauna. „Ca să vorbesc fără perdea", zisese vărul meu Jasper, ca şi cum ar fi vorbit vreodată, în viaţa lui, altfel despre orişice, „nu pricep de ce-ţi mai baţi capul să te-nsori."

Trecuse vara; mulţimile în delir îl aclamaseră pe Neville Chamberlain la întoarcerea de la München; Rex ţinuse un discurs furibund în Camera Comunelor, care-i pecetluise soarta într-un fel sau altul; i-o pecetluise aşa cum se procedează uneori, în domeniul naval, cu ordinele care urmează a fi desigilate mai târziu, în largul mării. Avocaţii de familie ai Juliei, ale căror cutii negre de tablă, pe care era scris cu vopsea MARCHIZ DE MARCHMAIN, păreau să umple o cameră întreagă, porniseră procesul foarte lent al divorţului ei; ai mei, o firmă ceva mai promptă, aflată la numai două uşi pe acelaşi coridor, ajunseseră deja mult mai departe cu situaţia mea. Trebuia ca Rex şi Julia să se despartă oficial şi, de vreme ce ea îşi avea, deocamdată, locuinţa tot la Brideshead, Julia rămăsese acolo, în timp ce Rex îşi mutase cuferele şi valetul la locuinţa lor comună londoneză. Împotriva mea şi Juliei fuseseră luate probe în apartamentul meu.[1] Se fixase şi o dată pentru căsătoria lui Brideshead, la începutul vacanţei de Crăciun, în aşa fel, încât să poată lua parte şi copiii lui prin alianţă.

Într-o după-amiază din noiembrie, Julia şi cu mine stăteam la una dintre ferestrele din salon şi urmăream vântul care se străduia

[1] Procedura după care se intenta divorţul presupunea, la vremea respectivă, obţinerea unor dovezi de infidelitate; acest lucru se făcea, de obicei, printr-un aranjament între soţi; partea „acuzată" (de obicei, din cavalerism, soţul îşi asuma rolul) se lăsa descoperită în compania unei „prietene" (de obicei, o prostituată angajată special, pentru a o feri pe adevărata amantă de oprobriul public).

să dezgolească teii, smulgându-le frunzele, apoi purtându-le în sus şi-n cerc peste toată terasa, peste pajişti, răvăşindu-le prin bălţi şi peste ierburile ude, lipindu-le de pereţi şi de geamurile ferestrelor şi abandonându-le, până la urmă, în mormane mustind de apă la rădăcina zidurilor.

— Nu le mai vedem la primăvară, a zis Julia. Poate nu le mai vedem niciodată.

— Mi s-a mai întâmplat o dată, am zis eu, să plec de-aici, gândindu-mă că nu aveam să mă mai întorc niciodată.

— Poate că peste ani, la ce va mai fi rămas din toate astea, cu ce va mai fi rămas din noi...

În spatele nostru, în camera cufundată în întuneric, s-a deschis şi s-a închis o uşă. Wilcox a venit spre noi prin lumina focului şi prin penumbra care domnea de-a lungul peretelui cu ferestre.

— Un mesaj telefonic, Doamna mea, din partea Domnişoarei Cordelia.

— De la Domnişoara Cordelia! De unde telefona?!

— De la Londra, Doamna mea.

— Ce veste bună, Wilcox! Ce face, vine acasă?!

— Tocmai pleca spre gară. Soseşte aici după cină.

— N-am mai văzut-o de doisprezece ani, am zis eu. Ce copilă încântătoare era pe-atunci.

N-o mai văzusem din seara-n care luaserăm cina împreună şi ea îmi spusese că vroia să se călugărească; din seara în care pictasem salonul de la Reşedinţa Marchmain.

— Ciudată viaţă a mai avut şi ea. Mai întâi, mănăstirea; după aceea, dacă nu i-a priit acolo, războiul din Spania. Nici eu n-am văzut-o de-atunci. Celelalte fete care s-au dus cu spitalul de campanie s-au întors după ce războiul s-a încheiat; ea a rămas acolo în continuare, ajutându-i pe oameni s-ajungă înapoi la casele lor sau pe prizonieri în lagăre. Ciudată fată. A crescut, nu glumă, să ştii.

— Ştie despre noi?

— Da, mi-a scris o scrisoarea foarte simpatică.

Mă durea când mă gândeam la Cordelia care crescuse, nu glumă; când mă gândeam la toată acea iubire arzătoare care se risipise cu injecțiile și cu praful de despăduchere. Când a sosit, obosită de drum, destul de ponosită, mișcându-se în felul unui om căruia nu-i pasă dacă este sau nu pe placul celorlalți, mi-a lăsat impresia unei femei urâte. Era curios, mă gândeam eu, cum aceleași ingrediente, combinate în proporții diferite, puteau să-i producă pe Brideshead, pe Sebastian, pe Julia și pe Cordelia. Era, fără doar și poate, sora celorlalți trei, dar fără să aibă nici urmă din grația Juliei sau a lui Sebastian, fără să aibă gravitatea lui Brideshead. Părea iute și pragmatică, pătrunsă în atmosfera de lagăr sau de infirmerie, atât de obișnuită cu suferințele cumplite, încât își pierduse simțul ceva mai rafinat al plăcerii. Arăta de mai mulți ani decât cei douăzeci și șase pe care-i avea; viața grea o tăbăcise; vorbitul numai și numai într-o altă limbă o făcuse să piardă uzul nuanțelor de limbaj; când s-a așezat lângă foc, a rămas cu picioarele oarecum crăcănate, iar mie, unuia, mi-a sunat în urechi la fel ca mormăitul unui animal care s-ar fi așezat înapoi în coșul de răchită, când a zis:

— Ce bine e să te-ntorci acasă!

Acelea mi-au fost impresiile primei jumătăți de oră, prin comparație cu pielea albă a Juliei, care era îmbrăcată în mătase și avea bijuterii în păr, și cu ceea ce-mi aminteam eu despre Cordelia-copil.

— Treaba mea în Spania s-a încheiat, a zis ea. Autoritățile mi-au mulțumit foarte politicos pentru tot ce-am făcut, mi-au dat o medalie și m-au trimis pachet acasă. Pare-se că și pe-aici or să fie din plin munci de-același fel de făcut, și asta curând. E prea târziu s-o văd și pe Tanti?!

— Nu e — o găsești la orice oră trează, lângă radioul ei.

Am luat-o pe scări în sus toți trei, către vechea cameră de joacă. Julia și cu mine zilnic ne petreceam acolo câtva timp. Tanti Hawkins și tatăl meu — două persoane care păreau intangibile în fața oricărei schimbări; nici ea, nici el nu îmbătrâniseră nici cu un ceas

față de când făcusem eu cunoștință cu ei. Un aparat de radio completase, de la o vreme, colecția personală de plăceri pe care și-o adunase Tanti Hawkins pe masa din camera ei — rozariul, volumul de *Familii nobile* îmbrăcat frumos în hârtie cafenie, ca să protejeze coperțile roșii cu auriu, fotografiile și suvenirurile de vacanță. Când îi dăduserăm vestea că Julia și cu mine urma să ne căsătorim, ne spusese doar atât: „Ei, dragă, vă doresc toate cele bune", pentru că religia ei personală nu-i îngăduia să se îndoiască de moralitatea a ceea ce făcea Julia.

Brideshead nu fusese niciodată preferatul ei; vestea că și el se căsătorea o întâmpinase cu: „Da' chiar că i-a trebuit mult până să se hotărască", iar, cum căutarea prin Debrett nu-i dăduse nici o informație despre descendența doamnei Muspratt, adăugase: „A pus mâna pe el — părerea mea."

Am găsit-o, ca de obicei seara, lângă foc, avându-și alături ceainicul și lucrând la pledul de lână pe care și-l făcea.

— Știam eu că veniți, ne-a spus. Mi-a trimis vorbă domnul Wilcox.

— Ți-am adus niște dantelă.

— Vai, draga mea, ce drăguț din partea ta. Exact la fel cum purta biata Doamna la mesă. Cu toate că eu n-am înțeles niciodată de ce se face și neagră, când firesc este să fie albă dantela. Dar sunt convinsă că e foarte bine-venită.

— Pot să-nchid radioul, Tanti?!

— Da' sigur că da; nici n-am observat că mai mergea încă, așa de mare plăcere-mi face să te văd. Ce ți-ai făcut la păr?

— Știu că-mi arată oribil. Trebuie neapărat să mi-l aranjez acum, dacă tot m-am întors. Scumpa de Tanti.

Cum stăteam acolo de vorbă, am văzut cu ce priviri calde se uita Cordelia la noi toți și am început să-mi dau seama că și ea avea o frumusețe a ei.

— L-am văzut pe Sebastian luna trecută.

— De câtă vreme e plecat și el! Și? — era bine, sănătos?

— Nu prea. De-aceea m-am şi dus. E foarte aproape, ştii, din Spania până-n Tunisia. Stă la nişte călugări de-acolo.

— Sper să aibă grijă de el cum trebuie. Mă tem să nu-l considere mai mult decât pot ei să ducă. Întotdeauna-mi scrie de Crăciun, dar nu-i acelaşi lucru — aş prefera să fie aici, acasă. N-am înţeles niciodată cu adevărat de ce vă trebuie să staţi cu toţii mereu plecaţi în străinătate. Ca şi Domnia Sa lordul. Când au fost discuţiile-alea cu intrarea în război cu München-ul, mi-am spus în sinea mea: ce s-or face şi Cordelia, şi Sebastian, şi Domnia Sa lordul pe-acolo, prin străinătăţi? Precis că n-o să le fie deloc uşor.

— Eu am vrut să-l iau acasă cu mine, dar el n-a vrut să vină. Şi-a lăsat barbă de-acum, ştii, şi s-a făcut foarte religios.

— Asta nu cred, nici dacă văd cu ochii mei. Sebastian a fost întotdeauna un mic păgân. Brideshead era cel făcut pentru biserică, nu Sebastian. Şi barba — ăsta-i doar un moft; aşa o piele frumoasă şi deschisă la culoare ce avea — că-ntotdeauna părea curat, chiar dacă nici măcar nu se apropiase de apă toată ziua, în timp ce pe Brideshead puteai să-l freci cât era ziua de lungă, şi tot nu se cunoştea.

— Înspăimântător mi se pare, mi-a spus Julia într-o zi, faptul că pe Sebastian l-ai uitat cu desăvârşire.

— El a creat precedentul.

— Asta mi-ai spus şi-n timpul furtunii. M-am tot gândit la vorbele-astea: poate că şi eu nu fac altceva, decât să creez un precedent.

Poate că, mă gândeam eu în timp ce vorbele ei încă mai pluteau în spaţiul dintre noi precum un fuior de fum de ţigară — un gând ce avea să se risipească şi să dispară ca fumul, fără să lase nici o urmă —, poate că toate iubirile noastre sunt nişte simple aluzii şi simboluri; o colină cu multe creste invizibile; nişte uşi care se deschid ca într-un vis, doar pentru a scoate la iveală un alt covor, pe un alt coridor, cu o altă uşă; poate că tu şi cu mine suntem doar nişte tipare şi că tristeţea care se interpune uneori între noi nu

izvorăşte decât dintr-o dezamăgire a căutărilor noastre reciproce, fiecare sforţându-se să vadă prin şi dincolo de celălalt şi reuşind s-o zărească, din când şi când, umbra aceea care se fofilează pe după colţ, întotdeauna cu câte un pas ori doi înaintea noastră.

Nu-l uitasem pe Sebastian. Era prezent alături de mine, zi de zi, prin Julia; sau, mai degrabă, pe Julia o cunoscusem prin el în zilele acelea de demult, din Arcadia.

— Nu-i cine ştie ce consolare pentru o fată, mi-a spus ea, când am încercat să mă explic. De unde ştiu eu că nu se va dovedi uite-aşa, dintr-odată, că sunt altcineva?! Este o cale foarte simplă de a scăpa de cineva.

Nu-l uitasem pe Sebastian; fiecare piatră din acea casă păstra câte o amintire despre el, iar, când am auzit-o pe Cordelia spunând despre el că-l văzuse doar cu o lună în urmă, toate gândurile mi s-au îndreptat către prietenul meu pierdut. Când am ieşit din camera de joacă, i-am spus:

— Vreau să ştiu şi eu tot ce ştii tu despre Sebastian.

— Mâine. E lungă povestea.

A doua zi, în timp ce ne plimbam prin parcul măturat de vânturi, mi-a povestit:

— Auzisem că era pe moarte. Un jurnalist de la Burgos mi-a spus, care tocmai se întorsese din Africa de Nord. Un anume Flyte, un sărăntoc despre care se vorbea c-ar fi fost nu ştiu ce lord englez şi pe care călugării îl găsiseră muritor de foame şi-l luaseră la ei, la o mănăstire din apropiere de Cartagina. Aşa mi-a ajuns la urechi toată povestea. Ştiam că nu se putea să fie chiar aşa — oricât de puţin am fi făcut pentru Sebastian, măcar avea banii care i se trimiteau de-acasă —, dar tot am pornit imediat către el.

A fost chiar foarte simplu. M-am dus mai întâi la consulat, unde se cunoştea foarte bine situaţia lui; era la infirmeria sediului nu ştiu cărui ordin de călugări misionari. Ce mi-a povestit consulul a fost că Sebastian îşi făcuse apariţia la Tunis într-o bună zi, cu câteva săptămâni mai devreme, şi făcuse cerere să fie admis ca frate misionar

laic[1]. O singură privire îi aruncaseră călugării şi-l refuzaseră. După care, se apucase de băut. Locuia într-un hotelaş de la marginea cartierului arăbesc. M-am dus ceva mai târziu să văd stabilimentul cu pricina; era un bar cu câteva camere deasupra, ţinut de un grec, unde mirosea a ulei încins, a usturoi, a vin stătut şi-a haine vechi — era un loc unde veneau micii negustori greci să joace table şi s-asculte radioul. Sebastian rămăsese acolo timp de o lună, în care băuse absint grecesc, mai ieşise din când în când — nimeni nu ştia unde anume — venise înapoi şi se pusese iarăşi pe băut. Cei de-acolo se temuseră să nu i se întâmple ceva rău, aşa că se ţinuseră după el uneori, dar el nu se ducea decât la biserică sau mai lua câte o maşină şi se ducea la mănăstirea din apropiere de oraş. Toată lumea-l iubea. Şi-acum este iubit, să ştii, oriunde se duce şi-n orice stare s-ar găsi. Asta este o calitate a lui, pe care n-o să şi-o piardă niciodată. Ar fi trebuit să-i auzi, pe proprietar şi pe familia lui, cum vorbeau despre Sebastian, cu lacrimile şiroindu-le pe obraji; era limpede că-l furaseră cu amândouă mâinile, dar avuseseră şi grijă de el şi se străduiseră să-l facă să mănânce; asta li se părea uimitor în legătură cu el — că nu vroia să mănânce; cu tot bănetul ăla, şi-atât de slab. Unii dintre clienţi, de prin partea locului, intrau în timp ce noi ne-nţelegeam într-o franceză cu totul aparte, şi toţi veneau cu aceeaşi poveste: un om atât de *bun*, ziceau cu toţii, că le părea foarte rău să-l vadă chiar aşa decăzut. Aveau şi o părere foarte proastă despre familia lui, care-l lasă în halul ăla; la ei, aşa ceva nu s-ar putea întâmpla, mi-au spus, şi mă tem că trebuie să le dau dreptate.

Oricum însă, asta a fost ceva mai târziu; după ce-am trecut pe la consulat, m-am dus glonţ la mănăstire şi am intrat la stareţ. Era un olandez bătrân şi încruntat, care-şi petrecuse cincizeci de ani din viaţă în Africa Centrală. Mi-a spus povestea şi-n varianta lui; că Sebastian îşi făcuse apariţia, exact aşa cum aflasem şi de la consul,

[1] Acesta depunea jurământul de supunere în mănăstire, dar nu lua parte la programul liturgic şi făcea numai muncile manuale.

cu barba lui şi cu o valiză, şi ceruse să fie primit ca frate laic. „Foarte serios mi-a vorbit", zicea starețul — Cordelia imitându-i vocea guturală; încă din şcoală dovedise un real talent pentru maimuțărit, din câte-mi aminteam. Zice: „Vă rog să nu credeți cumva că există vreun dubiu în această privință — este absolut în toate minţile şi trebuie luat foarte în serios." Vroia să meargă-n sălbăticie, cât mai departe cu putință, să trăiască printre oamenii cei mai simpli, printre canibali. Şi starețul i-ar fi spus: „Noi, în misiunile noastre, nu avem canibali." În fine, ar fi zis el, merge şi printre pigmei, sau printr-un sat primitiv oarecare, pe vreun râu; sau printre leproşi — leproşii ar fi fost cei mai buni dintre cei buni. La care, starețul i-ar fi spus: „Leproşi avem din plin, dar trăiesc în aşezămintele noastre, cu doctori şi cu călugărițe. Totul se desfăşoară în perfectă ordine." Sebastian se mai gândise şi-i spusese că poate nu-şi dorea tocmai leproşi, dar poate că exista vreo bisericuță pe lângă vreun râu — îşi dorea un râu înainte de toate, mă-nțelegi —, de care să fi avut el grijă în absența preotului. Starețul i-ar fi spus: „Da, există asemenea biserici. Acuma spune-mi ceva despre dumneata." — „A, eu sunt un nimeni", aşa-i răspunsese. „Noi vedem pe-aici mulți ciudați" — şi Cordelia s-a apucat să-l maimuțărească din nou. „Era un ciudat, dar trebuia luat foarte în serios." Şi starețul i-ar fi explicat cum era cu noviciatul şi cu inițierea, spunându-i: „Dumneata nu mai eşti tânăr. Şi nici puternic nu prea te văd", la care el i-ar fi spus: „Nu, nu vreau să fiu inițiat. Nu vreau să fac lucruri care presupun inițiere." Atunci, starețul i-ar fi spus: „Prietene, dumitale îți trebuie un misionar personal", iar el ar fi răspuns: „Da, bineînțeles." După care, îl trimisese la plimbare.

A doua zi, venise din nou. Băuse. Îi spusese starețului că luase hotărârea să se facă novice şi să se lase inițiat. „Să ştii dumneata — i-ar fi spus starețul — că sunt unele lucruri cu neputință pentru omul care trăieşte în sălbăticie. Şi unul dintre ele este să bea. Nu e cel mai rău, dar este, fără doar şi poate, absolut fatal. L-am trimis la plimbare." După care, tot venise, de câte două şi trei ori pe săptămână, de

fiecare dată beat, până când stareţul îi dăduse ordin portarului să nu-l mai lase înăuntru. I-am spus: „Vai de mine, mă tem că v-a dat multe bătăi de cap", dar, bineînţeles, într-un asemenea loc nu se înţelege aşa ceva. Stareţul mi-a spus doar atât: „Nu mi s-a părut că puteam face pentru el şi altceva decât să mă rog." Era un bătrân de mare sfinţenie, pe care o recunoştea şi-n alţii.

— Ce anume, sfinţenia?!

— Da, Charles. Asta trebuie să-nţelegi tu despre Sebastian. Mă rog, într-o bună zi, l-au găsit zăcând inconştient în faţa porţii principale; plecase ca de obicei, cu o maşină, şi căzuse din picioare şi zăcuse acolo toată noaptea. La început, au crezut că era, pur şi simplu, beat ca de obicei; apoi şi-au dat seama că era foarte bolnav, aşa că l-au dus la infirmeria mănăstirii, şi-acolo a rămas până-n ziua de astăzi.

Am rămas lângă el două săptămâni, până când a scăpat de partea cea mai rea a bolii. Arăta cumplit, nu-ţi dădeai seama ce vârstă are, aproape complet chel, cu barba răvăşită, dar felul de-a fi şi-l păstrase la fel de scump cum i-l ştiam. Îi dăduseră o cameră numai a lui; nu era cu mult mai mare decât o chilie de călugăr, cu un pat şi un crucifix între nişte pereţi albi. La început, nu putea să vorbească prea mult şi nu l-a surprins deloc faptul că m-a văzut; pe urmă, s-a arătat surprins şi n-a vrut să-mi vorbească prea mult — până-n ajunul plecării mele, când mi-a povestit tot ce i se-ntâmplase. În cea mai mare parte, a fost vorba de Kurt, amicul lui german. Mă rog, l-ai cunoscut, aşa că ştii tot ce se poate şti despre asta. Sună dezgustător, însă atâta timp cât l-a avut pe Kurt în grijă, Sebastian a fost fericit. Mi-a spus că renunţase, practic, la băut într-o vreme, când el şi Kurt locuiau împreună. Kurt era bolnav şi suferea de o rană care nu vroia să i se vindece. Sebastian l-a ajutat să treacă prin această experienţă. Pe urmă, când s-a făcut bine Kurt, au plecat amândoi în Grecia. Ştii cum sunt germanii, că uneori îşi descoperă un anumit bun-simţ şi-o decenţă, când ajung într-o ţară dintr-asta, clasică. Se pare că la fel i s-a întâmplat şi lui

Kurt. Sebastian zicea că la Atena devenise chiar foarte uman. Pe urmă, a fost băgat la închisoare; n-am înţeles foarte bine de ce; se pare că nu fusese, propriu-zis, vina lui — dintr-o ceartă cu nu ştiu ce oficialitate. Odată închis, autorităţile germane au şi pus gheara pe el. Asta era pe vremea când îşi adunau toţi conaţionalii de prin toate colţurile lumii, ca să-i transforme în nazişti. Kurt nici n-a vrut s-audă să plece din Grecia. Dar grecii nu l-au vrut, aşa c-a fost expediat direct din închisoare, într-un lot de alţi recalcitranţi, pe un vas german şi trimis acasă.

Sebastian s-a dus după el şi, timp de un an întreg, n-a fost chip să-l găsească. După aceea, într-un târziu, a reuşit să dea de el şi l-a găsit îmbrăcat în uniformă de asalt, într-un orăşel de provincie. La început, n-a vrut să aibă nimic de-a face cu Sebastian; debita întruna jargonul oficial despre patria lui care urma să renască, şi despre cum el îi aparţinea patriei lui, şi despre cum se redescoperise pe sine în existenţa rasei lui. Dar la el totul era doar o pojghiţă. Şase ani cu Sebastian îl educaseră mai mult decât un an cu Hitler; până la urmă, a lăsat-o moartă, a recunoscut că detesta Germania şi că vroia s-o şteargă. Nu ştiu în ce măsură vorbea, pur şi simplu, dorinţa lui de a trăi mai bine — de a-l jumuli pe Sebastian, de a face baie în Mediterana, de a-şi face veacul prin cafenele şi de a i se lustrui pantofii zilnic. Sebastian zicea că nu era vorba numai de asta; Kurt abia la Atena începuse să se maturizeze; poate c-avea dreptate. Oricum, s-a hotărât să încerce să scape. Dar n-a reuşit. Orice făcea, numai de necazuri avea parte, zicea Sebastian. A fost prins şi băgat într-un lagăr de concentrare. Imposibil i-a fost lui Sebastian să se mai apropie de el sau să mai audă măcar o vorbă despre el; n-a reuşit să afle nici măcar în ce lagăr fusese trimis; a mai rămas aproape un an în Germania, rătăcind de colo-colo şi apucându-se din nou de băut, până când, într-o bună zi, un amic de pahar, proaspăt ieşit chiar din lagărul unde fusese internat Kurt, i-a povestit despre el că se spânzurase încă din prima săptămână după ce ajunsese acolo.

Aşa că Sebastian a terminat-o cu Europa. S-a întors în Maroc, unde fusese fericit, şi a tot plutit în derivă, pe coastă-n jos, din loc în loc, până când, într-o zi, după ce se trezise din beţie — pentru că la el băutul se desfăşoară, de la o vreme, în crize destul de regulate —, i-a venit ideea să evadeze la sălbatici. Drept care, ajunsese unde era.

Nu i-am făcut propunerea de-a se întoarce acasă. Ştiam că n-ar fi fost de acord, plus că era şi foarte slăbit şi n-ar fi putut să se certe cu mine pe tema asta. Părea foarte fericit când am plecat eu. N-o să reuşească niciodată să plece în sălbăticie, bineînţeles, nici să intre în ordinul călugăresc, dar părintele-stareţ o să aibă grijă de el. Le venise ideea să-l facă un fel de sub-portar; aşa sunt, de obicei, ştii şi tu, cei câţiva ciudaţi care se aciuează pe lângă aşezămintele religioase; oameni care nu-şi prea găsesc locul nici în lume, nici în ordinul monastic. Presupun că şi eu sunt cam tot aşa. Dar, cum eu, întâmplător, nu m-am apucat de băutură, sunt ceva mai de folos.

Ajunseserăm la punctul de întoarcere al plimbării noastre, care era podul de piatră de la capătul celui din urmă — şi celui mai mic — dintre lacuri, după care apele umflate se prăbuşeau sub forma unei cataracte în pârâul de mai jos; de pe partea cealaltă, cărarea urca înapoi către casă. Ne-am oprit la parapet şi ne-am uitat în jos, către apele sumbre.

— Am avut odată o guvernantă care a sărit de pe acest pod şi s-a înecat.

— Da, ştiu.

— De unde ştii tu aşa ceva?!

— Este primul lucru pe care l-am aflat despre tine — chiar dinainte de a te cunoaşte.

— Foarte ciudat...

— I-ai povestit şi Juliei toate lucrurile-astea despre Sebastian?

— Ideile principale; nu aşa cum ţi-am povestit ţie. Doar ştii că ea nu l-a iubit niciodată — nu aşa cum îl iubim noi doi.

„Cum îl iubim noi doi" — faptul că mă includea şi pe mine în acest prezent era un reproş la adresa mea; despre ea însăşi, Cordelia nu folosea niciodată verbul *a iubi* la trecut.

— Bietul Sebastian! am zis eu. Mare păcat. Oare cum se va termina totul, cu el?

— Cred că pot să-ţi spun cu precizie, Charles. Am mai văzut şi alţii ca el şi cred că-i sunt foarte apropiaţi şi foarte dragi Domnului. O să trăiască tot aşa, pe jumătate înăuntrul şi pe jumătate în afara comunităţii, ca o figură binecunoscută, care-ţi troncăne mătura şi-şi zornăie legătura de chei de colo-colo. O să fie preferatul călugărilor bătrâni şi obiectul de batjocură al novicilor. Toată lumea o să ştie despre el că bea; câte două-trei zile pe lună o să dispară din văzul tuturor, şi-atunci cu toţii or să dea din capete, şi-or să zâmbească, şi-or să-şi spună unii altora, fiecare cu accentul lui: „Hai, că prietenul Sebastian iarăşi a tras la măsea", după care o să se-ntoarcă răvăşit şi ruşinat şi-o să se-arate ceva mai pios, timp de o zi sau două, în capelă. Probabil c-o să aibă câteva mici ascunzători prin grădină, unde-o să-şi păstreze câte-o sticlă şi-o să tragă pe furiş câte-o duşcă din când în când. O să fie scos în faţă ca s-o facă pe ghidul, ori de câte ori se va ivi câte un musafir vorbitor de limbă engleză; iar el o să se arate absolut fermecător, drept care acei musafiri vor întreba ce şi cum în legătură cu el, înainte să plece, şi poate că li se va şopti la ureche că Sebastian are, la el acasă, rude sus-puse. Dacă trăieşte suficient de mult, generaţii întregi de misionari de prin tot felul de locuri izolate se vor gândi la el ca la un personaj bizar, cine ştie cum legat de nădejdile lor din anii de studenţie — şi-or să-l pomenească în rugăciunile lor. Iar el o să-şi cultive mici excentricităţi în materie de pioşenie, anumite obsesii cultuale proprii, intense şi personale; o să fie prezent la capelă în momente dintre cele mai nepotrivite şi lipsă când o să trebuiască să fie acolo. Şi pe urmă, într-o bună dimineaţă, după vreo criză de beţie, or să-l culeagă de la poarta mănăstirii muribund şi numai după un clipit din ochi or să-şi dea seama că e conştient în momentul în care o să

primească ultima împărtăşanie. Nu-i chiar aşa de rău ca mod de a trece prin viaţă.

Eu mă gândeam la tânărul acela voios, care stătea cu ursuleţul de pluş sub castanii înfloriţi.

— Nu pentru aşa ceva se pregătea el, am zis. Presupun că nu suferă, nu-i aşa?

— Ei, ba da, cred că suferă. Nici nu ne putem imagina cât de tare trebuie să sufere, când se vede atât de neputincios — fără demnitate, fără voinţă. Nimeni nu ajunge sfânt, dacă nu suferă. Suferinţa lui a luat această formă... Am văzut atâta suferinţă în toţi aceşti ani din urmă; şi câtă nu mai urmează, în curând, pentru toată lumea. Asta-i primăvara iubirii... — după care, acceptând păgânismul meu, a adăugat: Se află într-un loc minunat, să ştii, lângă mare, într-o mănăstire cu ziduri albe, cu clopotniţă, cu straturi de legume verzi şi cu un călugăr care le stropeşte când apune soarele.

— Ştiai că n-o să pricep?! am râs eu.

— Tu şi Julia..., a dat ea să spună, apoi, fiindcă ne apropiam de casă, m-a întrebat: Când m-ai revăzut, aseară, te-ai gândit: „Biata Cordelia, ce fată simpatică, şi cum a crescut ea de-a ajuns o fată bătrână zdravănă şi pioasă, cu gândul numai la faptele bune" — nu-i aşa? Te-ai gândit: „Ce perversă"?!

Nu era momentul pentru echivocuri, aşa că i-am spus:

— Da, aşa m-am gândit. Acum nu prea mai gândesc aşa.

— Curios, mi-a spus ea. Exact la cuvântul ăsta m-am gândit şi eu în legătură cu tine şi Julia. Când eram sus, în camera de joacă, la Tanti. „Ce pasiune perversă" — m-am gândit.

Vorbea cu acea blândă, infinitezimală nuanţă de batjocură, pe care o moştenise de la maică-sa, dar în aceeaşi seară, ceva mai târziu, mi-am adus aminte cu prisosinţă de vorbele ei.

Julia îşi pusese roba chinezească brodată, pe care adeseori o purta când ne luam cina singuri la Brideshead; era o robă ale cărei falduri grele şi ţepene îi scoteau în evidenţă calmul; gâtul i se înălţa splendid din cercul de aur plin, care-i ajungea până mai jos de beregată;

mâinile şi le odihnea în mijlocul dragonilor din poală. În această postură mă bucurasem să mă uit la ea nopţi fără număr şi în seara aceea, uitându-mă la ea cum stătea între foc şi lampa cu abajur şi neputând să-mi iau ochii, de frumoasă ce era, m-am trezit gândindu-mă: Oare când am mai văzut-o eu aşa? De ce-mi revine în minte acea viziune dintr-un alt moment? Şi mi-am dat seama că la fel stătuse şi atunci, pe vapor, chiar înaintea furtunii; la fel arătase; şi am înţeles că-şi regăsise ceea ce eu mă temusem că pierduse pentru totdeauna, şi anume acea tristeţe magică, pentru care mă simţisem atras de ea, privirea piezişă care părea să spună: „Nu-i aşa c-am fost făcută pentru cine ştie ce alt scop, dar în tot cazul nu pentru asta?"

În noaptea respectivă, m-am trezit şi am rămas întins pe spate, pe întuneric, răsucind pe toate părţile discuţia pe care o avusesem cu Cordelia. Cum îi spusesem: „Ştiai că n-o să pricep?" De-atâtea ori, mi se părea, fusesem oprit din scurt, ca un cal aflat în plin avânt care brusc refuză obstacolul, care se dă înapoi pe propriile-i urme, care se arată prea timid ca să-şi apropie măcar nasul şi să privească obiectul îndeaproape.

Şi o altă imagine mi-a mai venit în minte, imaginea unei colibe din regiunile arctice, unde stă singur un vânător, cu blănurile lui, cu lampa cu ulei şi focul de buşteni; cu ce i-a mai rămas din masa de seară, cu câteva cărţi şi schiurile într-un colţ; înăuntru — totul este uscat, curat şi cald, în schimb afară vuieşte ultimul viscol dintr-o iarnă şi zăpada se adună în deluşoare în faţa uşii. În deplină tăcere, o mare povară apasă lemnăria; zăvorul se opinteşte să nu alunece din locaşul lui; minut cu minut, în bezna de afară, troianul alb zideşte uşa, însă foarte curând, imediat după ce vântul s-a potolit şi soarele s-a ivit de după crestele înzăpezite şi-a început să le topească, de undeva, de sus de tot, un bloc de zăpadă se mişcă, alunecă şi se răstoarnă, porneşte la drum, îşi înmulţeşte puterile, de ţi se pare că tot versantul de munte se prăbuşeşte, iar căsuţa luminată plesneşte ca o cochilie şi se face nevăzută, rostogolindu-se în râpă odată cu avalanşa.

Capitolul cinci

Procesul meu de divorţ — sau, mai degrabă, al soţiei mele — urma să ajungă în instanţă aproape concomitent cu căsătoria lui Brideshead. Al Juliei intra pe rol abia în trimestrul următor; între timp, jocul de-a Transporturile — adică mutatul lucrurilor mele de la vechea casă parohială a familiei soţiei mele în apartamentul meu şi al celor ale soţiei mele din apartamentul meu la casa parohială; al lucrurilor Juliei de la locuinţa lui Rex şi de la Brideshead în apartamentul meu; al lucrurilor lui Rex de la Brideshead la locuinţa lui şi al lucrurilor doamnei Muspratt de la Falmouth la Brideshead — se afla în plină desfăşurare şi fiecare dintre noi se găsea, într-o măsură mai mare sau mai mică, fără locuinţă, când s-a cerut o pauză şi lord Marchmain, dovedind şi el simţul de-a dreptul dramatic al momentului nepotrivit, al cărui prototip evident era fiul său cel mare, şi-a anunţat intenţia, dată fiind situaţia internaţională, de a reveni în Anglia şi a-şi petrece ultimii ani ai vieţii în vechea sa locuinţă.

Singurul membru al familiei, pentru care o asemenea schimbare se anunţa cât de cât benefică, a fost Cordelia, din nefericire uitată în tot acel balamuc. Ce-i drept, Brideshead o invitase în mod oficial să considere casa lui ca fiind şi casa ei, atâta timp cât i-ar fi convenit acest lucru, dar, când aflase că viitoarea ei cumnată îşi propunea să-şi instaleze copiii acolo pe timpul vacanţei, imediat după nuntă, în grija unei surori a ei şi a unei prietene a respectivei surori, Cordelia hotărâse să se mute şi ea, urmând, spunea ea, să se stabilească singură la Londra. Acum însă, precum Cenuşăreasa, şi ea se trezise promovată castelană[1], în timp ce fratele ei, cu soţia, care până în acel moment se aşteptaseră să devină ei înşişi, în decurs de câteva zile, stăpânii absoluţi ai întregului domeniu, rămăseseră fără

[1] Adică doamnă a casei, care se ocupă de tot ce priveşte locuinţa. Termenul provine din Evul Mediu, când adeseori se întâmpla ca o reşedinţă sau un domeniu să rămână ani de zile în grija soţiei sau a unei fiice, în timp ce bărbaţii familiei erau plecaţi la războaie sau cruciade.

un acoperiş deasupra capului; documentele de transfer al proprietăţii, parafate şi numai bune pentru a fi semnate, au fost făcute sul, legate şi puse bine într-una dintre cutiile negre de tablă ale avocaţilor de la Lincoln's Inn[1]. Pentru doamna Muspratt, a fost o grea lovitură; ea nu era o femeie ambiţioasă; s-ar fi mulţumit din toată inima şi cu o locuinţă infinit mai modestă decât Brideshead; şi totuşi, ar fi dorit să aibă şi copiii ei un acoperiş oarecare deasupra capului de Crăciun. Casa de la Falmouth fusese golită şi pregătită pentru vânzare; mai mult decât atât, doamna Muspratt îşi luase rămas-bun de acolo, vorbind poate prea mult — poate că pe bună dreptate — despre noua ei situaţie; drept care, nu se puteau întoarce acolo. S-a văzut obligată să-şi mute mobila din camera Doamnei Marchmain într-un fost hambar de trăsuri, acum nefolosit, şi să închirieze o vilă gata mobilată la Torquay. Nu era o femeie cu mari ambiţii, cum spuneam, dar, după ce-şi îngăduise aşteptări atât de sus-puse, a rămas descumpănită când s-a trezit coborâtă atât de jos atât de brusc. În sat, lucrătorii care pregăteau decoraţiunile pentru petrecerea de cununie s-au apucat să înlocuiască B-urile de pe flamuri cu M-uri, obliterând punctele de *earl* şi să imprime cu şabloane bile şi frunze de căpşun pe coroniţele pictate[2], în aşteptarea întoarcerii Marchizului de Marchmain.

Veşti despre intenţiile sale au primit mai întâi avocaţii, apoi Cordelia, apoi Julia şi cu mine, într-o rapidă succesiune de telegrame care se băteau cap în cap. Lord Marchmain urma să sosească la timp pentru a lua parte la nuntă; avea să sosească după nuntă,

---

[1] Unul dintre cele patru barouri londoneze — sau grupuri de firme de avocaţi —, denumite după clădirile în care-şi aveau sediile: *Gray's Inn* („Hanul lui Gray"), *Lincoln's Inn* („Hanul lui Lincoln"), *Inner Temple* („Templul Interior") şi *Middle Temple* („Templul Mijlociu").

[2] Este vorba despre coroniţele purtate de rangurile nobiliare englezeşti la diferite ocazii festive. Brideshead, având rangul de *earl*, poartă o coroniţă cu biluţe mici în vârfurile unor tulpini sau lujeri; coroniţa unui marchiz, precum lord Marchmain, are patru frunze de căpşun şi patru bile de argint, în alternanţă.

după ce se va fi întâlnit cu lord Brideshead şi noua Doamnă Brideshead la trecerea celor din urmă prin Paris; avea să-i întâlnească la Roma. Nu se simţea deloc bine şi nu putea călători; era pe picior de plecare; păstrase amintiri dureroase despre iernile de la Brideshead şi nu vroia să vină până când primăvara nu era bine de tot înstăpânită, iar instalaţia de încălzire — desfăcută pentru revizie; urma să vină singur; îşi aducea şi familia din Italia; dorea ca revenirea să-i rămână neanunţată şi să ducă o viaţă de totală izolare; avea să organizeze un bal. În cele din urmă, a fost aleasă o dată din ianuarie, care s-a dovedit a fi cea corectă.

Plender s-a prezentat cu câteva zile înaintea lui; aici s-a ivit o problemă. Plender nu făcea parte din personalul originar al reşedinţei de la Brideshead; îl servise pe lord Marchmain la gărzile călări şi nu se întâlnise decât o singură dată cu Wilcox, cu acel prilej penibil când venise să recupereze bagajele stăpânului său, care luase decizia de a nu se mai întoarce din război; apoi, Plender îi devenise valet, ceea ce oficial era în continuare, numai că, în ultimii ani, îşi luase un fel de curator elveţian, un asistent personal, care să aibă grijă de garderobă şi care, dacă se ivea ocazia, să dea o mână de ajutor la treburile mai curând nedemne ale casei, iar el însuşi devenise, practic, un *major-domo* al acelei gospodării mobile şi fluctuante; uneori, se prezenta la telefon în calitate de „secretar". Între Wilcox şi el, se căsca un hectar întreg de gheaţă din cea mai subţire.

Norocul a fost că fiecare dintre ei l-a plăcut pe celălalt şi dilema şi-a găsit rezolvarea într-o serie de discuţii între şase ochi ale celor doi, plus Cordelia. Plender şi Wilcox au devenit Servanţi Reuniţi ai Spaţiilor Locuite, ca nişte foşti membri de egală vechime ai regimentelor de gardă din care proveneau, Plender ocupându-se în mod special de apartamentele private ale Domniei Sale Lordul, în timp ce Wilcox avea înglobate în sfera sa de influenţă încăperile cu acces general; servitorul cel bătrân a primit un veston negru şi a fost promovat valet, iar elveţianul despre care nu se ştia nimic a primit, încă de la sosire, statut deplin de camerier; toate lefurile au fost

majorate corespunzător noilor demnităţi şi toată lumea s-a declarat mulţumită.

Julia şi cu mine, care ne mutaserăm de-acolo încă de o lună, gândindu-ne că nu aveam să ne mai întoarcem niciodată, ne-am dus totuşi înapoi pentru primire. În ziua cu pricina, Cordelia s-a dus la gară, iar noi am rămas acasă, urmând să-l întâmpinăm acolo. Era o zi vântoasă şi mohorâtă. Casele şi cabanele erau toate împodobite; pregătirile pentru focul de tabără care urma să fie organizat chiar în acea noapte şi pentru orchestra de alămuri din sat, care trebuia să cânte pe terasă, au fost abandonate, în schimb flamura familiei, care nu mai fluturase la catarg de douăzeci şi cinci de ani, a fost înălţată pe fronton şi acum şfichiuia cu plesnituri pe cerul plumburiu.[1] Indiferent de vocile gâjâite care zbierau în microfoanele din Europa Centrală[2] şi indiferent câte strunguri se roteau de zor prin fabricile de armament, întoarcerea lordului Marchmain era o chestiune de primă importanţă pe propriul său domeniu.

Trebuia să sosească la ora trei. Julia şi cu mine am aşteptat în salon până când Wilcox, care se înţelesese cu şeful de gară să fie ţinut la curent, ne-a anunţat că „Trenul se află la semnal", iar, după câtva timp, că „Trenul a sosit; Domnia Sa Lordul este pe drum încoace". Apoi s-a dus la portalul din faţă şi s-a pus pe aşteptat acolo, împreună cu servitorii de rang înalt. N-a trecut mult şi Rolls-ul şi-a făcut apariţia la cotul aleii, urmat, la o distanţă anume, de cele două furgoane. A tras la peron; mai întâi a coborât Cordelia, apoi Cara; după o scurtă pauză, *chauffeur*-ului i-a fost întins un covoraş, iar servitorului — un baston; după care, s-a văzut un picior împins cu grijă înainte. Plender se postase de-acum la portiera maşinii; un alt

[1] Este vorba despre flamura Marchizului de Marchmain, care nu stă arborată decât atunci când acesta se află prezent în castelul său de pe domeniul de la Brideshead.

[2] Aluzie la discursurile din ce în ce mai belicoase ţinute de Hitler. Aceste evenimente au loc la începutul anului 1939, cu câteva luni înaintea izbucnirii războiului.

servitor — elveţianul — coborâse dintr-unul dintre furgoane; împreună l-au coborât pe lord Marchmain din automobil şi l-au depus pe propriile picioare; el a bâjbâit cu mâna după baston, l-a apucat şi a rămas nemişcat un minut, adunându-şi toate forţele pentru cele câteva trepte joase care conduceau la uşa de la intrare.

Julia a scos un icnet de mirare şi m-a apucat pe mine de mână. Îl văzuserăm cu doar nouă luni mai devreme la Monte Carlo şi pe-atunci era încă o prezenţă dreaptă şi impunătoare, prea puţin schimbat faţă de când îl întâlnisem eu pentru prima dată, la Veneţia. Acum era un boşorog. Plender ne spusese că stăpânul lui nu se simţise bine în ultima vreme — dar nu ne pregătise pentru aşa ceva.

Lord Marchmain stătea încovoiat şi împuţinat, împovărat de propriul palton, cu un fular alb fluturându-i dezordonat la gât şi o căciulă de stofă îndesată zdravăn pe frunte; avea chipul alb şi ridat şi nasul înroşit de ger; lacrimile care i se adunaseră în ochi nu erau de la emoţie, ci de la vântul care bătea dinspre răsărit; şi respira cu dificultate. Cara i-a vârât capetele fularului sub palton şi i-a şoptit ceva la ureche, la care el a ridicat o mână băgată în mănuşă — o mănuşă de şcolar, din lână cenuşie — şi a făcut un mic gest obosit de salut către grupul de la intrare; apoi, foarte încet, cu ochii înfipţi în pământul din faţa lui, şi-a făcut intrarea în casă.

I-au fost luate de pe el paltonul, căciula şi fularul, apoi pieptarul din piele, pe care-l purta pe sub ele; uşurat de haine în felul acesta, părea mai slăbit ca niciodată, dar mai elegant; scăpase de aerul de ponoseală pe care i-l dădea starea de epuizare. Cara i-a îndreptat cravata; el s-a şters la ochi cu o batistă pestriţă şi s-a îndreptat cu paşi hârşâiţi, sprijinindu-se în baston, către focul din holul cel mare de la intrare.

Lângă şemineu era un mic scaun heraldic, unul dintr-un set întreg de scaune asemenea lui, răspândite pe lângă pereţi. Era ceva mic, incomod, cu şezutul plat, o simplă scuză pentru armoariile complicate pe care le avea pictate pe spetează; probabil că nimeni, nici măcar un servitor ostenit nu se aşezase vreodată pe nici unul

dintre ele, de când fuseseră făcute; şi totuşi, lord Marchmain s-a aşezat pe cel de lângă şemineu şi s-a şters la ochi.

— Din cauza frigului, a zis el. Uitasem cât de frig e-n Anglia. M-a dat peste cap, nu alta.

— Doriţi să vă aduc ceva, stăpâne?

— Nimic, mulţumesc. Cara, unde-mi sunt blestematele-alea de pilule?!

— Alex, doctorul a spus că n-ai voie să iei decât maximum trei pe zi.

— Naiba să-l ia pe doctor. Mă simt absolut dărâmat.

Cara i-a întins o sticluţă albastră, pe care a scos-o din poşetă, şi lord Marchmain a luat o pastilă din ea. Indiferent de ce va fi conţinut, a părut să-l revigoreze pe dată. A rămas aşezat, cu picioarele lungi întinse în faţă, cu bastonul înfipt între ele şi cu bărbia proptită pe mânerul de fildeş, dar a şi început să ne remarce pe toţi, să ne salute şi să împartă ordine.

— Mă tem că nu sunt deloc în apele mele astăzi. Călătoria m-a întors pe dos. Mai bine rămâneam peste noapte la Dover. Wilcox, care apartament mi l-ai pregătit?

— Pe cel vechi care a fost al Domniei Voastre, stăpâne.

— Nu merge; până mă pun pe picioare, în tot cazul, nu. Prea multe scări de urcat. Trebuie să stau la parter undeva. Plender, pune să mi se pregătească un pat undeva jos.

Plender şi Wilcox au schimbat nişte priviri întrebătoare.

— Prea bine, stăpâne. În ce cameră să-l punem?

Lord Marchmain s-a gândit câteva momente.

— În Salonul chinezesc. Da, Wilcox, şi să fie „Patul Reginei".

— În Salonul chinezesc, „Patul Reginei", stăpâne?!

— Da şi da. S-ar putea să-mi petrec următoarele câteva săptămâni acolo.

Salonul chinezesc era una dintre încăperile pe care nu le văzusem niciodată folosite; ba, mai mult, nici nu puteai pătrunde în ea decât atâta cât îngăduia o zonă împrejmuită cu un cordon, unde se

îngrămădeau privitorii în zilele în care casa era deschisă publicului vizitator; era un splendid şi nelocuibil muzeu de mobile Chippendale sculptate, de porţelanuri, de obiecte lăcuite şi pictate care atârnau de pereţi; şi „Patul Reginei" era o piesă de muzeu, un fel de cort mare de catifea, care aducea cu *Baldachino* de la Sfântul Petru[1]. Oare plănuise lord Marchmain acest catafalc pentru sine — m-am întrebat eu —, încă de la plecarea din însorita Italie? Se gândise la el în cursul ploii viforoase care-i însoţise călătoria lungă şi sâcâitoare? Îi venise ideea pe moment, ca o amintire din copilărie trezită brusc la viaţă, ca o visare din camera de joacă — „Când o să mă fac eu mare, o să dorm în Patul Reginei în Salonul chinezesc" — văzută ca o apoteoză a grandorii la vârsta de adult?

Cert este că puţine lucruri puteau provoca mai mult deranj în casă. Dacă iniţial fusese prevăzută o zi de primire formală, ea s-a transformat într-una de teribil efort; cameristele s-au apucat să facă focul, să dea la o parte husele, să despacheteze pânzeturile; nişte bărbaţi cu şorţuri, pe care în mod normal nu-i vedeai niciodată, au mutat mobilele; tâmplarii de pe întreg domeniul au fost convocaţi ca să dezmembreze patul. Acesta a fost adus jos pe scări, în bucăţi, din timp în timp câte una, de-a lungul întregii după-amiezi; porţiuni enorme de antablament în stil rococo, îmbrăcat în velur; coloanele răsucite, îmbrăcate în stofă cu fir de aur şi velur, care constituiau stâlpii acesteia; bârne de lemn nelustruit, care nu trebuia să fie văzute şi care îndeplineau vreo funcţie structurală pe sub draperii; penaje alcătuite din pene uscate, care ţâşneau din ouăle de struţ cu monturi de aur din cele patru colţuri ale baldachinului; în fine, saltelele cu care se opinteau câte patru bărbaţi. Lord Marchmain părea să se bucure de consecinţele capriciului său; stătea lângă foc şi urmărea tot balamucul, în timp ce noi, ceilalţi — Cara, Cordelia,

[1] Este vorba de baldachinul realizat de Giovanni Lorenzo Bernini (1598–1680), care acoperă altarul cel mare de la Catedrala Papală din Roma.

Julia şi cu mine — stăteam într-un semicerc în jurul lui şi-i făceam conversaţie. Culoarea îi revenise în obraji, ca şi licărirea în priviri.

— Am cinat cu Brideshead şi cu nevasta lui la Roma, ne-a spus. De vreme ce suntem cu toţii din familie — şi privirile lui pline de ironie s-au mutat de la Cara la mine —, pot să vorbesc fără nici un fel de rezerve. Ea, cel puţin, mi s-a părut deplorabilă. Fostul ei consort, din câte am înţeles, era un lup de mare şi, probabil, genul mai puţin pretenţios; dar cum de fiul meu, care se află tocmai la vârsta potrivită de treizeci şi opt de ani şi care ar fi putut, ca să zic aşa — dacă nu cumva lucrurile s-au schimbat foarte mult —, să-şi aleagă aproape orice femeie din Anglia, cum de s-a oprit el tocmai la... presupun că nu pot să-i spun altfel decât aşa: *Beryl*... — şi şi-a lăsat fraza într-o elocventă suspensie.

Cum lord Marchmain nu părea să aibă intenţia de a se mişca, după o vreme ne-am tras noi scaune — micile scaune heraldice, pentru că orice altă mobilă din holul cel mare era mult prea voluminoasă — şi ne-am aşezat în jurul său.

— Cred că nu exagerez dacă spun că nu mă voi repune propriu-zis pe picioare până la venirea verii, a zis el. M-aştept ca voi patru s-aveţi grijă de starea mea de spirit.

Nu s-ar fi zis că puteam face mare lucru atunci, pe moment, ca să-i înveselim dispoziţia destul de sumbră; ba chiar el era cel mai binedispus dintre noi.

— Povestiţi-mi, a zis el, când şi cum a cucerit-o Brideshead.

I-am spus tot ce ştiam şi noi.

— Cutii de chibrituri, a comentat el. Cutii de chibrituri. Presupun c-a trecut de vârsta la care ar mai putea să-i facă vreun copil.

Ne-a fost adus ceaiul lângă şemineul din holul cel mare.

— În Italia, ne-a spus el, nu crede nimeni că va fi război. Toată lumea este convinsă că „se-aranjează ei". Julia, tu nu mai beneficiezi de acces la informaţii politice, nu-i aşa? Simpatica noastră Cara, din fericire, este supus britanic prin căsătorie. Nu-i place să menţioneze acest lucru, de obicei, dar acum s-ar putea dovedi benefic. Legal

vorbind, ea este doamna Hicks — nu-i aşa, draga mea?! Nu mai ştim aproape nimic despre Hicks, dar îi vom fi recunoscători, chiar şi aşa, dacă se ajunge totuşi la război. Iar dumneata — mi-a spus el, întorcându-şi asaltul către mine — n-am nici un dubiu că te faci pictor oficial[1], nu?

— Nu, deloc. Ca să fiu sincer, tocmai mă aflu în negocieri pentru un post de ofiţer în Rezerva Specială.

— Ei, dar zău c-ar trebui să te faci pictor oficial. Am avut unul detaşat câteva săptămâni bune pe lângă escadronul meu în războiul care a fost — până când am fost trimişi pe front.

Viperoşenia respectivă era ceva nou. De la bun început îmi spusesem că manierele lui ascundeau o anumită răutate, iar acum iat-o că ieşea la suprafaţă tot aşa cum oasele ascuţite i se vedeau pe sub pielea scofâlcită.

Se lăsase deja întunericul când a fost gata patul; ne-am dus cu toţii să-l vedem, lord Marchmain păşind chiar vioi acum prin camerele care duceau la Salonul chinezesc.

— Vă felicit. Arată remarcabil de bine totul. Wilcox, parcă ţin minte un lighean şi un ulcior de argint — se găseau într-o cameră pe care o numiserăm „Garderoba Cardinalului", dacă nu greşesc; cum ar fi să le punem uite-aici, pe consolă? Pe urmă, dacă mi-i trimiţi pe Plender şi pe Gaston, bagajele pot aştepta până mâine-dimineaţă — să-mi aducă numai valijoara cu obiecte de toaletă şi ce mai e nevoie pentru noapte. Ştie Plender. Dacă mă lăsaţi cu Plender şi cu Gaston, mă bag în pat. Şi ne vedem ceva mai târziu; cinaţi şi voi aici, ca s-aveţi grijă de starea mea de spirit.

Ne-am întors cu toţii şi am dat să ieşim; când am ajuns şi eu la uşă, m-a chemat înapoi.

— Arată foarte bine, aşa-i?

---

[1] În timpul Primului Război Mondial, Ministerul de Război angajase pictori care să redea evoluţia conflictului. Chiar dacă autorităţile au fost uneori nemulţumite de aspectul prea revelator al tablourilor şi desenelor înfăţişate de aceştia, experimentul a fost reluat în al Doilea Război Mondial.

— Foarte bine, într-adevăr.

— Ai putea să-l pictezi, nu? ce zici — şi să-i spui „Patul morţii".

— Da, mi-a spus Cara. S-a întors ca să moară la el acasă.

— Dar, când a sosit, vorbea cu atâta convingere despre însănătoşire.

— Asta numai pentru că se simţea foarte bolnav. Când este în toate apele lui, ştie că e pe moarte şi acceptă acest lucru. Maladia pe care o are fluctuează când în bine, când în rău; într-o zi, poate chiar câteva zile în şir, este în putere şi plin de viaţă, şi-atunci este pregătit pentru moarte; după care pică şi se teme de ea. Nu ştiu cum va fi când o să fie din ce în ce mai rău. Trebuie să vină şi asta într-un viitor previzibil. Doctorii de la Roma i-au dat mai puţin de un an. Vine cineva şi de la Londra să-l vadă — chiar mâine, cred —, care ne va spune mai multe.

— Dar ce are?

— Ceva cu inima; un cuvânt lung legat de inimă. Moare de-un cuvânt lung.

În seara aceea, lord Marchmain era binedispus; camera lui avea un aspect hogarthian, cu masa de cină pusă pentru noi patru lângă şemineul cu elemente chinezoide groteşti şi cu bătrânul ridicat în şezut printre perne, care sorbea şampanie, gusta, lăuda, şi totuşi sărea peste înşiruirea de feluri de mâncare pregătite pentru întoarcerea lui acasă. Wilcox adusese, pentru această ocazie, platoul de aur, pe care nu-l mai văzusem utilizat niciodată până atunci; acela, şi oglinzile aurite, şi obiectele lăcuite, şi draperiile patului cel mare, şi pardesiul de mandarin al Juliei — toate dădeau scenei un aer de pantomimă, de peşteră a lui Aladin[1].

Exact la sfârşit, când venise momentul ca noi, ceilalţi, să ne retragem, lui i s-au înecat corăbiile.

---

[1] În anumite oraşe britanice, în perioada Crăciunului se înfăţişează o pantomimă intitulată *Aladin*, în care acesta apare, la un moment dat, într-o peşteră-tezaur, plină de obiecte de aur şi argint.

— Nu voi putea dormi, ne-a spus. Cine se oferă să stea cu mine? Cara, *carissima*[1], tu eşti epuizată. Cordelia, vrei tu să veghezi un ceas în acest Ghetsimani[2]?!

A doua zi dimineaţă, am întrebat-o cum decursese noaptea.

— Aproape imediat a adormit. Am intrat să văd ce face la ora două, ca să mai aţâţ şi focul; luminile erau aprinse, dar el dormea din nou. Probabil că s-a trezit şi le-a aprins el singur; ca să le aprindă, trebuia să coboare din pat. Cred că se poate foarte bine să-i fie frică de întuneric.

Dată fiind experienţa în materie de spitale a Cordeliei, era normal ca ea să-şi asume sarcina de a-şi îngriji tatăl. Când au venit, în cursul zilei, doctorii s-au întors instinctiv către ea şi i-au dat instrucţiuni.

— Atâta timp cât lucrurile nu se înrăutăţesc, a zis ea, camerierul şi cu mine putem să-l îngrijim. Nu e cazul să băgăm în casă infirmiere, până nu-i nevoie de ele.

În stadiul respectiv, doctorii nu aveau nici o recomandare de făcut — atâta doar: să fie ţinut binedispus şi să-i fie administrate anumite medicamente ori de câte ori suferea câte un nou atac.

— Cât va dura?

— Doamnă Cordelia, sunt oameni cu afecţiuni cardiace, care se fâţâie de colo-colo la bătrâneţe, deşi doctorii la mai dăduseră o săptămână de trăit. Un lucru am învăţat în medicină — să nu faci niciodată profeţii.

Cei doi bărbaţi bătuseră drum lung pentru a-i spune Cordeliei acest lucru; doctorul local era şi el de faţă şi a primit acelaşi sfat în termeni tehnici.

Seara, lord Marchmain a revenit la subiectul proaspetei sale nurori; de fapt, nu se putea spune că i-ar fi ieşit din minte cine ştie

---

[1] Joc de cuvinte: *cara* — „scumpă", iar *carissima* — „foarte scumpă, scumpisimă" (it.).

[2] Grădină de la poalele Muntelui Măslinilor de lângă Ierusalim, unde Isus Cristos a trăit o experienţă agonizantă în seara dinaintea răstignirii sale (*Luca*, 2).

cât timp, din moment ce tema se regăsise în diverse aluzii maliţioase pe toată durata zilei; acum însă rezemat de perne, el a început s-o întoarcă pe toate feţele.

— N-am fost eu niciodată prea tare impresionat de pietatea familială până acum, a zis el, dar sincer vă spun că mă-ngrozeşte perspectiva ca... ca Beryl să preia ceea ce a fost odată locul mamei mele în această casă. De ce să stea o asemenea pereche nepotrivită şi fără copii aici, când toată şandramaua se prăbuşeşte de jur împrejurul lor? Nu vă ascund că Beryl mi-a displăcut.

Poate că n-a fost o idee fericită să ne-ntâlnim la Roma. Orice alt loc poate că s-ar fi dovedit mai potrivit. Şi totuşi, dacă stai şi te gândeşti, unde aş fi putut face cunoştinţă cu ea şi să nu-mi provoace repulsie? Am cinat la Ranieri, un restaurant mic şi liniştit, pe care-l frecventez de ani buni — îl cunoaşteţi, fără-ndoială. Beryl parcă-l umplea. Eu, bineînţeles, eram gazda şi totuşi, dac-aţi fi auzit-o pe Beryl cum insista pe lângă fiul meu cu mâncarea, v-aţi fi făcut o cu totul altă impresie. Brideshead a fost întotdeauna un băiat lacom; o soţie care ar pune la suflet ce şi cum e mai bine pentru el ar căuta să-l mai înfrâneze. Dar asta e totuşi o chestiune prea puţin importantă.

Fără îndoială, auzise despre mine că duc o viaţă neprincipială. Nu pot să-i descriu altfel comportamentul faţă de mine, decât ca obraznic. Că sunt un bătrân năbădăios — aceasta era părerea ei despre mine. Presupun c-a făcut cunoştinţă, la viaţa ei, cu bătrâni amirali năbădăioşi, drept care ştie cum trebuie să-i trateze: ca pe un admirator din culise, un tinerel, acolo... N-aş putea încerca să vă reproduc discuţiile ei. Vă dau un singur exemplu.

Fuseseră împreună în audienţă la Vatican, chiar în dimineaţa respectivă; pentru o binecuvântare a căsătoriei lor — n-am urmărit-o foarte atent —, în orice caz, era ceva ce i se mai întâmplase şi înainte, din câte am înţeles, cu nu ştiu ce fost soţ, pe vremea nu ştiu cărui fost papă. S-a apucat să descrie, cu destul de multă vivacitate, felul cum intrase, cu acea ocazie anterioară, odată cu un grup întreg

de perechi de proaspăt căsătoriți, cei mai mulți dintre ei italieni de toate stările sociale, unele dintre fetele de condiție mai modestă îmbrăcate chiar în rochiile de mireasă, și cum fiecare îl cântărise din priviri pe cel de-alături, mirii privindu-și miresele din cap până-n picioare și comparându-le pe-ale lor cu ale altora și-așa mai departe. După care, a zis: „De astă dată, bineînțeles, am intrat numai noi, dar nu știu cum să vă spun, lord Marchmain, am avut senzația că eu o conduceam înăuntru pe mireasă."[1]

Felul cum a spus acest lucru a fost foarte nedelicat. Nici acum n-am înțeles pe deplin ce-a vrut să spună. Făcea cumva un joc de cuvinte, plecând de la numele fiului meu[2] sau poate că făcea aluzie — voi ce credeți? — la neîndoielnica lui virginitate?! Eu îmi închipui că era vorba de-a doua variantă. Oricum, cu dulcegării de felul acesta ne-am petrecut seara.

Nu cred că s-ar simți, propriu-zis, în elementul ei aici, voi ce ziceți? Cui să-i las casa? Condiția de neînstrăinare[3] se-ncheie cu mine, după cum știți. Despre Sebastian, din păcate, nici nu poate fi vorba. Cine o vrea? *Quis*[4]? O vrei tu, Cara? Nu, bineînțeles că n-o vrei. Cordelia? Mă gândesc să le-o las Juliei și lui Charles.

— Nici vorbă, Papà. Este-a lui Bridey.

— Și-a lui... Beryl?! O să-l chem pe Gregson aici într-una din zilele-astea, ca să discut cu el problema. Este cazul să-mi aduc la zi testamentul; doar e plin de anomalii și de anacronisme... Nu știu de ce, dar eu cochetez cu ideea de-a o instala pe Julia în această casă; atât ești de frumoasă-n seara asta, draga mea; atât de frumoasă-ntotdeauna; mult, mult mai potrivită.

---

[1] Papa la care se face referire era Pius al XI-lea, care avea să moară la foarte scurt timp după momentul invocat, la 10 februarie 1939.

[2] Textual, *Brideshead* s-ar traduce prin „Capul miresei".

[3] Obligativitate de a lăsa moștenire o proprietate, în integralitatea ei, unui anumit descendent. Nu se referă și la eventualul titlu nobiliar, care trece automat asupra fiului cel mare.

[4] Cine (lat.).

La puțin timp după această discuție, lord Marchmain i-a trimis vorbă avocatului său de la Londra, dar, în ziua în care acesta chiar a venit, el tocmai suferise o cădere și n-a vrut să-l primească.

— Avem tot timpul, a zis el, printre gâfâielile dureroase cu care încerca să tragă aer în piept. Într-o altă zi, când o să mă simt mai în putere — dar alegerea viitorului său moștenitor îl preocupa în mod constant și în repetate rânduri vorbea despre momentul în care Julia și cu mine am fi fost căsătoriți și intrați în posesia domeniului.

— Crezi că are, într-adevăr, de gând să ne-o lase nouă?! am întrebat-o pe Julia.

— Da, cred c-așa vrea.

— Dar este ceva monstruos pentru Bridey.

— Zău?! Eu nu cred că-i pasă lui prea mult de-această casă. Mie-mi pasă, în schimb, știi asta. El și cu Beryl a lui s-ar simți mult mai bine într-o căsuță mică pe undeva.

— Adică ai de gând s-o accepți?

— Cu siguranță. E dreptul lui Papă s-o lase cui crede el de cuviință. Cred că tu și cu mine am putea fi foarte fericiți aici.

Se deschidea o perspectivă, ce-i drept: perspectiva care mi se deschisese pentru prima oară în fața ochilor la colțul aleii de sus, pe care o văzusem pentru prima oară cu Sebastian, priveliștea văii îmbrățișate, a lacurilor care se revărsau unul într-altul, a casei celei vechi din prim-plan care făcea ca restul lumii să rămână părăsită și uitată; o lume în sine, de pace, de iubire, de frumusețe; visul unui soldat dintr-o tabără oarecare pierdută printre străini; poate chiar genul de perspectivă pe care i-o oferă turnurile înalte ale templului, după zilele de foamete și nopțile bântuite de șacali, din deșert. Oare se cuvine să-mi reproșez că mă lăsam uneori cucerit de viziune?!

Săptămânile de bolit se târau înainte și viața întregii case ținea pasul cu puterile bolnavului, care scăpătau din ce în ce mai tare. Erau zile în care lord Marchmain se îmbrăca, stătea la fereastră sau

se muta de la un foc la altul, susţinut de camerierul său, prin camerele de la parter; zile în care se perindau vizitatorii — vecini şi oameni de pe domeniu în general, oameni care veneau cu treburi de la Londra —, în care se deschideau pachete de cărţi noi despre care se discuta, în care un pian a fost introdus în Salonul chinezesc; odată, la sfârşitul lui februarie, într-o zi unică şi neaşteptată, în care soarele strălucea, a cerut să-i fie pregătit un automobil a coborât până în holul cel mare, s-a lăsat îmbrăcat cu paltonul de blană şi chiar a ajuns la uşa de la intrare. Apoi, brusc, şi-a pierdut interesul faţă de plimbarea cu maşina şi a zis:

— Nu acum. Ceva mai târziu. Într-o zi de vară, cândva.

Şi l-a luat din nou de braţ pe omul său şi s-a lăsat condus înapoi la scaunul pe care stătea de obicei. La un moment dat, i s-a făcut chef de-o schimbare de cameră şi a dat comenzi amănunţite, despre cum se vroia mutat în Salonul cu Picturi; chinezăriile-i tulburau somnul, ne-a spus — pentru că ţinea toate luminile aprinse noaptea —; dar şi atunci i-a trecut cheful, a contramandat totul şi a rămas în camera unde se afla.

În alte zile, toată casa se mişca în surdină, în timp ce el stătea în vârful patului, ţinut în capul oaselor de perne, şi se lupta să respire, chiar şi atunci, vroia să ne aibă pe toţi în jurul său; fie noapte, fie zi, nu suporta să rămână singur; când nu putea vorbi, ne urmărea din priviri şi, dacă oricare dintre noi se ridica şi ieşea din cameră, el făcea o mină disperată, iar Cara, stând uneori şi mai multe ore în şir alături de el, rezemată şi ea de pernele lui şi cu un braţ pe după al lui, îl liniştea:

— Nu-ţi face griji, Alex; vine ea înapoi.

Brideshead şi nevasta lui s-au întors din luna de miere şi au rămas câteva nopţi; au nimerit însă într-una dintre pasele proaste ale lordului Marchmain, care a refuzat să-i ştie în preajma lui. Pentru Beryl, era prima vizită la Brideshead şi ar fi însemnat să se poarte nefiresc, dacă nu s-ar fi arătat curioasă în legătură cu ceea ce aproape că fusese — iar acum promitea din nou să fie în curând — casa ei. Beryl era

o femeie destul de directă şi a trecut casa în revistă destul de amănunţit în zilele cât a stat în ea. Dezordinea bizară provocată de suferinţa lordului Marchmain a făcut-o, probabil, să i se pară susceptibilă de multe îmbunătăţiri; o dată sau de două ori, a menţionat felul în care fuseseră amenajate diferite stabilimente de dimensiuni asemănătoare, mai ales reşedinţele de guvernatori pe care le vizitase ea. Brideshead o ducea să-i viziteze pe arendaşi în timpul zilei; seara, vorbea cu mine despre pictură, sau cu Cordelia despre spitale, sau cu Julia despre haine — cu o siguranţă de sine plină de voie bună. Umbrele trădării, conştiinţa precarităţii aşteptărilor altminteri juste cu care veniseră erau cu desăvârşire unilaterale. Nu-mi venea uşor să mă aflu în prezenţa lor; pentru Brideshead însă nu era nimic nou; în micul cerc de timiditate, în care se-nvârtea el de obicei, sentimentul meu de vinovăţie a trecut neobservat.

În cele din urmă, a devenit limpede că lord Marchmain nu avea câtuşi de puţin de gând să-i vadă pe amândoi; lui Brideshead i-a îngăduit să intre singur, timp de un minut, ca să-şi ia rămas-bun; apoi au plecat amândoi.

— N-avem nimic de făcut aici, a zis Brideshead, iar pentru Beryl este foarte supărător. Ne întoarcem dacă lucrurile se înrăutăţesc.

Pasele proaste au devenit mai îndelungate şi mai frecvente, aşa încât a fost angajată o infirmieră.

— N-am văzut niciodată o asemenea cameră, a zis ea. Nimic asemănător pe nicăieri; nici un fel de utilităţi — nimic.

A încercat ea să-şi mute pacientul sus, la etaj, unde era apă curentă, o garderobă pentru ea însăşi, un pat mai îngust, „normal", în jurul căruia putea şi ea „să se învârtă" — lucruri cu care era obişnuită —, însă lord Marchmain nici n-a vrut s-audă. Curând însă, când a început să nu mai facă deosebire între zile şi nopţi, a fost angajată o a doua infirmieră; medicii specialişti au venit iarăşi de la Londra; i-au recomandat un tratament nou şi destul de îndrăzneţ, dar trupul său părea sătul de toate chimicalele şi n-a răspuns. Îndată după aceea, nu s-a mai putut vorbi de pase bune în evoluţia lui, ci

numai de scurte fluctuații în privința iuțelii cu care sănătatea i se degrada.

A fost chemat Brideshead. Era vacanța de Paști și Beryl era ocupată cu copiii ei. A venit singur și, după ce a stat în picioare timp de câteva minute, în tăcere, lângă tatăl său, care a stat în tăcere, uitându-se la el, a ieșit din cameră și a venit în bibliotecă, unde stăteam noi, ceilalți.

— Papà trebuie să stea de vorbă cu un preot, ne-a spus.

Nu era pentru prima dată când se punea pe tapet acest subiect. În primele zile după ce sosise lord Marchmain, preotul paroh — de când capela fusese închisă, la Melstead funcționa o biserică nouă, cu tot cu prezbiteriu — venise într-o vizită de curtoazie. Cordelia îl concediase cu scuze și păreri de rău, dar, după plecarea lui, zisese:

— Nu încă. Papà nu vrea să stea de vorbă cu el deocamdată.

Julia, Cara și cu mine eram de față în momentul acela; fiecare dintre noi ar fi avut câte ceva de spus, fiecare am dat să spunem acel ceva și ne-am răzgândit în ultima clipă. Așa, între noi patru, subiectul n-a mai fost deschis, dar Julia mi-a spus, când am rămas numai ea și cu mine:

— Charles, eu întrezăresc necazuri mari dinspre partea Bisericii.

— Nu poate fi lăsat nici măcar să moară în pace?!

— Unii îi dau un înțeles cu totul diferit cuvântului *pace*.

— Ar fi scandalos. Nu știu pe nimeni care să-și fi exprimat mai limpede, în tot cursul vieții, poziția în privința religiei. Or să vină acum, când mintea i-a plecat de-acasă și când nu mai are putere să li se opună, și-or să și-l revendice ca penitent pe patul de moarte. Am avut, pân-acum, un anumit respect pentru Biserica lor. Dacă vin să facă așa ceva, pentru mine o să fie clar că tot ce spun toți nătărăii despre ei — că la mijloc nu-i decât superstiție și păcăleală — este perfect adevărat. Nu ești de acord? am întrebat, văzând că Julia nu zicea nimic. Apoi am repetat: Nu ești de acord?! — însă ea a rămas tăcută o vreme, apoi mi-a spus:

— Nu știu, Charles. Pur și simplu, nu știu.

Şi, cu toate că nimeni dintre noi n-a mai scos o vorbă în această privinţă, eu am tot simţit întrebarea plutind în aer şi amplificându-se în decursul acelor săptămâni cât a bolit lord Marchmain; era prezentă dis-de-dimineaţă, când se ducea Cordelia cu maşina să ia parte la mesă; era prezentă când a început şi Cara să plece cu ea; aducea cu un norişor, nu mai mare decât palma unui bărbat, care se umfla până declanşa furtuna în mijlocul nostru.

Brideshead a fost cel care ne-a trântit problema în faţă, în felul greoi şi nepăsător care-i era tipic.

— Vai, Bridey, dar crezi c-o să vrea?! l-a întrebat Cordelia.

— Voi avea eu grijă să vrea, i-a răspuns Brideshead. I-l duc mâine în cameră pe părintele Mackay.

Şi totuşi, chiar dacă se îngrămădiseră, norii nu s-au rupt; nici unul dintre noi n-a vorbit. Cara şi Cordelia s-au dus înapoi în camera de suferinţă; Brideshead şi-a căutat o carte, a găsit-o şi ne-a părăsit. Eu am zis:

— Julia, cum putem să oprim toată mascarada?

O vreme, nu mi-a răspuns nimic; apoi:

— De ce-ar trebui s-o oprim?!

— Ştii la fel de bine ca şi mine. Este un... este un gest pur şi simplu de neconceput.

— Cine sunt eu să mă opun unor gesturi de neconceput?! a întrebat ea tristă. Şi-apoi, ce rău poate să-i facă?! Hai să-l întrebăm pe doctor.

L-am întrebat pe doctor.

— E greu de spus cu certitudine, ne-a răspuns el. Se poate să-l irite, bineînţeles; pe de altă parte, am cunoştinţă de cazuri în care efectul asupra pacientului a fost unul miraculos de liniştitor; am întâlnit şi cazuri în care s-a dovedit un stimulent pozitiv. Sigur că reprezintă, de obicei, o mare consolare în privinţa relaţiilor dintre oameni. Personal, cred că este o problemă în care lord Brideshead trebuie să decidă. Şi nu uitaţi că nu e cazul să vă impacientaţi acum, imediat. Lord Marchmain este foarte slăbit astăzi; mâine se poate

foarte bine să fie din nou în plină putere. Nu se obişnuieşte să se aştepte puţin?

— Mă rog, nu ne-a fost de prea mare ajutor, i-am spus Juliei, după ce am plecat de la el.

— De ajutor?! Zău aşa, eu nu prea înţeleg de ce pui atâta suflet în această dilemă — dacă tatălui meu trebuie sau nu să i se dea ultima împărtăşanie.

— Fiindcă nu e vorba de nimic altceva decât de vrăjitorie şi ipocrizie.

— Nu zău?! Cum-necum, se-ntâmplă de vreo două mii de ani. Nu-nţeleg de ce trebuie să te ambalezi brusc în aşa hal, tocmai acum — a zis ea, ridicând tonul; repede o mai apucau pandaliile în ultimele câteva luni. Pentru Dumnezeu, scrie un articol în *Times*; du-te şi ţine un discurs în Hyde Park[1]; asmute la revoltă sub lozinca „Nu papistaşilor!"[2] — dar nu mă mai bate pe mine la cap cu treaba asta. De ce ne-ar păsa nouă foarte mult — mie sau ţie — dacă tatăl meu se întâlneşte sau nu cu preotul din parohia lui?!

Cunoşteam accesele de furie ale Juliei, de felul celui care pusese stăpânire pe ea la fântână, sub lumina lunii, şi reuşeam să intuiesc vag de unde proveneau. Ştiam că nu puteau fi disipate prin vorbe. Şi nici nu puteam să-i spun ceva, pentru că răspunsul la întrebarea ei nu mi se formase încă în minte, ci se găsea în stare latentă într-un pliu al minţii mele, precum ceţurile mării care adastă într-un fald creat printre dunele de nisip; sentimentul sumbru că miza includea mai multe suflete, nu numai unul; că zăpada se pregătea s-o ia la vale de pe crestele muntelui.

***

1 Aluzie la faptul că în acest parc londonez există un loc numit Colţul Vorbitorilor, în care oricine doreşte poate să vorbească despre orice subiect oricui se opreşte să asculte.

2 Aluzie la numeroasele tulburări anticatolice care au punctat istoria Angliei, în speţă la aşa-numitele revolte gordoniene din 1780, care timp de o săptămână au prilejuit violenţe anarhice soldate cu aproape cinci sute de morţi.

A doua zi dimineaţă, mi-am luat micul dejun cu Brideshead şi cu infirmiera de noapte, care ieşise din tura ei chiar atunci.

— E mult mai vioi astăzi, ne-a spus ea. Foarte bine a reuşit să doarmă — aproape trei ore încheiate. Când a venit Gaston să-l bărbierească, era tare vorbăreţ.

— Bine, a zis Brideshead. Cordelia s-a dus la mesă. Îl aduce pe părintele Mackay cu maşina, să-şi ia micul dejun aici.

Eu îl întâlnisem de câteva ori pe părintele Mackay; era un irlandez de Glasgow între două vârste, îndesat şi binedispus, genul de om care, când te prindea, îţi punea întrebări precum: „Ce spuneţi, domnule Ryder, pictorul Tizian era un artist mai desăvârşit decât pictorul Raphael?" sau, lucru şi mai surprinzător, care-şi amintea răspunsurile primite: „Ca să revenim, domnule Ryder, la ceea ce mi-aţi spus data trecută când am avut plăcerea să vă întâlnesc, credeţi că este corect acum să spunem că pictorul Tizian..." şi care încheia, de obicei, cu câte o reflecţie precum: „E-hei, este o resursă nebănuită, pentru un bărbat, să posede nu numai talentul pe care-l aveţi dumneavoastră, domnule Ryder, ci şi timpul de a şi-l valorifica." Cordelia se pricepea de minune să-l imite.

În dimineaţa respectivă, a luat un mic dejun generos, şi-a aruncat privirile peste titlurile din ziare, după care a zis, alert ca un adevărat profesionist:

— Şi-acum ce credeţi, lord Brideshead, oare bietul suflet este pregătit să stea de vorbă cu mine?!

Brideshead l-a condus afară din cameră; Cordelia s-a luat după ei, în timp ce eu am rămas de unul singur cu toate ustensilele de mic dejun. După nici un minut, le-am auzit vocile din nou — reveniseră toţi trei în faţa uşii.

— ... să ne cerem scuze.

— ... bietul suflet. Nu uitaţi că el vedea un chip străin; indiferent al cui, dar asta era — un străin la care nu se aştepta. Înţeleg prea bine.

— ... părinte, îmi pare foarte rău... să bateţi atâta drum...

— Nu vă faceţi nici un fel de griji, Doamnă Cordelia. Păi cum, la Glasgow, în Gorbals, au fost unii care au dat şi cu sticle după mine...[1] Lăsaţi-i timp. Am întâlnit cazuri şi mai grave, care au avut nişte morţi — o minune. Rugaţi-vă pentru el... Mai vin eu... Şi-acum, vă rog să mă scuzaţi, dar vreau să-i fac o scurtă vizită doamnei Hawkins. Da, sigur că da, ştiu foarte bine cum se ajunge la dumneaei.

După aceea, Cordelia şi Brideshead au revenit în camera de mic dejun.

— Am impresia că vizita nu a fost un succes.

— Nu, n-a fost. Cordelia, vrei tu să-l conduci acasă cu maşina pe părintele Mackay, după ce coboară de la Tanti?! Eu mă duc să-i telefonez lui Beryl, ca să văd când are nevoie de mine acasă.

— Bridey, dar a fost oribil. Ce ne facem?!

— Deocamdată, am făcut tot ce puteam face, a zis el şi a ieşit din cameră.

Cordelia stătea încruntată; a luat o felie de şuncă de pe farfurie, a înmuiat-o în muştar şi a mâncat-o.

— Naiba să-l ia pe Bridey, a zis ea. Eram sigură că n-o să meargă.

— Ce s-a-ntâmplat?

— Vrei să ştii?! Am intrat acolo în şir indian; Cara îi citea lui Papà ziarul cu voce tare. Bridey i-a spus: „Ţi l-am adus pe părintele Mackay, să stai de vorbă cu el", la care Papà i-a spus: „Părinte Mackay, mă tem c-aţi fost adus aici în temeiul unei neînţelegeri. N-am ajuns încă *in extremis* şi nu mai sunt membru practicant al Bisericii Domniei Voastre de douăzeci şi cinci de ani. Brideshead, condu-l pe părintele Mackay spre ieşire." Şi-atunci, am făcut stânga-mprejur cu toţii şi am ieşit, iar eu am auzit-o pe Cara cum relua cititul ziarului — şi-asta a fost tot, Charles, asta a fost tot.

I-am dus veştile Juliei, care trona, împreună cu masa ei de pat, peste un teanc de gazete şi de plicuri.

---

[1] La Glasgow exista, în perioada respectivă, o situaţie conflictuală explozivă între catolici, pe de o parte, şi prezbiterienii loiali Ordinului de Orania, pe de altă parte.

— Vorbăria goală a picat, i-am spus, şi vraciul a plecat.

— Bietul Papà.

— Mare palmă peste ochi a încasat Bridey.

Mă simţeam triumfător. Eu avusesem dreptate, restul se înşelaseră, adevărul prevalase; ameninţarea pe care o simţisem plutind pe deasupra capetelor noastre, al Juliei şi al meu, începând cu seara petrecută lângă fântână fusese evitată, poate chiar se risipise definitiv; şi mai era ceva — de-acum pot să mărturisesc —, mai era o altă mică victorie, rămasă neexprimată, de fapt inexprimabilă şi indecentă, pentru care jubilam pe ascuns. Bănuiam că toată povestea din acea dimineaţă îl îndepărtase pe Brideshead în mod considerabil de moştenirea care i se cuvenea de drept.

Şi în acest sens o nimerisem: a fost chemat un reprezentant al casei de avocatură de la Londra; au mai trecut o zi sau două, şi acela a venit, şi s-a aflat prin toată casa că lord Marchmain îşi făcuse un nou testament. Unde am greşit însă a fost să cred că se renunţase la controversa religioasă; ea a izbucnit din nou după cină, în ultima seară a şederii lui Brideshead acolo.

— ... Papà a zis aşa: „N-am ajuns încă *in extremis* şi nu mai sunt membru practicant al Bisericii de douăzeci şi cinci de ani."

— N-a zis „al Bisericii"; a zis „al Bisericii Domniei Voastre".

— Nu văd care e diferenţa.

— Este o diferenţă ca de la cer la pământ.

— Bridey, e mai mult decât evident ce-a vrut să spună.

— Eu plec de la premisa c-a vrut să spună ce-a spus. A vrut să spună că nu mai este obişnuit să primească sfânta împărtăşanie în mod regulat şi că, de vreme ce nu era, în momentul acela, pe moarte, nu avea de gând să-şi modifice felul de a fi — încă.

— Asta-i o simplă jonglerie cu vorbe.

— De ce cred oamenii întotdeauna că vorbeşti în gol, atunci când încerci să fii precis?! Ceea ce a vrut să spună, evident, este că nu vroia să stea de vorbă cu un preot în ziua respectivă, dar că atunci când ar fi ajuns *in extremis*, vroia.

— Aş dori să-mi explice şi mie cineva, am intervenit eu, care e, de fapt, semnificaţia tuturor acestor taine. Ce vreţi să spuneţi cu ele, că, dacă moare, ajunge-n iad şi că numai dacă vine preotul şi-i dă cu nişte ulei...

— Ei, nu-i numai uleiul, a zis Cordelia, când vine vorba de mântuire.

— Şi mai curios — mă rog, nu pot să spun că ştiu ce-i face preotul acolo —, că dup-aceea ajunge-n rai? Asta credeţi voi cu toţii?!

Cara s-a băgat şi ea în vorbă:

— Parcă mi-aduc aminte că bona mea mi-a spus, în tot cazul mi-a spus cineva că, dacă preotul ajunge la căpătâiul mortului pân-apucă să se răcească, atunci e totul în regulă. Aşa o fi, ce credeţi?

Ceilalţi s-au întors către ea:

— Nu, Cara, nu-i aşa.

— Bineînţeles că nu.

— Ai înţeles tu greşit, Cara.

— În fine, ţin minte foarte bine că, la moartea lui Alphonse de Grenet, doamna De Grenet ţinea un preot ascuns chiar dincolo de uşă — soţul ei nu suporta nici măcar să vadă un preot — şi l-a introdus în cameră *înainte ca trupul să i se fi răcit*; ea mi-a povestit — şi pe urmă i-au făcut un întreg recviem, la care am fost şi eu de faţă.

— Dacă ţi se face un recviem nu înseamnă c-ajungi neapărat în rai.

— Doamna De Grenet aşa credea.

— Bine, dar tot greşea.

— Ştie careva dintre voi, catolicii, la ce anume credeţi voi că e bun preotul? am întrebat eu. Vreţi, pur şi simplu, să aranjaţi lucrurile în aşa fel, încât şi tatăl vostru să aibă parte de-o înmormântare creştinească? Vreţi să-l apăraţi, să nu ajungă-n iad? Eu atâta vreau — să mi se explice.

Brideshead mi-a explicat destul de amănunţit, iar, când a terminat ce avea de spus, Cara, ce-i drept, a cam şifonat unitatea frontului catolic, spunând, cu un sincer sentiment de mirare:

— Eu aşa ceva n-am auzit niciodată.

— Să ne lămurim, am zis eu. Ceea ce trebuie să facă el este un act de voinţă; trebuie să se căiască şi să-şi dorească reconcilierea; aşa este, sau nu? Dar numai Dumnezeu ştie dacă a făcut, într-adevăr, sau n-a făcut un act de voinţă; preotul nu-şi dă seama; iar, dacă nu este un preot de faţă, iar el face totuşi un act de voinţă de unul singur, este la fel de bine ca şi cum ar fi şi preotul de faţă. Şi se poate foarte bine ca voinţa să funcţioneze la fel şi când omul este mult prea slăbit ca să dea orice semn exterior al faptului că voinţa lui funcţionează; e corect, sau nu? Poate să zacă-n pat, ca şi mort, şi-ntre timp să-şi dorească din plin reconcilierea, şi chiar să-i fie acceptată pentru că Dumnezeu înţelege; e corect, sau nu?

— Mai mult sau mai puţin, a zis Brideshead.

— Şi-atunci, am zis eu, pentru numele lui Dumnezeu, la ce bun preotul?!

A urmat o pauză în care nimeni n-a spus nimic; Julia a oftat, iar Brideshead a tras aer în piept, ca şi cum s-ar fi pregătit să se lanseze în alte subdivizări ale ideilor de mai înainte. În acel moment de respiro, Cara a zis:

— Tot ce ştiu este că *eu* voi avea mare grijă să fie un preot la căpătâiul meu.

— Bravo ţie, a zis Cordelia. Cred că este cel mai bun răspuns.

Aşa c-am lăsat baltă întreaga discuţie, fiecare din alte motive, considerând că fusese o controversă neconcludentă. Mai târziu, Julia mi-a spus:

— Îmi pare rău că declanşezi asemenea discuţii religioase.

— N-am declanşat-o eu.

— N-ai convins pe nimeni dintre cei de faţă şi nici pe tine însuţi nu te-ai convins cu adevărat.

— Nu vreau decât atât, să aflu în ce cred aceşti oameni. Fiindcă spun că totul se bazează pe logică.

— Dacă l-ai fi lăsat pe Bridey să termine, ţi-ar fi explicat foarte logic.

— Eraţi patru de faţă, am zis eu. Cara habar n-avea despre ce era vorba şi poate credea, poate nu credea; tu ştiai câte ceva şi nu credeai o vorbă; Cordelia ştia cam tot atât şi credea orbeşte; numai bietul Bridey ştia şi credea, însă mi s-a părut că s-a prezentat jalnic atunci când a fost vorba să-mi explice. Iar lumea se mulţumeşte să spună: „Cel puţin catolicii ştiu în ce anume cred." Uite c-am avut astă-seară o exemplificare destul de bună.

— Haide, Charles, nu bate câmpii. S-ar putea să-ncep să cred că ai şi tu dubiile tale.

Săptămânile au trecut şi lord Marchmain s-a încăpăţânat să trăiască. În iunie, divorţul meu s-a pronunţat definitiv şi fosta mea soţie s-a recăsătorit. Julia urma să fie liberă în septembrie. Cu cât ni se apropia şi nouă căsătoria, cu atât Julia vorbea despre ea, din câte am observat, mai gânditoare; războiul se apropia şi el — nici unul, nici altul nu ne îndoiam —, dar tristeţea ei blândă, reţinută, parcă uneori disperată nu provenea din cine ştie ce motiv de nesiguranţă din afara propriei persoane; ba chiar se adumbrea din când în când şi se transforma în scurte accese de ură, în cursul cărora Julia se răzvrătea împotriva constrângerilor iubirii ei pentru mine, la fel cum animalele ţinute în cuşti se izbesc de gratii.

Am fost convocat la Ministerul de Război, unde mi s-au pus nişte întrebări şi am fost trecut pe o listă, în caz de urgenţă; la fel şi Cordelia, pe o altă listă; o dată în plus, listele deveneau parte integrantă din vieţile noastre, aşa cum fuseseră în şcoală — fâşiile acelea de hârtie de la panourile de afişaj îmbrăcate în postav de culoare verde, care defineau succesul şi eşecul. Nimeni din acel birou întunecat nu pronunţa cuvântul *război* — era ceva tabu; urma să fim convocaţi, dacă apărea vreo „urgenţă"; nu în caz de răzmeriţă, care este un act de voinţă umană; nu se vorbea de ceva clar şi simplu, cum ar fi mânia sau răzbunarea, ci de urgenţă, de ceva ce-ar fi scos capul din ape, de vreun monstru fără ochi şi care ar fi şfichiuit din coadă, ieşit la suprafaţă din adâncuri.

Lord Marchmain s-a arătat prea puțin interesat de evenimentele petrecute în afara propriei sale camere; îi duceam gazetele în fiecare zi și încercam să-i citim din ce se mai scria, dar el își întorcea în altă parte capul de pe pernă și urmărea cu privirile modelele complicate pe care le vedea în jurul său. „Să continui?" — „Te rog, dacă nu te plictisește." Dar, de ascultat, nu asculta; din când în când, la auzul cutărui nume cunoscut, spunea în șoaptă: „Irwin[1]... L-am cunoscut — un individ mediocru." Alteori, făcea câte un comentariu deplasat: „Cehii sunt buni de vizitii, de nimic altceva." Dar mintea lui se ținea la distanță de treburile lumii celei mari; era prezentă numai atunci și acolo, concentrată pe propria-i persoană; nu mai avea putere pentru nici un alt război, în afară de propria sa luptă de a rămâne în viață.

I-am spus doctorului, care de-acum ne vizita zilnic:

— Are o voință nemaipomenită de a trăi, nu-i așa?

— Dacă vreți dumneavoastră să-i spuneți așa... Eu aș spune că se teme rău de tot de moarte.

— E vreo diferență-ntre ele?

— Ei, cum?! Sigur că este. Din frică nu-și trage nici un strop de forță, să știți. Frica-l epuizează.

Imediat după moarte, poate fiindcă sunt atât de asemenea morții, se temea de întuneric și de singurătate. Îi plăcea să ne știe lângă el, în cameră, unde luminile stăteau aprinse toată noaptea printre chipurile aurite; nu vroia să-i vorbim noi cine știe cât, în schimb ne vorbea el, atât de încet, de uneori nici nu-l auzeam; vorbea, zic eu, pentru că propria-i voce era singura în care se putea încrede, singura care-i dădea siguranța că mai era încă în viață; iar ceea ce spunea nu ni se adresa nouă, nici altcuiva, ci lui însuși.

— Astăzi, mai bine. Da, mai bine astăzi. Văd acum, în colțul șemineului, unde este mandarinul care ține în mână un clopot de

[1] Este vorba despre ministrul de Externe, lord Halifax (v. nota 3, pag. 362), care fusese ridicat la rangul de baron de Irwin în 1925, când fusese numit și vicerege al Indiilor.

aur, şi arborele încovoiat de la picioarele lui este în floare, şi unde ieri n-am văzut eu bine şi-am luat acel turnuleţ drept un alt om. În curând, voi vedea podul şi cele trei berze şi voi şti încotro duce cărarea de peste deal.

Mâine, mai bine. Noi trăim mult, în familia noastră, şi ne căsătorim târziu. Şaptezeci şi trei de ani nu înseamnă bătrân. Mătuşa Julia, mătuşa tatălui meu, a trăit până la optzeci şi opt, s-a născut şi a murit în această casă, n-a fost măritată niciodată, a văzut focul de avertisment de pe deal, care anunţa bătălia de la Trafalgar[1] — şi ea întotdeauna-i spunea Casa cea Nouă; aşa i se spunea în camera copiilor şi pe câmpuri, unde nu ştiau carte oamenii, dar aveau memoriile bune. Se vede unde se-nălţa casa cea veche, lângă biserica din sat; câmpului i se spune „Dealul Castelului" — câmpului lui Horlick, unde pământul nu e drept şi a rămas pe jumătate necultivat, fiindcă e numai gropi pline de urzici şi de scaieţi, unde nu-ncape plugul să are. Până la stratul de stâncă s-a săpat ca să se scoată piatra pentru casa cea nouă; casa care împlinise deja un secol când s-a născut mătuşa Julia. Acolo ne-am avut noi rădăcinile — în gropile necultivate de pe Dealul Castelului, printre urzici şi scaieţi; printre mormintele din vechea biserică şi din capela de danie[2], unde nu mai cântă nici un diacon.

Mătuşa Julia ştia mormintele, al cavalerului cu picioarele crăcănate, al contelui cu jiletcă, al marchizului îmbrăcat ca senatorii

---

[1] Victoria amiralului Nelson asupra forţelor navale reunite franco-spaniole, care a avut loc la 21 octombrie 1805 la Trafalgar, a fost marcată în Marea Britanie prin aprinderea unor focuri de avertisment pe vârfurile dealurilor de jur împrejurul ţării, aşa cum se făcuse şi în cazul victoriei din 1588 asupra Invincibilei Armada.

[2] În Evul Mediu, exista obiceiul ca oamenii bogaţi să facă danii speciale către biserică, pentru ca numele lor sau ale familiei lor să fie pomenite regulat în timpul slujbelor; mulţi au construit capele special pentru acest scop şi au instituit fonduri din care asemenea danii să fie făcute în mod repetat; după ruptura lui Henric al VIII-lea de Biserica Romano-Catolică, asemenea capele de danie au fost desfiinţate, iar fondurile speciale au fost confiscate de către stat.

romani; calcar, alabastru şi marmură italienească; ţăcănea cu bastonul de ebonită peste armoarii[1] şi făcea să răsune coiful de pe mormântul lui Sir Roger cel bătrân. Pe-atunci, eram cavaleri, baroni de la Agincourt[2] încoace, rangurile mai înalte le-am căpătat de la regii George[3]. Au sosit ultimele şi pleacă primele; baronatul coboară pe linie femeiască[4]; la moartea lui Brideshead — ce târziu s-a putut însura şi el! — fiul Juliei va reveni la numele pe care-l purtau strămoşii lui înaintea vremurilor de măreţie; vremurile comerţului cu lână şi al câmpurilor de grâu cât vedeai cu ochii, vremurile de înălţare şi de construcţie, când au fost asanate mlaştinile şi bălăriile răsturnate cu plugul, când unul a construit casa, şi fiul său i-a pus deasupra cupola, şi fiul aceluia a adăugat aripile şi a zăgăzuit râul. Mătuşa Julia era de faţă când au construit fântâna; era deja veche când au adus-o aici, calcinată două sute de ani sub soarele Neapolelui, apoi mutată cu o navă de război pe vremea lui Nelson. În curând, fântâna va seca până când o va umple din nou ploaia şi vor pluti frunzele căzute în bazinul ei peste lacuri se vor întinde şi apropia stufărişurile. Astăzi, mai bine.

Da, mai bine astăzi. Am trăit cu grijă, m-am protejat de vânturile reci, am mâncat cu moderaţie ce se găsea în fiecare anotimp, am băut vin roşu bun, am dormit numai în patul meu; o să trăiesc mult. Cincizeci de ani aveam când ne-au dat jos de pe cai şi ne-au trimis pe front; bărbaţii în vârstă să rămână la bază — aşa ziceau ordinele —,

---

[1] În multe biserici englezeşti medievale, ctitorii acestora sau membrii familiilor aristocrate din zonă îşi au mormintele chiar în podeaua bisericii, în aşa fel, încât se calcă propriu-zis printre sau peste pietrele funerare.

[2] În bătălia de la Agincourt, din 1415, parte a Războiului de O Sută de Ani, englezii regelui Henric al V-lea au repurtat victoria împotriva unei armate franceze mai numeroase.

[3] Adică începând cu secolul al XVIII-lea, fiindcă regele George I a urcat pe tron în 1714.

[4] Lord Marchmain nu se aşteaptă ca fiii săi, lord Brideshead şi Sebastian, să aibă urmaşi pe linie bărbătească; rezultă că rangurile înalte, cel de *earl* şi cel de marchiz, urmează să dispară din familie după moartea sa şi a celor doi fii, femeile neputându-le moşteni, la vremea respectivă.

dar Walter Venables, comandantul meu direct şi vecinul meu cel mai apropiat, mi-a spus: „Eşti la fel de rezistent, Alex, ca şi cel mai tânăr dintre băieţii ăştia" — şi chiar aşa eram. Aşa sunt şi-acum, numai dac-aş putea să respir.

Nu este aer; nici un fir de aer nu se strecoară pe sub draperiile de velur ale baldachinului; n-a mai deschis nimeni, de o mie de ani, uşa comorii lui Aladin, ascunsă în străfundurile pământului, unde scormonesc djinnii ca nişte cârtiţe şi nu se simte nici o adiere de vânt. Când se face vară — zicea lord Marchmain, care nu observase grâul înalt, şi fructele coapte, şi roiurile de albine care se îndreptau agale spre stupi în lumina densă a soarelui de după-amiază chiar în faţa ferestrelor lui —, când se face vară, o să mă ridic şi eu din pat, şi-o să stau la aer curat, şi-o să respir mai uşor.

Mâine, mai bine, când va bate vântul pe vale-n jos şi când voi putea să mă-ntorc spre el cu faţa şi să-mi umplu cu aer plămânii, precum fiara care vine să se adape. Cine ar fi crezut că toţi aceşti omuleţi de aur, nişte domni în ţara lor, aveau să trăiască atât de mult fără să respire?! Precum broscoii printre cărbuni, în străfundurile minelor adânci, pe care nu-i tulbură nimic. Pentru Dumnezeu, de ce trebuia să mi se sape şi mie o groapă?! Oare chiar trebuie să mori sufocat în propriul tău beci? Plender, Gaston, deschideţi ferestrele.

— Ferestrele sunt larg deschise toate, stăpâne.

— Le cunosc eu. Doar m-am născut în această casă. Le ştiu, cum dau dintr-un beci într-un tunel. Numai cu praf de puşcă se poate; săpaţi în stâncă, umpleţi găurile cu praf de puşcă, trageţi de-acolo fitilurile, adăpostiţi-vă după colţ, în timp ce noi, ceilalţi, le detonăm; numai aşa, dacă le-aruncăm în aer, ne putem deschide calea spre lumina zilei.

Lângă pat i-a fost adus un cilindru de oxigen, care avea un tub lung, o mască de pus peste faţă şi o mică manetă pe care şi-o putea manevra şi singur. Adeseori, spunea:

— E gol; uită-te şi dumneata, soră, că nu iese nimic de-aici.

— Ba nu, lord Marchmain, este chiar plin; bula de aer de aici, din acest recipient de sticlă, ne arată că-i plin; şi este la presiune maximă; ascultaţi, n-auziţi cum fâsâie?! Încercaţi să respiraţi încet, lord Marchmain; foarte uşor, numai aşa are efect.

— Liber precum aerul — aşa se zice: liber precum aerul. Şi eu am fost liber odată. Am comis o crimă în numele libertăţii. Şi-acuma, uite, mi se aduce aerul într-un butoi de fier.

La un moment dat, a întrebat:

— Cordelia, ce s-a-ntâmplat cu capela?

— A fost închisă, Papà, când a murit Mami.

— Pentru ea era; eu am făcut-o pentru ea. Noi, în familia noastră, am construit întotdeauna. Ea am construit-o pentru ea; am demolat pavilionul care se găsea pe locul acela; am ridicat noua construcţie cu pietrele vechi; a fost ultima care a venit să se adauge casei celei noi şi prima care s-a dus. Până la război, a avut un capelan al ei. Îl mai ţii minte?

— Eram prea mică.

— Pe urmă, eu am plecat. Am lăsat-o în capelă, rugându-se. Era capela ei. Locul potrivit pentru ea. Nu m-am întors, ca să n-o tulbur, în rugăciunile ei. Ni s-a spus c-am luptat pentru libertate; am avut şi eu propria mea victorie. Ce, a fost o crimă?!

— Mă tem c-a fost, Papà.

— Atât de strigătoare la cer, încât să fie răzbunată? De-aceea m-au încuiat, crezi tu, în peştera asta, cu un tub negru prin care să respir şi cu nişte omuleţi galbeni aliniaţi pe pereţi, care trăiesc fără să respire? Asta crezi tu, copila mea?! Dar vântul va bate iar în curând, poate chiar mâine, şi vom respira cu toţii din nou. Vântul tăios care va sufla peste mine de-a binelea. Mâine, mai bine.

Şi tot aşa, până la mijloc de iulie, lord Marchmain a zăcut muribund, consumându-se din ce în ce mai mult, în lupta pentru supravieţuire. Apoi, cum nu avea nici un motiv să se aştepte la vreo schimbare imediată, Cordelia s-a dus la Londra, la o întâlnire cu

celelalte femei din organizația ei, în legătura cu iminenta „urgență". Chiar în ziua aceea, starea în care se afla lord Marchmain s-a agravat brusc. Stătea întins pe spate, tăcut și nemișcat, respirând cu dificultate; singuri ochii lui deschiși, care-și mutau privirile de colo-colo prin cameră, mai dădeau vreun semn că era conștient.

— Acesta-i sfârșitul? a întrebat Julia.

— Nu se poate spune cu certitudine, i-a răspuns doctorul. Când va muri cu-adevărat, probabil că tot așa va fi. Se poate să-și revină însă din această cădere. Important este să nu fie tulburat. Cel mai mic șoc i-ar putea fi fatal.

— Mă duc să-l aduc pe părintele Mackay, a zis ea.

Nu m-a surprins. Toată vara o văzusem gândindu-se la asta. După ce-a plecat, i-am spus doctorului:

— Trebuie să oprim toată această prostie — la care el mi-a spus:

— Pe mine mă privește ce ține de trup. Nu-i treaba mea să discut dacă oamenilor le este mai bine vii sau morți sau ce li se întâmplă după moarte. Eu nu fac altceva, decât să-ncerc să-i țin în viață.

— Dar adineauri ați spus că orice șoc l-ar putea omorî. Ce poate fi mai rău pentru cineva care se teme de moarte, cum se teme lordul, decât să-i fie adus un preot — pe care preot el însuși l-a dat afară când mai avea puterea necesară.

— Cred și eu că-l poate omorî.

— Și-atunci, nu interziceți așa ceva?

— N-am nici un fel de autoritate să interzic nimic. Nu pot decât să-mi spun părerea.

— Cara, tu ce crezi?

— Eu nu vreau să-l știu nefericit. Atâta putem spera deocamdată — că va muri fără să știe ce i se pregătește. Și totuși, chiar și așa, prefer să-l știu aici pe preot.

— Nu vrei să-ncerci s-o convingi pe Julia să-l țină deoparte — măcar până se termină totul?! Dup-aceea, nu mai are ce rău să-i facă.

— O voi ruga să nu-l facă pe Alex nefericit, asta da.

După o jumătate de oră, Julia s-a întors cu părintele Mackay. Ne-am adunat cu toţii în bibliotecă.

— Le-am telegrafiat lui Bridey şi Cordeliei, am zis eu. Sper că sunteţi de acord că nu trebuie făcut nimic până nu sosesc şi ei.

— Îmi pare rău că nu sunt aici, a zis Julia.

— Nu se poate să-ţi iei tu răspunderea de una singură, i-am spus; toţi ceilalţi sunt împotrivă. Domnule doctor, spuneţi-i ce mi-aţi spus şi mie adineauri.

— Am spus că şocul de a vedea un preot ar putea foarte bine să-i fie fatal; în lipsa unui asemenea şoc, ar putea supravieţui şi acestui atac. În calitate de medic, mă văd nevoit să protestez împotriva oricărui lucru care l-ar putea tulbura.

— Cara... ?!

— Julia, draga mea, ştiu că eşti mânată de cele mai bune gânduri. Însă, după cum ştii, Alex nu a fost un om religios. A luat întotdeauna în derâdere aceste lucruri. Nu trebuie să profităm de el acum, când e slăbit, ca să ne uşurăm noi propriile noastre conştiinţe. Dacă părintele Mackay se duce la el după ce-şi pierde cunoştinţa, înseamnă că tot poate fi îngropat aşa cum se cuvine, nu-i aşa, părinte?

— Mă duc să văd cum se simte, ne-a spus doctorul şi a ieşit.

— Părinte Mackay, am zis eu, ştiţi cum v-a primit lord Marchmain ultima dată când aţi venit; credeţi că este cu putinţă să-şi fi schimbat opinia?!

— Prin graţia lui Dumnezeu, orice este cu putinţă.

— Poate dacă v-aţi strecura în camera lui în timp ce doarme, a zis Cara, şi să spuneţi cuvintele de iertare — atunci n-ar mai şti.

— Am văzut atâţia bărbaţi şi femei murind, a zis preotul, dar nu mi s-a părut niciodată că vreunul dintre ei n-ar fi dorit să-i stau alături când şi-a dat sufletul.

— Dar aceia erau catolici; lord Marchmain n-a fost niciodată, decât cu numele — cel puţin de câţiva ani buni încoace. Era un cinic, doar aşa ne-a spus Cara.

— Cristos a venit pe lume ca să le ceară căinţa nu drept-credincioşilor, ci păcătoşilor.

— Nu e nici o schimbare, a zis doctorul, care a revenit în bibliotecă.

— Zău aşa, domnule doctor, a zis preotul, cum aş putea eu să şochez pe cineva?! — şi s-a întors cu chipul său blând, nevinovat, pragmatic mai întâi spre doctor, apoi spre noi, toţi ceilalţi. Ştiţi ce vreau să-i fac? Este un lucru atât de mărunt, n-are nimic spectaculos în el. Nu-mi pun veşminte speciale, să ştiţi. Intru exact aşa cum sunt. De-acum ştie cum arăt. N-are motiv să se alarmeze. Vreau numai să-l întreb dacă-i pare rău pentru ce-a păcătuit. Atâta vreau de la el — să dea un semn oarecare de încuviinţare. Vreau, în tot cazul, să nu mă respingă; apoi, vreau să-i dau iertarea Domnului. După care, deşi acest lucru nu este esenţial, vreau să-l miruiesc. Nu-nseamnă nimic, doar o simplă atingere cu degetele, cu un strop de ulei din această cutiuţă — uitaţi-vă, este ulei curat, n-are ce rău să-i facă.

— Ah, Julia, a zis Cara, ce mai putem spune?! Mă duc să vorbesc cu el.

Şi s-a ridicat, îndreptându-se către Salonul chinezesc; am aşteptat-o în tăcere cu toţii; între mine şi Julia se înălţase ca un perete de foc. N-a trecut mult şi Cara s-a întors.

— Nu cred că m-a auzit, a zis ea. M-am gândit că ştiam cum trebuie să pun problema. I-am spus: „Alex, îl mai ţii minte pe preotul de la Melstead, nu? Te-ai purtat foarte urât cu el când a venit să stea de vorbă cu tine. I-ai lezat foarte rău sentimentele. Uite, acum este iarăşi aici. Vreau să stai de vorbă cu el numai aşa, fiindcă te rog eu, ca să vă-mprieteniţi." Dar nu mi-a răspuns nimic. Dacă nu este conştient, nu-l poate face nefericit faptul că vine un preot la el, nu-i aşa, domnule doctor?

Julia, care până atunci stătuse liniştită şi tăcută, s-a ridicat brusc şi a zis:

— Vă mulţumesc pentru sfat, domnule doctor. Îmi asum întreaga răspundere pentru orice s-ar putea întâmpla. Părinte Mackay,

sunteți amabil să veniți și să stați de vorbă cu tatăl meu chiar acum?! — și l-a condus pe preot la ușă, fără măcar să se uite la mine.

I-am urmat cu toții. Lord Marchmain stătea întins pe spate, așa cum îl văzusem de dimineață, dar avea ochii închiși; mâinile îi zăceau de-o parte și de cealaltă a corpului, pe cearșaf, cu palmele întoarse în sus; infirmiera îi lua pulsul de la una dintre ele, cu vârfurile degetelor.

— Intrați, a zis ea pe un ton energic. Nu-l mai deranjați de-acum.

— Adică s-a...?!

— Nu, nu, dar nu se mai pune problema să observe ceva.

Îi ținea masca de la aparatul de respirat peste față și nimic altceva nu se auzea din zona patului, numai fâsâitul gazului care ieșea din tub.

Preotul s-a aplecat deasupra lordului Marchmain și l-a binecuvântat. Julia și Cara s-au așezat în genunchi la picioarele patului. Doctorul, infirmiera și cu mine am rămas în picioare în spatele lor.

— Așa, a zis preotul. Știu că vă căiți pentru toate păcatele pe care le-ați săvârșit în viață, nu-i așa? Dați-mi un semn, dacă puteți. Vă căiți, nu-i așa? — dar semnul a lipsit cu desăvârșire. Încercați să v-amintiți păcatele pe care le-ați săvârșit; spuneți-i lui Dumnezeu că vă căiți pentru ele. Uitați, vă dau acum iertarea. În timp ce eu vă dau iertarea, spuneți-i lui Dumnezeu că vă pare rău de cum l-ați insultat — și a început să vorbească în latinește. Am recunoscut cuvintele *ego te absolvo in nomine Patris*[1]... și l-am văzut pe preot făcând semnul crucii. Și-atunci, am îngenuncheat și eu și m-am rugat: „Ah, Doamne, dacă Dumnezeu chiar există, iartă-l de păcate, dacă există ceva numit păcat", iar bărbatul din pat a deschis ochii și a scos un oftat, genul de oftat pe care-mi închipuisem dintotdeauna că-l scot oamenii în clipa în care-și dau sufletul, numai că ochii lui

[1] Eu te iert pe tine în numele Tatălui... (lat.).

au continuat să se mişte, de unde am înţeles cu toţii că mai avea încă viaţă în el.

Dintr-odată, am simţit şi eu o mare dorinţă de a vedea un semn din partea lui, fie şi unul de politeţe, fie şi numai de dragul femeii pe care o iubeam, care stătea îngenuncheată în faţa mea şi se ruga, ştiam prea bine, să vadă un semn din partea lui. Părea să fie un lucru mărunt ce se aştepta de la el, o simplă recunoaştere a unui prezent, o încuviinţare din cap în mijlocul unei mulţimi. Peste tot în lume, oamenii se puneau în genunchi dinaintea nenumăratelor cruci, iar aici drama era pusă din nou în scenă de doi bărbaţi; sau, mai degrabă, de unul singur, şi acela mai aproape de moarte decât de viaţă — drama universală jucată de un singur actor.

Preotul a scos din buzunar cutiuţa de argint şi a început să vorbească iarăşi latineşte, în timp ce-l atingea pe muribund cu un tampon de vată înmuiat în ulei; când a sfârşit ce avea de spus, şi-a vârât cutiuţa înapoi în buzunar şi a dat binecuvântarea finală. Deodată, lord Marchmain şi-a dus mâna la frunte; am crezut că simţise atingerea tamponului cu mir şi vroia să se şteargă de el. M-am rugat: „Ah, Doamne, să nu-l laşi să facă aşa ceva!" Dar nu aveam de ce să mă tem; lord Marchmain şi-a dus mâna încet pe piept în jos, apoi la un umăr — şi-a făcut semnul crucii. Atunci mi-am dat seama că semnul pe care-l cerusem nu era puţin lucru, nu era doar o încuviinţare de recunoaştere şi-atât şi mi-a revenit în minte o vorbă din copilărie, despre catapeteasma templului, care s-a sfâşiat în două, de sus până jos.[1]

Se terminase; ne-am ridicat în picioare; infirmiera s-a întors la cilindrul cu oxigen; doctorul s-a aplecat deasupra pacientului. Julia mi-a şoptit la ureche:

— Vrei tu să-l conduci pe părintele Mackay?! Eu mai rămân aici puţin.

---

[1] *Cf. Matei*, 27, 51; *Marcu*, 15, 38.

Dincolo de uşă, părintele Mackay a redevenit omul simplu şi afabil, pe care-l cunoscusem de prima dată.

— Ei, ce să zic, e foarte frumos când vezi aşa ceva. De-atâtea şi-atâtea ori am văzut cum s-a întâmplat exact la fel. Diavolul rezistă până-n ultima clipă, după care totuşi graţia lui Dumnezeu devine peste puterile lui de-a îndura. Nu sunteţi catolic, domnule Ryder, din câte-nţeleg, dar vă puteţi bucura măcar pentru doamne, că s-au liniştit în această privinţă.

În timp ce-l aşteptam pe *chauffeur*, m-am gândit că s-ar fi cuvenit ca părintele Mackay să fie plătit pentru serviciile sale. L-am întrebat cu jumătate de glas.

— Ei, nu vă faceţi griji, domnule Ryder, mi-a făcut plăcere, a zis el. Dar, pentru o parohie cum este a mea, orice donaţie pe care aţi putea dori s-o faceţi este bine-venită.

Aveam, din întâmplare, trei bancnote de câte o liră în portofel şi i le-am dat pe acelea.

— Vai de mine, sunteţi mai mult decât generos. Domnul să vă binecuvânteze, domnule Ryder. Mai trec eu pe-aici, dar nu cred că bietul sufletul său mai are mult de adăstat prin lumea noastră.

Julia nu s-a mişcat din Salonul chinezesc până când tatăl ei a murit, la ora cinci în aceeaşi seară, dovedind că ambele părţi avuseseră dreptate în controversa iscată — şi preotul, şi doctorul.

Ajung astfel şi la frânturile de propoziţii, care au fost ultimele vorbe schimbate între mine şi Julia, ultimele amintiri comune.

După ce tatăl ei a murit, Julia a mai rămas câteva minute alături de trupul său; infirmiera a venit în camera de alături, ca să ne dea vestea, iar eu am zărit-o, prin uşa întredeschisă, cum stătea în genunchi la picioarele patului, în timp ce Cara stătea aşezată lângă ea. Îndată după aceea, amândouă au ieşit din cameră, iar Julia mi-a spus:

— Nu acum; vreau numai s-o conduc pe Cara sus, la ea-n cameră; mai târziu.

În timp ce ea mai era încă sus, au sosit Brideshead şi Cordelia de la Londra; când am reuşit, în fine, să rămânem numai noi doi, parcă ne-am fi ascuns, ca doi tineri amorezi.

— Uite-aici, la umbra scărilor, un minut, nu mai mult, să ne luăm rămas-bun.

— Atât de mult pentru atât de puţin de spus.

— Ştiai?!

— De azi-dimineaţă; dinainte de azi-dimineaţă; de la începutul anului.

— Eu n-am ştiut până azi-dimineaţă. Ah, dragul meu, dac-ai putea măcar să-nţelegi. Atunci aş putea suporta despărţirea, sau aş putea s-o suport mai bine. Aş spune că mi se frânge inima, dac-aş crede în inimi frânte. Nu pot să mă mărit cu tine, Charles; nu mai pot sta lângă tine — nici acum, niciodată.

— Ştiu.

— Cum e cu putinţă să ştii?!

— Şi ce-ai să faci?

— O s-o duc mai departe — singură. De unde să ştiu ce voi face?! Tu mă cunoşti mai bine decât oricine. Ştii că nu este pentru mine o viaţă de doliu. Am fost rea dintotdeauna. Probabil că voi fi rea din nou, pedepsită din nou. Dar, cu cât sunt mai rea, cu atât am nevoie mai mult de Dumnezeu. De mila lui — şi nu-i pot întoarce spatele. Asta ar însemna: să-ncep o viaţă cu tine, fără el. Tot ce pot să sper este să prevăd măcar pasul care urmează. Dar astăzi am înţeles că un lucru este de neiertat — cum sunt relele pe care le făceai la şcoală, atât de rele că nu exista pedeapsă pentru ele şi numai Mami ştia cum să le rezolve —, un lucru foarte rău, pe care am fost la un pas de a-l face, dar pe care nu sunt destul de rea ca să-l fac — şi anume să-mi stabilesc eu singură un bine care să rivalizeze cu binele lui Dumnezeu. De ce oare eu pot să-nţeleg acest lucru, Charles, iar tu nu poţi?! Poate fiindcă Mami, şi Tanti, şi Cordelia, şi Sebastian — poate chiar şi Bridey şi doamna Muspratt — mă pomenesc în rugăciunile lor; sau poate că e vorba de vreun târg

făcut pe ascuns între mine şi Dumnezeu, că, dacă eu renunţ acum la singurul lucru pe care mi-l doresc, oricât aş fi de rea, el nu-mi va întoarce spatele chiar cu totul până la urmă. Şi-acuma rămânem singuri amândoi, şi eu nu voi mai avea cum să te fac să-nţelegi.

— Iar eu nu vreau să-ţi uşurez sarcina, i-am spus eu. Sper să ţi se frângă inima; dar, de înţeles, înţeleg.

Avalanşa ajunsese deja în vale, iar coasta muntelui rămăsese dezgolită în urma ei; ultimele ecouri se stingeau pe versanţii albi; nou-formata colină sclipea şi se odihnea în valea peste care se aşternuse tăcerea.

EPILOG

Epilog

— Cel mai rău dintre locurile cu care ne-am pricopsit pân-acum, a zis comandantul; fără facilităţi, fără distracţii — şi mai avem şi Brigada pe cap. Există o singură cârciumă, la Flyte St. Mary, în care încap vreo douăzeci de inşi, ceea ce înseamnă, bineînţeles, că nici nu se pune problema să meargă şi ofiţerii acolo; este un NAAFI[1] în zona taberei. Sper să obţin un mijloc de transport până la Melstead Carbury o dată pe săptămână. Până la Marchmain sunt zece mile şi naiba te ia pân-ajungi acolo. Pentru acest motiv, principala preocupare a ofiţerilor comandanţi de la fiecare companie va fi aceea de a organiza recreerea pentru militarii din subordinea lor. Domnule doctor, vreau să vă uitaţi puţin la cele câteva lacuri şi să vedeţi dacă sunt corespunzătoare pentru îmbăiere.

— Am înţeles, domnule colonel.

— Brigada se aşteaptă de la noi să-i facem loc în casă. Eu mă gândeam că unii măcar dintre toţi hârţogarii nebărbieriţi, pe care-i văd făcându-şi veacul pe la Comandament, ne-ar fi putut scuti de asemenea corvoadă; mă rog... Domnule Ryder, adună dumneata o echipă de lucru de cincizeci de oameni şi prezintă-te cu ea la ofiţerul răspunzător cu încartiruirea, pe care-l găseşti în casă, la ora 10.45; vă arată el ce spaţii rechiziţionăm.

— Am înţeles, domnule colonel.

— Cei care ne-au precedat aici nu par să fi fost cine ştie ce întreprinzători. Valea se înfăţişează cu un potenţial enorm pentru

---

[1] Iniţialele organizaţiei *Navy, Army, and Air Force Institutes* („Stabilimentele Marinei, Armatei şi Aviaţiei Militare"), înfiinţată în 1921, pentru a le furniza cantine şi magazine celor trei ramuri ale forţelor armate britanice.

organizarea unui teren de antrenament pentru lupta de asalt şi a unui poligon de trageri cu mortiere. Domnule ofiţer armurier, faceţi o recunoaştere în această dimineaţă şi puneţi pe picioare ceva de felul acesta, până nu soseşte Comandamentul Brigăzii.

— Am înţeles, domnule colonel.

— Ies şi eu pe teren, împreună cu domnul adjutant, în recunoaştere, ca să găsim terenuri potrivite pentru instrucţie. Se-ntâmplă să cunoască vreunul dintre dumneavoastră zona în care ne aflăm?

Am tăcut.

— Atunci, asta-i tot, băgaţi viteză.

— O casă atât de veche... minunată-n felul ei, a zis ofiţerul răspunzător cu încartiruirea. E şi păcat să dăm năvală-n ea în felul ăsta.

Era un locotenent-colonel în vârstă, trecut în rezervă, iar acum reactivat, care locuia la câteva mile depărtare. Am făcut cunoştinţă în spaţiul din faţa intrării principale, unde eu îmi aliniasem jumătatea de companie, în aşteptarea ordinelor.

— Intraţi, mi-a spus el. V-arăt imediat ce şi cum. Este o casă enormă, dar noi n-am rechiziţionat decât parterul şi vreo şase dormitoare. Tot ce se află la etaj reprezintă în continuare proprietate privată, dar este în cea mai mare parte burduşită cu mobilă; n-aţi văzut niciodată asemenea piese — unele dintre ele-s nepreţuite.

Mai sunt aici un îngrijitor şi câţiva servitori bătrâni, care locuiesc sus de tot — n-or să vă deranjeze deloc —, şi un *padre* romano-catolic atins de bombardamentele nemţilor[1], pe care Doamna Julia îl găzduieşte; nu e-n toate minţile, bătrânul corb, dar nu creează probleme. Şi-a redeschis de unul singur capela, dar numai trupa merge acolo; merită să vedeţi ce-adunătură intră înăuntru.

Tot ce vedeţi este proprietatea Doamnei Julia Flyte, după cum îşi spune acuma. A fost căsătorită cu Mottram, ministrul de la... nu

[1] Trimitere la bombardamentele susţinute întreprinse de aviaţia militară germană în vara şi toamna anului 1940 asupra teritoriului britanic din partea de est, ajungând până în preajma Londrei.

ştiu cum îi zice. Acum e-n străinătate cu nu ştiu ce serviciu rezervat femeilor, iar eu mă străduiesc să supraveghez lucrurile pe-aici în numele ei. Curios ce s-a-ntâmplat, că marchizul cel bătrân i-a lăsat ei totul — mare lovitură le-a dat băieţilor.

Uitaţi, aici au avut cancelaria cei dinaintea dumneavoastră; oricum, este suficient loc. Am tapetat cu scânduri pereţii şi şemineele, după cum vedeţi — sunt lucruri şi de valoare dedesubt. Aoleu, ia uitaţi — cineva s-a comportat aici ca un animal; ce le mai place să distrugă, nenorociţilor ăstora de soldaţi! Bine c-am dibuit-o acum, că altfel vă era taxată dumneavoastră.

Aici aveţi o altă încăpere destul de mare, care mai demult era plină de tapiserii. Eu v-aş sfătui s-o folosiţi pentru conferinţe.

— Eu sunt aici, domnule colonel, numai pentru curăţenie. De alocarea camerelor se va ocupa cineva de la Brigadă.

— A, mă rog, atunci aveţi o sarcină uşoară. Foarte bine-crescuţi au fost cei dinainte. Cu toate că n-ar fi trebuit să facă aşa ceva la şemineu. Cum or fi reuşit?! Părea destul de solid. Mă-ntreb dacă se poate repara.

Eu cred c-aici ar trebui să-şi facă biroul comandantul de brigadă; cel dinainte şi l-a făcut. Sunt o mulţime de picturi pe pereţi, care nu pot fi îndepărtate. După cum vedeţi, le-am acoperit cât am putut de bine, deşi soldaţii pot pătrunde peste tot — cum au făcut oamenii comandantului de brigadă în colţul acesta. Mai era o cameră pictată, afară, sub coloane — în stil modern, dar, după părerea mea, era cea mai simpatică din toată casa; acolo a fost oficiul telegrafic şi au făcut-o praf şi pulbere — mare păcat.

Aici, în beleaua asta de cameră, şi-au făcut popota; de-asta nici n-am acoperit-o cu scânduri; nu-i vorbă, că n-ar fi contat prea mult, dac-o distrugeau; de fiecare dată-mi aduce aminte, când intru aici, de bordelurile-alea mai scumpe, ştiţi dumneavoastră, gen *Maison Japonaise*[1] ... Iar ăsta era vestibulul.

[1] Casa Japoneză (fr.).

Nu ne-a luat prea mult să facem turul camerelor unde răsuna ecoul. Apoi am ieşit pe terasă.

— Acolo sunt latrinele şi spălătoarele gradaţilor şi soldaţilor; nu pot să pricep de ce le-au construit acolo; eu am găsit lucrarea făcută, când am preluat slujba de-aici. Toată această parte era izolată de faţadă. Noi am tăiat drumul printre copaci, făcând joncţiunea cu şoseaua principală; nu arată bine, dar este o soluţie foarte practică; de speriat câte transporturi se fac încolo şi-ncoace; şi mai taie şi tot locul în două. Uitaţi unde a trecut un tăntălău neatent de-a dreptul prin gardul viu şi-a luat după el toată porţiunea aceea de balustradă; şi-a făcut prostia asta cu un camion de trei tone, de-ai fi zis c-avea cel puţin un tanc de-al lui Churchill[1].

Fântâna de colo este un fel de coardă sensibilă de-a doamnei casei. Ofiţerii tineri şi-au făcut un obicei din a se bălăci în ea în serile de primire de oaspeţi şi-ncepuse s-arate destul de rău, aşa că eu am acoperit-o cu plasă de sârmă şi am oprit apa. Acum arată şi mai rău; toţi şoferii îşi aruncă-n ea chiştoacele de ţigări şi resturile de la sendvişuri, şi nu poţi s-ajungi la ea s-o cureţi, de vreme ce-am acoperit-o cu plasă. Grozav de-mpodobită, nu, ce ziceţi?

În fine, dac-aţi văzut tot ce era de văzut, eu mă duc la treburile mele. Vă urez o zi bună.

Şoferul lui şi-a zvârlit ţigara în bazinul golit al fântânii, a salutat şi i-a deschis portiera maşinii. Am salutat şi eu, iar ofiţerul răspunzător cu încartiruirea a dispărut pe calea nou-deschisă, poditä cu plăci de metal, printre tei.

— Hooper, am zis eu, după ce mi-am văzut oamenii puşi pe treabă, crezi că pot avea încredere în dumneata, să te las la conducerea echipei de lucrători timp de o jumătate de oră?

— Şi eu, care mă-ntrebam de unde am putea să şterpelim nişte ceai.

---

[1] Model de tanc greu de infanterie britanic, produs între 1941 şi 1952, legat de numele prim-ministrului de-atunci, pentru că acesta, în timpul Primului Război Mondial, susţinuse transformarea tancului în armă.

— Pentru Dumnezeu, i-am spus, abia s-au apucat de lucru.

— Sunt îngrozitor de scârbiți.

— Dumneata încurajează-i.

— Hai, să trăiți!

N-am zăbovit mult prin camerele părăsite de la parter, ci am urcat la etaj și am pornit pe coridoarele binecunoscute, încercând ușile care erau încuiate și deschizându-le pe cele neîncuiate; în acele camere, mobilele erau stivuite până aproape de tavan. Într-un târziu, am dat peste o cameristă bătrână care ducea o tavă pregătită pentru ceai.

— Vai de mine! a zis ea. Să fie chiar domnul Ryder?!

— Chiar el. Mă-ntrebam când aveam să-ntâlnesc pe cineva cunoscut.

— Doamna Hawkins este sus, în vechea ei cameră. Mă duceam să-i duc niște ceai.

— I-l duc eu în locul dumitale, am zis eu și am luat-o iarăși pe ușa îmbrăcată-n postav și pe scări în sus, către camera de joacă.

Tanti Hawkins nu m-a recunoscut până nu i-am vorbit, iar sosirea mea i-a creat o vagă stare de confuzie; abia după ce stătusem deja o vreme alături de ea, la gura focului, și-a regăsit calmul obișnuit. Ea, care se schimbase atât de puțin în toți anii aceia în care o vizitasem, acum îmbătrânise tare de tot. Schimbările din ultimii ani surveniseră prea târziu în viața ei, ca să le mai accepte sau măcar să le înțeleagă; vederea n-o mai ajuta, mi-a spus, și nu mai putea lucra de mână decât cu puncte dintre cele mai mari și grosolane. Vorbirea ei, lustruită de ani întregi de conversație politicoasă, revenise acum la inflexiunile moi, țărănești, pe care le avusese inițial.

— ... numai eu aici și cele două fete și bietul părinte Membling, care a sărit în aer și n-a mai avut acoperiș deasupra capului și nici un capăt de ață la sufletul lui, până nu l-a luat Julia în grija ei, cu inima bună pe care-o are, că e și el cam șocat cu nervii... Și Doamna Brideshead, pe care s-ar cuveni, ca s-o spun p-a dreaptă, s-o numesc Doamna de-acuma, numai că nu-mi vine pe limbă, la

fel s-a-ntâmplat şi cu ea. La-nceput, când Julia şi Cordelia au plecat la război, a venit aici cu cei doi băieţi ai ei, dar militarii i-au scos afară pe toţi, aşa că s-au dus la Londra, unde nu mai fuseseră-n casa de-o lună-ncheiată, şi Bridey era plecat cu cavaleria lui, la fel ca bietul stăpânul cel bătrân, că şi ei au sărit în aer, tot au pierdut, toată mobila de-au adus-o aici şi-au păstrat-o în şopronul de trăsuri. După care şi-a luat o altă casă în afara Londrei şi militarii le-au luat-o şi pe-aia şi-acuma cică stă, dac-am auzit eu bine ultima dată, într-un hotel de la malul mării, numai c-acolo nu-i acelaşi lucru, nu eşti ca la tine acasă, nu? Nu prea e normal.

L-ai auzit pe domnul Mottram aseară?! Foarte rău a vorbit despre Hitler. I-am spus fetei ăsteia, Effie, care vede-aici de mine: „Dacă Hitler ascultă cumva şi dacă-nţelege englezeşte, ceea ce mă-ndoiesc, probabil că se simte foarte mărunt acuma." Cine s-ar fi gândit că domnul Mottram o s-ajung-atât de bine? Şi-atâţia dintre prietenii lui, care veneau de stăteau aici? I-am şi spus domnului Wilcox, care vine-n mod regulat să vadă ce mai fac — vine de la Melstead cu autobuzul, de două ori pe lună, ceea ce-i foarte frumos din partea lui şi eu mă bucur că face aşa —, i-am spus: „Am găzduit nişte îngeri fără s-avem habar", pentru că domnului Wilcox nu i-au plăcut niciodată prietenii domnului Mottram, pe care eu nu i-am văzut niciodată, dar v-auzeam pe toţi vorbind despre ei, şi nici Juliei nu-i plăceau, dar uite ce bine-au ajuns, nu-i aşa?

În cele din urmă, am întrebat-o:

— Aţi mai auzit ceva despre Julia?

— De la Cordelia, chiar săptămâna trecută, şi tot împreună sunt, cum au fost de la bun început, şi Julia mi-a scris că mă iubeşte în josul paginii. Sunt foarte bine amândouă, deşi nu mi-au putut spune unde, numai că părintele Membling a citit printre rânduri şi-a zis că sunt în Palestina, adică tot acolo unde este şi cavaleria lui Bridey, aşa că toate-s bune şi frumoase pentru ei. Cordelia zicea că toţi abia aşteaptă să se-ntoarcă înapoi acasă după război, ceea ce

sunt sigură că şi noi, cei de-aici, abia aşteptăm — cu toate că-i altă poveste dac-o să mai fiu şi eu să-i văd întorcându-se.

Am rămas lângă ea o jumătate de oră şi la plecare i-am promis că voi reveni. Când am ajuns în holul cel mare, n-am găsit nici un semn că s-ar fi lucrat, ci numai pe Hooper care făcea o mutră vinovată.

— A trebuit să se ducă toţi să descarce paiele pentru paturi. N-am ştiut până nu mi-a spus sergentul Block. Nu ştiu dacă se mai întorc.

— Cum nu ştii?! Ce ordine le-ai dat?

— Păi... i-am spus sergentului Block să-i aducă înapoi, dacă i se pare lui că merită să-i aducă înapoi; adică, dacă mai rămâne timp până la cină.

Mai era puţin până la ora douăsprezece.

— Iar ai făcut-o lată, Hooper. Paiele-alea puteau fi descărcate la orice oră înainte de şase seara.

— Au, Doamne! îmi pare rău, domnule Ryder. Sergentul Block...

— E vina mea c-am plecat... Aduni aceeaşi echipă imediat după cină şi-i aduci înapoi aici şi te ţii de capul lor până-şi fac treaba.

— Hai, să trăiţi! Auziţi, parc-a fost vorba că ştiţi casa asta de mai demult?

— Da, chiar foarte bine. Este a unor prieteni de-ai mei — şi-n clipa în care am zis acest lucru, vorbele mi-au sunat la fel de straniu în urechi, cum îmi sunaseră şi cele ale lui Sebastian care, în loc să-mi spună: „Aceasta e casa mea", îmi spusese: „Aici locuieşte familia mea."

— Mie nu mi se pare deloc în regulă — adică o singură familie într-o casă de asemenea dimensiuni. Ce sens are?

— Ştiu şi eu? Cei de la Comandamentul Brigăzii presupun c-or s-o găsească utilă.

— Dar nu pentru aşa ceva s-a construit, nu?

— Nu, nu pentru aşa ceva s-a construit, i-am spus. Poate că asta-i una dintre plăcerile construitului, ca şi cum ai face un copil şi

te-ai întreba cum o să crească. Nu ştiu; eu n-am construit niciodată nimic şi m-am lepădat de dreptul meu de a-mi vedea fiul crescând. Sunt fără casă, fără copii, fără vârstă şi fără iubire, Hooper — la care el s-a uitat la mine, ca să verifice dacă făceam bancuri, a decis că da, glumeam, şi a râs. I-am spus: Şi-acuma, du-te înapoi în tabără, vezi să nu-i ieşi în cale comandantului, dacă s-a întors cumva din mica lui recunoaştere şi nu divulga nimănui faptul că ne-am irosit prosteşte toată dimineaţa.

— Hai, să trăiţi, domnule Ryder.

Rămăsese o parte a casei pe care n-o revăzusem încă şi-ntr-acolo m-am îndreptat. Capela nu prezenta nici o urmă vizibilă a îndelungatei sale părăsiri; pictura în stil Art Nouveau părea mai proaspătă şi mai strălucitoare ca niciodată; candela tot Art Nouveau ardea iarăşi lângă altar. Am rostit o rugăciune, dându-le vorbelor o formă străveche, proaspăt învăţată, după care am plecat, îndreptându-mă spre tabără; în timp ce mergeam într-acolo şi auzeam goarna de la bucătărie răsunând undeva înaintea mea, mă gândeam: constructorii nu ştiau ce utilizare urma să-i fie dată lucrării înălţate de ei; au făcut o casă nouă cu pietrele vechiului castel; an după an, generaţie după generaţie, au tot îmbogăţit-o şi extins-o; an după an, marea producţie de cherestea din parcul cel mare a crescut şi s-a maturizat; până când, sub forma unui îngheţ brusc, a sosit vremea lui Hooper; acum, construcţia era pustiită şi lucrarea lor zădărnicită; *Quomodo sedet sola civitas* — „Cum stă ea singură cetatea". Deşertăciunea deşertăciunilor, toate sunt deşertăciune.[1]

Şi totuşi — mă gândeam eu, grăbind pasul către tabără, unde goarnele făcuseră o pauză şi acum trimiteau a doua chemare, pe care o aşteptau cu toţii — şi totuşi, nu acesta era ultimul cuvânt; nu era nici măcar cuvântul potrivit; era un cuvânt care murise în urmă cu zece ani.

[1] *Cf. Ecleziastul*, 1, 2.

Din lucrarea constructorilor ieşise ceva ce n-avea nici o legătură cu ce intenţionaseră ei să facă — la fel cum ieşise şi din mica, dar teribila tragedie umană în care jucasem un rol şi eu; ceva la care nici unul dintre noi nu se gândise la vremea respectivă: o flăcăruie roşie într-o candelă de cupru bătut cu ciocanul, având o formă deplorabilă, care fusese reaprinsă în faţa uşilor din cupru bătut cu ciocanul ale unei racle de moaşte; flacăra pe care cavalerii de demult o văzuseră din mormintele lor, pe care o văzuseră stinsă; flacăra cu pricina ardea din nou pentru alţi soldaţi care se aflau departe de casele lor şi mult mai departe, în sufletele lor, decât dac-ar fi fost la Acra sau la Ierusalim. N-ar fi putut fi aprinsă, dacă n-ar fi fost constructorii şi actorii tragediei, şi totuşi, iată c-o găsisem arzând iarăşi în această dimineaţă, înconjurată de pietrele cele vechi.

Am grăbit pasul şi am ajuns la coliba care ne servea drept anticameră.

— Păreţi din cale-afară de binedispus astăzi, mi-a spus locţiitorul comandantului.

Chagford, februarie-iunie 1944